

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL MİRAS KORUMA PROJELERİNDE
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Esra KARAYAKA EYCKMANS

Anabilim Dalı: Mimarlık
Programı: Mimarlık Tarihi ve Restorasyon

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nisa SEMİZ

EYLÜL 2016

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL MİRAS KORUMA PROJELERİNDE
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Esra KARAYAKA EYCKMANS

Anabilim Dalı: Mimarlık
Programı: Mimarlık Tarihi ve Restorasyon

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Nisa SEMİZ
Eş Danışman: Doç. Dr. Ege ULUCA TÜMER

EYLÜL 2016

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL MİRAS KORUMA PROJELERİNDE
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Esra KARAYAKA EYCKMANS
0809352005

Tezin Savunulduğu Tarih : 26 Ağustos 2016

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Nisa SEMİZ

Eş Danışman : Doç. Dr. Ege ULUCA TÜMER

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU

Prof. Dr. Nadide SEÇKİN

Doç. Dr. Gül KÖKSAL

EYLÜL 2016

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın yanı sıra, gerek lisans, gerekse yüksek lisans çalışmalarında öğrencisi olduğum ve engin bilgilerinden yararlanma fırsatı bulduğum saygıdeğer hocam Prof. Dr. Nur AKIN'a;

Çalışma konusunun belirlenmesinden başlayarak sonlandırılmasına kadar geçen uzun süreçte, önce tez danışmanım, sonra eş danışmanım olarak bilgi, birikim ve yönlendirmelerini esirgemeyen, aynı zamanda çalışmanın her aşamasında verdiği moral ve motivasyon desteği ile yanımda olan değerli hocam Doç. Dr. Ege ULUCA TÜMER'e;

Çalışmanın nihai halini almasında tez danışmanım olarak, yönlendirmeleri ve desteği ile sağladığı katkılarından dolayı, sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Nisa SEMİZ'e;

Çalışmanın oluşmasına bilimsel katkı, yönlendirme ve motivasyon konusunda destekleri ile katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Elif MIHÇIOĞLU BİLGİ'ye;

Yüksek lisans eğitiminin yanı sıra, değerli bilgileri ve yorumları ile tezime de katkı sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Nadide SEÇKİN'e;

Jürime katılarak yaptıkları yorumlar ile çalışmaya katkıda bulunan Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU ve Doç. Dr. Gül KÖKSAL'a;

Çalışmanın ana aktörleri olan ve tezin oluşmasına katkıda bulunan ilgili tüm Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimlere;

Tezin ilk aşamalarında, yaptığımız evlilikle hayatıma yeni bir boyut katan ve çalışmanın sonuna dek desteğini üzerimden çekmeyen değerli eşim P.J.Erlend EYCKMANS'a ve varlığı ile yaşamımı tamamen değiştiren, en değerlim, kızım Elara EYCKMANS'a;

Bu süreçte bana manevi destek ve her daim varlıklarıyla mutluluk ve güç veren tüm KARAYAKA ailesi bireyelerine, saygıdeğer büyüğüm Vahap TOY'a ve kızları olmaktan gurur duyduğum sevgili annem Meliha KARAYAKA ile rahmetli babam Ekrem KARAYAKA'ya ve sevgili ablam Yurdağül KARAYAKA ile sevgili kardeşim Ela Saniye KARAYAKA'ya;

sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Esra KARAYAKA EYCKMANS
Eylül 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. KÜLTÜREL MİRAS KORUMA.....	6
2.1. Koruma Kavramının Gelişimi	6
2.2. Koruma Alanında Faaliyet Gösteren STK'ların Gelişimi	16
3. TÜRKİYE'DE KORUMA İLE İLGİLİ KANUNLAR, YÖNETMELİKLER VE PAYDAŞLAR	23
3.1. Koruma İle İlgili Kanun ve Yönetmelikler.....	23
3.2. Kültürel Miras Koruma Alanındaki Paydaşlar	32
3.2.1. Merkezi Yönetimlere Bağlı Kurumlar.....	33
3.2.2. Yerel Yönetimler	38
3.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları.....	43
3.2.4. Özel Sektör.....	48

3.2.5. Üniversiteler	50
3.2.6. Kullanıcılar	51
4. TÜRKİYE’DE KORUMA ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ANKET SONUÇLARININ ANALİZİ	54
4.1. Kuruluş Türü, Büyüklüğü, Üye Yapısı ve Çalışan Personel Sayısı	65
4.2. Amacı, Misyonu ve Gelecek Planları	72
4.3. Finans Kaynakları	77
4.4. Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller	78
4.5. Kamu ve Diğer Kurumlar İle İlişkiler	80
4.6. Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri	84
4.7. Koruma Çalışmalarında STK- Yerel Yönetim İlişkileri	85
4.8. Kültürel Mirasın Korunmasında STK’ların Güçlü ve Zayıf Yönleri	87
4.9. Kültürel Miras İle İlgili STK’ların Etkinlikleri	90
5. TÜRKİYE’DEKİ YEREL YÖNETİMLERİN ANKET SONUÇLARININ ANALİZİ	99
5.1. Misyon	99
5.2. Gelecek Planları	101
5.3. Finans Kaynakları	102
5.4. Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller	103
5.5. Diğer Kurumlar İle İlişkiler	104
5.6. Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri	105
5.7. Koruma Çalışmalarında Yerel Yönetim - STK İlişkileri	107
5.8. Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Güçlü ve Zayıf Yönleri	107
5.9. Yerel Yönetimlerin Etkinlikleri	110
6. TÜRKİYE’DEKİ KORUMA UYGULAMALARININ STK - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	115
6.1. Koruma Projelerinde STK ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Yasal Çerçevesi	116

6.2. STK ve Yerel Yönetimlerin Dahil Oldukları Koruma Projelerinde İşbirliği ve Anlaşmazlık Alanları	117
6.2.1. İşbirliği Alanlarıyla Öne Çıkan Projeler	120
6.2.1.1. Safranbolu Örneği.....	120
6.2.1.2. Bursa Örneği.....	124
6.2.1.3. Fener-Balat Örneği (Rehabilitasyon Projesi)	128
6.2.2. Anlaşmazlık Alanlarıyla Öne Çıkan Projeler	131
6.2.2.1. Soğukçeşme Sokağı Örneği	131
6.2.2.2. Sulukule Örneği.....	133
6.2.2.3. Fener-Balat Örneği (Kentsel Dönüşüm Projesi).....	139
7. SONUÇ	143
KAYNAKLAR.....	155
EKLER.....	168

TABLO LİSTESİ

TABLO 3.1: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Teşkilatı - Merkezi ve Yerel Yönetimler Tablosu (www.ahmetfidan.com, 2014).....	33
TABLO 3.2: Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilatlanması (http ://www.kulturvarliklari.gov.tr, 2016).....	34
TABLO 4.1: Bilgi Formunu Dolduran STK Yöneticilerinin Meslek Grupları (Karayaka Eyckmans, 2016)	69
TABLO 4.2: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Amaçları (Karayaka Eyckmans, 2016)	74
TABLO 4.3: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Misyonları (Karayaka Eyckmans, 2016)	76
TABLO 4.4: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumadaki Başlıca Engeller (Karayaka Eyckmans, 2016)	79
TABLO 4.5: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumanın Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri (Karayaka Eyckmans, 2016).....	85
TABLO 4.6: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların STK - Yerel Yönetim İlişkilerine Bakışı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	86
TABLO 4.7: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Güçlü Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)	88
TABLO 4.8: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Zayıf Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)	89
TABLO 4.9: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Etkinlikleri (Karayaka Eyckmans, 2016)	92
TABLO 5.1: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerim Misyonları (Karayaka Eyckmans, 2016)	100
TABLO 5.2: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin Gelecek Planları (Karayaka Eyckmans, 2016)	102
TABLO 5.3: Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri (Karayaka Eyckmans, 2016)	106
TABLO 5.4: Kültürel Miras Korunmasında Yerel Yönetimlerin Zayıf Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)	109

TABLO 5.5: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin Etkinlikleri (Karayaka Eyckmans, 2016)	111
TABLO 6.1: STK ve Yerel Yönetimlerin Dahil Oldukları Örnek Koruma Projelerinin Değerlendirmesi (Karayaka Eyckmans, 2016).....	119

KISALTMALAR

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

NGO: Non Governmental Organisation (Sivil Toplum Kuruluşu)

TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı

TKB: Tarihi Kentler Birliği

GEEAYK: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

AB: Avrupa Birliği

TAC: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı

MTRE: Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü

KUDEB: Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlüğü

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

AYK: Anıtlar Yüksek Kurulu

KTVKK: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

ŞEKİL LİSTESİ

ŞEKİL 4.1: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi Örnek Vakıf Tarama Sayfası (http://www.vgm.gov.tr ³ , 2016).....	55
ŞEKİL 4.2: Bilgi Formlarını Dolduran "STK Yetkililerinin Görevleri" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	64
ŞEKİL 4.3: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Kuruluş Türü" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	65
ŞEKİL 4.4: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Şehirlere Göre" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	66
ŞEKİL 4.5: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Kuruluş Yılı" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	67
ŞEKİL 4.6: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Kuruluş Büyüklüğü" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	68
ŞEKİL 4.7: Bilgi Formunu Dolduran STK Yöneticilerinin "Meslekleri Dağılımı" (Karayaka Eyckmans, 2016)	69
ŞEKİL 4.8: Bilgi Formunu Dolduran Derneklerin "Kişisel Üye Sayısı" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	71
ŞEKİL 4.9: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Çalışan Sayısı" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	72
ŞEKİL 4.10: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Amaçları" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	73
ŞEKİL 4.11: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Misyonları" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	75
ŞEKİL 4.12: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların "Gelecek Planları" Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	77

ŞEKİL 4.13: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Finans Kaynakları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	78
ŞEKİL 4.14: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumadaki “Başlıca Engeller” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	79
ŞEKİL 4.15: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Kamu İle İletişim Yöntemleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	80
ŞEKİL 4.16: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Diğer Kurumlar İle İlişkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	81
ŞEKİL 4.17: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumanın “Toplumsal Açından Olumlu Etkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	84
ŞEKİL 4.18: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “STK - Yerel Yönetim İlişkilerine Bakışı” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	86
ŞEKİL 4.19: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Güçlü Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	87
ŞEKİL 4.20: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Zayıf Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	89
ŞEKİL 4.21: Turing ve Lozan Mübadilleri Vakfı Desteği İle Hazırlanmış Belgesel Örnekleri	93
ŞEKİL 4.22: ÇEKÜL’ün Yürüttüğü Sinan’a Saygı Projesi Kapsamında Düzenlenen Fotoğraf Yarışmasına Ait Afiş (http://www.sinanasaygi.org , 2016).....	94
ŞEKİL 4.23: ÇEKÜL’ün Çocuklara Yönelik Yürüttüğü Kentler Çocuklarındır Projesi’nin Afişi (ÇEKÜL Broşür).....	95
ŞEKİL 4.24: STK ve Özel Sektör Birlikteliğinde Yürütülen “Kültür Elçileri Projesi” Etkinliği (Kilittaşı Dergisi, 2009).....	96
ŞEKİL 4.25: Adaların Yapılaşmaya Açılmasına Karşı Bir Araya Gelen STK’ların Protestosu (Adalar Dergisi, Haziran 2013)	97
ŞEKİL 5.1: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerim “Misyonları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	100
ŞEKİL 5.2: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Gelecek Planları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	101

ŞEKİL 5.3: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Finans Kaynakları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	103
ŞEKİL 5.4: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	103
ŞEKİL 5.5: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Diğer Kurumlar İle İlişkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	104
ŞEKİL 5.6: Kültürel Mirasın Korunmasının “Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	106
ŞEKİL 5.7: Koruma Çalışmalarında “Yerel Yönetim - STK İlişkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)	107
ŞEKİL 5.8: Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin “Güçlü Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	108
ŞEKİL 5.9: Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin “Zayıf Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016).....	109
ŞEKİL 5.10: Bir Belediyeler Birliği Olan Tarihi Kentler Birliği’nin Düzenlemiş Olduğu Kültürel Mirasa Yönelik Özendirme Proje Yarışmasına Ait Kitap Kapağı	113
ŞEKİL 6.1: Safranbolu Haritası (http://www.veliturkarlan.com ,2016)	120
ŞEKİL 6.2: Safranbolu Görünüş (Safranbolu 1975-1980 Kitabı, 2003)	121
ŞEKİL 6.3: Safranbolu Havuzlu Asmazlar Konağı (Turing Belleteni, 2014)	122
ŞEKİL 6.4: Safranbolu1975 (solda) ve Safranbolu 2015 (sağda) (Safranbolu Korumada 40.Yıl Kitabı, 2015).....	123
ŞEKİL 6.5: Turing Genel Müdürü Çelik Gülersoy ile Safranbolu Belediye Başkanı Kızıltan Ulukavak Arasındaki Yazışma (Safranbolu 1975-1980 Kitabı, 2003)	123
ŞEKİL 6.6: Bursa Haritası (http://cografyaharita.com)	124
ŞEKİL 6.7: Bursa Genel Görünüş (Yerel Kimlik Dergisi, Nisan 2010)	125
ŞEKİL 6.8: Tarih İçinde Bursa’85 Haftası Etkinlik Afişi (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013)	126
ŞEKİL 6.9: Bursa’da bir Sokak (Yerel Kimlik Dergisi, Nisan 2010)	127
ŞEKİL 6.10: Fener-Balat Haritası (http://wowturkey.com , 2016)	128

ŞEKİL 6.11: Fener Balat Rehabilitasyon Projesi Sonrasında Bir Sokak (https://fenerbalatimiz.wordpress.com , 2016)	129
ŞEKİL 6.12: Fener Balat Rehabilitasyon Projesi - Balat Çarşısı'na Ait Çizim (https://fenerbalatimiz.wordpress.com , 2016)	130
ŞEKİL 6.13: Eski Haliyle Soğukçeşme Sokak (http://www.degisti.com , 2016)	131
ŞEKİL 6.14: Yeni Haliyle Soğukçeşme Sokak (http://www.seyahatcin.com , 2016)	132
ŞEKİL 6.15: Eski Haliyle Sulukule (http://www.hkmo.org.tr , 2016)	134
ŞEKİL 6.16: 40 Gün 40 Gece Sulukule Etkinlik Afişleri (http://40gun40gece-sulukule.blogspot.com.tr , 2016)	135
ŞEKİL 6.17: Sulukule'de Yıkımlar (http://www.radikal.com.tr , 2009)	137
ŞEKİL 6.18: Yeni Haliyle Sulukule (http://www.fatih.bel.tr , 2016).....	138
ŞEKİL 6.19: Fener Balat Kentsel Dönüşümü İçin Planlanan Proje (http://www.sivilhareket.com , 2012)	139
ŞEKİL 6.20: Fener Balat Kentsel Dönüşümü İçin Planlanan Projenin Görünüşü (https://fenerbalatimiz.wordpress.com , 2016)	141

Üniversitesi	:	İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü	:	Fen Bilimleri
Anabilim Dalı	:	Mimarlık
Programı	:	Mimarlık Tarihi ve Restorasyon
Tez Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Nisa SEMİZ
Eş Danışman	:	Doç. Dr. Ege ULUCA TÜMER
Tez Türü ve Tarihi	:	Yükseklisans – Eylül 2016

ÖZET

KÜLTÜREL MİRAS KORUMA PROJELERİNDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sivil toplum kuruluşları (STK), toplumsal duyarlılığın ve örgütlenmenin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadırlar. Çağdaş ve demokratik anlayışın hakim olduğu ülkelerde, hükümetler tarafından da desteklenerek, toplumsal meselelerin kamuoyu nezdinde ele alınıp, tartışılmasına ve değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de, Cumhuriyet dönemi ile birlikte etkinlik alanları genişleyen ve 2000’li yıllarda sayıları artan STK’larının kültürel miras ve koruma konusunda faaliyet gösterenleri, kültürel değerleri korumaya yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Günümüz sanal iletişim olanaklarının da etkisiyle geniş kitleler tarafından daha bilinir hale gelen kültürel miras ve korumayla ilgili STK’lar, bu sayede halkla, merkezi ve yerel yönetimlerle ilişkilerini kuvvetlendirmişlerdir. Yerel yönetimler ise; halkın ihtiyaç ve taleplerine cevap verebilmek adına seçimle işbaşına gelen ve hizmet sunan birimlerdir. Bu açıdan yetki alanları içinde kültürel mirası koruma projeleri de bulunmaktadır.

Kamu yararını gözetten STK’ların ve kamuya hizmet verme görevi üstlenen yerel yönetimlerin, ilgi ve yetki alanları açısından karşılıklı etkileşim içinde olmalarının gerekliliği açıktır. Kültürel mirası koruma alanında da kuvvetli ilişkiler kurmaları

önemlidir. STK'lar ve yerel yönetimlerin bu alanda işbirliği içinde olmaları, kültürel miras koruma bilincinin yerelden ulusala yayılarak eyleme dönüşmesinde etkili olacaktır.

Bu çalışmada, öncelikle Türkiye'de STK'lar ve yerel yönetimlerin kültürel miras koruma alanında üstlendikleri roller ve etkinlik alanları incelenmiştir. Birbirleriyle ilişkilerinin niteliği ve etkinliğinin anlaşılması için, gerek kültürel miras ve koruma alanında seçilen STK'lar, gerekse bazı yerel yönetimlerle iletişime geçilerek anket araştırması yapılmıştır. Ayrıca STK'lar ve yerel yönetimlerin birlikte dahil olduğu bazı koruma projeleri incelenerek, uygulamadaki yansımalar irdelenmiştir. Ardından anket sonuçlarının analizi ve örnek projelerin incelemesinden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek, Türkiye'de kültürel miras koruma alanında STK'lar ve yerel yönetimler arası ilişkilerin geliştirilmesine yönelik veri sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kültürel Miras, Koruma, Koruma Bilinci, Sivil Toplum Kuruluşları, Yerel Yönetimler

University : **Istanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Science and Technology**
Department : **Architecture**
Programme : **History of Architecture and Restoration**
Advisor : **Assist. Prof. Dr. Nisa SEMİZ**
Co-advisor : **Assoc. Prof. Dr. Ege ULUCA TÜMER**
Degree Awarded and Date : **M.Arch –September 2016**

ABSTRACT

EVALUATIONS OF THE RELATIONS BETWEEN NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND LOCAL AUTHORITIES ON CONSERVATION PROJECTS OF CULTURAL HERITAGE

Non-governmental organizations (NGO) appear as a part of social sensitivity and organization. Activity areas of NGOs in Turkey have expanded in the Republican era and their number increased in 2000s. Today, with the support of virtual communication opportunities NGOs on cultural heritage and conservation have become widely known and thus strengthened the relations between central and local authorities and public. On the other hand, local authorities are institutions that fulfill the needs and demands of public with a crew that is employed by election. Projects on protection of cultural heritage are also among their realm of authority.

It is obvious that NGOs that oversee the benefits of general public and local authorities that are obliged to serve general public should be in mutual relations in accordance with their interests and realms of authority. It is important that they form firm bonds in the area of conservation of cultural heritage. For NGOs and local authorities to be in cooperation in this area will help the consciousness of conservation to spread from local to national scale and turn into action.

This study first of all examines the roles and activity areas of NGOs and local authorities in Turkey, on conservation of cultural heritage. To understand the quality and efficiency of their relations with each other, questionnaires had been applied to chosen NGOs and local authorities. Also by examining conservation projects that both NGOs and local authorities took part cooperatively, reflections on applications are studied. After that the results are evaluated that are taken from the analyses of the questionnaire and examining of sample projects. By evaluating the results, it is aimed to provide data on improving the relations between non-governmental organizations and local authorities on area of conservation of cultural heritage in Turkey.

Keywords: Cultural Heritage, Conservation, Public Awareness, Non-Governmental Organizations, Local Authorities

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin “Kültürel Miras Koruma” alanında üstlendikleri rol, yaptıkları çalışmalar, birbirleri ile ilişkileri, ürettikleri projelerin ve ulaştıkları sonuçların saptanarak değerlendirilmesi ve bu sonuçları kullanarak Türkiye genelinde benzer işbirlikleriyle üretilecek diğer koruma projelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Bu amaç kapsamında çalışmada ilk aşama kültürel miras koruma alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının tespiti, ardından bu kuruluşlarla anket yapılması ve yapılan anketlerle Türkiye’deki koruma konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının genel yapısının analiz edilmesidir. İkinci aşama ise bu anketlerden elde edilen verilerin de ışığında STK ve yerel yönetimlerin dahil olduğu koruma projelerindeki işbirliği ve anlaşmazlık alanlarının tespit edilerek bunların incelenmesidir.

Araştırmada, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin içinde olduğu, koruma alanında yapılan uygulama projeleri esas alınmakla beraber, eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık yaratma gibi konulardaki projelere de değinilmiştir. Bu kapsamda, STK ve yerel yönetimlerle görüşmeler yapılarak, hazırlanmış bilgi formlarının gerek karşılıklı, gerekse telefon ya da e-posta yolu ile doldurulması sağlanmıştır.

Doldurulan bilgi formları ile bu kuruluşların projeleri ve etkinliklerinin yanı sıra genel yapıları, amaçları, birbirleri ve diğer kurumlar ile olan ilişkilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. STK ve yerel yönetim ilişkilerinin değerlendirilebilmesi için kültürel miras koruma ile ilgili kanun ve yönetmelikler incelenmiş; sivil toplum kuruluşlarıyla yerel yönetimler arası ilişkilerin yasal çerçevesine değinilmiş, sürece

birlikte dahil oldukları projeler ele alınarak, olumlu ve olumsuz yönler tespit edilmiş ve daha iyi koşulların yaratılması için değerlendirmeler ve öneriler sunulmuştur.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında, Türkiye’de koruma alanındaki projeler ele alınarak, bu alandaki STK ve yerel yönetim ilişkileri incelenmekte, bu ilişkilerin projelere etkileri ve sonuçları, çalışma verileri olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca koruma ve kültürel miras kavramlarının gelişimi ve bu bağlamda sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin birbirleriyle olan ilişkileri de irdelenmiştir.

Korumada STK-yerel yönetim ilişkileri kapsamında, İstanbul başta olmak üzere, Türkiye’nin farklı bölgelerinden bir yapı grubunu ya da bir sit alanını ele alan projeler incelenmiştir. STK ve yerel yönetim birlikteliği açısından ele alındığında, bu çalışmaların 1970 ve sonrası, ama özellikle 2000’li yıllarda daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple bu dönemler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca, incelenecek projeler olarak, bilinirliği ve etkisi daha fazla olması sebebi ile kentsel ölçekteki projeler seçilmiştir. Bunda yerel yönetimle STK’yı, işbirliği ile bir araya getiren ya da anlaşmazlıkla karşı karşıya bırakan projelerin çoğunlukla büyük çaplı projeler olması etkilidir.

Tezin ilk bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi aktarılmıştır. İkinci bölümde “Kültürel Miras Koruma” ana başlığı altında kültürel miras ve koruma kavramları ve gelişim süreçleri ele alınmış, dünyada ve Türkiye’de koruma alanında faaliyet gösteren STK’ların gelişimine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, “Türkiye’de Koruma İle İlgili Kanunlar, Yönetmelikler ve Paydaşlar” ana başlığı altında önce koruma ile ilgili kanun ve yönetmeliklere, ardından da koruma alanındaki paydaşlara değinilmiştir. Bu kapsamda merkezi yönetimler, yerel yönetimler, STK’lar, üniversiteler, özel sektör ve kullanıcıların kültürel miras koruma konusunda görev ve sorumlulukları irdelenmiştir.

Ardından dördüncü bölümde, bu çalışmaya dahil olmayı kabul eden kültürel miras ve tarihi çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla (Ek-3) yapılan müzakerelerle,

Çalışma kapsamında hazırlanan bilgi formu (Ek-1) doldurulduktan sonra yapılan anketlerin sonuçları analiz edilmiştir. Böylece genel yapıları, amaçları, gelecek planları, finansal kaynakları, sorunları, diğer kurumlar ile ilişkileri, kültürel miras koruma konusunda zayıf ve güçlü yanları, karşılaştıkları engeller, yerel yönetimler ve diğer paydaşlar ile ilişkileri ve kuruluş etkinlikleri gibi başlıklara dair elde edilen veriler ortaya konmuştur. Beşinci bölüm ise sivil toplum kuruluşlarına yöneltilmiş bilgi formunun bir benzeri olan ve yerel yönetimlere göre uyarlanmış ve yöneltilmiş anketin (Ek-2) sonuçlarının analizini içermektedir.

Altıncı bölümde “STK-Yerel Yönetim İlişkileri” genel başlığı altında ise, STK ve yerel yönetim ilişkilerinin yasal çerçevesine değinerek, işbirliği ve anlaşmazlık alanlarını içeren seçilmiş projeler detaylandırılarak incelenmiştir. STK ve yerel yönetimlerin bir araya ya da karşı karşıya geldiği koruma projelerinde projenin amacı, geçirdiği süreçler, bu süreç içinde yer alan paydaşlar, projenin etki alanı, tamamlanma süreci ya da tamamlanamama sebepleri irdelenmiştir.

Son bölümde önceki bölümlerde yer alan veriler işığında, incelenen örnekler değerlendirilerek, günümüzde sürdürülen ve gelecekte yapılması öngörülen koruma projelerine ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasına kültürel miras ve koruma kavramlarının tanımı, gelişimi ve Türkiye’de koruma konusundaki yasalar ile paydaşların görevlerine yönelik kaynakların incelenmesi ve derlenmesi ile başlanmıştır. Ayrıca STK’ların gelişimi ve yapılanması konuları ile ilgili tezler ve yayımlar da taranmıştır. Özellikle sosyal bilimler alanında sivil toplum kuruluşları ile ilgili birçok tez mevcuttur. Çalışma kapsamında ilgili tezlerin niceliksel verileri özellikle dikkate alınmıştır.

Türk Tarih Vakfı, ÇEKÜL, Europa Nostra gibi STK’ların konuyla yakından ilişkili yayınları incelenmiştir. Ayrıca Prof. Dr. Cevat Erder’in “Tarihi evre Bilinci” ve “Tarihi evre Kaygısı” eserleri, Doç. Dr. Emre Madran ve Dr. Nimet zgnl’n “Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması” eseri yararlanılan başlıca yayımlar arasındadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Resmi Gazete, Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin resmi internet sitelerinin konu ile ilgili sunduğu veriler, Türkiye’de korumayla ilgili yasal sürecin gelişimine yönelik incelemeler sırasında sıklıkla başvurulan kaynaklar olmuştur. Ayrıca, bir sivil toplum kuruluşu niteliğinde olan ve mesleki sorumluluk sebebiyle ülke çapındaki birçok koruma projesinin takibini yapan TMMOB Mimarlar Odası’nın “Dönemsel Çalışma Raporları”, çalışma kapsamında incelenmek üzere seçilen projelerin süreçlerinin izlenmesinde faydalı olmuştur.

Tez çalışmasına temel oluşturacak analizlerin yapılması sırasında öncelikle Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın resmi internet sitesinde (www.dernekler.gov.tr), Dernekler Bilgi Sistemi içinde yer alan yaklaşık 108.000 adet dernekten kültürel miras ile ilgili olanları çeşitli kısıtlamalar yapılarak taranmış, iletişime geçilecek olanlar tespit edilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün resmi internet sitesinde (www.vgm.gov.tr), Vakıf İstatistikleri içinde yer alan yaklaşık 5000 adet vakıf taranarak kültürel mirasla ilintili olanlarla iletişime geçilmiştir. Bunların dışında tanınırlığı yüksek inisiyatiflerle de iletişim kurulmuştur. Görüşme yapılan STK ve yerel yönetimlere sunulmak için, bilgi formu niteliğinde anketler hazırlanmıştır. Anketler, bu kuruluşları tanıma, yaptıkları projeleri, finans kaynaklarını ve birbirleri ile olan ilişkilerinin içeriği hakkında bilgi sağlamayı amaçlamıştır.

Hazırlanan STK anketleri (Ek-1) STK’ların temsilcileriyle yüz yüze, telefonla ya da e-posta yoluyla görüşme yapılarak doldurulmuştur. Yerel yönetim anketleri (Ek-2) ise, ilgili yerel yönetimlerden, görüşme talebine olumlu yanıt veren, belediye başkanı, başkan yardımcısı, imar ve şehircilik müdürlüğü yetkilisi ve planlama müdürlüğü yetkilisi gibi farklı birimlerden yetkililerle yapılan karşılıklı görüşmelerle tamamlanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmiş; edinilen sonuçlar STK ve yerel yönetimlerin işbirliği içinde yürüttükleri ya da uyumsuzluk yaşadıkları projeler hakkında yol gösterici olmuştur

Çalışma kapsamında son olarak, koruma projelerinde STK ve yerel yönetim ilişkilerinin yasal çerçevesi ile işbirliği ve anlaşmazlık yaşanan alanlar incelenmiştir. STK ve yerel yönetimlerin dahil oldukları 3 adet işbirliği içinde yürütülen ve 3 adet anlaşmazlığın olduğu koruma projesi tespit edilmiş ve projeler

irdelenmiştir. Projelendirme ve uygulama süreçlerinin işleyişi ve işbirliği sağlanan ya da anlaşmazlık yaşanan yönleri değerlendirilerek, gelecekte bu tip projelerde izlenebilecek yöntemlere ilişkin uygun yaklaşım ve öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. KÜLTÜREL MİRAS KORUMA

2.1. Koruma Kavramının Gelişimi

Geçmişten günümüze ulaşan kültürel varlıkların bozulmasının ve yok olmasının önüne geçilerek geleceğe aktarılmasını amaç edinen korumada, kültürel miras unsurlarının sürekliliğini sağlamak büyük önem taşımaktadır. Korumanın bilimsel bir nitelik kazanmasıyla, bu konuda uygulanacak yaklaşım ve yöntemler uluslararası kuruluşlar tarafından benimsenen sözleşmeler ve tüzüklerle bir temele oturtulmaya çalışılmış; konunun ulusal düzeyde de kanun ve yönetmeliklerle desteklenmesi sağlanmıştır. Bu bölümde, kültürel miras ve koruma kavramları ve bunların gelişim süreçlerine değinilmektedir.

Kültürel Miras Tanımı:

İnsanlık tarihi boyunca üretilmiş bir dikilitaş, bir duvar resmi, bir barınma mekanı, bir saray ya da dini bir yapı, geçmişe dair bir okuma yapmayı sağlayabilmekte, insanlık tarihinin yüzyıllar içindeki gelişimini gözler önüne sermektedir. Bu yapıların halen ayakta olanları ya da toprak altında bulunan ve yıllar içinde keşfedilecek olanları, bize hangi zaman diliminde, hangi tekniklerin, malzemelerin, mimari öğelerin, akım ve stillerin, hangi sosyal ve ekonomik bağlamlarda ortaya çıktığı ile ilgili bilgileri sunmaktadırlar.

Geçmişten günümüze tamamen, ya da kısmen ulaşmayı başarmış, geçmiş kuşakların izlerini taşıyan ve kültürel miras olarak adlandırılan bu evrensel değerler, UNESCO'nun 1972 yılında düzenlenen konferansında imzalanan "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'nde", (<http://www.unesco.org.tr>)¹ anıtlar, sitler ve yapı toplulukları olarak üç başlık altında toplanmış ve tanımları şu şekilde yapılmıştır;

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleridir.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı topluluklarıdır.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlardır.

Kültürel miras tanımı resim, heykel, çini, mücevher, el yazması kitaplar gibi taşınabilir kültür varlıklarından başlayarak, tek yapı ölçeğindeki anıtlardan, yapı topluluklarına ve daha büyük ölçekteki tarihi, arkeolojik, kırsal ve kentsel sitlere uzanan geniş bir kapsama sahiptir. Bu bağlamda, kültürel mirasın tespitinde ve korunmasında, mirasın tarihi belge niteliği, estetik değeri, sanat tarihi açısından değeri, özgün malzeme ve yapım tekniği özellikleri açısından önemi gibi çeşitli kriterler göz önünde bulundurulmaktadır.

Koruma Kavramının Tanımı:

Koruma kavramı, Avustralya ICOMOS Ulusal Komitesi'nin 1979 yılında yayınladığı Burra Tüzüğü'nde; "bir yerin kültürel öneminin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, o yere sahip çıkmaya yönelik yöntem ve süreçlerin tümü" olarak tanımlanmıştır (<http://ip51.icomos.org>). 1994 yılında Japonya Nara Konferansı'nda yapılan tanımlama ile koruma, "bir yapıyı anlamaya, tarihini ve anlamını tanımaya, maddi olarak korunmasını sağlamaya ve gerektiğinde restore ederek değerlendirmeye yönelik tüm işlemler" şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.icomos.org.tr>)².

Türk Dil Kurumu'nun "Kent Bilim Terimleri Sözlüğünde", koruma kavramı genel anlamda "kentlerin belli kesimlerinde yer alan çağbilimsel ve yapıtasarcılık değerleri yüksek yapılarla, anıtların ve doğa güzelliklerin, kentte bugün yaşayanlar gibi,

gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve dokuncalı eylemler karşısında güvence altına alınması” (<http://tdk.gov.tr>) şeklinde açıklanmaktadır. 1983 tarihli, 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” kapsamında koruma kavramı; “taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise, muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)³.

Tarih boyunca, dönemin koşullarına bağlı olarak farklı yöntemlerin izlendiği kültürel miras koruma kavramının, 1932 tarihli Carta del Restauro, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü, 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi gibi uluslararası tüzük ve sözleşmelerle tanımlanması, geliştirilmesi ve bilimsel bir temele oturtulması sağlanmıştır.

Türkiye’de ise kültürel mirasın korunması, Osmanlı döneminde 1869 tarihli *Asar-ı Atika Nizamnamesi*’ne (1874, 1884 ve 1906 tarihlerinde kapsamı genişletilmiştir) ve 1912 tarihli *Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi*’ne uzanmaktadır. Cumhuriyet döneminde, önce 1973 tarihli 1710 sayılı *Eski Eserler Yasası* ve sonrasında onun yerini alan ve halen yürürlükte olan 1983 tarihli 2863 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu* ile kültürel mirasın korunması konusunun yasal çerçevesi çizilmiştir. Ek olarak koruma konusu, ilgili diğer kanunlar olan 1999 tarihli, 2960 sayılı *Boğaziçi Kanunu*, 1999 tarihli 3621 sayılı *Kıyı Kanunu*, 2004 tarihli 5226 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*, 2005 tarihli 5366 sayılı *Yıpranan Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun* kapsamında tanımlanarak, kural ve kaidelere dayandırılmıştır.

Koruma Kavramının Gelişimi:

Eski çağlarda korumanın temelinde, o döneme ait geleneklerin, dini anlayışın, ya da siyasi faktörlerin etkisinin olduğu görülmektedir. 20. yüzyılın ortalarına kadar da koruma anlayışı, bugünün koruma yaklaşımı ve ilkelerinden farklıdır. Modern koruma anlayışının ortaya çıkışından önceki dönemde, genellikle inanışların, korkuların ve geleneklerin etkisiyle dini yapılar ya da etkin olmuş imparatorluk ve

hanedanlıklara ait anıtsal yapılar korunmuştur ve koruma bütüncül değil, tekil ölçekte değerlendirilmiştir. (Erder, 1999:2) Korumanın tek yapı ölçeğinden, yapı topluluğu ve çevre ölçeğine doğru genişlemesi, koruma ile ilgili kuramlar geliştikçe söz konusu olmuştur.

Tarihi süreç içinde çeşitli dönemlerde koruma bilincinin var olduğu, Roma İmparatorlarından Hadrian'ın (M.S.117-138) Helen şehirlerindeki başta olmak üzere, Zeus Tapınağı, Hera Tapınağı, Dionysios Tiyatrosu gibi birçok eseri ve Olympia, Efes gibi antik kentleri onarması, M.S. 457'de Batı Roma imparatoru olan Maiorianus'un tarihi anıtların yıkılmasını engellemek için senatodan karar çıkartması, Hıristiyanlığın yayılma dönemi olması sebebiyle farklı inançlara ait her şeye karşı sert davranıldığı dönemde bir Cermen kabilesi olan Ostrogot'ların hükümdarı Theodorik'in (M.S.455-526) eski heykelleri kurtarmak için Heykelleri Koruma Kurumu'nu hayata geçirmesi gibi örneklerde izlenmektedir (Erder, 1999:47,51,66).

Ortaçağ'da, Roma İmparatorluğunun yıkılmasıyla başlayan ve Hıristiyanlığın yayılma dönemi olması sebebiyle her tür inanca ait eserin ortadan kaldırıldığı karanlık dönemde koruma adına ciddi bir tahribat söz konusu olmuş, bu süreci, Ortaçağ'da göç edenlerin geçtikleri ülkelerdeki gerçekleştirdikleri vandalizm, bu tür istilalardan korunmak isteyen halkın mevcut yapı malzemelerini savunma amaçlı inşa ettikleri surlarda kullanmaları, eski anıtların yeni yapılar için malzeme kaynağı olarak görülmesi ve Pantheon gibi Roma devri anıtlarının, Hristiyan tapınaklarına çevrilerek kilise olarak kullanılması izlemiştir (Erder, 2007:5-7). Tahribatlar Ortaçağ sonrasında da devam etmiş; siyasi ve dini savaşlar, önceki devrin izlerini yok etme amaçlı ideolojik yıkımlar ve savaş dönemlerinde kaçırılıp başka ülkelere götürülen eserler de korumayı olumsuz etkileyen etmenler olmuştur.

M.S. 5. yüzyılda Roma İmparatorluğunun yıkılmasıyla başlayan ve sonraki yüzyıllarda devam eden zorlu süreçlerde son derece zarar gören Roma kentinde, 14. yüzyılda yıkıntı halindeki tarihi eserlerin listelenmesi, 15. yüzyılda anıtların korunması ve kenti güzelleştirme çalışmalarının başlaması ile yüzyılın sonuna doğru olumlu bir değişim gözlenmektedir (Koruma Dosyası 1, 2010:25). Bu gelişmelerin önemli öncülerinden birisi de 1462'de çıkardığı buyruk ile Roma ve civarında, özel

mülkiyet içinde olsalar dahi tarihi anıtların yıkılmasını ve zarar görmesini yasaklayan ve aksini yapanlara ağır cezalar vererek anıtların korunmasında genel tedbirler alan Papa II. Pius olmuştur (Erder, 2007:17).

17. yüzyıldan itibaren, Avrupa’da daha sistemli bir koruma yaklaşımının gelişmeye başladığı gözlemlenmektedir. 17. yüzyılda, Roma’ya ilginin artmasıyla tarihi eserlerle ilgili belgeler toplanarak sistemli bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmış ve 18. yüzyılda koruma kavramı irdelenmeye başlanmıştır (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:16). Aynı dönem içerisinde, varlıklı İngilizler Roma’dan birçok eseri satın alıp ülkelerine taşıyarak önemli koleksiyonlar oluşturmuşlar ve bu eserler, British Museum’un (İngiliz Müzesi) kurulmasında etkili olmuştur (Erder, 2007:39). Ardından, 1798 yılında gerçekleşen Fransız yağmasıyla, eski eserlerin tahrip edilerek Roma’dan Fransa’ya götürülme süreci yaşanmıştır (Erder, 2007: 40).

Koruma kavramının bilimsel bir disiplin olarak ele alınması ise, 19. yüzyılda başlamıştır. Bu dönemde Fransa’da kurulan “Fransız Arkeoloji Derneği” (Société Française D’archéologie - 1834) ve “Fransız Tarihi Anıtlar Komisyonu” (La Commission des Monuments Historiques - 1837), anıtları belgeleme ve koruma konusunda faaliyet göstermiştir ancak, bu süreç içinde Fransa’da birçok onarım ya yetersiz, ya da onarımdan çok yıkıma yönelik çalışmalar olarak sürmüştür (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci,2010:19). Bu süreçleri takip eden “Fransız Arkeoloji Derneği” (1834), “Paris Anıtlarını Sevenler Derneği” (1884) ve “Fransız Turing Kulübü” (1890) gibi derneklerin ve aydınların eleştirileri ile kamuoyu oluşturulmuş (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:19) ve 1887 yılında çıkarılan kanunla koruma Fransa’da yasal bir kapsama kavuşmuştur (Erder, 2007:130).

Aynı süreçte İtalya’da 1863 yılında kurulan “Sanat Eserleri ile Tarihi Anıt ve Eski Eserleri Koruma Komisyonu” ve 1865 tarihli korumaya yönelik kanunun yürürlüğe girmesi önemli gelişmelerdir (Erder, 2007:52). Fakat 1870’lerde Roma’da başlayan imar çalışmaları ve 1900’lerin ilk yıllarındaki yatırımcıların bakış açıları yıkımları arttırmış; bu durum korumayı olumsuz yönde etkilemiştir (Erder, 2007:49). 1930’larda Roma’nın planlamasında görev alan ve yıkıma direnen sanat tarihçisi, arkeolog ve şehir plancılarının oluşturduğu bir grup, şehri daha fazla tahrip olmadan bugünkü haline ulaşmasını sağlamışlardır (Erder, 2007:51). Bu grup içinde yer alan

ve Camillo Boito'nun (1836-1914) restorasyonla ilgili kuramını geliştiren Gustavo Giovannoni (1873-1947), anıtların çevresinde yer alan dokuyla ele alınmasını ve restorasyonların daha bilimsel yapılmasını savunmuştur (Erder, 2007:57,58). 1931 yılında düzenlenen "Atina Konferansı'nda" benimsenen bu ilkeler "Carta Del Restauro" (Restorasyon Tüzüğü) olarak adlandırılmış ve yasal bir kimlik kazanmıştır (Ahunbay, 1999:18).

İngiltere'deki süreçte ise, farklı olarak, koruma sorumluluğu resmi kurumlardan önce 1751 tarihli Eski Eserler Derneği (Society Of Antiquaries), 1839 tarihli Oxford Mimarlık ve Tarih Derneği (Oxford Architectural and Historical Society) gibi sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilmiş, 20. yüzyıla doğru devlet katkısı söz konusu olmuştur (Koruma Dosyası 1, 2010:29)

19. yüzyıl başlarında "Kilise Yapma Derneği" (Church Building Society - 1818) tarafından başlatılan kilise restorasyonları, 1850'lerden sonra Sir George Gilbert Scott'un yetkisine verilmiş, fakat Scott'un yıkıcı ve sahte eserler ortaya çıkaran hatalı onarımlarının tepki çekmesiyle, 1877'de William Morris tarafından "Tarihi Yapıları Koruma Derneği" (Society For The Protection Of Ancient Buildings – SPAB - 1877) kurulmuş ve böylece tüm ülkedeki onarımların denetimini üstlenerek, gördüğü destekle toplumdaki bilinçlenmeyi sağlamıştır (Koruma Dosyası 1, 2010:29)

1895 yılında kurulan "Ulusal Vakıf" (National Trust) ise, mimari ve tarihi yapılar ile doğal güzelliği olan arazileri kamu yararına koruma görevini üstlenmiş, satın alma ve bağışlarla sahiplendiği yerleri milli yarar için koruyan, halkın yardım ve danışmanlık istediğinde başvurdukları bir kuruluş olarak, onarımda koruyuculuğu esas alan yapısıyla korumada toplumsal bilinci yaratarak İngiltere'yi farklı bir konuma taşımıştır (Erder, 2007:183,184).

İngiltere'de, 20. yüzyılda "Londra Tarihi Yapılar Dairesi" etkili çalışmalar yapmış olsa da, koruma alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının gücünün daha ağır basması sebebiyle, bakanlıkça alınan bir tescilli yapı yıkım kararında, "Tarihi Anıtlar Kraliyet Komisyonu'nun" (The Royal Commission on the Historical Monuments of England) yanı sıra, beş sivil toplum kuruluşunun da bilgisine başvurulması koşulu bulunmaktadır (Erder, 2007:196).

Tüm bu yaklaşımlar koruma adına olumlu gelişmeler olarak devam ederken, II. Dünya Savaşı sürecinde yaşanan yıkımlar sebebiyle koruma alanında yeni bir döneme girilmiştir. Bu döneminin getirdiği sorunları çözmeye yönelik girişimlerin sonucu olarak, 1964 yılında Venedik'te gerçekleşen "II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde", restorasyonun temelini oluşturan "Venedik Tüzüğü" şekillenmiştir (Ahunbay, 1999:19). UNESCO'nun 1972 yılında düzenlenen "Dünya Mirası Kongresi'nde" ise, "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi" yürürlüğe girmiş ve takiben Avrupa Konseyi 1975 yılını "Avrupa Mimarlık Mirası Yılı" ilan etmiştir. Avrupa Mimarlık Mirası Yılı'nın ilanı, Avrupa geneline yayılan bir farkındalık ve hareket yaratmakla birlikte, Avrupa dışındaki kültürlerle de uzanan bir etki alanı olmuştur (Rodwell, 2007:5,6)

Uluslararası bazı kurumların denetiminde gerçekleşen çeşitli çalışmalar ile, çağdaş restorasyon prensipleri gelişerek evrensel bir yapı kazanmış ve koruma bilimsel bir disiplin haline gelmiştir. Kültürel miras konusunda faaliyet gösteren bu kuruluşlardan biri UNESCO - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)'dur. 1945 yılında kurulan UNESCO, "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme'sinde" belirtildiği üzere uluslararası dünya kültür mirasının korunması amacıyla çalışmalar yapmakta, tehdit altındaki kültürel mirasın korunmasına uzman ve finansal destek sağlamaktadır. UNESCO dünya çapında korunmaya değer anıt ve sitleri, 1972'de oluşturduğu "Dünya Miras Listesi"ne dahil etmekte ve "Dünya Miras Fonu"ndan yararlanmasını sağlamakta; "Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi"ndeki anıt ve sitlerin yer aldığı devletlere, söz konusu mirasın korunmasına yönelik yönlendirme ve tavsiyelerde bulunmaktadır (<http://www.unesco.org.tr>)¹.

1959'da kurulan Roma merkezli bir başka kuruluş olan ICCROM - Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi (International Centre For The Study of Preservation and Restoration of Cultural Property), restorasyon uygulamalarına uzman yetiştirmek amacıyla kurslar düzenleyen, ülkelere danışmanlık desteği veren, sempozyum ve yayınları aracılığıyla koruma eğitimine ve uygulamasına yönelik faaliyet gösteren ve yüzden fazla üye ülkesi bulunan uluslararası bir kuruluştur (Madran,Özgönül, 2005:119).

Koruma ile ilgili faaliyet gösteren ve yine UNESCO'ya bağılı olarak 1965'te kurulan bir diğer kuruluş olan ICOMOS - Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites) ise, koruma alanındaki uzmanları bir araya getirerek bilgi alışverişı sağlamakta, bu alandaki gelişmelerin yayın ve toplantılarla duyurulması görevini yürütmektedir (Madran,Özgönül, 2005:117).

Bünyesinde “Mimari Mirasın Korunması Avrupa Eğitim Merkezi'ni” kurarak, geleneksel yapı teknolojilerinin yaygınlaşması için eğitimler düzenleyen Avrupa Konseyi (Council of Europe) ise, 1975'te Avrupa Mimarlık Mirası Yılı kapsamında “Geçmişimiz İçin Bir Gelecek” başlıklı bir dizi etkinlikte bulunan ve halen Avrupa'daki kültürel mirasın korunması yönünde araştırma, seminer ve yayınlarla çalışmalarını sürdüren bir örgüttür (Ahunbay, 1999:135).

Uluslararası bir sivil toplum örgütü olarak 1963'te kurulan ve özellikle Avrupa kıtası sınırları içinde faaliyet gösteren Europa Nostra - Bizim Avrupa ise, kültürel mirasın korunması konusuna eğilen önemli bir kuruluş olarak “Avrupa Kültürel Miras Ödülleri” adı altında hem birey, hem de kurumlara korumayla ilgili çeşitli ana başlıklar altında ödüller vererek çalışmalarını desteklemekte ve farkındalık sağlamaktadır (<http://europanostr.org.tr>).

Korumanın Türkiye'deki gelişim sürecine bakıldığında öncelikle Osmanlı dönemindeki Hassa Mimarlar Ocağı'na değinmek gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yapı ve mimarlık alanındaki önemli örgütlenmesi Hassa Mimarlar Ocağı'nın, eski yapıların yapım, onarım ve denetleme işlerinde üstlendiği sorumluluk büyük bir öneme sahiptir. Kuruluş tarihi ile ilgili net bir bilgiye ulaşılammakla birlikte, Hassa Mimarları, hem devlete hem de özel kişilere ait binaların yapımlarından ve vakıflar bünyesinde gerçekleştirilecek yapım ve onarım işlerinin denetiminden sorumlu olmuşlardır (Turan, 1963:178-179). Bu noktada, Osmanlı döneminde vakıf sisteminin, korumada sürekliliğin sağlanmasında büyük etkisi olmuştur. Osmanlı döneminde cami, medrese, hastane, han, hamam, köprü, çeşme gibi kamusal yapıların tamamına yakını, padişahlar ve diğer devlet yöneticileri tarafından yaptırılmış ve bu yapıların sürekliliğini sağlamak için gelir sağlayacak kervansaray, bedesten, dükkan, bağ, bahçe gibi mülkler de vakıf bünyesine bağışlanmıştır (<http://www.vgm.gov.tr>)². Bu sistemle vakıfların topluma sunduğu

hizmetler devamlı kılınmıştır. Geleneklere bağlılık ve dini anlayışın etkisi de vakıflar bünyesindeki yapıların bakım ve onarımlarının düzenli yapılarak korunmasının sağlanmasında rol oynamıştır.

Osmanlı döneminde koruma ile ilgili ilk yasal düzenleme 1869 tarihli ve daha çok arkeolojik kazılara yönelik olarak hazırlanan Asar-ı Atika Nizamnamesidir. Bu düzenleme, 1874, 1884 ve 1906 yıllarında içeriği genişletilerek son halini almış ve 1973 yılına kadar geçerliliğini korumuştur (Madran, 1996:61). 1912’de çıkarılan Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi ise, Osmanlı İmparatorluğu’nun koruma ile ilgili son yasasıdır (Madran, 1996:61). Osmanlı döneminde, 1917’de kurulan Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi (Eski Anıtları Koruma Kurulu) ise, 1924 yılında Cumhuriyet sonrası hükümet kararı ile tüzüğünü “İstanbul’da Müteşekkil Muhafazai Asar-ı Atika Encümeninin Teşkilat ve Vazifelerine Dair Talimatname” ismiyle yeniden onaylamış, İstanbul’da bulunan eski eser ve anıtların belgelenmesi ve bu yapılarla ilgili yayımların hazırlanması ile ilgili görevlendirilmiştir (Madran, 1996:64).

Osmanlı İmparatorluğu’nun son yılları ve Cumhuriyetin ilk yıllarında, yaşanan savaşların ve günün şartlarının etkisiyle, uzman ve kaynak yetersizlikleri sebebiyle, koruma alanında yeterli çalışma yapılamamıştır (Madran, 1996:64). 1933 yılında oluşturulan Anıtları Koruma Kurulu, tarihi yapıların belgelenmesi ve onarımı çalışmalarına başlamıştır (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:34). Aynı yıl, yerel yönetimlere koruma alanında verilen ilk sorumlulukları kapsamında, belediyelerin plan sınırları içindeki anıtları belirleme ve çevresinde 10 metre açık alan bırakılması zorunluluğu getirilmiş, ancak 1973 yılına kadar belediyelerin koruma alanındaki tek yükümlülüğü olan bu kararla, anıtların çevresinin açılması ve tarihi doku bütünlüğünün bozulması söz konusu olmuştur (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:34).

Diğer yandan bağımsız bir araştırma kurumu olarak 1930’lu yılların başında kurulan, Türk Tarih Kurumu’nun da, Anadolu sanatının verilerinin araştırılarak ortaya çıkartılması ve yayımlarla tanıtılması konusundaki çalışmalarının korumaya katkıları önemlidir (Madran, 1996:75).

1950 sonrası döneme gelindiğinde, yaşanan siyasal ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle, özellikle büyük kentlerde gerçekleştirilen imar hareketleri şehirlerin tarihi dokularında tahribat ve kayıplara neden olmuştur (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:34). Bunu takiben, 1951 yılında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” (GEEAYK) kurularak, koruma ilkelerinin oluşturması, tarihi yapılara müdahale şeklinin belirlenmesi, rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerinin hazırlanma esasları gibi konularda görevlendirilmiştir (Dağıstan Özdemir, 2005:22). GEEAYK kararlarıyla, farklı ölçek ve özellikte çok sayıda tarihi yapı ve eski yerleşimin, toplu tescil ve sit ilanı gerçekleştirilerek korumada önemli ve olumlu çalışmaları söz konusu olmuştur (Akın, 1987:147)

Cumhuriyet döneminde ilk kapsamlı koruma yasası olan 1973 tarihli, 1710 sayılı “Eski Eserler Kanunu” ile tek yapı dışında, sit alanları da koruma kapsamına alınmıştır. Bu yasa doğrultusunda, belirlenen koruma alanları için, koruma nazım planı hazırlaması gereken belediyeler ile, bu alanlarda yaşayan ve eski evlerini çok katlı konutlara dönüştürmek isteyen mülk sahiplerinin, düzenlemeye karşı durmasıyla, tarihi alanlar rant ve imar çalışmalarının kurbanı olmuştur (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:37). Kültürel miras ve koruma ile ilgili yeterince bilince sahip olmayan topluma, bu bilincin aktarılmaması, konunun yasalarla dayatılması ve toplumun bu sürece dahil edilememesi bu olumsuz sonucu beraberinde getirmiştir.

Ardından 1983’te çıkarılan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu” ile koruma Kültür Bakanlığının sorumluluğuna geçmiş, ayrıca “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun” yerini “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu” ve “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulları” almıştır (Ahunbay, 1999:137).

1996 yılında İstanbul’da toplanan Birleşmiş Milletler Habitat-II Zirvesi’nde de Türkiye’deki koruma çalışmalarına değinilmiş, bu tartışmalarda Türkiye Ulusal Eylem Planı kapsamında kültürel mirasın korunması ve sürekliliğinin sağlanması, yerel yönetimlerin kamu sektörü tarafından desteklenmesi ve sorumluluk üstlenmesi,

kamu bilincinin geliştirilmesi, yasalarda iyileştirme ve koruma kurullarının işlemlerini hızlandırması gibi konular yer almıştır (Yıldırım, 1999:24).

2000'li yıllara gelindiğinde hızlanan Avrupa Birliği (AB) uyum yasalarının düzenlenmesi sürecinde, belediyelere ve il özel idarelerine yeni sorumluluklar yüklenmiştir. Bu kapsamda 2005 tarihli, 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, 2004 tarihli, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005 tarihli, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile merkezi idarenin bazı yetki ve sorumlulukları yerle aktarılmış, bu kapsamda koruma yerel yönetimlerin sorumluluk alanına girmiştir (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:42).

Ayrıca 1983 tarihli, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2004 yılında yürürlüğe giren 5226 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiştir. Bu kanunla, koruma konusunda yerel yönetimlere yeni yetki ve sorumluluklar verilmiş, tescilli yapıların onarımı için mali katkı sağlamak amacıyla kaynaklar oluşturulmuş ve tescilli yapılara muafiyet ve katkılar getirilmiştir (<http://www.korumakurullari.gov.tr>). Bu yasa ile birlikte belediye bünyesinde kurulan Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlükleri (KUDEB) ile kültür varlıklarının bakım, basit onarım izinlerini ve denetimlerini sağlamak, eğitim atölyeleri ve laboratuvarlar ile hizmet sunmak amaçlanmıştır.

2.2. Koruma Alanında Faaliyet Gösteren STK'ların Gelişimi

Kamu sektörü ve özel sektörden sonra üçüncü sektör olarak nitelendirilen sivil toplum kuruluşlarının koruma konusunda faaliyet gösterenlerinin dünya ve Türkiye ölçeğinde daha detaylı incelenmesi, korumaya uluslararası ve ulusal açıdan yaklaşımı sergilemek adına önem arz etmektedir. Avrupa'da hem koruma anlayışının, hem de sivil örgütlenmenin çok daha erken yıllarda sağlanmış olmasının olumlu yansımalarına karşın, Türkiye'de aynı sürecin çok daha geç oluşmasının günümüze etkilerine değinmek gerekir.

Uluslararası literatürde STK'lar kapsamlarına göre; sivil toplum örgütleri (*civil society organizations-CSO*), hükümet dışı örgütler (*non governmental organizations-NGO*), bunların uluslararası düzeyde faaliyet gösteren türleri olarak

hükümet dışı uluslararası örgütler (*international non-governmental organizations-INGO*)”, sosyal hareketler (*social movements-SMO*), bunların uluslar üstü faaliyet gösteren türleri olarak uluslar üstü sosyal hareketler (*transnational social movements-TSMO*) gibi değişik isimlerle anılmaktadır (Güngör, 2002:1). Ayrıca, STK gibi özel nitelikli olmakla birlikte, tümüyle ya da kısmen devletlerce finanse edilen kuruluşlar olan kısmen özerk hükümet dışı örgütler (*quasi-autonomous non-governmental organization-QUANGO*) ve yerel cemaate dayalı, çok daha dar amaçlı örgütlenmeler olan, toplum temelli örgütler (*community based organizations-CBO*) de vardır (Tuncay, 2003:9).

Dünyada sivil toplum kuruluşlarının oluşması, Rönesans’tan sonra yaşanan gelişmeler ve değişimlerin Avrupa’da toplumları yeni bir siyasal toplum arayışına itmesi ve bunun sonucunda ulus devletlerin daha katılımcı ve özgürlükçü bir siyasal yaşamı tartışmaya başlamasıyla açıklanabilir (Arslan, 2001:14). 18. yüzyılda ise, İngiltere’de gerçekleşen Sanayi Devrimi ile birlikte başlayan süreçle, siyasi ve toplumsal gelişmeler günümüz sivil toplum yapılanmasını sağlamıştır (Yıldırım, 2003:240). Böylece kavramsal temelleri 18. yüzyıla dayanan sivil toplum anlayışı ve örgütlenmesi, sonraki yüzyıllarda yaşanan ekonomik, kültürel, sosyal değişimler ve gelişmelerinin bir sonucu olarak şekillenmiştir.

Koruma anlayışının bilimsel temellere dayandırıldığı 19. yüzyılda çeşitli sivil örgütlenmeler de varlık göstermeye başlamıştır. 1834 yılında kurulan Fransız Arkeoloji Derneği, 1884 tarihli Paris Anıtlarını Sevenler Derneği ve 1890 tarihli Fransız Turing Kulübü, Fransa’daki sivil örgütlenmeler olarak, eski eserlerde yıkımlara neden olan restorasyon çalışmalarını eleştirerek, kamuoyu oluşmasını sağlamışlardır. Sivil örgütlenmenin bu çabaları karşılıksız kalmamış ve 1887 yılında koruma konusuna yasal düzenlemeler getirilmiştir (Erder, 2007:130). İngiltere’de ise, öncelikle sivil örgütlenmeler koruma alanında etkili olmuş, bu konuda devletin katkısı 20. yüzyılda söz konusu olmuştur. İngiltere’de koruma sorumluluğunu devlet kurumlarından daha önce alan sivil toplum kuruluşlarından başlıcaları; kuruluşu 1751 tarihine dayanan Eski Eserler Derneği, 1881 tarihli Kilise Yapma Derneği, 1839 tarihli Oxford Mimarlık ve Tarih Derneği, 1877 tarihli Tarihi Yapıları Koruma Derneği ve 1895 tarihli Ulusal Vakıf gibi kuruluşlardır.

Sivil toplumun, yapılanma süreci bir yandan devam ederken, diğer taraftan koruma konusunun Dünya çapında öne çıkması söz konusu olmuştur. 1945 yılında Birleşmiş Milletler'in kuruluş beyannamesinin 10. Bölümünün, 71. maddesinde yer alan “*Ekonomik ve Sosyal Konsey, kendi yetkisine giren sorunlarla uğraşan sivil toplum kuruluşlarına danışmak için uygun düzenlemeler yapabilir*” hükmü ile sivil toplum kuruluşlarının önemi vurgulanmaktadır (<http://www.ombudsman.gov.tr>).

1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı kapsamındaki “*Gündem 21*” başlıklı eylem planında ise, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin “yerinden yönetim” anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümetler ve hükümet-dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımı konularına değinilmiştir (Emrealp, 2005:16).

Dünyada STK'ların oluşumu ve kültürel miras koruma alanındaki faaliyetleri bu şekilde gelişme gösterirken, Türkiye'deki sivil örgütlenmenin gelişimi ve bunun kültürel mirası koruma alanındaki çalışmalarını incelemek gerekir.

Osmanlı İmparatorluğu, idaresi tek iktidar sahibinin elinde tutulduğu ve askeri gücün ağır bastığı yönetim anlayışının hakim olması sebebiyle, iktidarı sarsacak oluşumlara kapalı bir yapıya sahip olmuş ve bu yapısı sebebiyle, Batı'daki sanayi ve kültürel alanlardaki değişimi takip edememiştir (Yücekök, 1998:13). Güç kaybettiği 18.yüzyılda ise, İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi ile şekillenen yeni dengelerin baskısıyla, Osmanlı devleti çeşitli zorlamalarla ticaret sözleşmeleri imzalamış ve gerek sanayi ve ticaret alanlarında, gerekse sosyal ve kültürel alanlarda değişime uğramıştır (Yücekök, 1998:18-20). Batı'daki bu gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan güçlü sivil örgütlenmeler ise, Osmanlı Devleti'nin toplumsal ve ekonomik yapısındaki dalgalanmalar sebebiyle şekillenememiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki ilk sivil yapılanmalar incelendiğinde, ilk şekillenmelerin cemaatler yolu ile olduğu söylenebilir. Dinsel organizasyonlar olarak nitelendirilebilecek cemaatleri, cemiyetler takip etmiştir. Bu anlamda, ilk cemiyet olarak 1815 yılında kurulan Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi, örgütlü bir yapıya kavuşmadan dağılmış, 1856 yılında kurulan Cemiyet-i Tıbbiyye-i Şahane ise tüzüğü,

sürekliği ve etkinlikleri ile ilk sivil toplum kuruluşu olarak varlığını sürdürmüştür (Alkan, 1998:85).

1870'li yıllarda serbest meslek dernekleri kurulmaya başlanmıştır. Ancak II. Abdülhamid dönemi (1876-1909), baskılar ve engellemeler sebebiyle sivil toplum kuruluşları için pek parlak geçmemiş, II. Meşrutiyet sonrası (1908-1920) dönemde ise eğitim ve okuryazarlık faaliyetlerinin artması sebebiyle sivil toplum kuruluşlarını olumlu etkileyen bir süreç başlatmıştır (Alkan, 1998:99).

1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet Anayasası ve 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu dernek kurma özgürlüğü getirmiştir (Arslan, 2010:57,58). Bu kapsamda kurulan kuruluşlardan biri de 1908 yılında Mimar Kemalettin Bey öncülüğünde yapılan Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'dir (<http://www.mimarlarodasi.org.tr>). Ancak, ilerleyen yıllarda derneklere kanunla verilen haklar sürekli devlet tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılmış, tüm dernekler üzerinde sıkı bir hükümet denetimi kurulması sağlanmıştır (Alkan, 1998:57,58).

Osmanlı Devletinin ardından, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla yeni bir süreç başlamıştır. Yeni yönetim biçiminin halka sağladığı hakların zamanla benimsenmesi ile sivil toplum anlayışı gelişmeye ve şekillenmeye başlamıştır. Ancak halkın değişime ayak uydurma sürecinin uzun sürmesi Türkiye'de sivil toplum anlayışının geç gelişmesine ve STK'ların yavaş ilerlemesine sebep olmuştur. Ayrıca, Cumhuriyet'in ilk yıllarında tek partili iktidar yapılanması dolayısıyla, STK'ların gelişimi açısından uygun bir ortam oluşmamıştır. Bu dönemde kuruluş yılı 1923'e dayanan ve 1930 yılında kamu yararına çalışır dernek olan Turing ve Otomobil Kurumu'nu anmak gerekir (www.turing.org.tr). Kurum, kuruluşunun ilerleyen yıllarında, yayınları ve turizme kazandırdığı birçok yapı ile korumadaki sivil örgütlenmeye önemli bir örnek teşkil etmektedir.

1909 tarihli Cemiyetler Kanunu'nun ardından, Türkiye'deki tek partili dönemde, 1938'de yürürlüğe giren düzenlemelerle birlikte STK'ların etkinliği azalmışsa da, çok partili döneme geçişle birlikte, 1946 yılında II. Cemiyetler Kanunu kapsamındaki düzenlemelerle tekrar yükselişe geçmiştir. Ancak bu döneme kadar kültürel miras koruma ile ilgili bilinen bir sivil örgütlenme yoktur (Silier, 2011:12).

Bu dönem içerisinde cami yaptırma dernekleri ve güzelleştirme derneklerinin daha etkin olduğu gözlenmektedir.

1946 yılında başlayan bu yükseliş döneminde kurulan, 1946 tarihli Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu ve 1954 tarihli TMMOB Mimarlar Odası iki önemli sivil toplum kuruluşu olarak sayılabilir. Ayrıca 1949 yılında kurulan ve sivil yapılanmayı destekleyen UNESCO Türkiye Milli Komisyonunu da anmak gerekir.

STK'lar ile ilgili önemli yasal düzenlemelerin yapıldığı, II. Cemiyetler Kanununun (1946) ardından, 1961 Anayasası ile yasal güvence kazanan dernekler, vakıflar ve meslek odalarının sayısındaki artış sürecinde, kültürel mirasın korunması konusundaki sivil örgütlenme de başlamıştır. 1976 yılında kurulan Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği ve 1978 yılında kurulan Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği bu kapsamda sayılabilir. Bu sivil toplum kuruluşlarına, 1976 yılında T.C. Turizm Bakanlığı tarafından (www.tacvakfi.org.tr) kurulmuş olmasına karşın TAÇ - Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı'nı da dahil etmek mümkündür. Turing ve Otomobil Kurumu da bu dönemde yayın ve uygulamalarıyla koruma faaliyetlerine başlamıştır.

İlk kayda değer adımların atıldığı 1970'li yıllarda, hem kurumsal hem de sivil örgütlenmeler söz konusu olmuştur. 1975 yılında, Safranbolu Belediye Başkanı'nın (Kızıltan Ulukavak) duyarlı yaklaşımı ile kentin tarihi dokusunu koruma düşüncesi, 1973'te İstanbul Teknik Üniversitesi'nde kurulan Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü'nün (MTRE) dikkatini çekmiş ve yerel bir yönetimin korumayı engel değil de değer olarak görme çabasına destek verilmiştir (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:49). MTRE ve Safranbolu Belediyesi'nin ortak çalışmalarının sonucu olarak 1976'da Safranbolu kentsel sit ilan edilmiş ve İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından Türkiye'nin ilk koruma amaçlı imar planı hazırlanmıştır (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:51).

1980 Askeri Darbesi'nin ardından gelen 1982 Anayasası ile değiştirilen dernek mevzuatına bağlı olarak bütün derneklerin yeniden kurulması süreci ve sonrasında, sivil toplum kuruluşlarının gelişiminde önemli bir duraksama yaşanmıştır (Silier, 2011:13). Bu dönemde Safranbolu'daki başarı, koruma duyarlılığının artmasını

sağlamış ve bu durum 1984 yılında İstanbul’da düzenlenen Milli Saraylar Sempozyumuna katılan ve Bursa için çözüm arayan yerel yöneticilerin, “Tarih İçinde Bursa’85 Haftası”nı düzenlemelerini sağlamıştır. Basının desteğiyle, sadece uzmanların değil, kamuoyu katılımının da yüksek olduğu organizasyon, yerel yöneticiler tarafından düzenlenmiş ilk bilimsel toplantı olarak oldukça etkili olmuş ve Bursa’daki şehircilik çalışmalarına ışık tutmuştur (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:52). Bu çalışma sayesinde Bursa, 1988 yılında Avrupa Konseyi Şeref Bayrağı ve Europa Nostra Çevre Düzenleme Ödülü olmak üzere iki uluslararası ödül almıştır (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:55).

1990’larda tekrar hızlanan sivil örgütlenme, 1994-1995’te STK Sempozyumları’nın düzenlenmeye başlanması, ilki Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) olmak üzere bir dizi sivil örgütlenme eşgüdüm merkezinin oluşması ve Birleşmiş Milletler Habitat-II Zirvesi’nin 1996 yılında İstanbul’da toplanması ile yeniden canlanmıştır (Silier, 2011:13). Bu süreçte 1990 yılında kurulan ÇEKÜL - Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı ve 1991 yılında kurulan Türk Tarih Vakfı önemli kuruluşlardandır. Yerel yönetim, halk, uzman birlikteliğinin ve basın yayın organlarının desteğinin başarılı bir örneği olan Safranbolu ise, 1994 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, ÇEKÜL Vakfı ve T.C. Kültür Bakanlığı’nın çalışmaları ile UNESCO Dünya Miras Listesi’ne girmeye hak kazanmıştır.

2000’li yıllara gelindiğinde ise kültürel miras koruma alanındaki sivil toplum kuruluşları arasına, 2003 yılında kurulan Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı ve 2005 yılında kurulan Kültürel Mirasın Dostları Derneği (KÜMİD) gibi kuruluşlar eklenmiştir. Bu kapsamda 2000 yılında kurulan Tarihi Kentler Birliği’ne (TKB) de değinmek gerekir. İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuş bir belediyeler birliği olan Tarihi Kentler Birliği, sivil oluşumlarla organik bir bütünlük ve işbirliği içinde çalışması sebebiyle sivil örgütlenmeye dönüşmüş bir birlik olarak koruma adına birçok çalışma gerçekleştirmiştir.

Türkiye’de sivil örgütlenme, 2000’li yıllara değin genel olarak süreklilik gösterememiş ve etkili bir yapı sergileyememiştir. Ancak Avrupa Birliği uyum süreci kapsamındaki yasa değişiklikleri ile sivil toplum kuruluşlarının önü açılmış ve devlet tarafından desteklenmeleri sağlanmıştır (Dartan, 2012:153). Bununla birlikte

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının sayısı ve etkinliği halen Avrupa Birliği ülkelerine oranla çok azdır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bilgilerine ulaşılan örneklerde de görülebileceği üzere, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının bir kısmı ismen var olmasına karşın fiilen bir varlık göstermemektedirler.

3. TÜRKİYE’DE KORUMA İLE İLGİLİ KANUNLAR, YÖNETMELİKLER VE PAYDAŞLAR

3.1. Koruma İle İlgili Kanun ve Yönetmelikler

Her ülkenin kültürel mirasının korunması, öncelikle o ülkenin yükümlülüğündedir. Ancak kültürel varlıklar aynı zamanda tüm insanlığın mirası olması sebebiyle, devletlerin politik, siyasi, ekonomik ve kültürel durumlarındaki farklılıklardan ve değişimlerden etkilenmemesi için, uluslararası kanun ve yönetmeliklerle de korunmaktadır. Nitekim ekonomik, siyasi, sosyal ve toplumsal tercihlerin farklılaşmasıyla koruma pratikleri ile ilgili kararlar ve düzenlemeler değişebilmektedir.

Evrensel değer taşıyan kültürel mirasın korunma durumu, ülkelerin yaşadığı çatışmalar, savaşlar, terör veya doğal afetler gibi faktörlerin yanında, kendi iç bünyesinde siyasi iktidarların değişen vizyonu, öncelikleri, çıkarları, bürokrasinin işleyişi, finansal kaynak aktarma gibi konulardan etkilenebilmektedir. Yanı sıra kültürel varlıkların, halkın konuya duyarlılığı ya da kültürel miras konusundaki eğitim ve bilinç durumlarındaki yetersizliklerin tehdidi altında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kültürel mirasın korunmasında hem ulusal hem de uluslararası yasalardan bahsetmek gerekir.

Günümüzde, kültürel mirasın uluslararası düzeyde korunmasında en etkin belge UNESCO’nun, 1972 yılında Paris’te düzenlenen konferansında imzalanan “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi”dir. İçeriğinde kültürel ve doğal mirasın korunamamasının, tüm dünya milletlerinin mirası için yoksullaşma anlamı taşıdığına işaret etmekte, bu sebeple, ülkelerin sahip oldukları kültürel varlıkların dünya mirasının bir parçası olarak görülmesine dikkat çekilmektedir (<http://www.unesco.org.tr>)¹. Aynı zamanda, mirasın sahibi olan ülkenin, bu mirasa sahip çıkacak kaynaklarının olmaması durumunda, ilgili devletin faaliyetinin yerini

almamakla beraber, tüm dünya devletlerinin tamamlayıcı ve destek sağlayıcı olması gerektiğine değinilmiştir (<http://www.unesco.org.tr>)¹. Böylece, kültürel ve doğal mirasın korunması, uluslararası bir sözleşme konusu olarak kabul görmüştür. Türkiye'nin de, 1982 yılında “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni” imzalaması uygun bulunmuştur (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹.

Dünya kültürel ve doğal mirasının korunması için, “Dünya Mirası Komitesi” evrensel değer taşıyan kültürel ve doğal sit alanlarını “Dünya Mirası Listesi”ne, seçmekte ve ciddi bir tehdit altında olmaları durumunda “Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi”ne dahil etmektedir (Akipek, 2001:15). Komite, sözleşmenin tarafı devletlerin katkıda bulunma yükümlülüğü altında oldukları “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Fonu” ile, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yaparak sistemin işleyişini sağlamaktadır (Akipek, 2001:15). İşleyişe yönelik tüm esaslar “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Uygulama Rehberi”nde yer almakta ve yol gösterici olmaktadır (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>)¹.

Ayrıca UNESCO'nun 1954 tarihli La Haye Konferansı kapsamında “Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme” (Türkiye 1965'de sözleşmeye imza atmıştır), 1970 tarihli “Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme” (Türkiye 1981'de sözleşmeye imza atmıştır), 2003 tarihli “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” (Türkiye 2006'da sözleşmeye imza atmıştır) uluslararası düzeyde kültürel miras konusuna değinen diğer önemli sözleşmeleridir (<http://www.unesco.org.tr>)².

Bunların dışında Avrupa Konseyinin 1985 tarihli “Avrupa Mimari Mirası Koruma Sözleşmesi” (Türkiye 1989 da sözleşmeye imza atmıştır) ve 1992 tarihli “Avrupa Arkeoloji Mirasının Korunması Sözleşmesi” (Türkiye 1999 da sözleşmeye imza atmıştır) de koruma ile ilgili Türkiye'nin taraf olduğu önemli sözleşmelerdendir (<http://www.icomos.org.tr>)¹.

Türkiye'deki koruma tarihi içinde yer alan çeşitli yasal düzenlemeler ise aşağıda sırasıyla irdelenmiştir;

1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi:

Osmanlı İmparatorluğu'nun koruma alanındaki ilk yasal düzenlemesi olan 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1874, 1884 ve 1906 tarihlerindeki yeni düzenlemelerle kapsamı genişletilerek yürürlükte kalmıştır.

1869 yılında düzenlenen ve daha çok arkeolojik kazılara yönelik olan Nizamname'nin diğer eski eserlerin korunması konusunda yetersiz kalması sebebiyle, 1874'te yenilenmiş ve ilk kez eski eser tanımı ve sınıflandırılması yapılarak, eski eserlerin devlet malı olduğu belirtilmiştir. 1884 tarihli Nizamname ile de, daha kapsamlı tanımlar yapılarak eski eserlerin korunmasına ve yurtdışına çıkarılmasına dair önlemler alınmıştır (Madran, 1996:61). Tüm bu düzenlemelerle 1906 yılında içeriği genişletilerek nizamname son halini almış ve 1973 yılına kadar da geçerliliğini korumuştur.

1912 tarihli, Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi:

Osmanlı İmparatorluğu'nun koruma ile ilgili son yasası olan ve taşınmaz kültür varlıklarının korunmasını amaçlayan Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi, yeni bir eski eser tanımı yapmakta ve uygulamaya yönelik bazı kararların yerel organlara bırakılmasını sağlamaktadır. Ancak yıkılma tehlikesi taşıyan eserin, tehlike yaratmamak için, ortadan kaldırılmasına izin verilmesi gibi maddeler içermesi sebebiyle, koruma yaklaşımında eksikler/yanlışlıklar barındırdığı görülmektedir (Madran, 1996:61).

1973 tarihli, 1710 sayılı, Eski Eserler Yasası:

Cumhuriyet döneminde, korumaya yönelik mevcut yasaların yetersizliği sebebiyle yürürlüğe giren 1973 tarihli Eski Eserler Yasası'nda doku bütünlüğü, sit kavramı gibi önemli kavramlara değinilmiş ve geçerli olduğu 1973-1983 yılları arasında Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından 417 sit alanı içinde 3442 anıtsal yapı ve 6815 sivil mimarlık örneğinin tescili yapılmıştır (Ahunbay, 1999:136). Ayrıca, yasada devletin, mal sahiplerine onarım için parasal ve teknik yardım yapmasının

öngörülmesine rağmen dönemin şartlarında bunu uygulanabilir kılacak deneyim, uzmanlık ve finansal kaynak oluşturulamamıştır (Azaklı, 2007:28).

1982 tarihli, 2634 sayılı, Turizmi Teşvik Kanunu:

Turizm bölgelerinde, bölgenin doğal ve kültürel özelliklerini bozmamak kaydıyla, kamuya yararlı yapı ve tesisler yapılabilmesini düzenleyen, turizm merkezlerinin tespit ve oluşumunda; ülkenin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo - kültürel turizm değerlerini dikkate almayı öngören bir yasadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)². 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun, 37. Maddesi uyarınca hazırlanan "Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliği"nin, özel tesisler başlığı altında yer alan tanımlamasıyla da, tarihsel kent dokularının bulunduğu yerlerdeki geleneksel konutların ya da han, medrese, gibi anıtsal yapıların, çağdaş turizm kullanımlarına tahsis edilerek korunmalarının sağlanması amaçlanmıştır (Azaklı, 2007:45). Böylece hem kültürel değerlerin onarılması ve yeniden işlevlendirilerek kullanıma geçirilmesi, hem de korunan bu kültürel değerlerin turizme kaynak teşkil etmesi hedeflenmiştir.

1983 tarihli, 2863 sayılı, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu:

1973 tarihli Eski Eserler Yasası'nın yerini almış olan 2863 sayılı yasa, Koruma İmar Planı'na değinmesi ve korumada yerel yönetimlere yetki verilmesi açısından önemlidir. Bu kapsam 17. madde de; "Bir alanın sit olarak ilanı, bu alandaki imar planı uygulamasını durdurur ve koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, geçiş dönemi yapı şartları, Yüksek Kurul tarafından üç ay içinde kararlaştırılır. Yüksek Kurulca önerilen bu karar Resmi Gazetede yayımlanır. İlgili valilikler ve belediyeler anılan koruma amaçlı imar planını onaylanmak üzere, en geç iki yıl sonunda İmar ve İskan Bakanlığına sunmak zorundadırlar. Belediyeler gerekli görürlerse, plan hazırlık safhasında, ilgili bakanlıklardan teknik yardım da isteyebilirler" (<http://www.resmigazete.gov.tr>)³ şeklinde açıklanmıştır.

Yasada ayrıca 1710 sayılı yasadaki farklı olarak "eski eser" kavramı yerine "kültür varlıkları" terimi kullanılmıştır. Kültür varlıklarının tespiti, tescili ve korunması gibi konular ile ilgili yetki Milli Eğitim Bakanlığı'ndan, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na

devredilmiştir. Ayrıca, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun yerini, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu ve Bölge Kurulları almıştır. Kanunun 51. maddesinde, “*taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak için Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı, Ankara merkezli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu ile, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca tespit edilecek bölgelerde Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları kurulur*” tanımlaması yapılmış, kurulların görev ve sorumluluklarına değinilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)³.

Kanunun 11. maddesi “*Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygun görmesi halinde, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İl Özel İdareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının maliklerine lüzum görülen hallerde, koruma, bakım ve onarım için, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler*” hükmüyle maliklere verilen desteği ve 22. maddesi de vergide uygulanacak muafiyetleri düzenler.

1987 tarihli, 3386 sayılı, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun:

Bu kanunla, 2863 sayılı Koruma Kanunu'nda yer alan, korumaya dair temel yaklaşımlar adına bir değişiklikten ziyade, biçimsel bir değişikliğin yapılması söz konusu olmuştur.

1999 tarihli, 2960 sayılı, Boğaziçi Kanunu:

Boğaziçi alanının korunması ve geliştirilmesi ve imar mevzuatının uygulanmasındaki hususları düzenleyen kanun gereğince, Boğaziçi alanında yer alan kültürel ve tarihi değerler ve doğal güzelliklerin muhafaza edilmesi ve doğal yapısının korunması, doğal ve tarihi çevreye uyumu gözetilerek güzelleştirilip geliştirilmesi, alandaki kültür ve tabiat varlıklarının onarımına öncelik verilmesi, aykırı yapıların yıkılması, öngörünüm bölgesinde konut yapılmaması, tevhit ve ifraz işlemleri yapılmasına izin verilmemesi gibi koruyucu önlemlere yer verilmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁴.

1999 tarihli 3621 sayılı Kıyı Kanunu:

Sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek, koruma sağlanarak ve halkın kullanımına açık hale getirilerek, kamu yararına kullanma esaslarını düzenlemektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁵.

1999 tarihli, 660 sayılı, Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları İlke Kararı:

Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasında yapılacak müdahalenin niteliğinin önemi sebebiyle, her yapının kendine özgü sorunlarına yönelik müdahale biçimini tanımlayarak yerinde ve doğru uygulamaların yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, müdahale biçimleri, esaslı onarım ilkeleri, uygulamanın denetlenmesi, yok olan tescilli yapılara ilişkin işlemler, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projesi hazırlama esasları, proje hizmetleri açıklanmaktadır (<http://teftis.kulturturizm.gov.tr>).

2004 tarihli, 5228 sayılı, Kültür ve Tabiat Varlıklarına Yapılan Bağış, Yardım ve Harcamalara İlişkin Vergi Muafiyetine Dair Kanun (Sponsorluk Yasası):

Yasa gereği;

- Kültür, sanat, tarih, edebiyat, mimari ve somut olmayan kültürel miras ile ilgili ülke tanıtımına yönelik her türlü yazılı, görsel, işitsel, basılı materyallerin hazırlanması, yayınlanması, dağıtımı ve tanıtımının sağlanması, yazma ve nadir eserlerin korunarak Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasının,
- Taşınmaz kültür varlıklarının bakım, onarım, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri, nakil işleri, kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmaları ile ülke dışında bulunan taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya Türkiye'ye getirtilmesi çalışmalarının,
- Kültür envanterinin oluşturulması çalışmaları, taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması, somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo kurulması, bakım ve

onarımı, ekipmanlarının temini ile film yapımına ilişkin harcamalar ile bu amaçla yapılan her türlü bağış ve yardımların

% 100 oranında vergiden düşülmesi sağlanmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁶. Bu yasa ile kültürel mirasın korunması konusuna özel sektörün de dahil olması ve sosyal sorumluluk projeleri kapsamında özellikle kazı ve restorasyon projelerinde yer almaları sağlanmıştır.

2004 tarihli, 5225 sayılı, *Kültür Yatırımları ve Girişimleri Teşvik Kanunu*:

Amacı; somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve kültür varlıklarının yaşatılarak ülke ekonomisine katkı yaratan bir unsur olarak değerlendirilmesi olan yasa ile kültür varlıkları ve somut olmayan kültürel mirası araştırma, belgeleme, arşivleme, yayınlama, eğitim, öğretim ve tanıtma faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla, gelir vergisi stopaj indirimi, sigorta primi işveren paylarında indirim, su bedeli indirimi ve enerji desteği, yabancı uzman ve sanatçı çalıştırabilme gibi konularda kolaylıklar getirilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁷.

2004 tarihli 5226 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*:

Kanun içeriğinde “ören yeri”, “koruma amaçlı imar planı”, “çevre düzenleme projesi”, “yönetim alanı”, “yönetim planı”, “bağlantı noktası” gibi yeni kavramlarının tanımlaması yapılmıştır. Kanunda bunun yanı sıra dikkat çekici şu maddelere yer verilmiştir; (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁸

- Büyükşehir belediyeleri, valilikler, bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir planlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur. Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar planı, proje ve

malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere uygulamayı denetlemekle yükümlüdürler

- Belediyelerin görev alanlarında yer alan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu çerçevesinde emlak vergisinin %10'u oranında “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı” alınır ve ilgili belediye tarafından emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir. Toplanan bu katkı payı, il özel idaresi tarafından açılan hesapta toplanarak belediyelerce kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, planlama ve uygulama konularında kullanılmak üzere il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve bu pay valinin denetiminde kullanılır. Ayrıca 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10'u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır.
- Kentsel sitlerde hazırlanan yönetim planı taslağının karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar koruma amaçlı imar planı hazırlanacak alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plandan etkilenecek kullanıcıların katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar planını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır.

Kanunun yukarıda belirtilen maddeleri uyarınca, yerel yönetimlere, kültürel mirasın korunması yönünde verilen yetkiler, yaratılan finansal kaynaklar ile sivil toplum kuruluşları ve kullanıcıların alınacak kararlara katılımının yer alması dikkat çekicidir. Ayrıca, yerel yönetimlere, kültür varlıklarını kamulaştırma ve koruma amaçlı imar planları hazırlamaları durumunda, yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazların sahiplerine, taşınmazını belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas olanağı sunulmuştur.

Kanunda belirtilen önemli bir diğer husus ise, kurulan Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlükleri (KUDEB) ile basit onarım izinlerinin bu bürolara verilmiş olmasıdır. Yanı sıra, tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ve uygulamalarında, restorasyon uzmanı mimar veya mimarın bulunmasının zorunlu tutulması ve I. grup tescilli yapıların restorasyon uygulamalarında, kalem işi, ahşap, demir ve taş işi gibi işlerin bu konularda uzmanlaşmış kişilerce yapılmasının gerekliliği gibi konulara yer verilmesi, daha bilimsel ve bilinçli yaklaşımların hakim kılınmasına olanak sağlamaktadır.

2004 tarihli, 5216 sayılı, *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*:

Bu kanunla, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek, büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumlulukları olarak tanımlanmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁹. İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri kapsamında ise, kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler sıralanmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁹.

2005 tarihli, 5393 sayılı, *Belediye Kanunu*:

Kanun kapsamında, belediyenin görev ve sorumlulukları arasında kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak; bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulamak yer almaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁰. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi, 2010 tarihli, 5998 sayılı *Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*' ile değiştirilip genişletilmiş ve belediyelere kentsel dönüşüm projelerinde daha kapsamlı yetkiler tanınmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)²¹.

2005 tarihli, 5366 sayılı, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun:

Kanun kapsamında, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş kültür ve tabiat varlıklarının, sit alanı olarak tescil edilen koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşası ve restore edilmesi amaçlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹¹.

Bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanlarının oluşturulması, doğal afet risklerine karşı tedbirlerin alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması öngörülmektedir. İl genel meclisi ya da belediye meclisinin aldığı karar doğrultusunda proje Bakanlar Kurulu'na sunulmaktadır. Yenileme projelerinin onayı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından; projelendirme, uygulama ve gerekirse kamulaştırma ise İl Özel İdare ya da Belediye tarafından yapılır.

5366 sayılı kanun bu yapısı ile kültürel mirasın korunmasında, merkezi yönetimlerin sorumluluklarını yerel yönetimlerle paylaşıyor olması açısından olumlu bir gelişme olmakla birlikte, bu kapsamda uygulanan projelerin kültürel mirasın korunması ve yaşatılması anlamındaki başarısı tartışma konusudur. Siyasi yapının rantsal kaygıları ve bir kısım kullanıcının bu ranttan beklentisinin olması sebebiyle uygulamalar kültürel miras adına olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

3.2. Kültürel Miras Koruma Alanındaki Paydaşlar

Kültürel mirasın korunması sadece devletin sorumluluğunda olan bir konu olmaktan ziyade katılımcılık esaslı ile, diğer paydaşları da dahil ederek yürütülmesi gereken bir konudur. Bu katılımcılık her bir paydaşın kendi nitelikleri doğrultusunda korumaya farklı yönlerden fayda sağlamasına olanak vermektedir. Merkezi yönetimlerin gücünün, yerel yönetimlerin desteğiyle birleştiği, üniversitelerin uzmanlığında hazırlanmış, sivil toplum kuruluşlarıyla şekillenmiş, özel sektörle desteklenmiş ve kullanıcıların sürece dahil edilmesiyle oluşturulmuş projeler başarılı sonuçlara daha

açıktır. Bu kapsamda kültürel mirasın korunmasında, merkezi ve yerel yönetimlerin dışında, konunun diğer paydaşları olan, kullanıcılardan başlayarak, kamuoyunun diğer kesimlerinin de dahil olduğu sivil toplum kuruluşlarına, bilimsel yaklaşımlarıyla konuya dahil olan üniversitelere ve kültürel mirasın yeniden kullanımından doğan ticari ve ekonomik olanaklarla konuya doğrudan dahil olan ya da projelendirme ve uygulama safhalarına sponsor olarak dolaylı katkılar sunan özel sektöre değinmek gerekmektedir.

3.2.1. Merkezi Yönetimlere Bağlı Kurumlar

Merkezi yönetim ülke yönetimine dair hizmetlerin tek bir merkezde toplanarak bu hizmetlerin merkeze bağlı kuruluşlar tarafından yürütülmesidir. Merkezi yönetimin altında Cumhurbaşkanı, Bakanlar, Bakanlar Kurulu ve Bakanlıklar yer alır. Aşağıdaki tabloda bu konudaki genel yapı görülmektedir (Tablo 3.1)

TABLO 3.1: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Teşkilatı - Merkezi ve Yerel Yönetimler

Tablosu (www.ahmetfidan.com, 2014)

Türkiye’de merkezi yönetimler bağlamında kültürel mirasın korunmasından sorumlu kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı’dır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bu sorumluluğunu, teşkilatı içinde yer alan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün, Sürekli Bilimsel Kurulu altındaki “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” (Anıtlar Yüksek Kurulu-AYK) ve bu kurula bağlı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları”nın (KTVKK) desteği ile yürütmektedir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün bu kurulları dışında taşra teşkilatında, “Müze Müdürlükleri”, merkeze bağlı taşra teşkilatında “Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlükleri”, “Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri”, ve “Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı Müdürlükleri”, merkez teşkilatı altında ise “Müzeler Dairesi Başkanlığı”, “Kazılar Dairesi Başkanlığı” ve “Restorasyon Dairesi Başkanlığı” gibi koruma konusunda yetkili birimleri (Tablo 3.2) yer almaktadır (www.kulturvarliklari.gov.tr)².

TABLO 3.2: Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilatlanması (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>, 2016)

2005 tarihli “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları Çalışmaları ile Koruma Yüksek Kuruluna Yapılacak İtirazlara Dair Yönetmelik”te yüksek kurul ve bölge kurullarının yapısı ve görevleri şu şekilde açıklanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹².

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (Anıtlar Yüksek Kurulu):

Görevi; korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili uygulanacak ilkeleri belirleme, koruma bölge kurulları arasında koordinasyon sağlama, koruma bölge kurullarınca alınan kararlar sebebiyle uygulamada karşılaşılan genel sorunları değerlendirme, görüş bildirerek Kültür ve

Turizm Bakanlığı'na yardımcı olma ve planlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler tarafından, kurullarca alınmış ve alınacak; sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar planları ve revizyonlarına ilişkin alınan kararlara karşı, yapılan itirazları değerlendirerek karar alma şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹².

Anıtlar Yüksek Kurulu 16 üyeden oluşmaktadır. Bunlar;

1. 1-Bakanlık Müsteşarı,
2. 2-Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı,
3. 3-Bakanlığın ilgili Müsteşar Yardımcısı,
4. 4-Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü,
5. 5-Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürü,
6. 6-Bayındırlık ve İskan Bakanlığının ilgili genel müdürü veya yardımcısı,
7. 7-Orman Genel Müdürü veya Yardımcısı,
8. 8-Vakıflar Genel Müdürü veya Yardımcısı,
9. 9-Maden İşleri Genel Müdürü veya Yardımcısı,
10. 10-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü veya Yardımcısı

şeklinde on kurum temsilcisi üye ile birlikte koruma bölge kurulu başkanlarından bakanlıkça seçilen altı üyedir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları

Anıtlar Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde görevleri; Bakanlık tarafından tespit edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescili, gruplandırması ve koruma alanlarının tespitinin yapılması, özelliklerini kaybetmiş olanlarının tescil kaydının kaldırılması, sit alanlarının tescilinden itibaren üç ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarının belirlenmesi, koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip altı ay içinde karar alınması, ören yerlerine ilişkin projeler ve değişiklikleri ile ilgili görüş bildirilmesi, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarına ilişkin uygulamaya yönelik kararların alınması, taşınmaz kültür varlıklarını etkilemeyecek şekilde ayrılma ve

birleştirilmelerine ilişkin kararların alınması ve yeni fonksiyon verilerek kamulaştırılmasına ilişkin olarak bakanlığa görüş verilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹².

Koruma Bölge Kurulları, Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulu'nca seçilen üyeler ile kurum temsilcisi üyelerden meydana gelmektedir. Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulu'nca seçilen mimarlık, şehir planlama, hukuk, arkeoloji ve sanat tarihi konularında uzmanlaşmış beş temsilci ile kurulun ihtiyacı doğrultusunda, Bakanlıkça tespit edilecek dallardan, Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilecek iki ğretim üyesinden oluşur (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹².

Kurum temsilcisi üyeler ise, görüşülecek konuya bağlı olarak, konunun hangi kurum ile ilgili olduğuna bağlı olarak, o kurumun müdürü veya teknik temsilcisi olmak üzere belirlenmektedirler. Konu belediyeyi ilgilendiriyorsa, bu ye ilgili belediye başkanı veya teknik temsilcisi, belediye sınırları dışında ise, ilgili valilik tarafından seçilecek teknik temsilci olarak belirlenmektedir. Konu, Bayındırlık ve İşkan Bakanlığı ile ilgili ise, Bayındırlık ve İşkan İl Müdürlüğünden bir teknik temsilci, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili ise, Vakıflar Bölge Müdürü veya teknik temsilcisi, evre ve Orman Bakanlığı ile ilgili ise, konuyla ilgili teknik temsilci, Müze Müdürlüğü ile ilgili ise, ilgili müze müdüründen oluşmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹².

Ayrıca ilgili meslek kuruluşları ile sivil toplum örgütleri temsilcileri koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilmektedirler. Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'n ilgilendiren konularda, ilgili Rölöve ve Anıtlar Müdürü ve ya gerek görülmesi halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görüş alınmak üzere, bir uzman, oy hakkı olmamak kaydıyla toplantıya danışman olarak çağrılabilir.

Merkezi yönetim birimi olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı, kültürel mirasın korunmasında en önemli sorumluluğa sahiptir. Yanı sıra, yetki ve sorumluluk alanları içinde bulunan kültürel varlıklar bağlamında, başka kurumlar da korumada söz hakkına sahiptirler. Bu kapsamda, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, TBMM-Milli Saraylar Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri

Bakanlığı'nın yanı sıra, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı da bu konuda değinilmesi gereken kurumlardandır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü:

Vakıflar Genel Müdürlüğü yeni kurulan vakıfların kuruluş, dağılışı ve denetim işlemlerini gerçekleştirmenin yanı sıra, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kurulmuş ve bugün yöneticileri hayatta olmayan vakıfları temsil ve idare etmektedir (<http://www.vgm.gov.tr>)². Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre; Osmanlı ve Selçuklu Döneminden günümüze kadar gelmiş ancak yöneticisi olmayan 41.750 vakıf vardır ve bu vakıflara ait taşınır ve taşınmazların korunması, bakım ve onarımı gibi faaliyetleri yürüttükleri için koruma konusunda en etkin kurumlardan biri olarak yer almaktadır (<http://www.vgm.gov.tr>)².

Karayolları Genel Müdürlüğü:

Tarihi köprülerin bakım ve onarımından sorumlu olması sebebiyle koruma konusyla ilgili bir kurumdur (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁸

TBMM-Milli Saraylar Genel Müdürlüğü:

TBMM'ye bağlı olan müdürlük, bünyesindeki saray, köşk, kasır, müze ve tarihi fabrikaların idaresi, bakımı, onarımı, restorasyonu ve müze olarak işletilmesiyle görevlidir (<http://www.millisaraylar.gov.tr>). Bu kapsamda iki saray, üç köşk, beş kasır, üç müze ve iki fabrikayı bünyesinde barındırmaktadır (<http://www.millisaraylar.gov.tr>).

Orman ve Su İşleri Bakanlığı:

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü bünyesinde doğal sit alanları, milli parklar, tabiat parkları ve tabiat anıtlarından sorumludur (<http://www.milliparklar.gov.tr>).

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı:

1984 yılında kurulan ve başbakanlığa bağlı olan TOKİ, 2005 tarihli, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkında kanunun 3. maddesi kapsamında, yenileme alanları olarak belirlenen bölgelerde il özel idareleri ve belediyelerle birlikte, ortak ya da tek başına uygulama yapabilmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹¹. Bu alanlar tarihi dokuya sahip alanların kentsel dönüşüm projelerini de kapsayabildiğinden koruma konusuna dahil olmaktadır.

3.2.2. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler; yerel topluluğun bireylerinin birlikte yaşamaktan kaynaklanan gereksinimlerini karşılayan, kamu alanında mal ve hizmet gereksinimlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yürütülen kurumlardır (Pustu, 2005:121). Bu yapılarıyla halk ile en yakın ilişki içerisinde olan yerel yönetimler, idari açıdan önemli bir noktada yer almaktadırlar.

Merkezci yönetim anlayışının hakim olduğu az gelişmiş ülkelerin aksine, Avrupa ülkelerinde, yerel yönetimler güçlü ve vazgeçilmez kabul edilmiş olmaları sebebiyle yönetimde etkin rol oynamaktadırlar. Bu etkinliğin sağlanmasında toplumun siyasal, politik ve sosyal yapısının önemi büyüktür. Ülkemizde yerel yönetimler kanuni güvence ile kendi kendini yönetme hakkına sahip olarak, özerk bir yapıda olsalar da (Demir, 2014:36), merkezi idarenin denetimi altındadırlar. Yerel yönetimler kapsamındaki kuruluşlardan biri olan il özel idarelerinin başında merkezi yönetimin temsilcisi olan valinin bulunması da bu durumu destekler niteliktedir.

Yerel yönetimler yerel halkın taleplerini almak, ihtiyaçlarını karşılamak ve beklentilerine cevap vermek açısından merkezi yönetimlerden daha etkin konumdadırlar. Kararların yerel kademe alınması, sorunların doğru ve etkin şekilde çözülmesini sağlayan bir yöntemdir. Ancak merkezi yönetimin baskısı, gelir ve kaynaklarının sınırlı olması ve bağlı oldukları yönetmeliklerden kaynaklanan sorunlar, yerel yönetimlerin çalışmalarını olumsuz etkilemektedir. Örneğin İngiltere’de konut konusunda stratejik planlar hazırlamak yerel yönetimlerin

görevdir (Okutan, 2008:98). Türkiye’de ise bu konu, TOKİ gibi, yerel yönetimlerin üstünde, merkezi yönetime bağlı bulunan bir kurumun elinde bulunmaktadır. Bu durum avantajlı bir durum olarak nitelendirilebilse de, asıl önemli olan bu yetkinin ortaya çıkarttığı sonuçlardır. Şayet hazırlanacak stratejik planlar, rant ve kısa dönemli ekonomik gelişmeyi ön plana almak yerine, uzun vadeli, kültürel ve sosyal değerleri önemseyen ve yerel sorunlara, yerele uygun çözümler sunarak gerçekleştirilebiliyorsa bu yetki anlam kazanmakta, aksi halde yerel halkın ihtiyaç ve taleplerine cevap vermeyen sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda tanımlanmış yerel yönetim birimleri olarak, *İl Özel İdareleri*, *Belediyeler* ve *Köy İdareleri* yer almaktadır. Bu bağlamda bu kurumları, kültürel miras ve koruma konusundaki yetkileri açısından daha yakından incelemekte yarar vardır.

İl Özel İdareleri:

2005 tarihli, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kapsamında, İl Özel İdareleri, *“il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”* olarak tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹³. Bünyesinde İl Genel Meclisi ve İl Encümeni bulunan İl Özel İdarelerinin başında Vali bulunmaktadır.

İl özel idarelerinin kanunda belirtilen görev ve yetkileri şu şekildedir;

- İl sınırları içinde, tarım, sağlık, sanayi ve ticaret, ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonu önleme, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapımı, bakımı ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetler,
- Belediye sınırları dışında ise imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri kapsamaktadır.

Belediyeler:

Belediyelerle ilgili 2004 tarihli, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005 tarihli, 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde;

Büyükşehir Belediyesi; en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır. Bir il belediyesinin Büyükşehir Belediyesi olabilmesi için nüfusunun 750.000'den fazla olması gerekmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁹. Bünyesinde Büyükşehir Belediye Meclisi ve Büyükşehir Belediye Encümeni bulunan Büyükşehir Belediyelerinin başında Büyükşehir Belediye Başkanı bulunmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin görevleri kapsamında, şehrin stratejik planın hazırlanması, işyerlerine ruhsat verilmesi ve denetlenmesi, ulaşım ana planının yapılması, coğrafi ve kent bilgi sistemlerinin kurulması, zabıta, su ve kanalizasyon hizmetlerini yerine getirilmesi gibi başlıkların yanı sıra, kültürel mirasın korunmasıyla ilişkili olarak her türlü imar uygulamalarının yapılması, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunması amacıyla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaların tahliye edilmesi ve yıkılması sayılabilmektedir.

Belediyeler; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır. Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilmektedir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunluluğu vardır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁰. Bünyesinde Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni bulunan Belediyelerin başında Belediye Başkanı bulunur.

Belediyelerin görevleri kapsamında; imar, su ve kanalizasyon, kentsel altyapı, coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik, mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, turizm ve spor hizmetleri; sosyal hizmet ve yardım sağlanması, nikah, meslek kazandırma, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi gibi hizmetler yer almakla birlikte kültürel mirasın korunmasıyla ilgili olarak; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak amacıyla bakım ve onarımının yapılması, korunması, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise aslına uygun olarak yeniden inşaları ve kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin uygulanması sayılabilmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁰.

Ayrıca, Belediye Kanunu'nda kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüme ihtiyaç duyulduğu durumlarda, ilgili alanın kentsel dönüşüm alanı ilan edilebilmesi için en az 50.000 metrekare olması şartı yer almaktadır. Kntsel dönüşüme karar verilen alanlardaki yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılması süreçlerinde ise, anlaşma yolu esastır. Ancak bunun sağlanamadığı durumlarda mal sahipleri tarafından açılan davaların mahkemelerde öncelikle görüşülmesi ve karara bağlanması söz konusudur (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁰.

Köy İdareleri:

Köy idareleri ile ilgili kanun 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu'dur. Kanunda yer alan tanımlamaya göre; nüfusu 2.000'den aşağı yurlara köy, nüfusu 2.000 – 20.000 arasında olanlara kasaba ve 20.000'den çok nüfusu olanlara şehir denmektedir. Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlaları ile birlikte bir köy teşkil etmektedirler (<http://www.mevzuat.gov.tr>). Bünyesinde İhtiyar Meclisi bulunan köylerin başında ise yetkili olarak köy muhtarı bulunmaktadır. Kanun, köy muhtarının, ihtiyar meclisinin ve köy korucularının görevlerini tanımlamanın yanı sıra, köylülerin yapmakla zorunlu oldukları ve isteğe bağlı olarak yapacakları görevleri de belirtmektedir.

1924 yılı sonrasında, Köy Kanunu'nda değişiklik yapılmasına yönelik birçok kez tasarılar hazırlansa da, bu tasarılar kanunlaşmamış, İl Özel İdareleri Kanunları'nda yapılan değişikliklerle köy idarelerine yönelik düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır (Kızılboğa, 2011:183).

Son olarak, 2012 tarihli, 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile kanun kapsamında yer alan ilçelerin, mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler “mahalle” olarak, belediyeler ise “belde” ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁴.

Yerel yönetim birimlerinin tanım ve görevlerinin yanı sıra, kanunlarla ve geliştirilen politikalarla kendilerine yüklenen sorumlulukların uygulamaya nasıl yansıdığına da değinmek gerekmektedir. Bu anlamda yerel yönetimlerin kültürel mirasın korunması konusuna dahil oldukları durumları incelemek yararlı görülmüştür.

Belediyeler, 1926 tarihli ve 831 sayılı Kanun ile anıt kabul edilen sebil, çeşme ve şadırvanların sularıyla birlikte sahibi kabul edilmişler, 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ile de yıkık kale ve kulelerin yıkıntı ve arsaları, varsa gelirleriyle birlikte belediyelere devredilmiştir (Madran, 1996:66).

Ardından 1933 yılında, Türkiye'de koruma konusunda yerel yönetimlerin ilk sorumluluğu olarak, belediyelere plan sınırları içinde bulunan anıtları tespit ve çevresinde 10 metre açık alan bırakılması zorunluluğunun getirilmesi gösterilebilir. Bu yükümlülük 1973 yılına kadar belediyelerin koruma alanındaki tek yükümlüğü olmakla birlikte, anıtların çevreleriyle birlikte oluşturdukları tarihi doku bütünlüğü, çevresinin açılmasıyla bozulmuştur (Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010:34).

1996 yılında İstanbul'da düzenlenen “Habitat-II Ulusal Eylem Planı” kapsamında, yerel yönetimlere, imar planı içinde koruma ve rehabilitasyon alanları saptama ve uygulamayı kolaylaştıran ve düzenleyen katılımcı örgütlenmeleri destekleme görevi verilmiş; yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin işbirliği yaparak

koruma model ve kılavuzları oluşturmaları ve yeni planlama yaklaşımlarını uygulamaları öngörülmüştür (Yıldırım,1999:26).

Ayrıca 2004 yılında yürürlüğe giren 5226 sayılı “2863 sayılı ‘Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile koruma konusunda yerel yönetimlere bazı yetki ve sorumluluklar verilmiştir (<http://www.korumakurullari.gov.tr>). Yasayla, belediye bünyesinde kurulan KUDEB’ler, kültür varlıklarının basit bakım, onarım izinleri ve denetimlerini sağlamak, eğitim atölyeleri ve laboratuvarlar ile hizmet sunmak gibi konularda görevlendirilmiştir.

3.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları

“Sivil toplum”, bir toplumun kendisini ve eylemlerini bir bütün olarak, devlet iktidarının baskısı ve denetimi altında olmayan, gönüllü organizasyonlar yoluyla örgütlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Keyman, 2010:2). Son yıllarda ise, toplumsal sorunlara etkili ve uzun vadeli çözüm bulma sürecine aktif olarak katılan ve buna yönelik olarak siyasi aktörleri bu çözümleri yaşama geçirecek politikalar üretmeye yönlendirmek için çalışan, farklı gönüllü örgütlerin, devlet denetimi dışında kurduğu ortak alan şeklinde ifade edilmektedir (Keyman, 2010:3).

Sivil toplumların örgütlenerek kurdukları “sivil toplum kuruluşları” ise (non-governmental organisations / NGO), toplum yararına çalışan ve bu yönde kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen, sorunların çözümüne katkı sağlayarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştiren, demokratik işleyişe sahip, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllü bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır (Kocacık, 2003:189).

Başka bir ifadeyle, “sivil toplum kuruluşları”, belli toplumsal, kültürel, sanatsal, bilimsel amaç ya da amaçlar çerçevesinde gönüllü olarak bir araya gelen, örgütlenen ve o amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunan kişilerin oluşturdukları, tüzel kişiliği ve sürekliliği olan örgütsel yapılar olarak belirtilmektedirler (Bozkurt,Ergun,Sezen, 1998:90).

Bu tanımlamalar ışığında, sivil toplumların varlığı ve sürekliliği için; öncelikle üzerlerinde devlet baskısı olmaması, bağımsız olmaları ve hükümet politikalarını etkileyebiliyor olmaları gerekmektedir. Bunun sağlanması için devlet yönetiminin demokrasi esaslı olması şarttır. Baskının hakim olduğu bir yönetim anlayışında, etkin bir sivil toplumdan bahsetmek mümkün olamamaktadır.

Sivil toplum kuruluşları bu yapıları ile kamuoyunu bilinçlendirme ve örgütleme, toplumu kendisi ile ilgili kararlara dahil etme ve yönetimler üzerinde baskı oluşturarak politikaları etkileme amacına hizmet etmektedirler.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları kapsamında geçmişte daha çok cemaat, cemiyet ve vakıf kavramları kullanılmış olmakla birlikte, günümüzde STK kapsamında dernekler (işçi, memur, mezun, güzelleştirme, koruma, yaşatma, dayanışma ve yardımlaşma vb.) , vakıflar, meslek odaları, sendikalar, kooperatifler, platformlar, hareketler ve inisiyatifler (girişimler) sayılmaktadır.

Türkiye’de STK olarak kabul edilen kuruluşların yasal tanımlamaları şu şekildedir:

Dernekler: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁵.

Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları arasında sayıca en fazla olan derneklerin, kurulması ve faaliyetleri 5253 sayılı “*Dernekler Kanunu*” ile düzenlenmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁵. Bu kanun çerçevesinde derneklerin yapısına ilişkin yasal esaslara değinmek gerekirse; dernekler kuruluş aşamasında amaç, üye ve kaynaklarını belirleyerek, yasak olan konularda faaliyet sürdürmemek şartıyla önceden izin almadan kurulabilir. Kuruluş bildiri, dernek tüzüğü ve gerekli belgeler mülki amirliklere iletilip tüzel kişilik kazandırılır.

Derneklerin yapısı ve çalışma usulleri Dernekler Mevzuatı’nda şu şekilde açıklanmaktadır (<https://www.dernekler.gov.tr>)³:

- Genel Kurul; derneğin en yetkili organı olarak üyelerden oluşmaktadır. Üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma kararlarını vermekte, dernek organlarını seçmekte, denetlemekte ve gerekirse görevden alabilmektedir.
- Yönetim Kurulu; en az beş asıl ve beş yedek üyeden oluşmalıdır. Derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve tüzüğüne uygun olarak yapmaktadır. İdari yapılanma, amaçları belirleme, tüzüğünü oluşturma ve misyonunu belirleyerek bu doğrultuda çalışmalarda bulunma ve kuruluşun temsilcisi olma görevlerini yerine getirmektedir.
- Denetleme Kurulu; üç asıl ve üç yedek üyeden oluşmaktadır. Dernek tüzüğündeki esaslara göre denetleme yaparak, sonuçlarını yönetim kurulu ve genel kurula sunmaktadır.

Dernek tüzüğü; derneğin adı, merkezi, amacı ve bu amaç doğrultusunda faaliyet gösterecekleri alanları, üyelik şartlarını, gelir kaynaklarını, genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, derneğin iç denetimi ile ilgili esasları ve tüzükle ilgili değişikliklerin yapılma usullerini içermek zorundadır.

Derneklere finans sağlama açısından kaynak, üye aidatlarından ve bağışçılardan gelmektedir. Ürettikleri projeler ile ulusal ve uluslararası kuruluşlardan hibe desteği ya da özel sektörden sponsorluk desteği de almaları söz konusu olabilmektedir. (<https://www.dernekler.gov.tr>)³

Vakıflar:

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (<http://www.tbmm.gov.tr>)¹. Toplumsal açıdan önemli bir işlev üstlenen vakıflar kişilerden çok mal ve parayı bir araya getirmesinden dolayı bir sivil toplum kuruluşundan ziyade sivil toplum ürünü niteliğinde olsalar da, 1965 yılındaki yasal değişiklik sonrasında, 1980'li yıllarda fiilen bir sivil toplum kurumu özelliği kazanmışlardır (Alkan, 1998:61).

Sendikalar:

İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir iş kolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁶.

Meslek Kuruluşları:

Belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile, kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir (<http://www.tbmm.gov.tr>)².

Üyelerinin meslekleri ile ilgili resmi olarak kayıtlı olmak zorunda oldukları kuruluşlar olan odalar bu yapıları sebebiyle tam olarak gönüllü kuruluşlar olarak nitelendirilemeyen yarı resmi nitelikteki yapılanmalardır. Ancak mesleki sorumluluk ve duyarlılıkları sebebiyle toplum yararı esas olan konularda aktif olarak rol almaları, bu kuruluşlara sivil toplum kuruluşu olma niteliği katmaktadır.

Kooperatifler:

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını, karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan, değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere denir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁷.

Baskı Grupları:

İlgilendikleri konu ile ilgili olarak örgütlenerek, siyasal iktidarı kendi istekleri doğrultusundaki kararlara yönlendirmeyi amaçlayan kuruluşlar olarak

tanımlanabilirler (Yücekök, 1998:8). Bu anlamda sendikalar, odalar, üniversiteler gibi kurumlar birer baskı grubu olabilirler.

Platformlar:

Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri isimlerle oluşturdukları, tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliktelikleri olarak tanımlanmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁵.

Bu tanımlamaların ardından Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının genel yapısı ile ilgili bazı bilgilere değinmek gerekir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Mayıs 2015 verilerine göre Türkiye'de 269 mülhak vakıf (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihi olan 1926 yılından önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflar), 167 cemaat vakfi, 21 yabancı vakıf, 1 esnaf vakfi, ve 4.914 yeni vakıf (sosyal yardımlaşma ve dayanışma, çevre koruma ve çok amaçlı vakıflar) bulunmaktadır (<http://www.vgm.gov.tr>)¹.

Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın Mayıs 2015 verilerine göre ise Türkiye'de 107.898 dernek faal durumdadır (<http://www.dernekler.gov.tr>)¹. Bu derneklerin, faaliyet alanlarına göre, 21 ana başlıkta toplanan yapıları incelendiğinde;

- 1- Mesleki ve dayanışma dernekleri (% 33,7)
- 2- Spor ve spor ile ilgili dernekler (% 20,7)
- 3- Dini hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik dernekler (% 17,9)
- 4- İnsani yardım dernekleri (% 6,3)
- 5- Eğitim araştırma dernekleri, (% 6,2)
- 6- Kültür, sanat ve turizm dernekleri (% 5,6)
- 7- Bireysel öğreti ve toplumsal gelişim dernekleri (% 2,5)
- 8- Sağlık alanında faaliyet gösteren dernekler (% 2,5)
- 9- Çevre, doğal hayat, hayvanları koruma dernekleri (% 2,2)
- 10- Toplumsal değerleri yaşatma dernekleri, (% 1,9)
- 11- İmar, şehircilik ve kalkındırma dernekleri (% 1,7)
- 12- Hak ve savunuculuk dernekleri (% 1,6)

- 13- Engelli dernekleri (% 1, 4)
- 14- Kamu kurumları ve personelini destekleyen dernekler (% 1,2)
- 15- Düşünce temelli dernekler (%1,1)
- 16- Uluslararası teşekküller ve işbirliği dernekleri, (% 0,6)
- 17- Gıda, tarım ve hayvancılık alanında faaliyet gösteren dernekler (%0,6)
- 18- Dış türkler ile dayanışma dernekleri (% 0,6)
- 19- Yaşlı ve çocuklara yönelik dernekler (% 0,3)
- 20- Şehit yakını ve gazi dernekleri (% 0,3)
- 21- Çocuk dernekleri (% 0,01)

oluşturmaktadır (<https://www.dernekler.gov.tr>)².

Türkiye'deki 108.000 civarı dernek sayısının, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında düşük olduğu görülmektedir. Öyle ki Almanya 900.000 civarında derneği ve bu dernekler bünyesinde toplam 125 milyon üyesi ile, İngiltere ise 600.000 civarında derneği ve bünyesinde bulundurduğu 200 milyon civarında üye sayısı ile sivil örgütlenmenin vardığı boyutlar adına dikkat çekici örneklerdir (Silier, 2011:13). Yaklaşık 80 milyon nüfusa sahip Almanya'da 125 milyon dernek üyesinin, yaklaşık 65 milyon nüfusu olan İngiltere'de ise 200 milyon dernek üyesinin olduğu göz önüne alınırsa, bu ülkelerde vatandaşların birden fazla derneğe üye olduğu ve sivil örgütlenme anlamında toplumsal bilincin ne denli gelişmiş olduğu net bir şekilde görülmektedir. Buna karşın yaklaşık 75 milyon nüfusa sahip olan Türkiye'de, 2016 yılı verilerine göre mevcut derneklere üye sayısı ancak 11 milyon civarındadır. Ek olarak ülke genelindeki dernek üyelerinin %79'unu erkek (8,585,888 kişi), %20'sini kadın (2,162,671 kişi) ve %1'ini tüzel kişi (81,656) oluşturmaktadır (<https://www.dernekler.gov.tr>)⁴

3.2.4. Özel Sektör

Özel sektör kültürel mirası koruma konusuna, proje geliştirici ve uygulayıcı olarak katılmanın yanı sıra kültürel varlığın kullanıcısı ya da sponsoru olarak dahil olabilmektedir. Doğru yaklaşımlar içeren planlamalar yapılmak şartıyla, özellikle kültür ve turizm birlikteliğinin korunmalarına yönelik girişimler doğurması açısından kültürel mirasa, finansal açıdan ise özel sektöre ve ülke ekonomisine katkısı son

derece önemlidir. Bu kapsamda birçok anıt, yapı topluluğu ya da sit alanının restore edilmesi, işlevlendirilmesi ve kullanıma açılması sağlanabilmektedir. Örneğin günümüzde sosyal yapının değişmesiyle geleneksel konutların özgün işlevlerini sürdürmesi zordur. Üstelik bu tip eski konutları yeniden kullanılabilir hale getirmeye yönelik müdahalelerin gerektirdiği finansal kaynağın sağlanması her zaman mümkün olamamaktadır. Böylesi durumlarda, özel sektör katkısı ile bu tip eski eserlerin yeniden işlevlendirilerek korunması bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu tür çalışmalarda amacın yapıyı korumak ve gelecek nesillere aktarmak olduğu, yapıya işlev vermenin ise bir araç olduğu unutulmadan planlama yapılmalıdır.

2004 tarihli, 5225 sayılı “*Kültür Yatırım ve Girişimlerini Teşvik Kanunu*” çerçevesinde girişimcilere, bu alanda yatırım yapmalarını sağlayacak kolaylıklar tanınmıştır. Ancak özel sektörün turizm ile korumanın geliştirilmesine yönelik katkılar sağlamasına karşın bazı olumsuz etkileri de göz ardı edilmemelidir. Kültürel turizm alanlarında, oluşacak potansiyelin ortaya çıkaracağı altyapı eksikliği, yeni yapı ihtiyacı, yeni işlevlendirmenin yapıya getireceği yükler, bölgede oluşacak rantın yaratacağı etki, insan yoğunluğunun yaratacağı yıpranma gibi olumsuzluklar göz ardı edilmeden, fayda-zarar ilişkisi düşünülerek doğru planlamalar yapmak gerekmektedir.

Özel sektör kültürel miras ve korumayla ilgili projelere sponsorluk kapsamında dahil olmakta, özellikle arkeolojik sit alanlarında, uzunca yıllara yayılan kazıları bu kapsamda desteklemektedirler. 2004 tarihli, 5228 sayılı “*Kültür ve Tabiat Varlıklarına Yapılan Bağış, Yardım ve Harcamalara İlişkin Vergi Muafiyetine Dair Kanun*” çerçevesinde, kültürel miras projelerinin desteklenmesi için yapılan harcamalarda vergiden %100 indirim olanağının sağlanması özel sektörün bu tür projelere ilgisini arttırmış, sosyal sorumluluk projeleri kapsamında koruma projelerine dahil olmalarını sağlamıştır.

Kültürel mirasın korunmasına özel sektör, projelendirme ve uygulama çalışmalarının yürütücüsü olarak da dahil olabilmektedir. Bu bağlamda, kamu kurum ve kuruluşlarının açtıkları ihalelere katılarak ya da özel mülk sahiplerinin doğrudan talepleri ile koruma ve restorasyon alanında proje ve uygulama çalışmaları

yürütebilmektedirler. Projelendirme ve uygulama aşamalarına, mesleki uzmanlıkları ve tecrübeleri ile dahil olan firmaların çalışmalarının daha nitelikli ve hızlı sonuçlanması söz konusudur. Ancak bazı firmalar, koruma ve restorasyon alanındaki çalışmaları olması gerekenden daha düşük maliyet sunarak üstlenebilmektedirler. Bu durum yeterli uzman kadrosunun ve kaliteli işçiliğin sağlanamaması, uygun malzemenin temin edilememesi, vb. nedenlerle proje ve uygulamanın niteliğini olumsuz etkilemektedir.

3.2.5. Üniversiteler

Kültürel mirasın korunması, bilimsel bir konu olması sebebiyle üniversitelerin özellikle mimarlık, şehircilik, arkeoloji, sanat tarihi ve restorasyon gibi bölümlerinde eğitim ve araştırmanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Akademik eğitim ve çalışmalarla, bu konuda farkındalık yaratacak projeler üretme, araştırmalar yapma ve yayın hazırlama gibi birçok alanda gerçekleştirilen faaliyetlerle koruma konusunda uygun ve yerinde yaklaşımlar üretmenin yolunu açmaktadırlar. Üniversitelerin de yer aldığı koruma uygulamalarının bilimsel nitelikte uygun teknik ve yöntemler içermesinin, benzer başka uygulamalara da ışık tutacağı açıktır.

Üniversiteler, koruma ile ilgili projelerin oluşturulması ve yürütülmesi konusunda sağladıkları uzman desteğinin yanı sıra, verdikleri eğitimle, bu konuda uzmanlar yetiştirerek de kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamaktadırlar. Türkiye'nin sahip olduğu zengin kültürel mirasa rağmen, yetişmiş usta, restoratör, arkeolog, sanat tarihçisi ve uzman mimarın yeterli sayıda olmaması, restorasyonlarda geleneksel yapım sistemlerine uygun ve doğru tekniklerin uygulanmasında zafiyet yaratmaktadır. Özellikle geleneksel sanatların yok olmaya yüz tuttuğu düşünülürse, geliştirilecek devlet politikaları ile üniversitelerde bu konuda eğitim verecek bölümlerin oluşturulması ve geliştirilmesi oldukça yararlı olacaktır.

Üniversitelerin sivil toplum kuruluşları ile birlikteliklerinin bilimsellik-gönüllülük birlikteliğini ortaya çıkarması da koruma konusuna son derece olumlu katkılar sunmaktadır. Bu tür birliktelikler, bazen üniversitelerin kurum bazında katılımıyla, bazen de sivil toplum kuruluşuna üye olan akademisyenlerin bireysel katılımıyla olmaktadır. Gerek sivil toplum kuruluşlarıyla, gerekse merkezi-yerel yönetimlerle

birliktelik içinde gerçekleştirilen uygulama projelerinde, imzalanan protokol ile üniversiteler projelere dahil edilebilmekte, koruma projelerinin uzmanlık gerektiren kısımlarını üstlenebilmektedirler.

3.2.6. Kullanıcılar

Kültürel mirasın korunmasında kullanıcıların katılımı ve konuya bilinçli yaklaşımı son derece önemlidir. Gerek bir sivil mimarlık örneğini barınma mekanı olarak kullanarak kurduğu doğrudan ilişkiyle, gerekse yakın çevresinde anıtsal yapı veya tarihi sit alanıyla kurduğu dolaylı ilişkiyle, kullanıcılar korumada dikkate değer bir rol üstlenmektedirler

Yasalar kapsamında incelendiğinde, 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun” 4. maddesinde, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanların, sahip oldukları veya kullandıkları arazide kültür ve tabiat varlığı olduğunu bilenlerin veya yeni haberdar olanların, en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köydeyse muhtara, diğer yerlerde ise mülki idare amirlerine bildirmekle yükümlü oldukları hükmü yer almaktadır. Aynı kanunun 11. maddesi ise, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının sahiplerinin, bu varlıklarının bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın talimatlarına uygun olarak yapmalarını, bu sorumluluklarını yerine getiremeyenlerin mülklerinin, usulüne göre kamulaştırılacağını belirtmektedir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)³.

Kültürel mirasın korunması her ne kadar yasal güvenceye alınmış olsa da, kullanıcıların bilinçli yaklaşımları kültürel mirasın devamlılığının sağlanmasında birincil etkidir. Bir kültürel varlığın, örneğin bakımsızlığa terk edilmesi, hatta bu nedenle bir süre sonra yıkılması, gerekli olmasına karşın restore edilmemesi Türkiye’de karşılaşılan durumlar arasındadır. Bu tür bilinçsiz yaklaşımlar, yapının teknik şartlarının uygunsuzluğu ve yapıyı restore etmenin ve yeniden kullanımın yasal ve bürokratik zorluklarının kullanıcılar üzerinde yarattığı baskıyla ilişkili olduğu göz ardı edilemez.

Koruma konusunda halkın yeterli olarak bilinçlendirilmemesinin yarattığı olumsuz sonuçlara bir diğer örnek, 1950’li yılların ikinci yarısında kentlerde başlayan imar

hareketleri kapsamında, birçok sivil mimarlık örneğini barındıran geleneksel kent dokusunun yerine ranta dönük olarak çok katlı binaların yapımıyla yok edilmesidir. Köyden kente göç ile birlikte, artan konut ihtiyacına yönelik olarak başlayan bu imar hareketi, birçok sivil mimarlık örneğinin ve beraberinde geleneksel dokunun yok olmasına sebep olmuş, yanı sıra bu nüfusun yoğunluğu ve kent yaşamına adapte olma süreci de birçok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir.

Kültürel mirasın korunmasında bilinçlendirilme ve eğitimin kullanıcı davranışlarında çok etkili olduğu açıktır. Geçmiş yıllarda, eğitim düzeyinin düşüklüğüyle de ilişkilendirilebilecek koruma konusundaki birçok yanlışın, zaman içinde eğitim düzeyinde yükseliş gerçekleşmiş olsa da devam ediyor olması dikkat çekicidir. Bu durum kültürel mirasın önemi ve korunmasının gerekliliği konusundaki eğitimin yetersizliğiyle, kamuoyunun bilinçlendirilmesine yönelik yeterli çalışmanın olmamasıyla açıklanabilir. Öte yandan, rantın ve maddi çıkarların ön planda oluşuna bağlı olarak, korumayı değişik açılardan etkileyen kültürel, sosyal ve ekonomik politikalarındaki günümüz yaklaşımlarının kullanıcılar üzerindeki etkisini de göz ardı etmemek gerekmektedir.

Kültürel miras korumada kullanıcı etkisi, planlanan projelerde kullanıcıların görüş belirterek katkıda bulunmaları ve yukarıdan dayatmacı bir anlayışla, ranta yönelik sonuçların çıkma ihtimalinin önlenmesi şeklinde karşımıza çıkabilmektedir. Özellikle sit alanlarında, merkezi yönetimin, bölgenin sosyal ve demografik yapısına ilişkin verileri değerlendirmeden, bir proje geliştirmesi doğru bir yöntem değildir. Alanın asıl sahipleri ve en çok etkilenenleri olarak kullanıcıların, istek ve önerileri dikkate alınmadan yürütülecek bir projenin işlerliği sorgulanmaya açıktır. Kullanıcılarının bölgeden ayrılmaları ile sonuçlanabilen bu durum koruma adına bir başka engeldir. Öyle ki; Almanya, Avusturya, Hollanda ve İngiltere'deki deneyimlerden, kullanıcılarından arındırılmış sit alanlarında köhnemenin hızlandığı tecrübe edilmiştir (Aygen, 1991:205).

Koruma konusunda kullanıcı ve yerel yönetimlerin işbirliği de son derece değerlidir. Bu işbirliği hem oluşturulacak projenin doğru ve nitelikli olmasını desteklemekte, hem de yerel ve merkezi yönetim finansmanından, teknik ve ekipman desteğinden daha etkin faydalanmayı mümkün kılmaktadır.

Görüşlerine başvurulmasının yanında, koruma projeleri ve uygulamalarında, kullanıcılar korumaya yönelik iş kollarını içeren bir eğitim programıyla sertifikalandırılıp, uygulamada görev alarak, ya da meslekleri doğrultusunda uygulamalara dahil olarak katılım sağlayabilmektedirler. Böylece, sürece dahil olan kullanıcıların, hem ekonomik, hem sosyal açıdan yaratılan bu fırsatlarla projeyi sahiplenmesi mümkün kılınarak, korumanın sürekliliğinin sağlanması söz konusu olabilmektedir.

Kültürel miras korumada kullanıcı olarak yetişkinlerin dışında çocukların da koruma sürecine katkılarına değinmek gerekir. Kültür bilincinin erken yaşlarda bireylere aşılanması ve bu bilinçle çevrelerini değerlendirmelerinin sağlanması, koruma adına çok değerli bir kazanımdır. Bu değer farkında olarak, çocuklara kültür bilincinin kazandırılması konusunda eğitimi amaç edinen çeşitli sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları somut sonuçlar vermektedir. Kültürel miras ve koruma konusuna ilk ve orta düzey okulların müfredatlarında da yer vererek, bu bilinçlenmenin yaygınlaşması sağlanabilmektedir.

4. TÜRKİYE’DE KORUMA ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ANKET SONUÇLARININ ANALİZİ

Kültürel miras koruma projelerinde sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim ilişkilerini değerlendirebilmek için öncelikle Türkiye genelinde, koruma alanında faaliyetler gösteren vakıf, dernek, oda ve platformların tespiti sağlanmıştır.

Bu tespit için ilk olarak T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün resmi internet sitesinde Türkiye genelindeki vakıflar incelenmiştir. Bu incelemede Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Mayıs 2015 verilerine göre Türkiye’de 269 mülhak vakıf (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin yürürlük tarihi olan 1926 yılından önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflar), 167 cemaat vakfı (Bulgar, Ermeni, Gürcü, Keldani, Maroni, Musevi, Rum, Süryani gibi cemaatlere ait vakıflar), 21 yabancı vakıf, (yurtdışında kurulan Türkiye’de şube ve temsilciliği olan vakıflar), 1 esnaf vakfı ve 4.914 yeni vakıf (sosyal yardımlaşma ve dayanışma, çevre koruma ve çok amaçlı vakıflar) bulunduğu tespit edilmiştir. (<http://www.vgm.gov.tr>)¹

Tez çalışması kapsamında bu vakıflardan 4.914 adetten oluşan ve yeni vakıf olarak adlandırılan vakıflar incelenmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra, şahısların isteği üzerine, bağımsız mahkemeler tarafından kurulup, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kuruluş senedine uygunluk yönünden denetlenen vakıflar olan “yeni vakıflar” isim bazında incelenmiş ve isimlerinde kültürel miras ve tarihi çevre koruma bağlantısı olanlar tespit edilmiştir (<http://www.vgm.gov.tr>)³. Bu tespit “miras”, “koruma”, “değer”, “tarihi”, “kültürel”, “antik”, “kent”, “arkeoloji”, “kazi”, “varlık”, “eser” anahtar kelimeleri ile, “antik kent, tarihi şehir ya da eski yerleşim yerleri” isimleri dikkate alınmak sureti ile yapılmıştır.

Yeni Vakıf Arama				
Vakıf Adı				<input type="text"/>
İli				İSTANBUL
				<input type="button" value="SORGULA"/>
Sıra	Vakıf Adı	Adresi	İl İlçe	Telefon Faks
1	ABDULLAH GÜL VAKFI	MASLAK AYAZAĞA CAD. BAĞIMSIZ BÖLÜM 2 (AYAZAĞA KASRI)	İSTANBUL SARIYER	(212) 285 40 44 ()
2	ABDULLAH NEVZAT ÖZGÜVEN VAKFI	DAVUTPAŞA CAD. GÜVEN İŞ MERKEZİ	İSTANBUL ZEYTİNBURNU	(532) 312 73 39 (212) 577 34 00
3	ABDÜLHALİL PAŞA KÜLTÜR VE ARAŞTIRMA VAKFI	SELİMİYE CD.	İSTANBUL ATAŞEHİR	(216) 472 38 63 ()
4	ABDÜLKADİR ERİŞ EĞİTİM VE SOSYAL YARDIM VAKFI	CUMHURİYET CD.CEYLAN APT.	İSTANBUL BEYOĞLU	(212) 235 39 00 (212) 235 39 01
5	ACIBADEM SAĞLIK VE EĞİTİM VAKFI	ACIBADEM CAD. TEKİN SK.	İSTANBUL KADIKÖY	(216) 571 93 93 (216) 571 93 38
6	ACİL İHTİYAÇ PROJESİ VAKFI (A.İ.P)	AHMEDİYE CD.	İSTANBUL FATİH	(212) 534 33 82 ()
7	ACİL YARDIM VAKFI	DR ESAT IŞIK CAD	İSTANBUL KADIKÖY	(216) 414 20 11 (542) 724 24 23
8	AÇIK TOPLUM VAKFI	MECLİSİ MEBUSAN CAD.ORYA HAN	İSTANBUL BEYOĞLU	(212) 287 99 86 (533) 492 28 17
9	AÇIKHAVA REKLAMCILARI VAKFI (ARVAK)	MORBASAN SOKAK KOZA İŞ MERKEZİ C BLOK	İSTANBUL BEŞİKTAŞ	(212) 306 77 76 (212) 306 77 75
10	ADALAR CUMHURİYETÇİ EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI (ADCEM)	EGEMENBAHÇE SOKAK	İSTANBUL ADALAR	(216) 381 24 61 ()
11	ADALAR İLÇESİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI	ŞEHİT RECEP KOÇ CAD.	İSTANBUL ADALAR	(216) 382 26 84 ()
12	ADALARIN TABİİ TARİHİ DEĞERLERİNİ KORUMA VE TURİZM VAKFI (ADALAR VAKFI)	YILMAZTÜRK CADDESİ	İSTANBUL ADALAR	(216) 382 64 30
13	ADEM ÇELİK BEYKENT EĞİTİM VAKFI (BEYKENT EĞİTİM VAKFI)	BEYKENT SİTESİ	İSTANBUL BÜYÜKÇEKMECE	(212) 444 19 97 (212) 867 55 10
14	ADEM YILMAZ KÜLTÜR VE EĞİTİM VAKFI	GÜNEY GİRİŞİ CAD. DELTA OFİS YÖNETİM KATI	İSTANBUL ÇATALCA	(212) 265 40 00 (212) 887 19 70

ŞEKİL 4.1: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi Örnek Vakıf Tarama Sayfası (<http://www.vgm.gov.tr>³, 2016)

Bu kapsamda bazı istisnalar hariç; sosyal dayanışma ve yardımlaşma vakıfları, çevre ve doğa koruma vakıfları, cami vakıfları, kültür eğitim vakıfları, kültür araştırma vakıfları ve şahıs adına kurulmuş vakıfların, kültürel miras ve tarihi çevre koruma konusunda olası faaliyetleri göz ardı edilmiştir. İstisnai durum ile kastedilen; olası faaliyetleri göz ardı edilen vakıfların içinde yer almasına karşın, çalışmalarını ile adını geniş bir kitleye duyurmuş, tanınırlığı ve etkinliği yüksek düzeyde olan bazı vakıflardır. Örneğin şahıs vakıfları inceleme kapsamı dışında yer almasına rağmen, Sabancı Vakfı, Vehbi Koç Vakfı, Suna ve İnan Kıraç Vakfı gibi vakıflar, iletişim kurulmak üzere listeye dahil edilmişlerdir. Ayrıca küçük şehirlerde, vakıf sayısının az olması sebebiyle, bu az sayıdaki vakfın, kültürel miras çalışmasında bulunma ihtimalini göz ardı etmemek için, bazı vakıflar da tez konusu kapsamında bağlantısı olup olmadığını sorgulamak için, iletişim kurulmak üzere listeye dahil edilmişlerdir. İnceleme sonucunda, tarihi çevre konusunda faaliyetleri olduğu düşünülen vakıflardan 32 tanesi İstanbul, 11 tanesi Ankara, 4 tanesi İzmir, 3 tanesi Antalya olmak üzere toplam 50 tanesi 4 büyük ilde toplanmış olup, kalan 20 tane vakıf ise 14 farklı şehre dağılmış durumdadır.

Bu tespit çalışması ile Türkiye genelinde, 81 ilde kültürel miras ve tarihi çevre konusunda faaliyetlerde bulunduğu öngörülen ve 70 adetten oluşan bir vakıf listesi çıkarılmıştır. Bu vakıflarla, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinden ulaşılan telefon numaraları aracılığıyla, ulaşılamadığı durumlarda ise internet taraması yapılarak, sosyal medya kanalları ve e-posta adresleri aracılığıyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır.

İletişim kurulmaya çalışılan 70 adet vakıftan bir kısmı çeşitli sebeplerle liste dışı kalmış ve tez kapsamında yer alamamıştır. Liste dışı kalma sebepleri aşağıda sıralanmaktadır:

1 No'lu Liste Dışı:

Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılamayan STK (*farklı gün ve saatlerde en az üç kez aranılmasına rağmen telefonu çalan ancak cevap vermeyen, telefon numarası*

kullanım dışı olan, telefon numarası başka birine ait olan, e-posta adresine tezle ilgili bilgi e-postası atılan ancak geri dönüş alınamayan, vakıflar resmi sitesi dışında, internet taraması da yapılmasına karşın iletişim bilgilerine ulaşılamayan).

2 No'lu Liste Dışı:

Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılan ancak ankete yanıt vermeyen STK (Yoğunluktan dolayı dolduramama, STK'nın prensip gereği anketlere yanıt vermeme kararının olması, STK yetkili ya da ilgili kişisine hastalık, yurtdışında bulunma vb. sebeplerle ulaşılamama, STK çalışmaları ile ilgili anketi doldurabilecek düzeyde bilgi sahibi kişi bulunmaması ya da yetkili kişiye ulaşılamama, iletişim kurulup, dolduracaklarına dair onay alınmasına rağmen geri bildirim alınamayan ve sonrasında telefon veya e-posta ile kendilerine ulaşılamayan).

3 No'lu Liste Dışı:

Adı ve/veya amaçları arasında koruma yer almasına ve/veya koruma ile bağlantısı olmasına karşın, faaliyetlerinde kültürel miras çalışması olmayan STK.

4 No'lu Liste Dışı:

Henüz faaliyette bulunmamış veya faaliyet için girişim başlatmış ama projeye dönüşmemiş STK.

5 No'lu Liste Dışı:

Tek bir faaliyeti kültürel mirasla ilgili olan bunun dışında kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışması olmayan STK (STK merkezi olarak kullandıkları eski eser olarak tescilli yapının restorasyonunu yapmak dışında kültürel mirasla ilgili başka bir çalışmaları olmayan).

6 No'lu Liste Dışı:

Faaliyet ve/veya amaçlarında kültürel miras çalışması olup olmadığı irdelenmiş ancak bağlantısı olmadığı tespit edilmiş STK.

7 No'lu Liste Dışı:

Sadece somut olmayan kültürel miras çalışması olan STK.

8 No'lu Liste Dışı:

Önceden kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışmaları olan ancak artık sadece fiilen var olan ama çalışmaları olmayan gayri faal STK.

70 vakıftan 25 tanesi yapılan telefon görüşmeleri sonrasında “*Faaliyet ve/veya amaçlarında kültürel miras çalışması olup olmadığı irdelenmiş ancak bağlantısı olmadığı tespit edilmiş STK*” olarak, çalışma kapsamına girmediği tespit edilmiş ve liste dışı kalmıştır (6 no'lu liste dışı). Böylece, kültürel miras ve tarihi çevre ile ilgili vakıf sayısı 45 adete inmiştir.

45 vakıftan 9 tanesi “*Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılamayan STK*” olarak liste dışı kalmıştır (1 no'lu liste dışı). Böylece iletişim kurulabilen 36 adet vakıf kalmıştır.

Kalan 36 vakıftan, 8 tanesi “*Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılan ancak ankete yanıt vermeyen STK*” olarak liste dışı kalmıştır (2 no'lu liste dışı).

3 adet vakıf “*Adı ve/veya amaçları arasında koruma yer almasına ve/veya koruma ile bağlantısı olmasına karşın faaliyetlerinde kültürel miras çalışması olmayan STK*” olarak (3 no'lu liste dışı), 2 adet vakıf “*Henüz faaliyette bulunmamış veya faaliyet için girişim başlatmış ama projeye dönüşmemiş STK*” olarak (4 no'lu liste dışı) kapsam dışında kalmıştır.

3 adet vakıf “*Tek bir faaliyeti kültürel mirasla ilgili olan bunun dışında kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışması olmayan STK*” olarak (5 no'lu liste dışı) sadece vakıf merkezi olarak kullandıkları eski eser yapının restorasyonunu yapmak dışında kültürel mirasla ilgili başka bir çalışmaları olmadığı için liste dışı kalmıştır.

1 adet vakıf “*Sadece somut olmayan kültürel miras çalışması olan STK*” (7 no'lu liste dışı) olması sebebiyle ve 1 adet vakıf ise “*Önceden kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışmaları olan ancak artık sadece fiilen var olan ama çalışmaları*

olmayan gayri faal STK” (8 no’lu liste dışı) olması sebebiyle araştırma kapsamına alınmamıştır.

Böylelikle *iletişim kurulabilen* 36 vakıftan 18 tanesi ile bilgi formu doldurulmuştur.

Tez konusu kapsamındaki ikinci çalışma derneklerin tespit edilmesi olmuştur. Bu tespit için T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın resmi internet sitesinin verileri doğrultusunda, Türkiye genelindeki dernekler incelenmiştir. Öncelikle, Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın Mayıs 2015 yılı verilerine göre, 107.898 adet faal dernekten, kültürel miras ve tarihi çevre ile ilgili olanlar tespit edilmiştir. Bu amaçla, faaliyet alanlarına göre 21 ana başlıkta gruplandırılan derneklerden, tez konusuyla bağlantılı olan 7 ana başlık tespit edilmiş ve çalışma bu ana başlıklar altındaki derneklerle sınırlı tutulmuştur. Tez konusuyla ilgili olan bu ana başlıklar;

- 1- Çevre, Doğal Hayat, Hayvanları Koruma Dernekleri (2187 Adet)
- 2- Toplumsal Değerleri Yaşatma Dernekleri (1685 Adet)
- 3- İmar, Şehircilik ve Kalkındırma Dernekleri (1756 Adet)
- 4- Kamu Kurumları ve Personelini Destekleyen Dernekler (1311 Adet)
- 5- Kültür, Sanat ve Turizm Dernekleri (5447 Adet)
- 6- Mesleki ve Dayanışma Dernekleri (32773 Adet)
- 7- Uluslararası Teşekküller ve İşbirliği Dernekleri (714 Adet)’dir.

Türkiye genelinde, bu 7 ana başlık altındaki toplam dernek sayısı 45.873’tür. Tez kapsamında bu denli çok sayıda dernekle irtibat kurmak mümkün olamayacağından ve öngörülen araştırmanın kapsamını aşacağından, ilgili derneklerin tespitinde belli kısıtlamalara gidilmesi gerekmiştir.

Bu kapsamda bazı istisnalar hariç; güzelleştirme, yardımlaşma, kalkındırma, dayanışma, tanıtım, sanat-eğitim-kültür-araştırma, camiler yaptırma, hemşehri dernekleri, çevre koruma dernekleri(... köyü çevre koruma derneği vb.), cemaat dernekleri (Türkmenler, Aleviler, Romanlar vb.), kültür dernekleri (Mevlana, Pir Sultan Abdal, Hacı Bektaşî Veli, Yunus Emre, Veysel Karani, Karacaoğlan vb.), belde-köy- mahalle dernekleri, yayla-havza koruma yaşatma, doğa-tabiat koruma dernekleri, el sanatları-güzel sanatlar-görsel sanatlar dernekleri, iş adamları

dernekleri gibi derneklerin, kültürel miras ve tarihi çevre koruma konusundaki, olası faaliyetleri göz ardı edilmiştir.

İstisnai durum ile kastedilen ise; olası faaliyetleri göz ardı edilen dernekler içinde yer almasına karşın, bazı derneklerin tez konusu ile bağlantısı olup olmadığını sorgulamak amacıyla, iletişim kurulmak üzere listeye dahil edilmesidir. Özellikle küçük şehirlerde, kültürel miras ve tarihi çevre konusundaki dernek sayısının az olması ya da hiç olmaması sebebiyle, bu derneklerin kültürel miras çalışmasında bulunma olasılığı göz önünde bulundurularak böyle bir yola gidilmiştir. Ayrıca isminde kültürel miras ve koruma konusunda bir atıf bulunmamasına karşın, gerçekleştirdiği kültürel miras çalışmaları ile bilinir ve etkin olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Bizim Avrupa Derneği (Europa Nostra Türkiye) gibi kuruluşlar listeye dahil edilmişlerdir.

Eleme sonrasında geriye kalan dernekler incelenerek, isimlerinde kültürel miras ve tarihi çevre koruma bağlantısı olanlar tespit edilmiştir. Tespitler, “miras”, “koruma”, “değer”, “tarihi”, “kültürel”, “antik”, “kent”, “arkeoloji”, “kazı”, “varlık”, “eser” anahtar kelimeleri ile “antik ve tarihi şehir ya da yerleşim yerleri” isimleri dikkate alınmak sureti ile yapılmıştır.

Böylece Türkiye genelinde, 81 ilde kültürel miras ve tarihi çevre konusunda faaliyetleri olması öngörülen 330 adet dernekten oluşan bir liste oluşturulmuş ve tümüyle iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Liste dahilindeki 330 dernekten, 63 tanesi İstanbul, 20 tanesi Ankara, 14 tanesi İzmir, 7 tanesi Antalya olmak üzere toplam 104 tanesi 4 büyük ilde toplanmış olup, kalan 226 tane dernek ise 75 farklı şehre dağılmış durumdadır.

İletişim kurulmaya çalışılan derneklerin bir kısmı çeşitli sebeplerle liste dışı kalmış ve tez kapsamında yer almamıştır. Liste dışı kalma sebepleri aşağıda sıralanmaktadır:

1 No'lu Liste Dışı:

Telefon ve/veya İnternet Yolu İle Ulaşılabilen STK (farklı gün ve saatlerde en az üç kez aranılmasına rağmen telefonu çalan ancak cevap vermeyen, telefon numarası kullanım dışı olan, telefon numarası başka birine ait olan, telefon numarası dernekler resmi sitesinde olmayan ya da eksik yazılmış olan, e-posta adresine tezle ilgili bilgi e-postası atılan ancak geri dönüş alınamayan, e-posta adresi aktif olmadığı için e-postası geri dönen, dernekler resmi sitesi dışında, internet taraması da yapılmasına karşın iletişim bilgilerine ulaşılabilen).

2 No'lu Liste Dışı:

Telefon ve/veya İnternet Yolu İle Ulaşılabilen Ancak Ankete Yanıt Vermeyen STK (Yoğunluktan dolayı dolduramama, STK'nın prensip gereği anketlere yanıt vermeme kararının olması, STK yetkili ya da ilgili kişisine hastalık, yurtdışında bulunma vb. sebeplerle ulaşılabilen, STK çalışmaları ile ilgili anketi doldurabilecek düzeyde bilgi sahibi kişi bulunmaması ya da yetkili kişiye ulaşılabilen, iletişim kurulup, dolduracaklarına dair onay alınmasına rağmen geri bildirim alınamayan ve sonrasında telefon veya e-posta ile kendilerine ulaşılabilen).

3 No'lu Liste Dışı:

Adı ve/veya Amaçları Arasında Koruma Yer Almasına ve/veya Koruma ile Bağlantısı Olmasına Karşın Faaliyetlerinde Kültürel Miras Çalışması Olmayan STK.

4 No'lu Liste Dışı: Henüz Faaliyette Bulunmamış veya Faaliyet İçin Girişim Başlatmış Ama Projeye Dönüşmemiş STK.

5 No'lu Liste Dışı:

Tek Bir Faaliyeti Kültürel Mirasla İlgili Olan Bunun Dışında Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Koruma Çalışması Olmayan STK (STK merkezi olarak kullandıkları eski eser olarak tescilli yapının restorasyonunu yapmak dışında kültürel mirasla ilgili başka bir çalışmaları olmayan).

6 No'lu Liste Dışı:

Faaliyet ve/veya Amaçlarında Kültürel Miras Çalışması Olup Olmadığı İrdelenmiş Ancak Bağlantısı Olmadığı Tespit Edilmiş STK.

7 No'lu Liste Dışı:

Sadece Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışması Olan STK.

8 No'lu Liste Dışı:

Önceden Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Koruma Çalışmaları Olan Ancak Artık Sadece Fiilen Var Olan Ama Çalışmaları Olmayan Gayri Faal STK.

Böylece, 330 dernekten öncelikle 24 tanesinin yapılan telefon görüşmeleri ve internet araştırmaları sonrasında “*Faaliyet ve/veya amaçlarında kültürel miras çalışması olup olmadığı irdelenmiş ancak bağlantısı olmadığı tespit edilmiş STK*” (6 no'lu liste dışı) olarak, çalışma kapsamına girmediği tespit edilmiş ve liste dışı kalmıştır

Kalan 306 dernekten 189 tanesi “*Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılamayan STK*” (1 no'lu liste dışı) olarak liste dışı kalmıştır. Bu 189 adet dernekle irtibat sağlanamadığı için kaç tanesinin faaliyet ve/veya amaçlarında kültürel miras çalışması olup olmadığı tespit edilememiştir. Böylece *iletişim kurulabilen* 117 adet dernek kalmıştır.

İletişim kurulabilen 117 dernekten, 41 tanesi ise “*Telefon ve/veya internet yolu ile ulaşılan ancak ankete yanıt vermeyen STK*” olarak liste dışı kalmıştır (2 no'lu liste dışı)

23 adet dernek “*Adı ve/veya amaçları arasında koruma yer almasına ve/veya koruma ile bağlantısı olmasına karşın faaliyetlerinde kültürel miras çalışması olmayan STK*” (3 no'lu liste dışı) ve 11 adet dernek “*Henüz faaliyette bulunmamış veya faaliyet için girişim başlatmış ama projeye dönüşmemiş STK*” (4 no'lu liste dışı) olarak kapsam dışında kalmıştır.

3 adet dernek “*Tek bir faaliyeti kültürel mirasla ilgili olan bunun dışında kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışması olmayan STK*” (5 no’lu liste dışı) kapsamında sadece dernek merkezi olarak kullandıkları eski eser yapının restorasyonunu yapmak dışında kültürel mirasla ilgili başka bir çalışmaları olmadığı için liste dışı kalmıştır.

2 adet dernek “*Sadece somut olmayan kültürel miras çalışması olan STK*” (7 no’lu liste dışı) olması sebebiyle ve son olarak 3 adet dernek ise “*Önceden kültürel miras ve tarihi çevre koruma çalışmaları olan ancak artık sadece fiilen var olan ama çalışmaları olmayan gayri faal STK*” (8 no’lu liste dışı) olması sebebiyle tez kapsamına alınmamıştır.

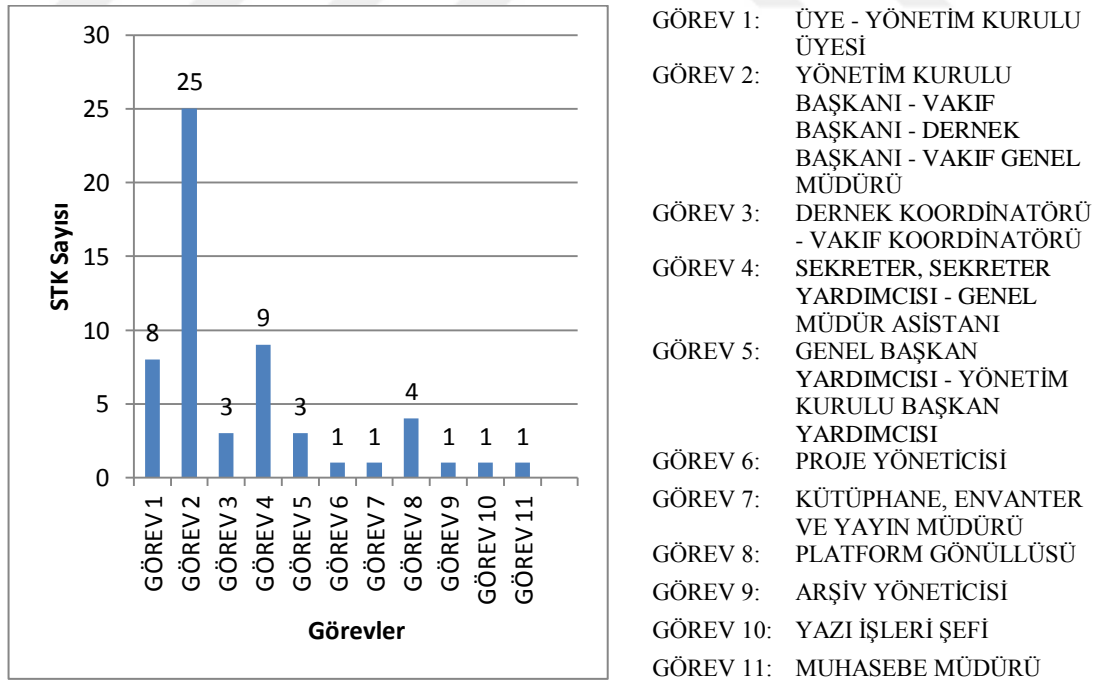
Böylelikle tez çalışması sırasında *iletişim kurulabilen* 117 dernekten 34 tanesi ile bilgi formu doldurulmuştur.

Platformların tespitinde ise, son yıllarda aktif faaliyetlerde bulunmuş ve gerek yaptığı çalışmalarla, gerekse basın ve yayın organlarında yer alarak toplumda geniş kitlelere sesini duyurabilmiş olan gruplar seçilmiştir. Bu kapsamda 4 adet platform ile bilgi formu doldurulmuştur. Platformların yapısının, vakıf ve derneklerden daha farklı olarak, tüzel kişiliği bulunmaması ve geçici nitelikteki birliktelikler olması sebebiyle sayıları sınırlı tutulmuştur. Ayrıca sivil örgütlenmenin bir kolu olarak, konuyla yakından ilgili bir meslek odası olan TMMOB Mimarlar Odası da araştırmaya dahil edilmiştir.

Kültürel miras ve tarihi çevre koruma konusuna değinen STK’ların tespitinin ardından hazırlanmış olan bilgi formları STK ve yerel yönetimlerle mümkünse yüz yüze karşılıklı görüşme yaparak soruları yöneltme ve verilen cevapları forma doğrudan aktarma şeklinde, bu şekilde karşılıklı görüşme yapılamadığı durumlarda ise, formlar e-posta yolu ile ilgili kuruluşa ulaştırılıp, kuruluşun formu doldurup tekrar e-posta ya da kargo yolu ile geri göndermesi şeklinde olmuştur. Formlardaki eksik bilgilerin tamamlanabilmesi için ilgili STK’lar ile telefon görüşmeleri de yapılmıştır.

Anketin içerdiği bazı sorulara yazılı cevap vermek, kuruluşların cevaplarını çok temkinli ve detaylara girmeden (özellikle finans ve devlet birimleriyle olan ilişkilerle olan sorular) vermelerine sebep olmuştur. Sağlıklı sonuçlara ulaşmak adına, bu durumu en aza indirmek amacıyla, anketlerin değerlendirilmesinin kuruluş bazında değil, tüm kuruluşların cevaplarının toplamından elde edilecek verilerle, genel yapıya dair sonuçlara ulaşılmak için yapıldığı ve doldurulmuş bilgi formlarının tez içinde basılı olarak verilmeyeceği belirtilmiştir. Bu sebeple, tez içeriğinde yer alan detaylara ait bir açıklama yapılması gerektiğinde, açıklama kuruluş adı vermeden yapılmaktadır. Buna karşın, bilgi formlarında belli kısımları özellikle boş bırakmayı tercih ettiklerini belirtenler olmuştur. Ek olarak, bilgi formunda yer alan STK etkinlikleri tablosundaki etkinlik detaylarına ilişkin kısımlar, bazı STK'ların detay vermek istememesi, bazılarının ise detaylara girme konusunda zaman ayıramaması gibi sebeplerle boş bırakılmıştır.

Ayrıca, kuruluş adına formu dolduran kişinin, yetki sınırlarını aşmamak adına kontrollü cevap verme isteği de anketin içeriğini etkilemiştir. Bu sebeple formlar doldurulurken kuruluşun en yetkin kişilerine ulaşılmaya çalışılmıştır (Şekil 4.2).

ŞEKİL 4.2: Bilgi Formlarını Dolduran "STK Yetkililerinin Görevleri" Dağılımı

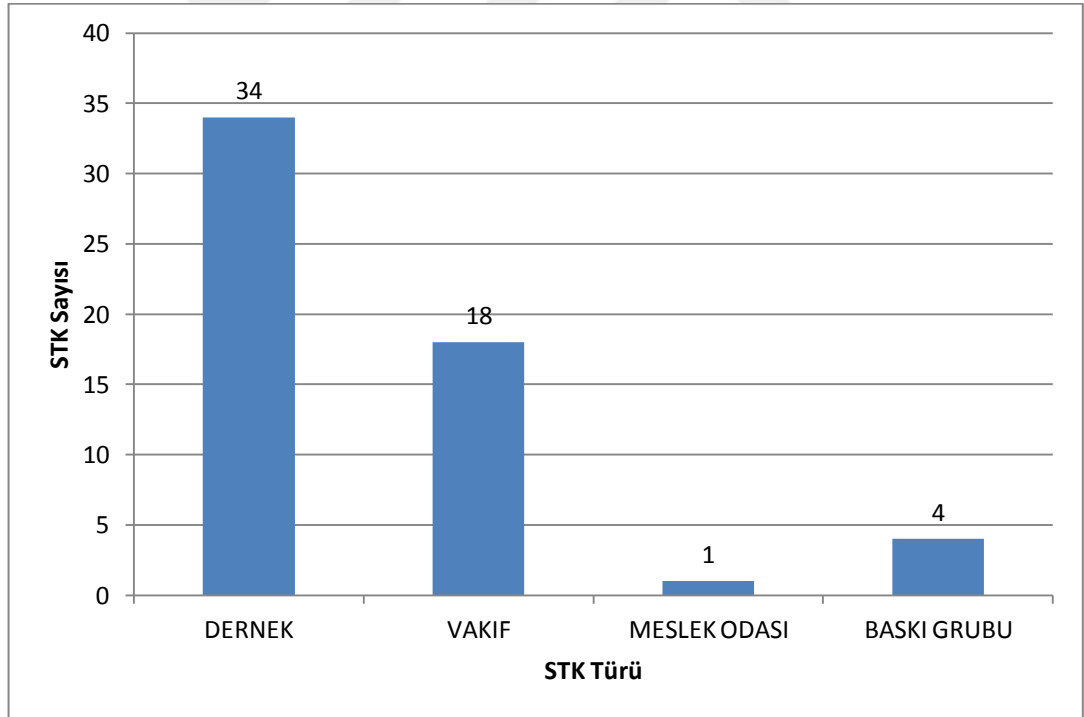
(Karayaka Eyckmans, 2016)

Böylece gerçekleştirilen anket çalışmaları sonucunda, bu kuruluşlara yöneltilen çeşitli sorulara verilen cevaplar belli ana başlıklar altında toplanıp, sayısal veriye dönüştürülerek grafikleştirilmiştir. Bu sayısallaştırma ile Türkiye’de kültürel miras koruma adına faaliyet gösteren STK’ların genel yapısına dair verilere ulaşılması amaçlanmıştır.

4.1. Kuruluş Türü, Büyüklüğü, Üye Yapısı ve Çalışan Personel Sayısı

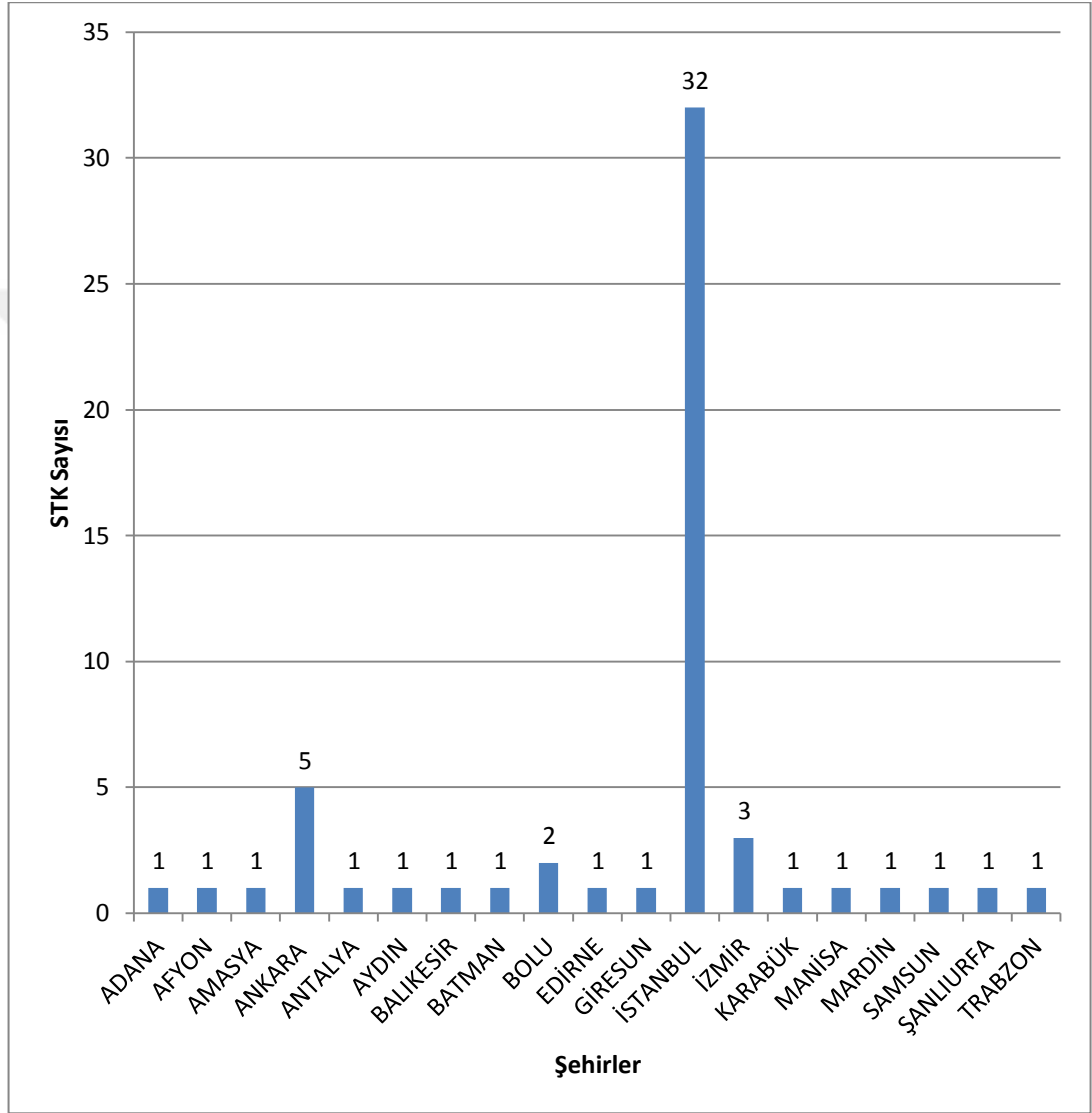
Doldurulan bilgi formlarının analizi kapsamında görüşülen sivil toplum kuruluşlarının; kuruluş türü, büyüklüğü, üye yapısı, çalışan personel sayısı ile ilgili bilgiler aşağıda belirtilmiştir:

Tez konusu ile ilgili olan ve irtibat kurulabilen 117 dernekten 34 tanesi ile (%29), 36 adet vakıftan ise 18’i ile (%50), formun doldurulması sağlanmıştır. Çalışma kapsamında 4 adet platform ve 1 adet meslek odası da çalışmaya dahil edilmiştir (Şekil 4.3).

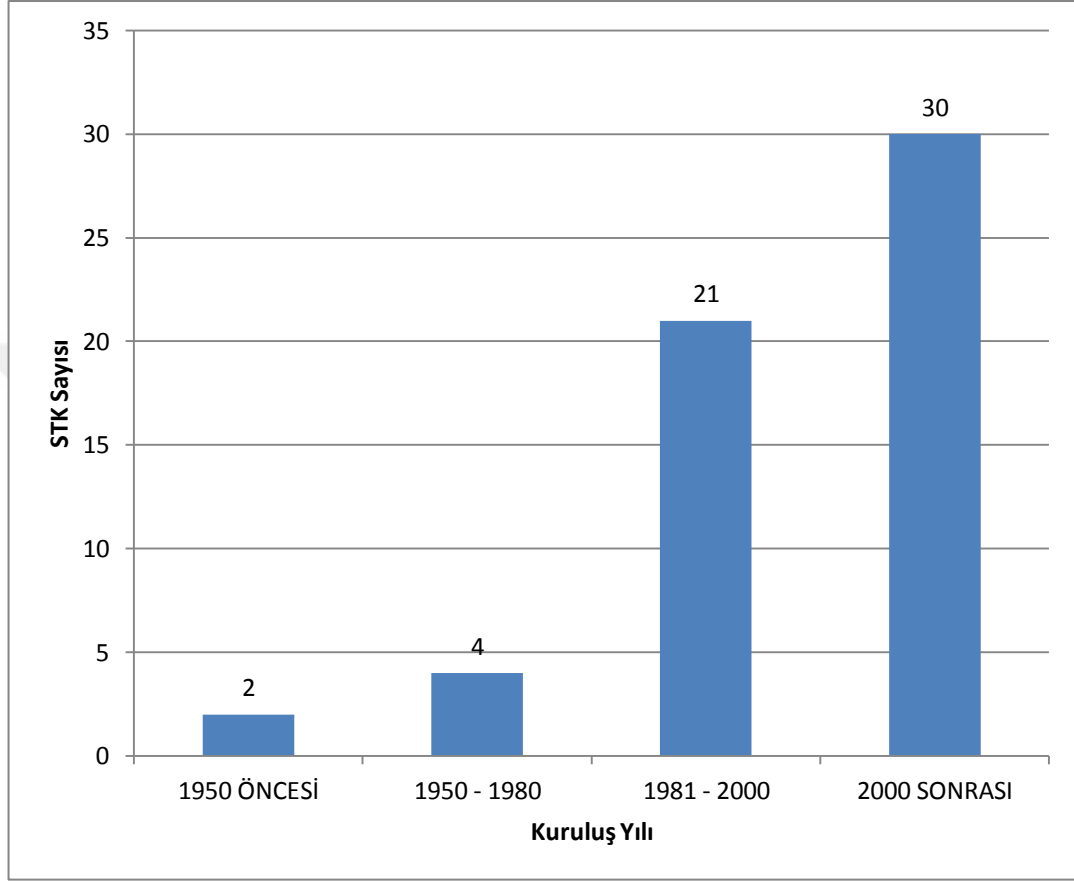
ŞEKİL 4.3: Bilgi Formunu Dolduran STK’ların “Kuruluş Türü” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

Bilgi formunu dolduran 57 STK'nın 32 tanesi İstanbul merkezli STK'lardır. 5 tanesi Ankara, 3 tanesi İzmir, 2 tanesi Bolu merkezli olup diğer 15 şehirden 1'er tane STK ile görüşme sağlanabilmiştir (Şekil 4.4). İstanbul'daki STK sayısının fazla olması, tez kapsamında görüşme sağlanan yerel yönetimlerin de bu şehirden seçilmesinde etken olmuştur.

ŞEKİL 4.4: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Şehirlere Göre” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

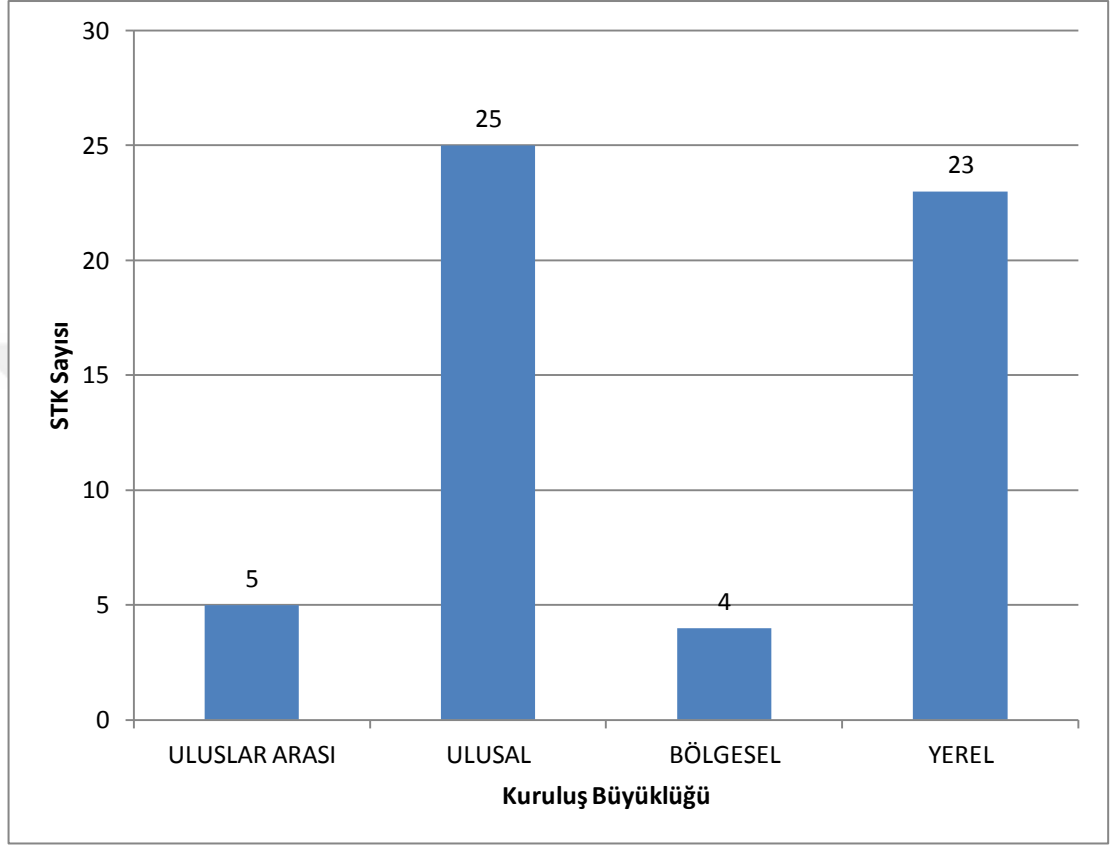
Bilgi formunu dolduran 57 STK'nın kuruluş yılları incelendiğinde, 2 tanesi “1950 öncesi” kurulmuştur. 4 tane STK “1950 – 1980” yılları arasında, 21 tane STK ise “1980 – 2000” yılları arasında faaliyete başlamıştır. “2000 yılı sonrası” kurulan STK sayısı ise 30 tanedir (Şekil 4.5).

ŞEKİL 4.5: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Kuruluş Yılı” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

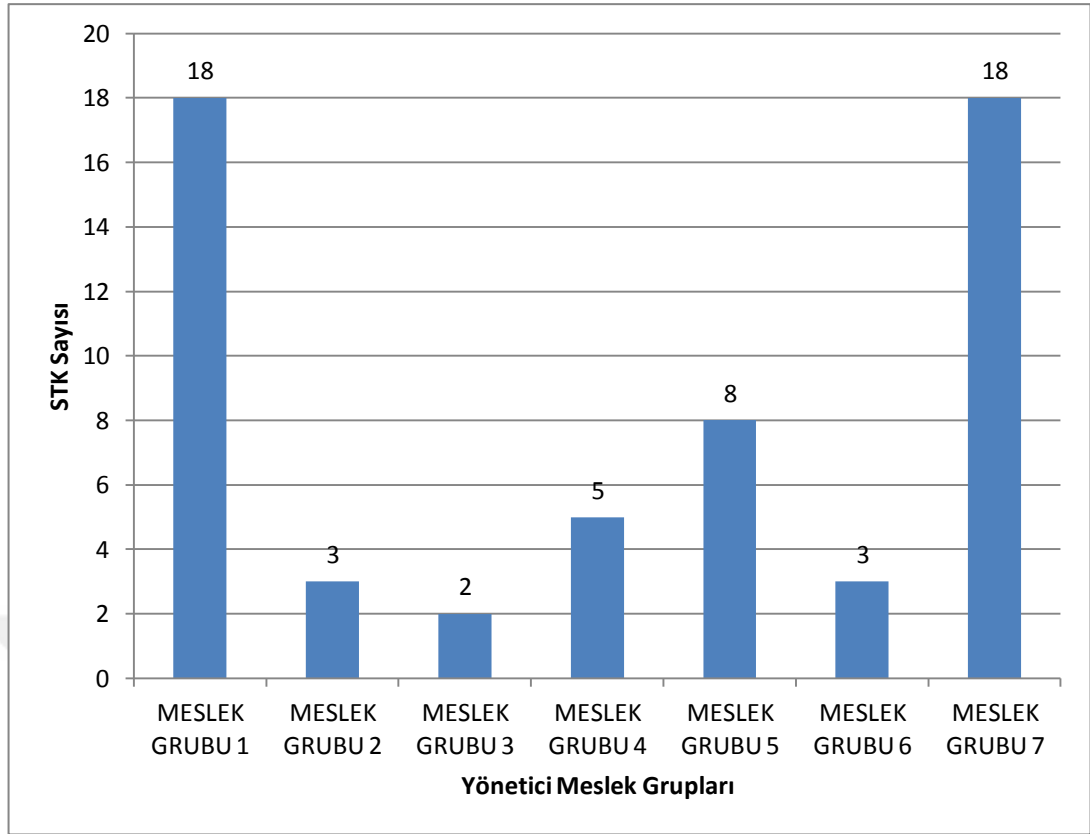
Bu veriler, Türkiye’de STK’ların gelişim sürecini özetler niteliktedir. Nitekim 1950 öncesi ve 1950-1980 yılları arasında kurulan STK sayısı oldukça düşüktür. 1980 sonrasında yaşanan siyasi gelişmeler sonucu derneklerin kapatılıp tekrar açılmasının yanı sıra kültürel miras konusuna bilimsel yaklaşımların artmasının da etkisiyle STK sayısında artış görülmektedir. 2000’li yıllarla birlikte hızlanan Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde STK’ların etkinliğinin devlet tarafından desteklenerek daha fazla misyon üstlenmesi ve önem kazanması, bu artışı beraberinde getirmiştir.

Bilgi formunu dolduran 57 STK, kuruluş büyüklüklerini, 5 tanesi “uluslararası” (%9), 25 tanesi “ulusal” (% 43), 4 tanesi “bölgesel” (% 7), 23 tanesi ise “yerel” (%41) olarak belirtmişlerdir (Şekil 4.6). Ulusal ve yerel çaptaki STK’ların oranı, uluslararası ve bölgesel büyüklükteki STK’lara oranla oldukça fazladır.

ŞEKİL 4.6: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Kuruluş Büyüklüğü” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

Bilgi formunu dolduran STK’ların yönetim kadrosu içinde, başkanlarının meslekleri incelendiğinde, yedi ana başlık altında toplanan meslek grupları arasında (Tablo 4.1), en çok koruma konusu ile doğrudan ilişkisi olan ve 1 no’lu meslek grubu başlığı altında yer alan “restoratör, mimar, arkeolog, şehir plancı ve tarihçi (sanat – mimarlık)” olduğu görülmektedir (Şekil 4.7). Bunu takiben “iş adamı/kadını” ikinci sırada yer almaktadır. “Diğer” başlığı altında ise değişik meslek kollarından (doktor, esnaf, sanatçı, pilot, vali, halkla ilişkiler uzmanı yayıncı, gazeteci, avukat, serbest meslek, turizmci) STK yöneticilerine rastlanmaktadır.

ŞEKİL 4.7: Bilgi Formunu Dolduran STK Yöneticilerinin “Meslekleri Dağılımı”
(Karayaka Eyckmans, 2016)

MESLEK GRUBU 1:	Restoratör Mimar-Yüksek Mimar-Akademisyen Mimar-Arkeolog - Yüksek Şehir Plancı - Sanat Tarihçi - Akademisyen Sanat Tarihçi - Akademisyen Tarihçi - Akademisyen Mimarlık Tarihçisi
MESLEK GRUBU 2:	Orman Mühendisi - Ziraat Mühendisi - Su Ürünleri Mühendisi
MESLEK GRUBU 3:	Sanat Tarihi Öğretmeni - İngilizce Öğretmeni
MESLEK GRUBU 4:	Mali Müşavir - Ekonomist - Akademisyen İktisatçı
MESLEK GRUBU 5:	İş Adamı/Kadını - Sanayici
MESLEK GRUBU 6:	Memur - İşçi - Sendikacı
MESLEK GRUBU 7:	Diğerleri (Doktor, Esnaf, Sanatçı, Pilot, Vali, Halkla İlişkiler Uzmanı, Yayıncı, Gazeteci, Avukat, Serbest Meslek, Turizmci)

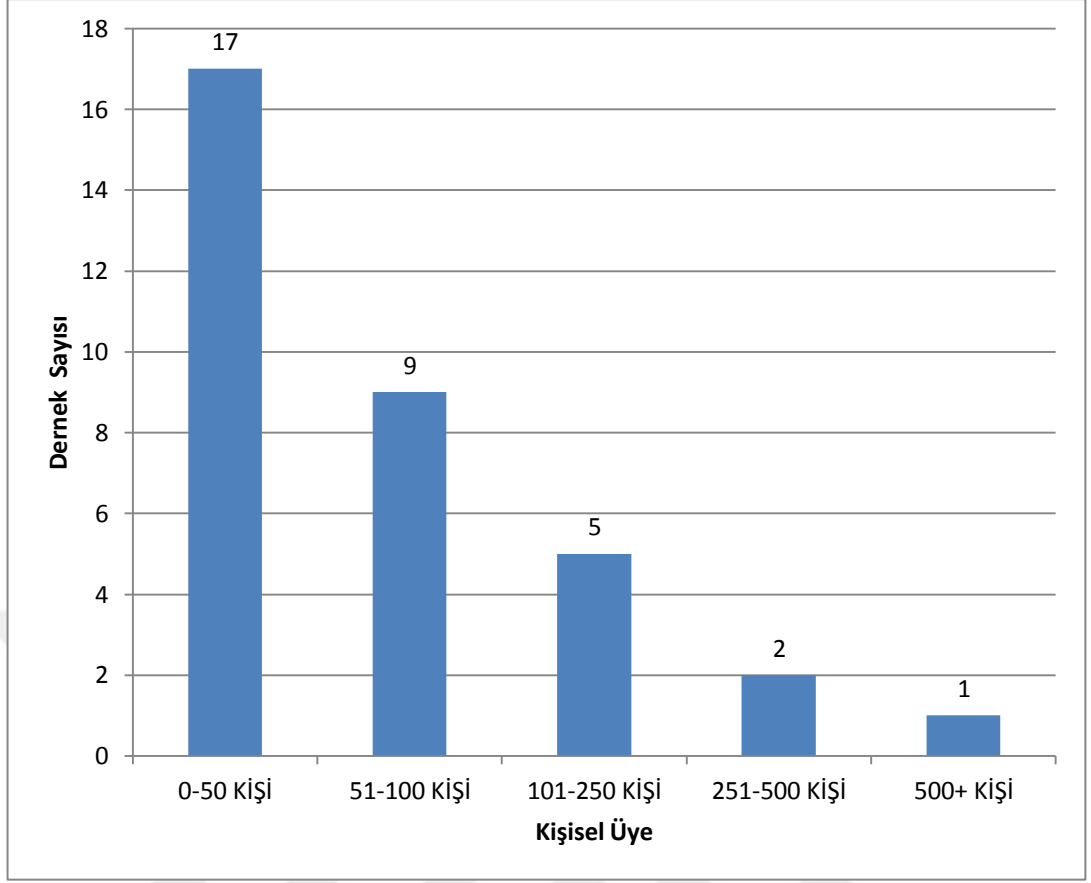
TABLO 4.1: Bilgi Formunu Dolduran STK Yöneticilerinin Meslek Grupları
(Karayaka Eyckmans, 2016)

Korumanın, uzmanlık gerektiren bir konu olması sebebiyle, koruma ile ilişkili meslek gruplarından STK yöneticilerinin seçilmiş olması, beklenen bir durumdur. Bunu takiben yer alan, iş adamı/kadını 8 STK yöneticisinin ise, 1 tanesi dernek yöneticisi, 7 tanesi ise vakıf yöneticisidir. Bu durum anketin STK-özel sektör ilişkileri bölümünde, büyük ölçekteki firmaların, kendi vakıflarını kurma yolunu tercih ettikleri yorumu ile de paralellik göstermektedir. Genellikle firma yönetim kurulunda yer alan işadamı/kadını, vakfın yönetiminde de yönetici olarak yer almaktadır. Eczacıbaşı (IKSV), Borusan (Efes Vakfı), Koç Holding (Geyre Vakfı ve Suna ve İnan Kıraç Vakfı) buna duruma örnek olarak gösterilebilecek kuruluşlar arasındadır.

Bilgi formunu dolduran 57 STK'nın üye sayıları incelemesinde, derneklerin üyelik yapısı ile vakıf, meslek odası ve baskı gruplarının üyelik yapısının farklı olması sebebiyle sadece derneklerin üye yapıları değerlendirmeye alınmış ve bu kapsamda 34 dernek incelenmiştir.

Bu kapsamda üye sayıları; kişisel üye, kurumsal üye, asosiye üye ve onur üyesi başlıkları altında incelenmiştir. Derneklerin kişisel üye sayıları 0-50, 51-100, 101-250, 251-500 ve 500 üstü olmak üzere 5 parametrede incelenmiştir. Buna göre 34 dernekten 17'sinin "0-50 kişi" arasında (% 50), 9 tanesinin "51-100 kişi" arasında (% 23,5), 5 tanesinin "101-250 kişi" arasında (% 17,5), 2 tanesinin "251-500 kişi" arasında (% 6), 1 tanesinin "500 üstü" (%3) kişisel üye sayısı bulunmaktadır (Şekil 4.8).

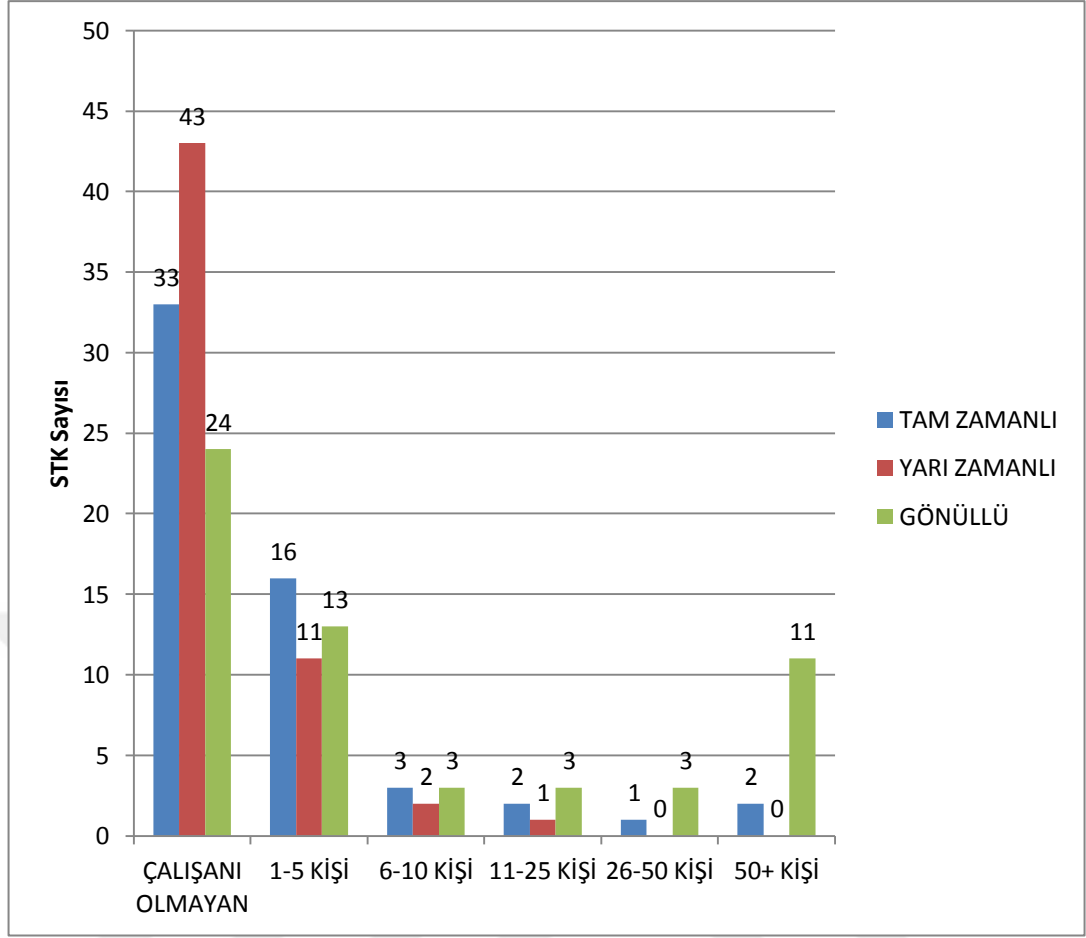
Ek olarak, 34 dernekten, sadece 3 derneğin kurumsal üyesi mevcut olup, yine sadece 1 derneğin asosiye üyesi olduğu belirtilmiştir.17 adet dernek ise üyeleri arasında onur üyeleri olduğu bilgisini vermiştir.

ŞEKİL 4.8: Bilgi Formunu Dolduran Derneklerin "Kişisel Üye Sayısı" Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

Rakamlar derneklerin çoğunlukla 50 kişinin altında kişisel üyesi olduğunu göstermektedir. Bu veri, yakın nüfus oranına sahip olduğumuz İngiltere ve Almanya örneklerindeki dernek sayısı ve dernek üye sayısı ile karşılaştırıldığında (Bkz. Bölüm 3.2.3), Türkiye’de sivil örgütlenmenin sadece STK sayısı bazında değil, mevcut STK’ların kişisel üye sayısı bazında da az olduğunu göstermektedir.

Bir diğer başlık olarak STK’ların bünyesindeki çalışan sayıları ise, tam zamanlı, yarı zamanlı ve gönüllü çalışan olmak üzere 3 ana başlıkta değerlendirilmiş olup, “*çalışanı olmayan*” STK’lar ilk sırada yer almaktadır. Çalışanı olan STK’ların ise büyük çoğunluğu “*1-5 kişi*” çalışana sahiptir (Şekil 4.9).

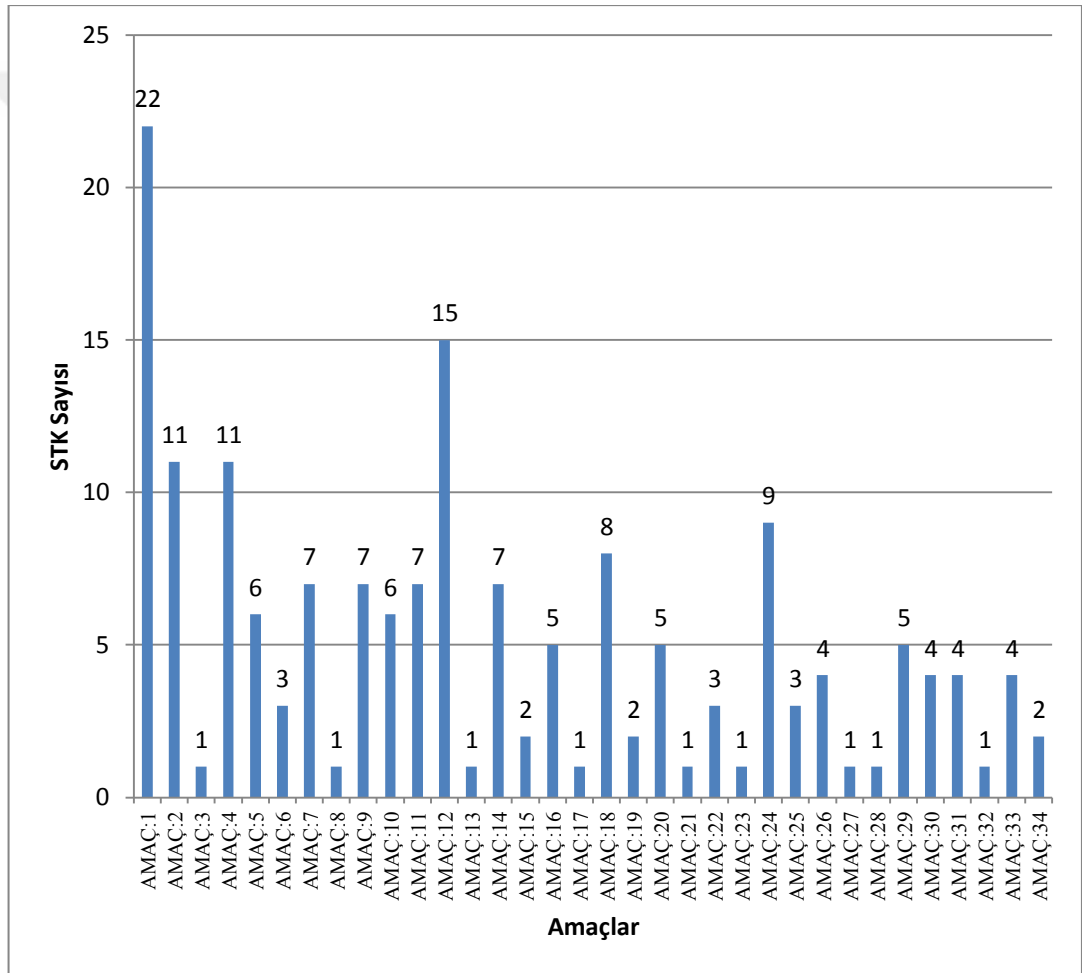
ŞEKİL 4.9: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Çalışan Sayısı” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

Bir kısım STK, gönüllü çalışanlarının sayısının değişkenlik gösterdiğine, onlu rakamlarda olan gönüllü sayılarının, proje veya etkinlik çalışmaları sırasında yüzlü rakamlara çıkabildiğini belirtmişlerdir. 50 ve üstü sayıda gönüllüsü olan grupta yer alan bu STK'lar, çoğunlukla proje ve/veya etkinlik sırasında bir araya gelen girişimlerde (Sulukule Platformu, Alliano İnsiyatifi vb.), ÇEKÜL'de olduğu gibi Türkiye genelinde 400'ün üzerinde belediyeden bir iletişim sorumlusunun STK gönüllüsü olarak nitelendirildiği durumlarda ya da kimi STK'ların temsilcilikleri yoluyla STK destekçisi olan gönüllülerinin olması durumunda görülmektedir.

4.2. Amacı, Misyonu ve Gelecek Planları

Bilgi formunu dolduran STK'ların amaçları incelendiğinde her bir STK'nın birden fazla amacı olması sebebiyle 34 amaç başlığını içeren bir tablo oluşturulmuştur

(Tablo 4.2). Bu 34 başlık içinde, grafikte de görüldüğü üzere en çok amaçlanan, “kültür varlıklarını korumak, yaşatmak, onarım bakım ve restorasyon projeleri yapmak- yaptırmak” olmuştur. Ardından sırasıyla “ilgili diğer kurumlar ve/veya meslek grupları/STK’lar ile iş birliği yapmak”, “koruma bilincini genç ve gelecek kuşaklara aktarmak, tanıtmak” ve “koruma bilincini yaygınlaştırmak, farkındalık yaratmak, kamuoyu oluşturmak” gelmektedir (Şekil 4.10). Bu durum, STK’ların diğer kurumlarla işbirliğine önem verdiği ve açık olduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda koruma bilincinin oluşmasını önemsediklerinin göstergesi olarak, sivil örgütlenmenin en temel öğeleri olan işbirliği ve farkındalığı da vurgulamaktadır.

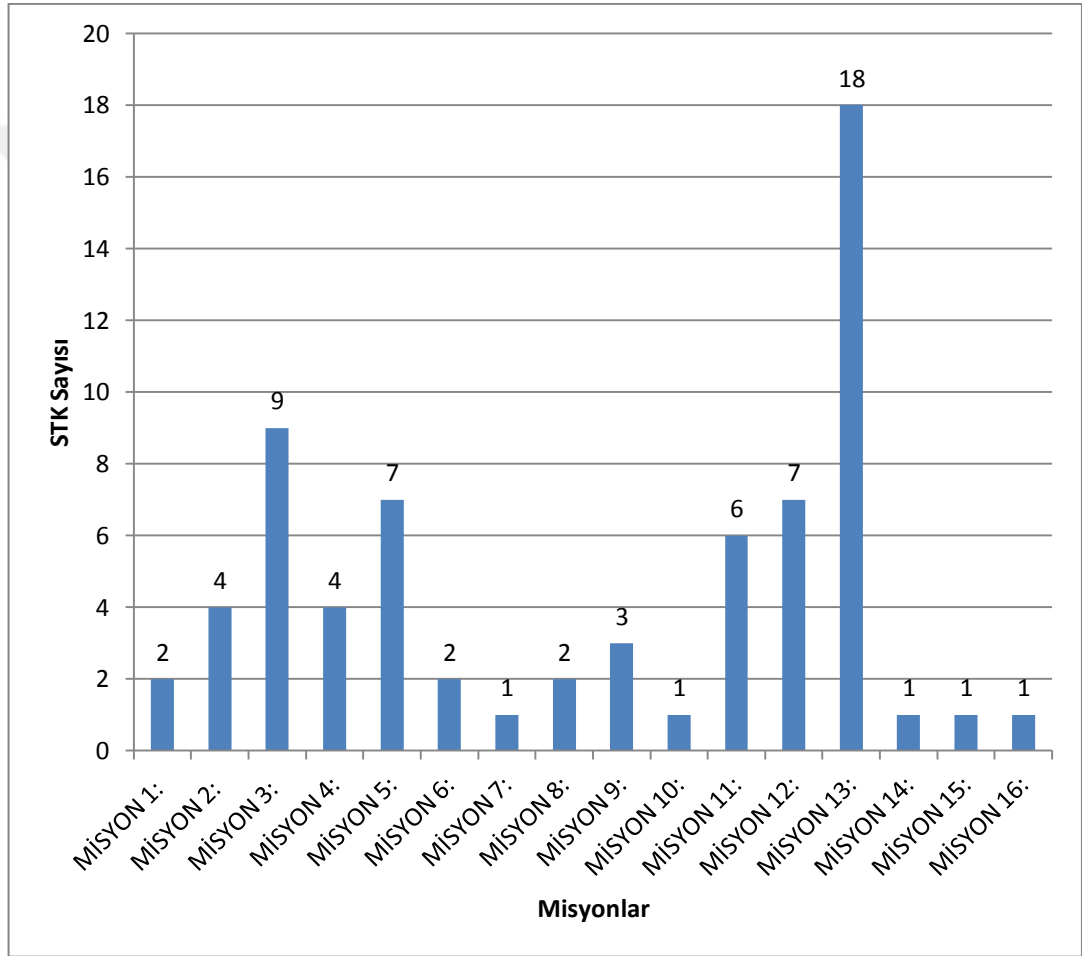

ŞEKİL 4.10: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Amaçları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

Amaç:1	Kültür Varlıklarını Korumak, Yaşatmak, Onarım, Bakım ve Restorasyon Projeleri Yapmak-Yaptırmak
Amaç:2	Koruma Bilincini Genç ve Gelecek Kuşaklara Aktarmak, Tanıtmak
Amaç:3	Tarihi Yapı ve Çevre ile İlgili Sorunların Tartışılmasında, Yorumlanmasında, Uygulanmasında Etkin Bir Uzman ve Bilim Ortamı Yaratmak
Amaç:4	Koruma Bilincini Yaygınlaştırmak, Farkındalık Yaratmak, Kamuoyu Oluşturmak
Amaç:5	Eğitim Vermek, Eğitime Destek Vermek
Amaç:6	Uygulamaları İncelemek, Eleştirmek, Resmi Kurumlara Rapor Etmek
Amaç:7	Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerde Bulunmak, Desteklemek, Tanıtmak
Amaç:8	Kültür Varlıklarıyla İlgili Teknik Yardım, Teşvik, Ödüllendirme, Para Yardımı
Amaç:9	Seminer, Konferans, Panel, Sergi, Sempozyum, Kampanya Düzenlemek
Amaç:10	Araştırmak ve/veya Geliştirmek ve/veya Belgelemek
Amaç:11	Tanıtım ve Turizm Faaliyetlerinde Bulunmak, Gelişmesine Katkı Sağlamak
Amaç:12	İlgili Diğer Kurumlar ve/veya Meslek Grupları/STK'lar İle İş Birliği Yapmak
Amaç:13	Kültür Mirasının Barış, Çatışma Sırasında ve Sonrasında Korunması
Amaç:14	Kültür, Sanat, Folklorik Değerlerini Koruma, Yaşatma, Araştırma, Belgeleme
Amaç:15	Gezi, İnceleme
Amaç:16	Burs ve Maddi Yardım
Amaç:17	Ulusal Yardım Kampanyalarına Katılmak
Amaç:18	Tarihi - Mimari Dokunun, Doğal ve/ veya Kültürel Mirasın Korunması, Tahribatının Önlenmesi
Amaç:19	Mahalle Kültürünü, Haklarını Korumak, Sosyal Gelişimine Katkıda Bulunmak
Amaç:20	Kamusal Alanların Özel Sektöre Geçmesine ve Kentte Sınıfsal Ayrıştırmaya Karşı Çıkmak, Aykırı Yapılaşmaya Karşı Durmak, Mevcut Projeyi Durdurmak ve/veya Yenileme Projesini Bölgede Yaşayanların Yararına Bir Projeye Dönüştürmek, Mülkiyet Hakları İçin Mücadele Etmek
Amaç:21	Yasadışı Ticari Arkeolojik Kazıların Önlenmesi
Amaç:22	Kültür Çeşitliliğini Sahiplenerek Kültür Bilincini Geliştirmek, Kültür Politikaları Oluşturmak
Amaç:23	Ahşabı Daha İyi Tanımak ve Tanıtmak, Bilinçli Kullanımını Sağlamak, Türkiye'deki Ahşap Endüstrisinin Standartlarını Yükseltmek
Amaç:24	Somut ve/veya Somut Olmayan, Kültürel/Doğal Varlıkların Belgelenmesi, Tespit, Tescil, Envanterinin Çıkarılması, Tanıtılması
Amaç:25	Arkeoloji Alanında Çalışmalar Yapmak
Amaç:26	Meslek Hakları ve Özlük Hakları İçin Mücadele
Amaç:27	Halkın Örgütlenmesini Sağlamak
Amaç:28	Uluslararası Ortak Çalışmalar Yapılması ve Bilgi Paylaşılması
Amaç:29	Sosyal ve Kültürel Dayanışmayı Sağlamak
Amaç:30	Kazılara Destek Sağlamak (Afrodisyas, Efes vb.)
Amaç:31	Müze ve Benzeri Teşhir Alanları Yaptırmak.
Amaç:32	Tarih Bilincinin Geliştirilmesi, Yaygınlaştırılması ve Korunması
Amaç:33	Yayın Yapmak (Dergi, Kitap, Broşür, Bülten)
Amaç:34	Yerel ve Doğal Tarımı ve Hayvancılığın Geliştirilmesini Sağlamak

TABLO 4.2: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Amaçları (Karayaka Eyckmans, 2016)

STK'ların misyonları ise, 16 ana başlıkta toplanmış olup (Tablo 4.3), ilk sırada “doğal ve tarihi alanların-yapıların-somut-somut olmayan kültürel mirasın korunması (danışmanlık, projelendirme, restorasyon, uygulama ile)” belirtilmiştir. Ayrıca “kültürel mirasın gelecek kuşaklara iletilmesi” STK'ların misyonları arasında ikinci sırada gözükmektedir. “Toplumla kültürel miras ve koruma bilincini aşlamak, tanıtmak, bilgilendirmek, danışmanlık vermek ve korumaya katılımını sağlamak” ve “toplumu bilinçlendirme, doğru bilgiyi aktarma, farkındalık yaratma ve kamuoyu oluşturmak” ise 3. sıradadır (Şekil 4.11).

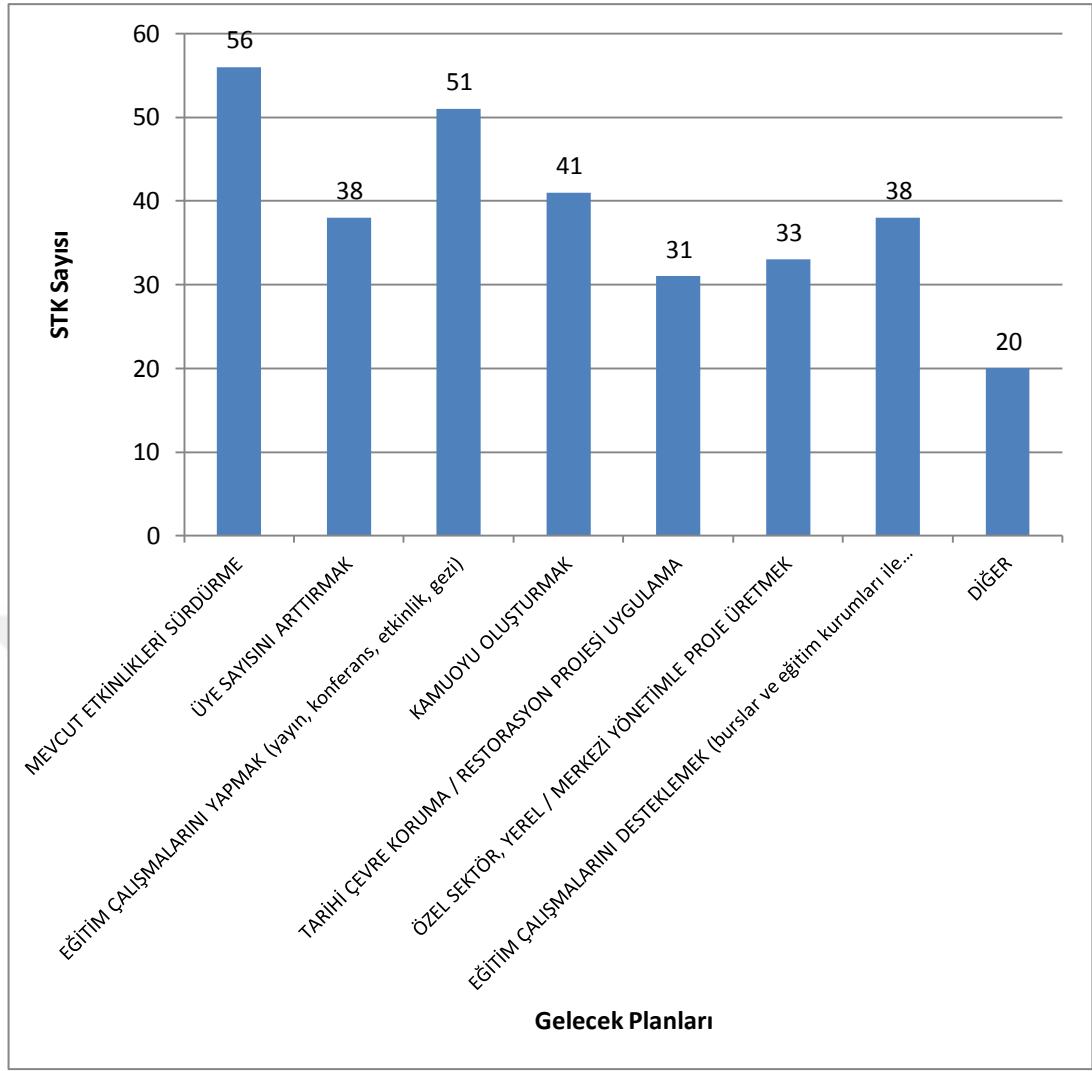

ŞEKİL 4.11: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Misyönlari” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

Misyon 1:	Turizme Katkı Sağlamak, Kültür ve Doğa Turizmini Çekebilmek
Misyon 2:	Antik Kentteki Kazıya Destek Olma, Tanıtma ve Teşhir Mekanı Yapmak
Misyon 3:	Kültürel Mirasın Gelecek Kuşaklara İletilmesi
Misyon 4:	Kültürel Mirasın Tanıtılması ve Belgelenmesi Yolu İle Bir Kamuoyu Oluşturup Korumayı Sağlamak
Misyon 5:	Topluma Kültürel Miras ve Koruma Bilincini Aşlamak, Tanıtmak, Bilgilendirmek, Danışmanlık Vermek ve Korumaya Katılımını Sağlamak
Misyon 6:	İlgili Kuruluşlarla Ortak Projeler Üretmek, Yapmak
Misyon 7:	Azınlıklara Ait Yapıların Korunması İçin Proje ve Etkinliklerle Farkındalık Yaratmak
Misyon 8:	Somut Olmayan Kültürel Miras Adına Farkındalık Uyandırmak
Misyon 9:	Tarihi ve Kültürel Mirası Tehdit Eden Projelerden (Kentsel Dönüşüm, Yenileme Projeleri, Baraj Projeleri Gibi) Birine Karşı Durmak
Misyon 10:	Mülkiyet Haklarını Korumak
Misyon 11:	Kültürel Miras İle İlgili Sorunları Belirlemek, Araştırma Yapmak ve Çözüm Üretmek, Geliştirmek, Yetkili Kurumlara Aktarmak, İlgili Son Kullanıcıların Hizmetine Sunmak
Misyon 12:	Toplum Bilinçlendirme, Doğru Bilgiyi Aktarma, Farkındalık Yaratma ve Kamuoyu Oluşturmak
Misyon 13:	Doğal Ve Tarihi Alanların, Yapıların, Somut-Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması (Danışmanlık, Projelendirme, Restorasyon, Uygulama İle)
Misyon 14:	Anadolu'nun Bilinmeyen Kültürel Mirasının Gün Yüzüne Çıkarılması
Misyon 15:	Arkeolojik Zenginliği, Gündelik Yaşantısının Parçası Haline Getirme
Misyon 16:	Sanat Eğitiminin Önemsilmesi

TABLO 4.3: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Misyonları (Karayaka Eyckmans, 2016)

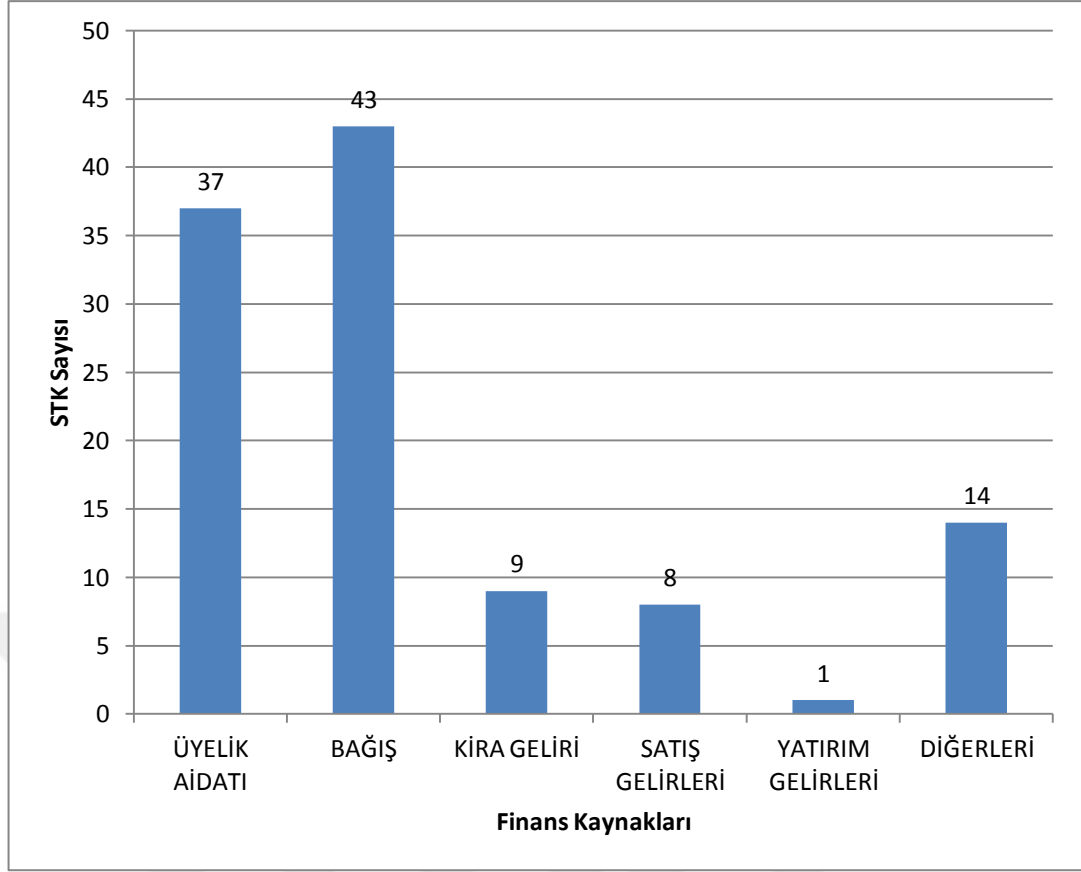
Bilgi Formunu dolduran STK'ların gelecek planları incelendiğinde (Şekil 4.12); hemen hemen hepsinin “*mevcut etkinlikleri sürdürme*” ve “*eğitim çalışmaları yapma (yayın, konferans, etkinlik, gezi vb.)*” planlarının olduğu görülmektedir. Yine büyük bir çoğunluk “*kamuoyu oluşturma*” ve “*eğitim çalışmalarını destekleme (burslar ve eğitim kurumları ile işbirliği)*” ve “*üye sayısını arttırma*” konusunda çalışmalar yürütmeye devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bir kısım dernek ise “*diğer*” başlığı altında; ağırlıklı olarak Avrupa Birliği projeleri yapma planlarının olmasının yanı sıra, seminerleri kitaplaştırma, dergi çıkarma, kendi personelini eğitime, sanatsal etkinlikler düzenleme, kültür envanteri oluşturma, kazılara destek verme, kamu yararına çalışan dernek statüsü kazanma, sosyal ve kültürel tesis açma gibi planları olduğunu dile getirmiştir.

ŞEKİL 4.12: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Gelecek Planları” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

4.3. Finans Kaynakları

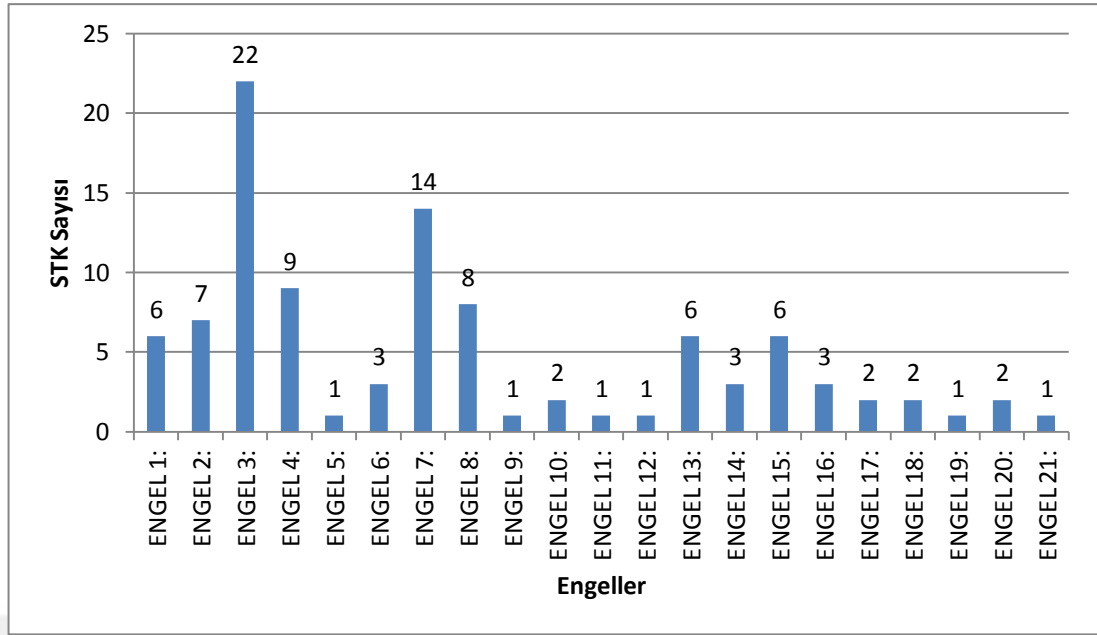
Bilgi formunu dolduran STK'ların finans kaynakları ile ilgili bilgiler en çok “bağış” ve “üyelik aidatı” ile kaynak sağladıklarını göstermektedir (Şekil 4.13). Genellikle vakıflar olmak üzere, STK'ların mülkiyetindeki yapılardan dolayı, “kira gelirleri” ve iktisadi işletmeleri yoluyla sağlanan “satış gelirleri” gibi az da olsa başka gelir kaynakları olabilmektedir. STK'ların yaklaşık % 25’i “diğer” başlığı altında; AB projeleri, Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, hibe projeleri, protokol imzalanarak yapılan projelerden gelen gelirler, danışmanlık, il özel idare ve belediye yardımları, sponsor desteği, gezi ve etkinlik yolu ile elde edilen finansal kaynakları olduğunu belirtmişlerdir.

ŞEKİL 4.13: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Finans Kaynakları” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

4.4. Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller

Bilgi formu doldurulan STK'ların verdikleri cevaplar ışığında, kültürel mirasın korunması çalışmalarında karşılaşılan başlıca engeller 21 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 4.4). Buna göre kültürel miras koruma projelerinde karşılaşılan en büyük engel “*bilinçsizlik, bilinç eksikliği, duyarsızlık, hatalı koruma bilinci*” olarak belirtilmiştir. Bu engeli takiben STK'ların yaklaşık % 25'i “*rant*” konusunu ikinci sıradaki en büyük engel olarak görmektedirler. “*Eğitim (eğitim düzeyinin düşük olması, kültürel miras eğitiminin verilmemesi)*” ve “*yasalar, yönetmelikler ve mevzuatların yetersiz, eksik ya da yanlış olması*” belirtilen diğer önemli engeller arasındadır. Ayrıca “*bürokrasi (uzun sürmesi, yavaş işlemesi, engel çıkarması)*” ve “*finans, bütçe, ekonomik engeller*” ve “*merkezi / yerel yönetimlerin duyarsızlığı, destek yetersizliği*”, ile “*politik yapı ve ideoloji*” de belirtilen diğer engeller arasındadır (Şekil 4.14).

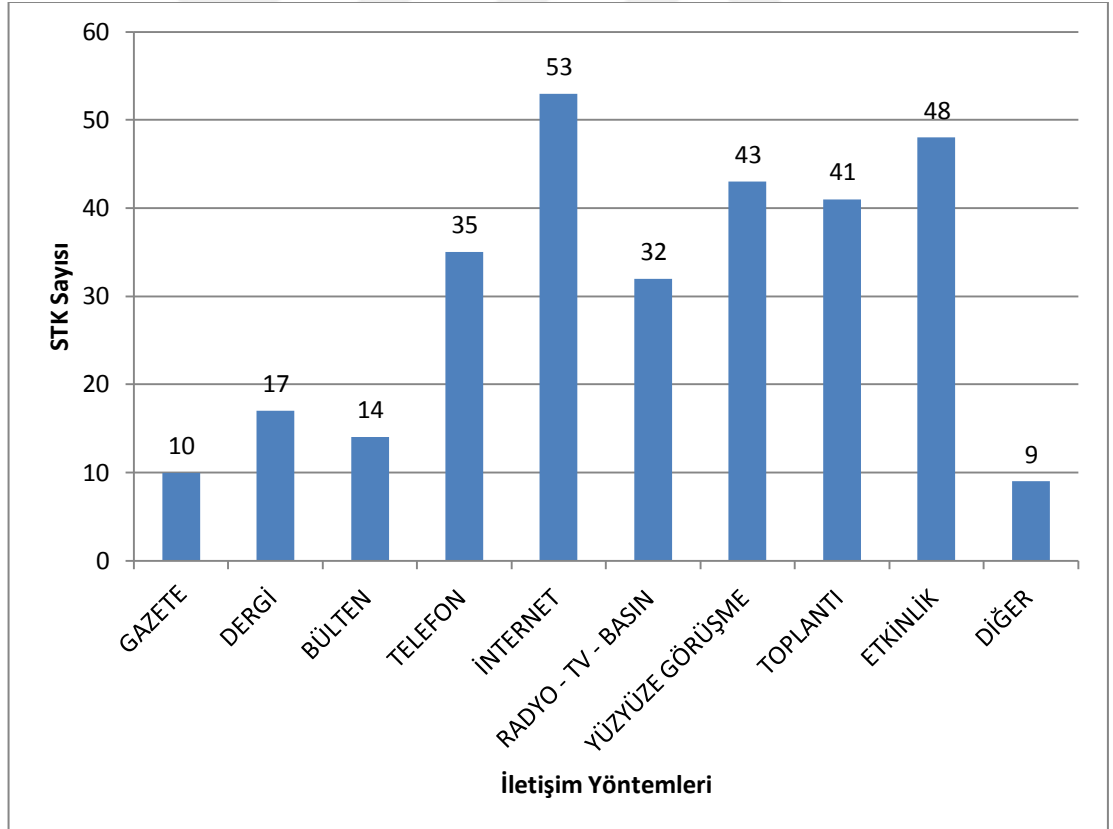
ŞEKİL 4.14: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumadaki “Başlıca Engeller” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

ENGEL 1:	Finans, Bütçe, Ekonomik Engeller
ENGEL 2:	Bürokrasi (uzun sürmesi, yavaş işlemesi, engel çıkarması,)
ENGEL 3:	Bilinçsizlik, Bilinç Eksikliği, Duyarsızlık, Hatalı Koruma Bilinci
ENGEL 4:	Eğitim (eğitim düzeyinin düşük olması, kültürel miras eğitimi verilmemesi)
ENGEL 5:	Vandalizm
ENGEL 6:	Mülk Sahiplerinin Korumadaki Yasal Haklarını Bilmemesi ya da İlgisizliği
ENGEL 7:	Rant
ENGEL 8:	Yasalar, Yönetmelikler ve Mevzuatların Yetersiz, Eksik ya da Yanlış Olması
ENGEL 9:	İhale Sistemi
ENGEL 10:	Merkezi / Yerel Yönetimlerin Koruma Konusunda Yeterli ve Uzman Kadro ve Kuruma Sahip Olmaması (yöneticilerin konuya hakim olmaması)
ENGEL 11:	Devletin Eski Eser Sahiplerine Kolaylık Sağlamaması
ENGEL 12:	Korumanın Dini Anlayışa Göre Yapılması (bir dine ait yapının korunması, bir diğer dine ait yapının korunmaması gibi)
ENGEL 13:	Merkezi / Yerel Yönetimlerin Duyarsızlığı, Destek Yetersizliği
ENGEL 14:	Restorasyon Projelerinde Deneyimli Uzman ve Akademisyenlerin Yer Almamasına Bağlı Başarısız Restorasyonlar
ENGEL 15:	Politik Yapı ve İdeoloji
ENGEL 16:	Koruma Politikasının Olmaması (plansız kentleşme, koruma planı olmaması)
ENGEL 17:	Kapitalizm
ENGEL 18:	Kültür Eksikliği
ENGEL 19:	Halkın Katılımcı Ol(a)maması
ENGEL 20:	Yönetimler Arasında Farklı Politik Görüş (yerel yönetim başka, merkezi yönetim başka partiden olması)
ENGEL 21:	Koruma Kurullarının Siyasi Olması

TABLO 4.4: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumadaki Başlıca Engeller (Karayaka Eyckmans, 2016)

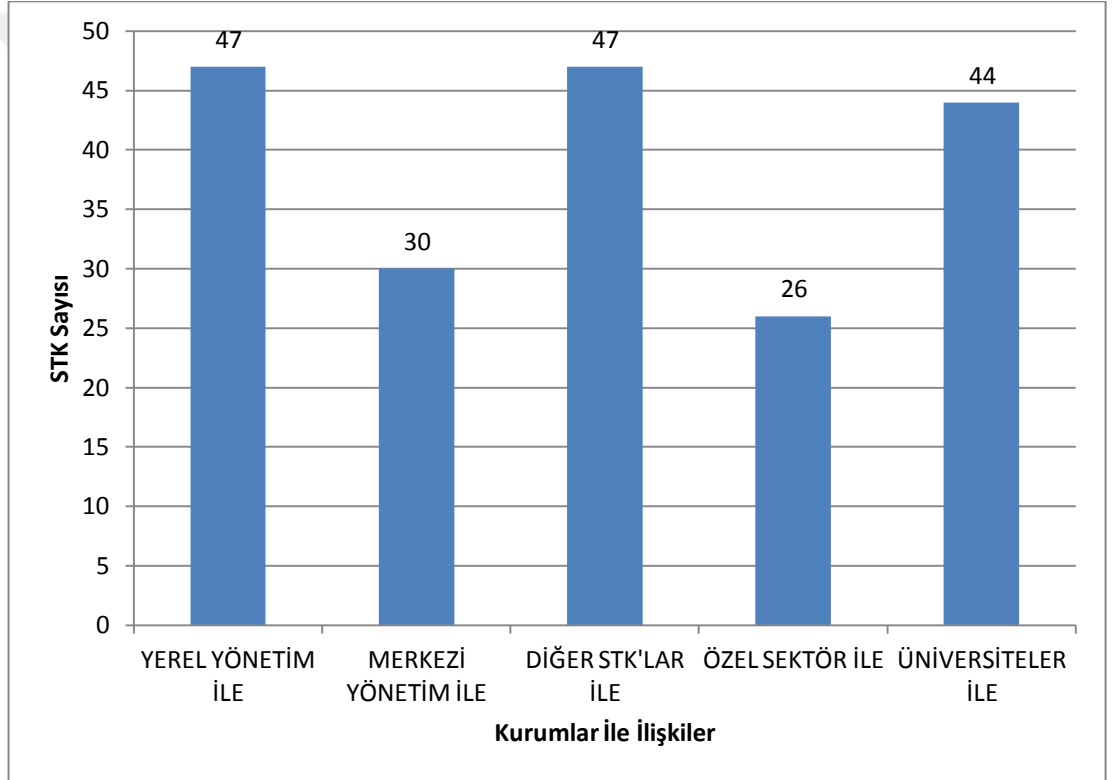
4.5. Kamu ve Diğer Kurumlar İle İlişkiler

STK'ların kamu ile ilişkileri, kendilerini kamuya hangi yöntemlerle duyurabildikleri, toplumla hangi araçlar vasıtasıyla iletişime geçtikleri esas alınarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda gazete-dergi-bülten çıkarma, telefon, internet, radyo-televizyon-yazılı basın, yüz yüze görüşme, toplantı, etkinlik ve diğer iletişim yolları başlıkları altında gruplama yapılmıştır. Bilgi formunu dolduran STK'ların kamu ile en etkin iletişim yolunun “internet” olduğu, onu “etkinlikler” ve “yüz yüze görüşmeler”in izlediği görülmektedir (Şekil 4.15). İnternet ile iletişim kurmada en çok sosyal medya kanallarından faydalandıklarına değinilmektedir. “Diğer” başlığı altında ise broşür, kartpostal, kitapçık, kitap ve bilimsel yayınları kamu ile iletişim aracı olarak belirtmişlerdir. Ek bir bilgi olarak, görüşülen STK'lardan biri, küçük bir yerde faaliyet göstermelerinin avantajı olarak, kamu ile iletişim kurmalarının çok daha kolay olduğunu ifade etmiştir.

ŞEKİL 4.15: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Kamu İle İletişim Yöntemleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

STK'ların diğer kurumlar ile ilişkileri bağlamında ise, merkezi-yerel yönetimler, diğer STK'lar, özel sektör ve üniversiteler ile olan ilişkileri sorgulanmıştır. STK'lar hiç ilişki kurmadıkları kurumlar için “yok” cevabını işaretlemişlerdir. İlişkileri olan kurumlar için ise “var” cevabını işaretleyip, bu ilişkiyi işbirliği ya da anlaşmazlık bağlamında değerlendirmeleri ve ne tür işbirliklerinde buldukları ve ya ne tür anlaşmazlıklara düştüklerini belirtmeleri istenmiştir. Bu kapsamda STK'lar en çok “yerel yönetimler” ve “diğer STK'lar” ile ilişki halinde olduklarını belirtmişlerdir. Bunları “üniversiteler” ile kurdukları ilişkiler ve arkasından “merkezi yönetimler” ile olan ilişkileri takip etmektedir. STK'lar en az “özel sektör” ile ilişki kurduklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.16).

ŞEKİL 4.16: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Diğer Kurumlar İle İlişkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

STK'lar yerel yönetimlerle olan ilişkilerinde yaşanan anlaşmazlıklar arasında duyarsız olmaları nedeniyle iletişim kuramama, çatışma yaşamamak için işbirliğine yanaşmama, görüşmelerin devamlılığının olmaması, iyi niyetli ve olumlu görüşmelerin resmîyete ya da ürüne dönüşmemesi gibi sorunlardan bahsetmişlerdir.

Ayrıca siyasi görüş ve anlayışın, STK'lar ile yerel yönetimler arasındaki ilişkileri etkilediğini belirten STK'lar olmuştur. İşbirliğinin ya da anlaşmazlık yaşanmasının çoğunlukla yerel yönetimlerin başındaki yöneticilerin kültürel miras konusuna bakış açısı ve tutumu ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer siyasi anlayışlara sahip olmalarına karşın, bir önceki yöneticinin, bir sonrakiyle farklı bakış açıları taşımalarının etkisiyle, durumun kimi zaman güçlü işbirliğine, kimi zamansa anlaşmazlığa dönüşmesine sebep olduğuna değinmişlerdir.

İşbirliğinin kurulduğu durumlarda, STK'lar yerel yönetimlerden toplantı ve etkinlikler için yer temini, yemek, ulaşım için araç temini, teknik yardım, aynı yardım şeklinde destek aldıklarını belirtmişlerdir. Kimi zaman yerel yönetimlerin çeşitli etkinlikler ve projelerde proje ortağı veya sponsor oldukları ve maddi destek verdiklerini belirtenler de olmuştur. Ayrıca STK'ların seminer ve eğitimlerine yerel yönetimlerden katılım olması yoluyla bir işbirliği de söz konusudur. STK'lar ise yerel yönetimlerle danışmanlık, görüş bildirme, temsilci gönderme, bilgilendirme, gerekli durumlarda uyarılarda bulunma, dilekçe verme ve kent konseyleri yolu ile ilişki kurduklarını belirtmişlerdir.

Özellikle, yerel yönetimlerin yöneticilerinin, STK yönetiminde yer aldığı örneklerde, bu işbirliğinin çok daha kuvvetli olduğu, STK'ların yaptıkları açıklamalarda görülmektedir.

Merkezi yönetimler işbirliği kapsamında STK'larla birlikte proje yürütme, projeye destek verme, sponsor olma, kampanyalarını destekleme gibi konularda ilişki kurmaktadır. STK'lar ise merkezi yönetimlerle, görüş bildirme ve dilekçe vererek yanlış uygulamaları durdurma gibi konularda iletişime geçmektedirler. Merkezi yönetimlerle anlaşmazlık anlamında; duyarsız olmaları, siyasi yandaşlık ve bürokrasinin ağır işleyişi sebebiyle ilişki kuramama söz konusu olmaktadır. STK'lar ağırlıklı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İl Özel İdareleri ile ilişki kurduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca merkezi yönetim birimlerinin yöneticilerinin (mülki amir, vali, kültür bakanı, müsteşar vb.) STK bünyesinde yer aldığı durumlarda merkezi yönetim-STK ilişkilerinin daha güçlü olduğunu ifade edenler olmuştur.

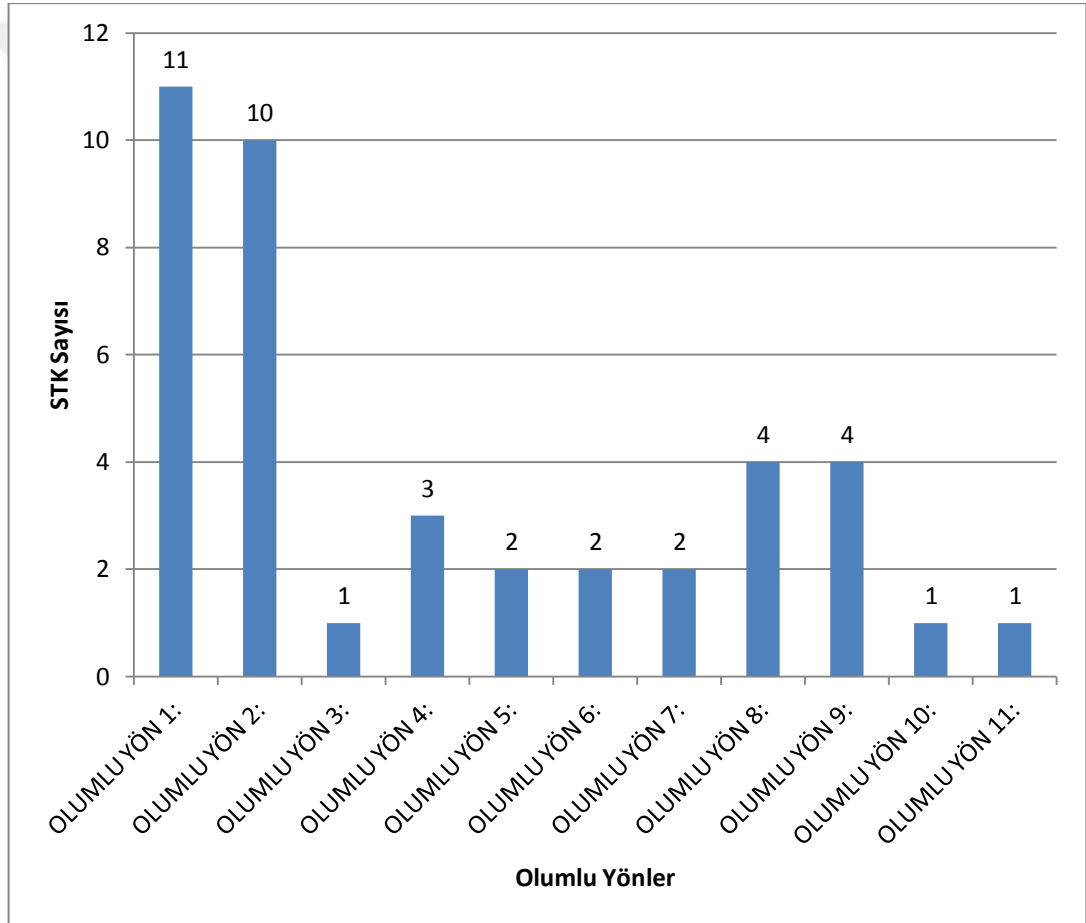
STK'ların diğer STK'lar ile işbirliği halinde olduğu konular ağırlıklı olarak birlikte etkinlik düzenleme (seminer, konferans, birbirlerini etkinliklere davet etme, imza kampanyalarında birbirlerine destek verme, yayın çıkarma, yer temini, fikir alışverişi, birlikte deklarasyon yayınlama, basın açıklaması yapma, birlikte federasyon kurma çalışmaları yapma gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca işbirliği kapsamında bir dernek kendilerine gelen bir proje teklifini, bu konuda daha uzmanlaşmış bir diğer STK'ya yönlendirdiklerini ifade ederek işbirliği alanlarını ifade etmiştir. STK'ların diğer STK'larla ilişkileri konusunda bazı STK'ların düşünceleri ise, birlikte proje yapma ve birlikte çalışma anlayışının olmadığı yönündedir. Bu konuda bir vakıf, aynı alanda faaliyet gösteren bir başka vakıf ile işbirliği önerilerine, diğer vakfın ticari kaygı sebebiyle olumsuz cevap verdiğini belirtmiştir.

STK'ların özel sektör ile ilişkilerinde ise, özel sektörün kültürel miras projelerine yaptıkları harcamaların vergiden düşölmesi sebebiyle, projelere destek olma konusunda istekli olmalarının sağladığına değinilmiştir. Öte yandan, anlaşmazlık anlamında özel sektörün STK çalışmalarına duyarsız kaldığı ve büyük ölçekteki firmaların kendi vakıflarını kurma yolunu tercih ettikleri yorumları yapılmıştır.

STK'ların üniversiteler ile olan ilişkileri incelendiğinde, bu ilişkinin üniversitenin kendisinden ziyade akademik kadrolardaki konuyla ilgili veya konunun uzmanı akademisyenler yolu ile sağlandığı görölmüştür. STK bünyesinde yönetim ya da üye kadrosunda yer alan akademisyenler, STK-üniversite ilişkisinin kurulmasında en etkili faktör olarak gözükmektedir. İşbirliği alanları olarak ise akademisyenlerin seminer, toplantı ve konferans katılımları ile STK'lara desteği sıkça belirtilmiştir. Bunun dışında üniversitelerin ilgili bölümlerindeki öğrencilerin, kültürel miras alanlarında eğitim çalışmaları yapmaları, STK-üniversite birlikteliğinde ortak proje hazırlanması, bilimsel çalışmalarda işbirliği, üniversitelerin STK etkinliklerine yer temini ve öğrenci kulüplerinin imza kampanyaları ve gösterilere destek vermesi gibi konular belirtilmiştir. STK'ların üniversitelerle sağladığı bu işbirliklerine, bir vakfın bölgesinde yer alan bir üniversiteye kendi mülkiyetindeki binasını üniversite kullanımını için vererek destek olmasını da eklemek gerekir. Ek olarak STK-üniversite ilişkilerinde halk-aydın çatışmasına benzer bir ilişki olduğunu belirten bir dernek dışında, bir anlaşmazlık alanı belirtilmemiştir.

4.6. Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri

Bilgi formunu dolduran STK'ların kültürel mirasın korunmasının toplumsal açıdan olumlu etkileri sorusuna verdikleri cevaplar 11 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 4.5). Bu kapsamda kültürel mirasın korunması toplumda “*farkındalık yaratmak ve koruma bilincini oluşturmak*” ve “*kültürel mirasın geleceğe / gelecek nesillere aktarımını sağlamak, geleceğe ışık tutmak*” anlamında olumlu etkiler sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca “*toplumun sosyal ve kültürel yapısının korunmasını sağlamak, ortak kültür oluşturmak*” ve “*ekonomiye katkı sağlaması*” diğer önemli olumlu etkiler arasında yer almaktadır (Şekil 4.17).

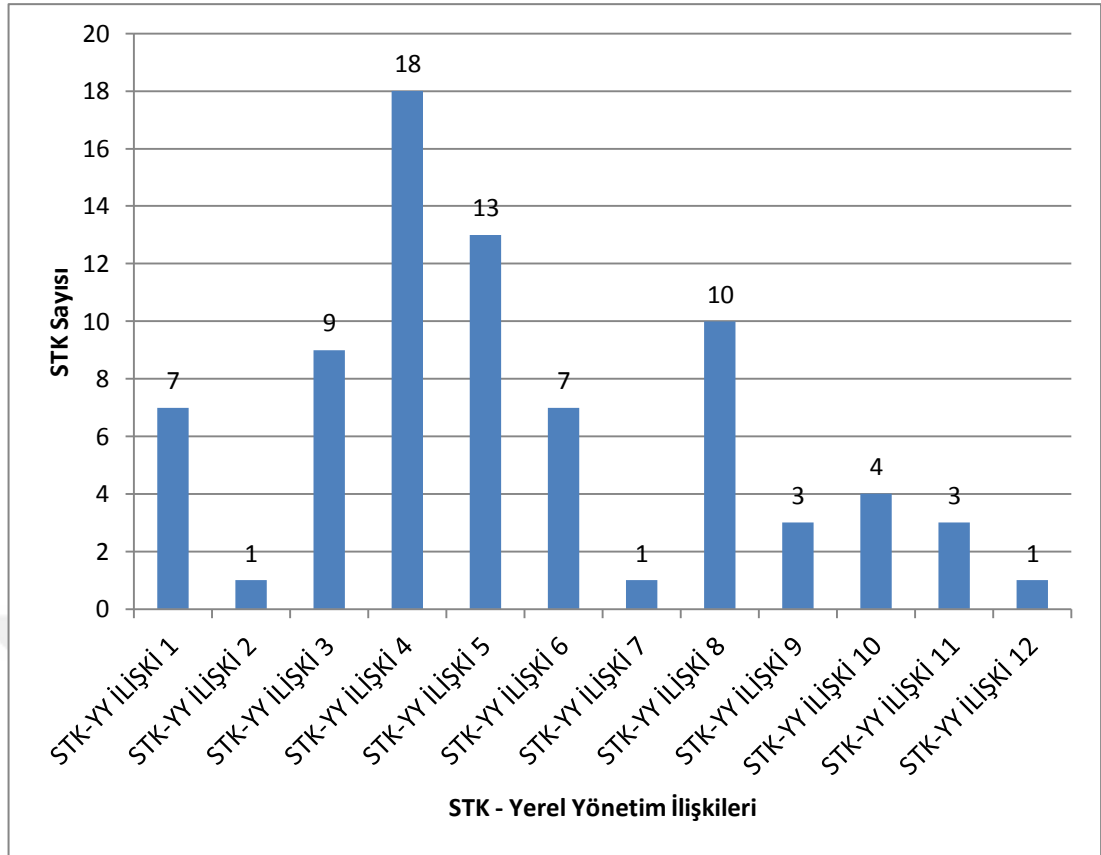
ŞEKİL 4.17: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumanın “Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

OLUMLU YÖN 1:	Farkındalık Yaratma ve Koruma Bilincini Oluşturmak
OLUMLU YÖN 2:	Kültürel Mirasın Geleceğe / Gelecek Nesillere Aktarımını Sağlamak, Geleceğe Işık Tutmak
OLUMLU YÖN 3:	Yeni Yapılar İçin Esin Kaynağı Olması
OLUMLU YÖN 4:	Sürdürülebilirliğin Sağlanması (İşlevlendirilmesi, vb.)
OLUMLU YÖN 5:	Toplumun Ortak Hafızasını Oluşturmak, Toplumsal Hafızayı Korumak
OLUMLU YÖN 6:	İlerlemeyi Teşvik Edici, Motivasyon Arttırıcı Etki Yaratması
OLUMLU YÖN 7:	Toplumun Mutlu Etmek, İnsanların Kentin Geçmişinin Tadına Varabilmesi,
OLUMLU YÖN 8:	Toplumun Sosyal ve Kültürel Yapısının Korunmasını Sağlamak, Ortak Kültür Oluşturmak
OLUMLU YÖN 9:	Ekonomiye Katkı Sağlaması (Turizm vb.)
OLUMLU YÖN 10:	Estetik ve Sanatsal Değerleri Korumak
OLUMLU YÖN 11:	Ülkenin Sahiplenilmesini Sağlamak

TABLO 4.5: Kültürel Miras ve Tarihi Çevre Korumanın Toplumsal Açından Olumlu Etkileri (Karayaka Eyckmans, 2016)

4.7. Koruma Çalışmalarında STK- Yerel Yönetim İlişkileri

Bilgi formunu dolduran STK'ların, STK- yerel yönetim ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine dair soruya verdikleri cevaplar 12 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 4.6). Bu kapsamda “*işbirliğinin sağlanması*” en çok verilen cevap olmuştur. “*Güçlü iletişim (ortak dil geliştirilmesi, iyi diyalog kurulması vb.)*” arzu edilen bir diğer önemli madde olarak belirtilmiştir. Ayrıca STK'lar, “*yerel yönetimlerin STK'ya daha fazla destek vermesi (maddi ve ayni yardım)*” ve “*yerel yönetimlerin STK'lardan danışmanlık alması*” konusuna da değinmişlerdir (Şekil 4.18)

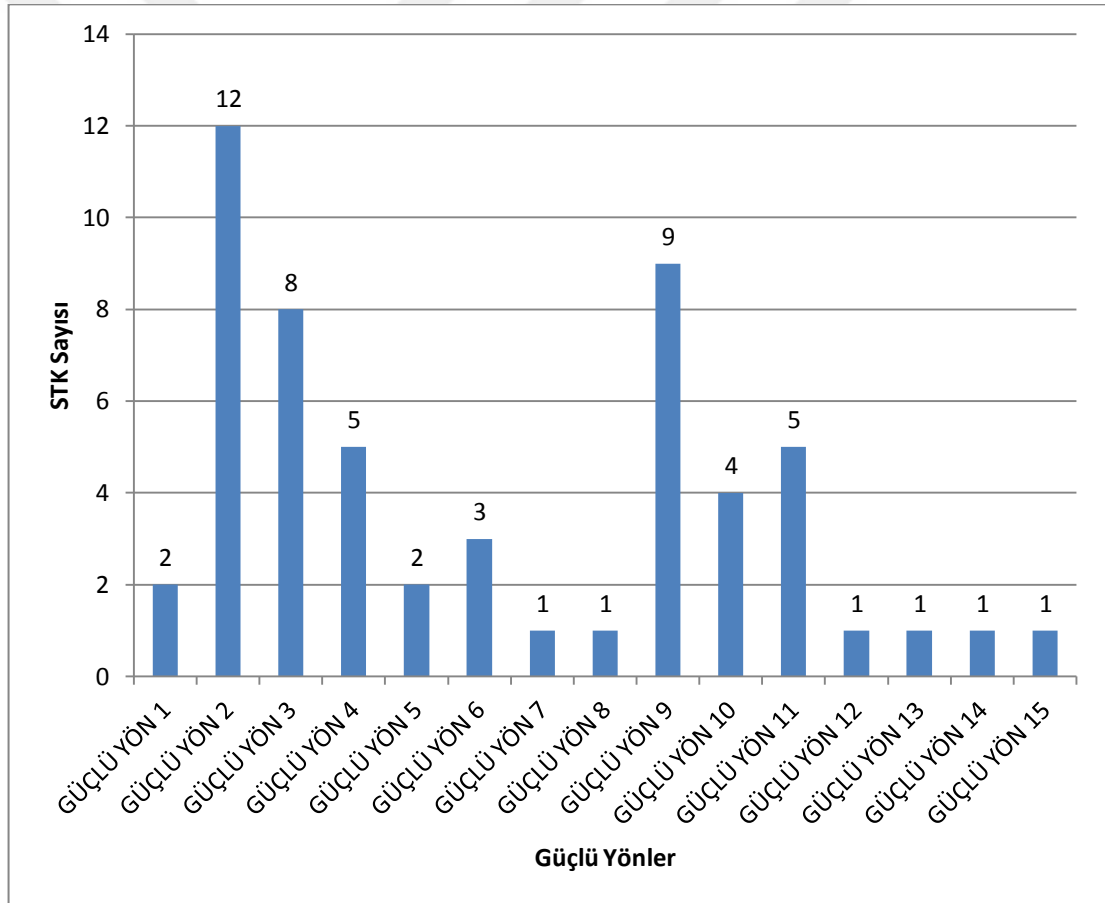
ŞEKİL 4.18: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “STK - Yerel Yönetim İlişkilerine Bakışı” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

STK-YY İLİŞKİ 1	Daha Etkin ve/veya Duyarlı Olmalı, Gelişmeli
STK-YY İLİŞKİ 2	Yerel Yönetim Halkı STK'ya Yönlendirmeli
STK-YY İLİŞKİ 3	Yerel Yönetimler STK'lardan Danışmanlık Almalı
STK-YY İLİŞKİ 4	İş Birliğinin Sağlanması
STK-YY İLİŞKİ 5	Güçlü İletişim (ortak dil, iyi diyalog)
STK-YY İLİŞKİ 6	Ortak Etkinlikler Düzenleme, Ortak Proje Üretimi
STK-YY İLİŞKİ 7	Yerel Yönetimlerin STK'lar İle Proje Yapabilmesi İçin Merkezi Yönetimler Tarafından Desteklenmesi
STK-YY İLİŞKİ 8	Yerel Yönetimlerin STK'ya Daha Fazla Destek Vermesi (maddi ve ayni yardım gibi)
STK-YY İLİŞKİ 9	Yerel Yönetimlerin Korumayı Ranttan Önce Tutması
STK-YY İLİŞKİ 10	Yerel Yönetimlerin STK'ya Bünyelerinde Yer Vermeli (Kent Konseyinde Asıl Üye Olabilmeli, Karar Verici Olmalı)
STK-YY İLİŞKİ 11	Şeffaf ve Katılımcı Olmalı
STK-YY İLİŞKİ 12	STK'lar Uzlaşmacı Bir Tavrıyla Kendi Çözümlerini Aktarabilmeli

TABLO 4.6: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların STK - Yerel Yönetim İlişkilerine Bakışı (Karayaka Eyckmans, 2016)

4.8. Kültürel Miras Korunmasında STK'ların Güçlü ve Zayıf Yönleri

STK'lara kendilerini güçlü ve zayıf gördükleri yönlerle ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda 15 ana başlıkta güçlü yönlerini ifade eden STK'lar (Tablo 4.7), kendilerini en çok “*kamuoyunu bilgilendirebilme, bilinçlendirebilme, kamuoyu oluşturma ve yönlendirme gücünün olması*” konusunda güçlü görmektedirler. Bunları takiben “*üyelerin etkin, uzman, güvenilir ve bilinçli olması, teknik insan gücünün olması*” ve “*özgür ve bağımsız olmaları (siyasi ve ekonomik bağlarının olmaması)*” kendilerini en güçlü gördükleri yönlerindedir. “*Bireylere kolay ulaşmak, temas kurabilmek*” ve “*etkin çalışma yapmaları (girişimci olmaları, fonları devreye sokmaları, bilimsel proje hazırlamaları)*” ise diğer güçlü yönleri arasında görülmektedir (Şekil 4.19).

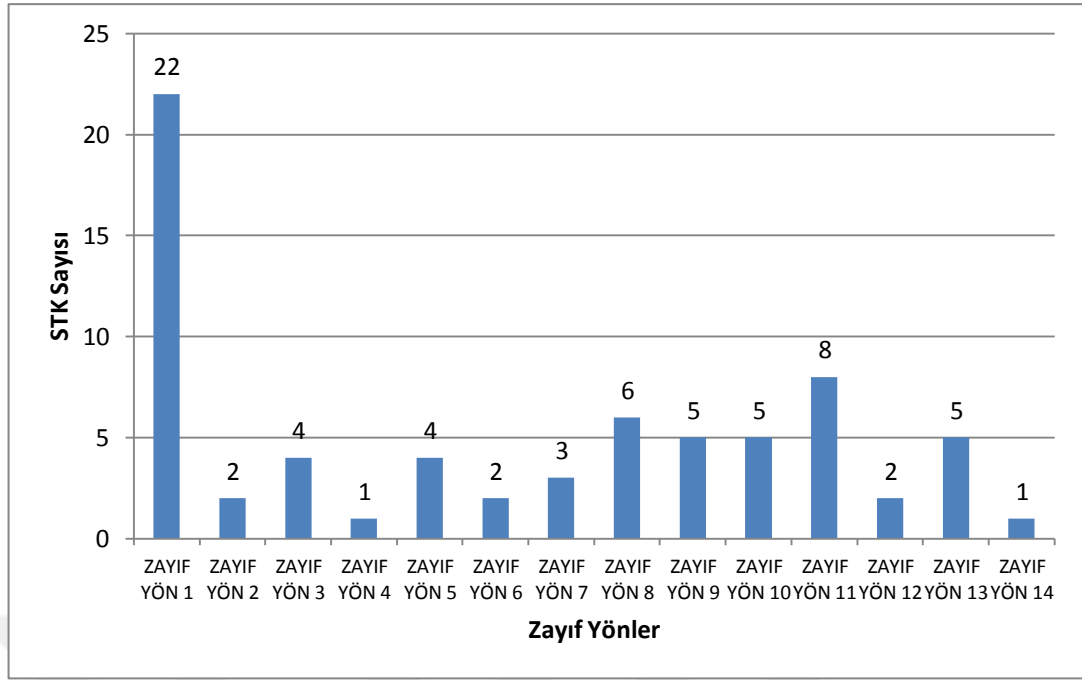

ŞEKİL 4.19: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Güçlü Yönleri” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

GÜÇLÜ YÖN 1	Bilinçli Olma
GÜÇLÜ YÖN 2	Kamuoyunu Bilgilendirebilme, Bilinçlendirebilme, Kamuoyu Oluşturma ve Yönlendirme Gücünün Olması
GÜÇLÜ YÖN 3	Özgür, Bağımsız Olmaları (siyasi, ekonomik bağlarının olmaması)
GÜÇLÜ YÖN 4	Bireylere Kolay Ulaşmak, Temas Kurabilmek
GÜÇLÜ YÖN 5	Organize Olması
GÜÇLÜ YÖN 6	Değerlerini Savunma
GÜÇLÜ YÖN 7	Yerel Olmaları
GÜÇLÜ YÖN 8	Sponsor Bulabilmeleri
GÜÇLÜ YÖN 9	Üyelerin Etkin, Uzman, Güvenilir ve Bilinçli Olması, Teknik İnsan Gücünün Olması
GÜÇLÜ YÖN 10	Gönüllü, Hevesli Olması
GÜÇLÜ YÖN 11	Etkin Çalışma Yapmaları (girişimci olmaları, fonları devreye sokmaları, bilimsel proje hazırlamaları)
GÜÇLÜ YÖN 12	Doğru İşler İçin Bir Araya Gelmeleri
GÜÇLÜ YÖN 13	Finansal Güçlerinin Olması
GÜÇLÜ YÖN 14	STK'lara İlginin Artması
GÜÇLÜ YÖN 15	Ticari Amaç Gütmemeleri

TABLO 4.7: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Güçlü Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)

STK'ların kendilerini zayıf buldukları yönleri ise, 14 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 4.8). Bu kapsamda birçok STK en zayıf yönlerinin “*ekonomik sorun, kısıtlı imkanlar*” olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, “*üye - gönüllü sayısının az olması ve / veya etkin olamaması (zaman ayırma, uzman eksikliği)*” ve “*STK'ların sayıca az olması ve etkin olamaması*” diğer zayıf yönler olarak belirtilmiştir (Şekil 4.20).

ŞEKİL 4.20: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların “Zayıf Yönleri” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

ZAYIF YÖN 1	Ekonomik Sorun, Kısıtlı İmkanlar (Maddi, Malzeme-Ekipman Azlığı)
ZAYIF YÖN 2	Kendini Duyurmada Zorlanma
ZAYIF YÖN 3	Siyasi Baskı
ZAYIF YÖN 4	Üyeler Arası İletişimsizlik
ZAYIF YÖN 5	Farklı STK'ların Birbirleriyle Olan İşbirliğinin Yetersizliği, STK'lar Arası Örgütsüzlük, Rekabet
ZAYIF YÖN 6	Yasaların STK'ları Desteklememesi, Yasadaki Hükümlerinin Yetersiz Olması
ZAYIF YÖN 7	Bazı Çevrelerce Yapılan İşlerin, Çalışmaların Dikkate Alınmaması
ZAYIF YÖN 8	STK'ların Sayıca Az Olması ve Etkin Olamaması
ZAYIF YÖN 9	Halkın (Menfaatleri Dışındaki Konularda) İlgisizliği, Birlikte Hareket Etmedeki Başarısızlığı
ZAYIF YÖN 10	Bürokratik Engeller (Uzun Zaman Sürmesi, Geç Sonuçlanma Vs)
ZAYIF YÖN 11	Üye - Gönüllü Sayısının Az Olması ve / veya Etkin Olamaması (Zaman Ayırma, Uzman Eksikliği)
ZAYIF YÖN 12	Yaptırım Gücünün Olmaması
ZAYIF YÖN 13	Yerel / Merkezi Yönetimler ve Diğer Kuruluşların STK'lara Karşı İlgisiz, Duyarsız Olması, Yeterli Destek Vermemesi)
ZAYIF YÖN 14	Yeterince Uzlaşmacı Olmaması

TABLO 4.8: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Zayıf Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)

4.9. Kültürel Miras İle İlgili STK'ların Etkinlikleri

Bilgi formunu dolduran ve hepsi kültürel miras konusunda faaliyet gösteren STK'lar, birbirleriyle yakın ve benzer faaliyetlerde bulunmanın yanı sıra, odaklandıkları farklı konularda da projeler üretmektedirler. Bir kısım STK, eğitim, azınlık hakları ve mirası, antik kentler, tarihi evler, vb. daha özel konulara yönelmekle birlikte, faaliyetleri arasında daha geniş konuları da barındırabilmektedirler.

Bu kapsamda STK'ların etkinlikleri; restorasyon projesi hazırlama ve / veya uygulama, yazılı-görsel-işitsel yayım yapma, kültür-sanat etkinlikleri düzenleme, konferans, seminer, sergi, sempozyum, panel düzenleme, ulusal-uluslararası proje/kampanya yürütme, kültür gezileri düzenleme, koruma planı çalışması yapma, yapıları faaliyete açma, arkeolojik alan - antik kent projeleri yürütme, tarihi çevre-kültürel mirasın korunması için eylemler düzenleme, alan tespit ve envanter çalışması yapma, etkinlik haftası düzenleme ve / veya fuar katılımı, yenileme-dönüşüm projelerine veya imar planlarının olumsuz yanlarına karşı durma ve bu konuda hukuksal mücadele verme, somut olmayan kültürel miras çalışmalarında bulunma, mesleki standartlar, haklar ile ilgili çalışmalar yapma şeklinde gruplandırılmıştır.

Bu başlıklar altında değerlendirildiğinde, bilgi formunu dolduran 57 STK'nın, "STK Etkinlikleri" bölümünde verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 4.9). Tablo her etkinlikte, kaç adet STK'nın yer aldığını göstermekle birlikte, etkinliklerin sosyal getirilerine, süreci olumsuz etkileyen faktörlere ve etkinlik finans kaynaklarına dair bilgilere de yer vermektedir.

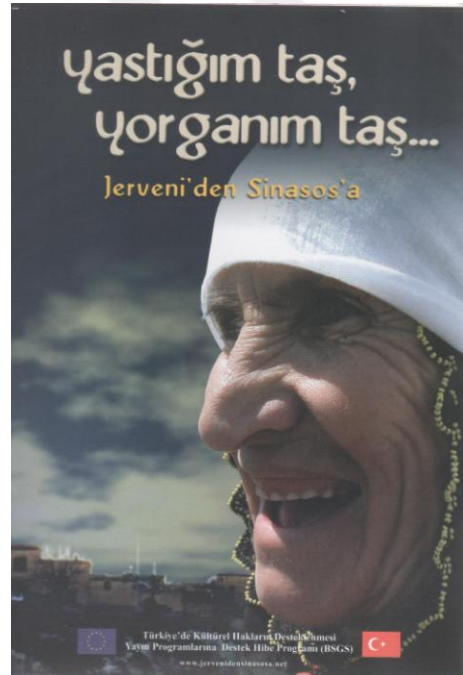
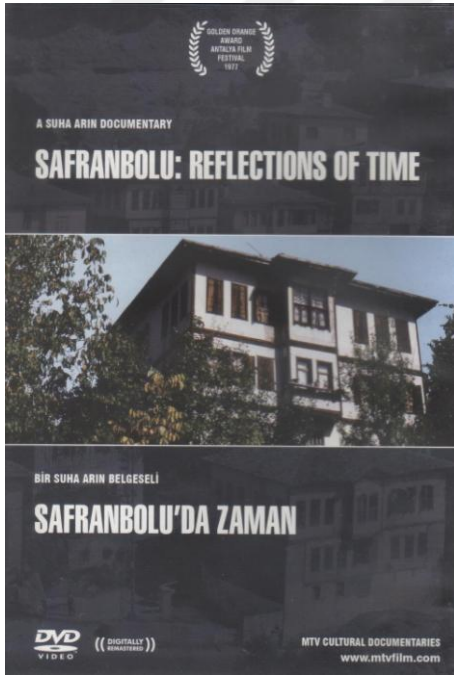
KÜLTÜREL MİRAS STK'LARININ ETKİNLİKLERİ					
	ETKİNLİK TÜRÜ	STK ADEDİ	SOSYAL GETİRİLERİ	SÜRECİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	PROJE FİNANS KAYNAĞI
1	RESTORASYON PROJESİ HAZIRLAMA ve / veya UYGULAMA *TEK YAPI:14 STK *ÇEŞME:4 STK *YAPI GRUBU:6 STK *İHYA, BASİT ONARIM, TEMİZLİK, DÜZENLEME, DESTEK: 9 STK	23/57	*STK'NIN TANITIMI *ÖRNEK UYGULAMA *FARKINDALIK *EUROPA NOSTRA ÖDÜLÜ *KULLANICI MEMNUNİYETİ *İŞLEVLENDİRME	*FİNANS *YEREL YÖNETİM TUTUMU *TOPLUMSAL ALGI	*STK *ÖZEL SEKTÖR *AB *İL ÖZEL İDARE *KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI *ZAFER KALKINMA AJANSI
2	YAZILI, GÖRSEL, İŞİTSEL YAYIN (KİTAP, DERGİ, BELGESEL, FİLM, RADYO PROGRAMI, KÖŞE YAZISI, BÜLTEN)	20/57	*KAYNAK KİTAP *FARKINDALIK *BİLGİLENDİRME	*FİNANS	*STK *SODES (BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI SOSYAL DESTEK PROGRAMI)
3	KÜLTÜR-SANAT ETKİNLİKLERİ (BİENAL, FESTİVAL, MÜZİK DİNLETİSİ, KONSER, TİYATRO, SLAYT GÖSTERİSİ, YARIŞMA)	14/57	*TOPLUMLA İLETİŞİM *FARKINDALIK *TANITIM		*STK *AB *2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ AJANSI
4	KONFERANS	14/57			
5	SEMİNER	13/57	*BİLGİLENDİRME *FARKINDALIK	*FİNANS *YEREL YÖNETİM TUTUMU	
6	SERGİ	12/57	*TANITIM *KORUMA		*STK *AB
7	SEMPOZYUM	6/57	*ÇALIŞMALARINI HIZLANDIRMA		
8	PANEL	4/57			
9	KÜLTÜR GEZİLERİ (YURTIÇİ - YURTDIŞI)	13/57	*STK'NIN TANITIMI *YENİ ÜYE KAZANIMI		
10	ULUSAL-ULUSLARARASI PROJE/KAMPANYA (KÜLTÜR ELÇİLERİ, SAVAŞTAN UZAK ŞEHİRLER, MÜZELERDE RİSK YÖNETİMİ, ORTAK KÜLTÜREL MİRASIMIZI BİRLİKTE KORUYALIM (EN ÖDÜLLÜ), KÜLTÜREL MİRAS MEVZUATINDA DEĞİŞİM İÇİN BİR DENEYİM – EXCHANGE PROJESİ, ÜSKÜDAR KORUMA MODELİ PROJESİ, 7 BÖLGE, 7 KENT PROJESİ, SİNANA SAYGI PROJESİ, KÖYLER YAŞAMALIDIR PROJESİ, KENDİNİ KORUYAN KENTLER PROJESİ, KALELİ KENTLER PROJESİ, EGE DENİZİ'NDEN KARADENİZ'E ORTAÇAĞ LİMANLARI, İPEK YOLU-KÜLTÜR YOLU PROJESİ, KÜLTÜR KARINCALARI (EN ÖDÜLLÜ), LEONARDO DA VİNCİ PROJESİ, ARKEOLOJİK MİRASIN SÜREKLİLİĞİ PROJESİ, KENDİMİ TANIYORUM-KENTİMİ TANIYORUM PROJESİ, MUDURNU HÜSAMETTİNDERE KÖYÜ EKO MÜZE PROJESİ, MEZAR TAŞLARINI ÇÖZMEK PROJESİ, TÜRKİYE ARKEOLOJİK YERLEŞMELERİ PROJESİ)	12/57	*BİLİNÇ *FARKINDALIK *ÖNYARGILARIN KIRILMASI	*FİNANS	*STK *MERKEZİ YÖNETİM *ÖZEL SEKTÖR *AB *TÜRK ULUSAL AJANSI *SODES (BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI SOSYAL DESTEK PROGRAMI)

11	EĞİTİM / KURS FAALİYETLERİ (EL SANATLARI KURSU, GELENEKSEL YAPI SANATLARI KURSU, OSMANLICA, FOTOĞRAFÇILIK, OKUMA SEFERBERLİĞİ, YAZ OKULU)	11/57	*BİLGİLENDİRME *MESLEK EDİNDİRME		*AB *MFIB (T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI - MERKEZİ FINANS VE İHALE BİRİMİ)
12	KAMUSAL FAALİYET MEKANLARI OLUŞTURMA (KÜLTÜR SANAT MERKEZİ, ENSTİTÜ, LABORATUAR, SERGİ SALONU, ATÖLYE, KÜTÜPHANE, ARAŞTIRMA MERKEZİ, ARŞİV, TURİZM İRTİBAT BÜROSU)	11/57	*TANITIM *KALİTELİ HİZMET		
13	ARKEOLOJİK ALAN - ANTİK KENT PROJELERİ (KAZI ÇALIŞMALARINI DESTEKLEME, KORUMA, TANITMA, YÖNETİM PLANI HAZIRLAMA, RESTORASYON)	11/57	*BİLİNÇLENDİRME *EN ÖDÜLÜ	*MERKEZİ YÖNETİM TUTUMU	*ÖZEL SEKTÖR *AB *İSTKA-İSTANBUL KALKINMA AJANSI
14	TARİHİ ÇEVRE-KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI İÇİN EYLEMLER (İMZA KAMPANYASI, E-POSTA KAMPANYASI, PROTESTO, YAZIŞMA-DİLEKÇE, DESTEK VERME)	10/57	*FARKINDALIK	*YEREL YÖNETİM TUTUMU	
15	ALAN TESPİT VE ENVANTER ÇALIŞMASI (TARİHİ YAPI ENVANTERİ, ANADOLU SELÇUKLU YAPI ENVANTERİ, ARKEOLOJİK YERLEŞİM YERİ ENVANTERİ, KENT ENVANTERLERİ, İSTANBUL KAYBOLAN CAMİLER ENVANTERİ)	8/57	*BİLİMSEL KAYNAK *BİLGİ EDİNME *ÜLKE TANITIMI *GÖRÜNÜRLÜK-BİLİNİRLİK	*FİNANS	*STK *AB
16	ETKİNLİK HAFTASI DÜZENLEME ve / veya FUAR KATILIMI	8/57	*TOPLUMLA İLETİŞİM *FARKINDALIK *KORUMA ÇALIŞMALARINI HIZLANDIRMA *TANITIM		*STK *AB *2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ AJANSI
17	YENİLEME-DÖNÜŞÜM PROJELERİNE, İMAR PLANLARINA KARŞI DURMA, HUKUKSAL MÜCADELE (EYLEM, GEZİ, ETKİNLİK, BASIN AÇIKLAMASI, HALK TOPLANTISI, KAMUOYU OLUŞTURMA)	6/57	*FARKINDALIK *YIKIMLARIN ÖNLENMESİ	*MERKEZİ YÖNETİM TUTUMU *YEREL YÖNETİM TUTUMU	
18	SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÇALIŞMALARI (TÜRKÜLER, YEMEK KÜLTÜRÜ, SOKAK OYUNU, HALK OYUNU, YAREN GECELERİ)	5/57	*FARKINDALIK		*AB *SERHAT KALKINMA AJANSI
19	KORUMA PLANI ÇALIŞMASI	5/57	*BELEDİYELER İÇİN KAYNAK OLMA * KENTİN DOĞRU ÖGELERLE TANITILMASI		
20	MESLEKİ STANDARTLAR, HAKLAR İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	3/57	*FARKINDALIK *TANITIM		

TABLO 4.9: Bilgi Formunu Dolduran STK'ların Etkinlikleri (Karayaka Eyckmans, 2016)

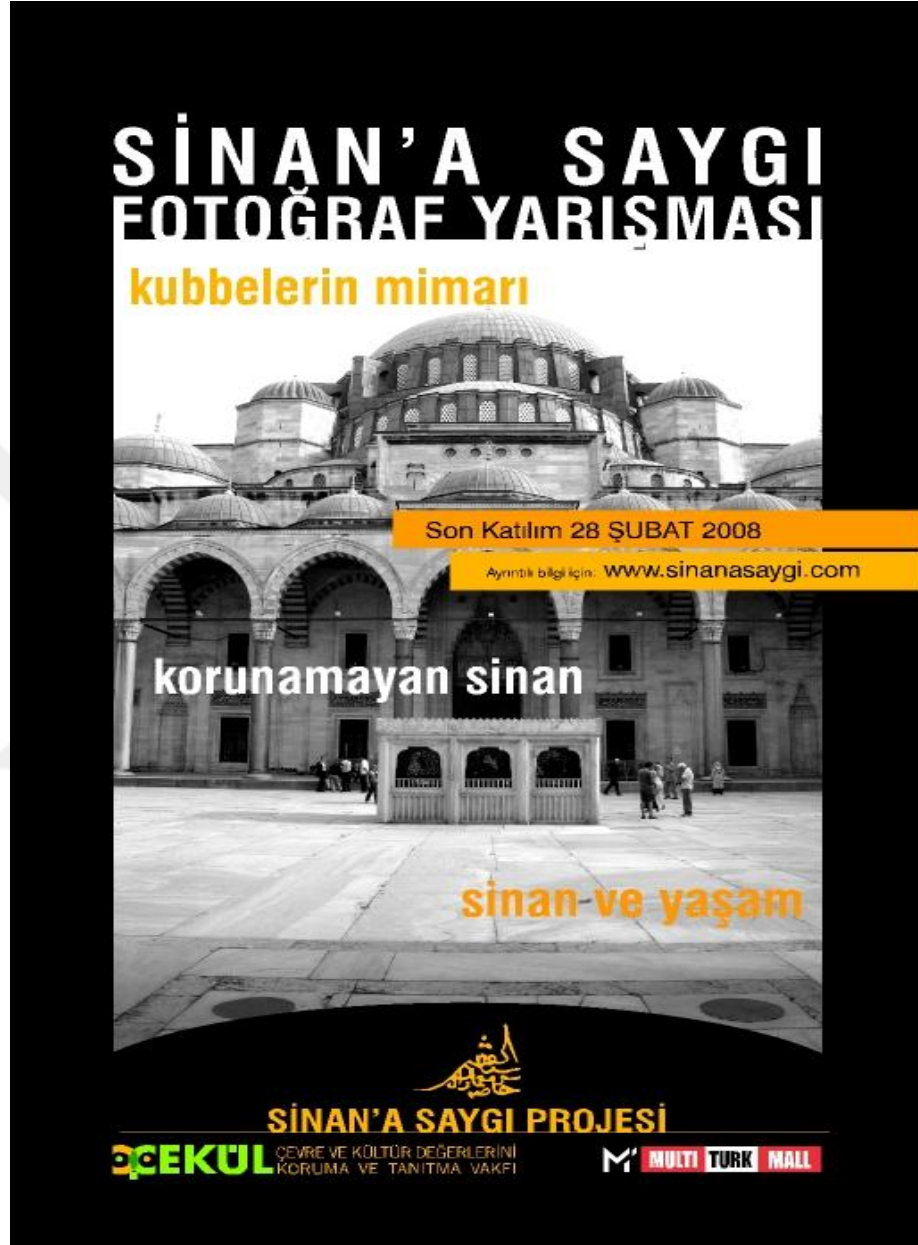
Restorasyon projesi hazırlama ve/veya uygulama STK'ların en fazla ilgi gösterdikleri etkinlik olmakla birlikte, STK'lar bu çalışmalarını proje hazırlama ve proje uygulama ayrımı yapmadan belirttikleri için her ikisi bir başlık altında toplanmıştır. Ancak STK'ların restorasyonlarda proje ve/veya uygulamayı nasıl yaptıklarına dair (kendi bünyelerinde veya başka kurum, kuruluşlara ihale ederek) bilgilere çoğunlukla değinmemişlerdir. Çalışmaların tek yapı ağırlıklı olduğu görülmektedir. STK'lar bu etkinliğin; STK'nın tanıtımını sağlaması, yapılan örnek restorasyon uygulamalarının benzerlerine ışık tutması, restorasyonu yapılan yapı kullanıcılarının memnuniyeti, yapının yeniden işlevlendirilerek kullanıma açılması ve projenin ödül kazanması sebepleriyle sosyal getiri sağladığını ifade etmişlerdir.

Yazılı- görsel- işitsel yayın (kitap, dergi, belgesel, film, radyo programı, köşe yazısı, bülten vb.) yapmak da görüşülen STK'ların faaliyetlerinde çokça rastlanan bir durum olarak görülmektedir. Etkinlikle kapsamında hazırlanan yayının kaynak yayın olması, çıkan ürünlerin bilgilendirme ve farkındalık sağlaması açısından sosyal getirileri olduğuna değinilmiştir.

ŞEKİL 4.21: Turing ve Lozan Mübadilleri Vakfı Desteği İle Hazırlanmış Belgesel Örnekleri

Kültür-sanat etkinlikleri kapsamına; bienal, festival, müzik dinletisi, konser, tiyatro, slayt gösterisi, yarışma vb. gibi faaliyetler dahil edilmiştir. Etkinlik sayesinde toplumla iletişimin, farkındalığın ve tanıtımın sağlanması söz konusu olmuştur.

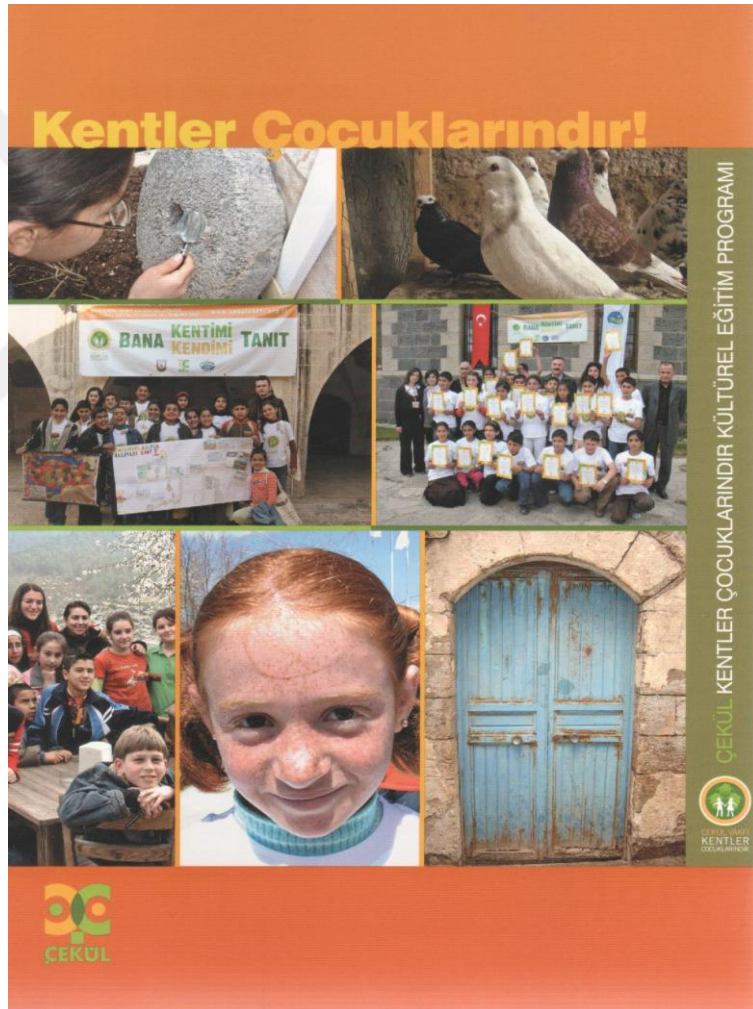

ŞEKİL 4.22: ÇEKÜL'ün Yürüttüğü Sinan'a Saygı Projesi Kapsamında Düzenlenen Fotoğraf Yarışmasına Ait Afiş (<http://www.sinanasaygi.org>, 2016)

Konferans, seminer, sergi, sempozyum, panel vb. düzenleyen STK'ların sayıları da tabloda ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu etkinliklerle bilgilendirme, farkındalık ve tanıtımın yanı sıra koruma çalışmalarına ivme kazandırdığı da belirtilmektedir.

Bunun yanında yurtiçi ve yurtdışı kültür gezilerinin de, STK'nın tanıtımı ve yeni üye kazanımı açısından önemli faydalar sağladığı dile getirilmiştir.

Ulusal ve uluslararası proje ya da kampanyalar ise geniş kapsamlı ve kültürel miras adına çok önemli çalışmalar olarak, bilinç ve farkındalık kazandırma ve ön yargıların kırılması konularında sosyal getiri sağlamaktadır.

ŞEKİL 4.23: ÇEKÜL'ün Çocuklara Yönelik Yürüttüğü Kentler Çocuklarıdır Projesi'nin Afişi (ÇEKÜL Broşür)

ŞEKİL 4.24: STK ve Özel Sektör Birlikteliğinde Yürütülen “Kültür Elçileri Projesi” Etkinliği (Kilittaşı Dergisi, 2009)

Eğitim ve kurs faaliyetleri kapsamında verilen el sanatları, güzel sanatlar ve dil kursları ile yaz okulları, hem bilgilendirme hem de meslek edindirme açısından sosyal getiri sağlamaktadır.

Kamusal faaliyet mekanları oluşturma kapsamında; kültür sanat merkezi, enstitü, laboratuvar, sergi salonu, atölye, kütüphane, araştırma merkezi, arşiv, turizm irtibat bürosu vb. gibi yapılarla, STK’lar hem tanıtımın, hem de kaliteli hizmetin sağlandığını ifade etmişlerdir.

Arkeolojik alan ve antik kent projeleri kapsamında kazı çalışmalarını destekleme, koruma, tanıtma, yönetim planı hazırlama ve restorasyon çalışmaları, ödül olarak ve bilinçlendirmeyi sağlayarak sosyal getiri sağlamıştır.

Alan tespit ve envanter çalışmaları kapsamında, tarihi yapı envanteri, Anadolu Selçuklu dönemine ait yapı envanteri, arkeolojik yerleşim yeri envanteri, kent envanterleri, İstanbul’da kaybolan camiler envanteri vb. tespitlerle bilgi edinilmesi,

bilimsel kaynak oluşturulması, ülke tanıtımına destek olunması ve görünürlük-bilinirlik sağlanması gibi sosyal getiriler sağlanmıştır.

Etkinlik haftası ve fuarlarla toplumsal iletişimin güçlenmesi, farkındalık, tanıtım ve koruma çalışmalarının ivme kazanması söz konusu olmaktadır.

Tarihi çevre ve kültürel mirasın korunması için imza kampanyası, e-posta kampanyası, protesto, yazışma-dilekçe verme vb. destek sağlayan eylemler düzenleyerek farkındalığın sağlanması söz konusu olabilmektedir.

STK'lar ayrıca kentsel yenileme veya dönüşüm projelerinde, imar planlarındaki olumsuz yanlara karşı durma ve hukuksal mücadele vererek yapılan eylem, gezi, etkinlik, basın açıklamaları, halk toplantıları ve kamuoyu oluşturma çalışmaları, farkındalığın sağlanması ve yıkımların önlenmesini sosyal getiri olarak ifade etmektedirler.

ŞEKİL 4.25: Adaların Yapılaşmaya Açılmasına Karşı Bir Araya Gelen STK'ların Protestosu (Adalar Dergisi, Haziran 2013)

Somut olmayan kültürel miras çalışmaları ile türküler, yaren geceleri, yemek kültürü, halk oyunları ve sokak oyunlarını vb. geleneksel hayatı yaşatmak adına etkinlik düzenleyen STK'lar, bu etkinliklerinin farkındalığı sağladığını belirtmektedirler.

STK'lar koruma planı çalışmaları için, belediyeler için kaynak teşkil ettiğini ve kenti planlamaya iterek, doğru öğelerle tanıtılmasını sağladığını ifade etmektedirler.

Mesleki standartlar ve haklar ile ilgili etkinlik gösteren STK'lar da, farkındalık ve tanıtım açısından sosyal getiri elde ettiklerini belirtmişlerdir.

STK'lar etkinliklerinde finansal kaynak olarak, STK bütçesinin yanı sıra, özel sektörden sponsorluk ve maddi destek aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yerel yönetimlerden de İl Özel İdaresi finansal desteğinin yanı sıra, aynı yardım (konaklama ve toplantı mekanı, ulaşım, teknik ekipman vb.) konusunda da destek almaktadırlar. Merkezi yönetim birimlerinin finansal desteği de söz konusudur. Bu kapsamda ilgili kuruluşlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı, MFIB (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı - Merkezi Finans ve İhale Birimi), SODES (Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı - Sosyal Destek Programı) sayılabilir. Avrupa Birliği ise STK'ların projeleri için en önemli uluslararası kaynaklardan biridir. Ayrıca STK'lar çeşitli ajanslardan (2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, Türk Ulusal Ajansı, İSTKA-İstanbul Kalkınma Ajansı, Zafer Kalkınma Ajansı, Serhat Kalkınma Ajansı) destek aldıklarını da belirtmişlerdir. Buna karşın, STK'ların sosyal etkinliklerini gerçekleştirilmesinde çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmaları ve bunların arasında, öncelikle finansal sorunlarla karşı karşıya olmaları dikkat çekicidir. Yerel ve merkezi yönetimlerin tutumu ve karşı durması süreci olumsuz etkileyen bir diğer önemli olumsuz etken olarak ifade edilmektedir. Toplumda koruma çalışmalarına karşı oluşan yanlış algı da, dile getirilen bir diğer olumsuzluktur.

5. TÜRKİYE'DEKİ YEREL YÖNETİMLERİN ANKET SONUÇLARININ ANALİZİ

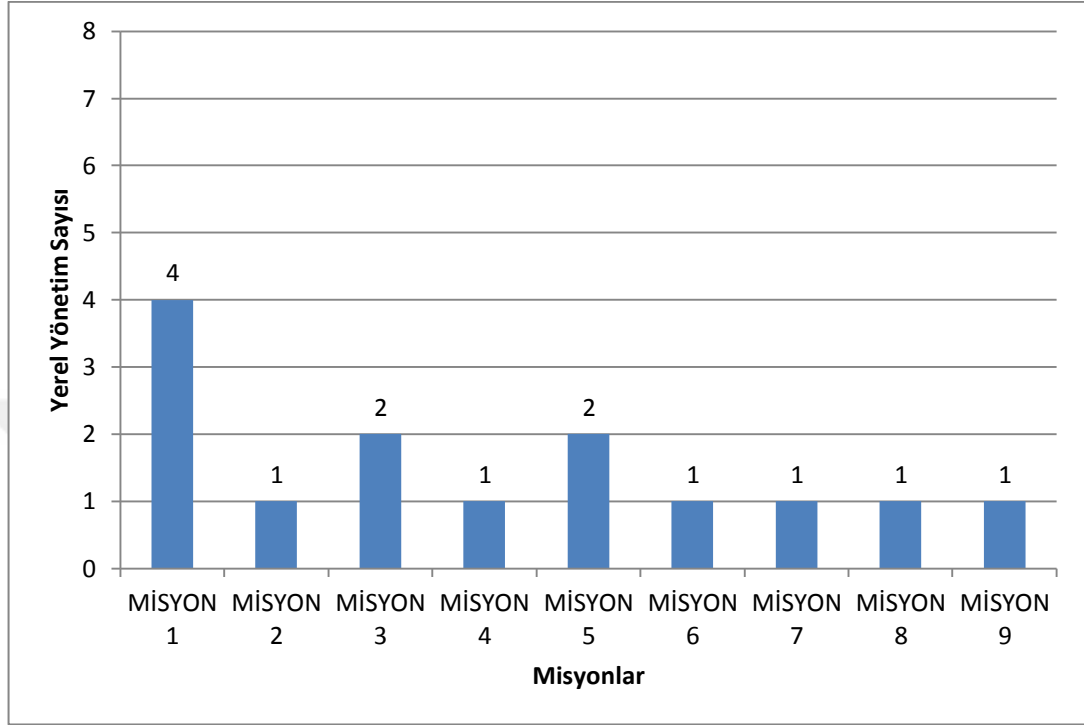
Çalışma kapsamında, iletişim kurulan derneklerin büyük çoğunluğunun İstanbul'da olması ve bilgi formlarının doldurulmasında daha ulaşılabilir olmaları sebebiyle İstanbul'daki yerel yönetimlerle iletişime geçilmiştir. İstanbul'daki genelindeki yerel yönetimlerden özellikle kültürel miras ve tarihi çevre ile ilgili çalışmaları yoğun olanlar seçilmeye çalışılmıştır. Ancak farklı anlayışlara yer verilmesi açısından, bu yönde çalışmaları daha az olan belediyelerden de dahil edilenler olmuştur. Bu kapsamda Adalar, Beykoz, Bakırköy, Fatih, Şişli, Beyoğlu, Eyüp ve bir belediyeler birliği olması sebebiyle Tarihi Kentler Birliği seçilmiştir.

Görüşülen sekiz yerel yönetimin, başında bulunan kişilerden 3'ü hukukçu, diğerleri mali müşavir, ilahiyatçı, işletmeci, diş hekimi ve makine mühendisidir. Yerel yönetim adına formu dolduran kişinin, yetki sınırlarını aşmamak adına kontrollü cevap verme eğiliminin, sağlıklı bilgi edinilmesini olumsuz etkileme olasılığının önüne geçmek için, görüşmelerde kuruluşun en yetkin kişilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple öncelikle belediye başkanı ya da başkan yardımcısıyla, mümkün olmadığı durumlarda ise belediyelerin ilgili birimleri olan imar, planlama, fen işleri vb. birimlerinin yetkilileriyle görüşme sağlanmıştır. Bu kapsamda formlar belediye başkanı, başkan yardımcısı, planlama bürosu şefi, imar müdür yardımcısı, plan proje raportörü, etüd proje müdürü ve arkeolog tarafından doldurulmuştur. Ancak siyasi nedenlerle veya zaman kısıntısına bağlı olarak yerel yönetimlerin anket sorularına verdiği cevaplar genellikle yüzeysel olmuştur.

5.1. Misyon

Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin, kültürel miras ve tarihi çevre ile ilgili misyonları 9 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 5.1). Buna göre yerel yönetimlerin öncelikli misyonu "*tarihi çevrenin korunmasına önem vermek, çaba*

göstermek ve geliştirmek” olarak belirtilmiştir (Şekil 5.1). Bu misyonu “*çağdaş bir ilçe yaratmak*” ve “*anıt eser ve sivil mimarlık örneklerini korumak ve belgelemek*” takip etmektedir.

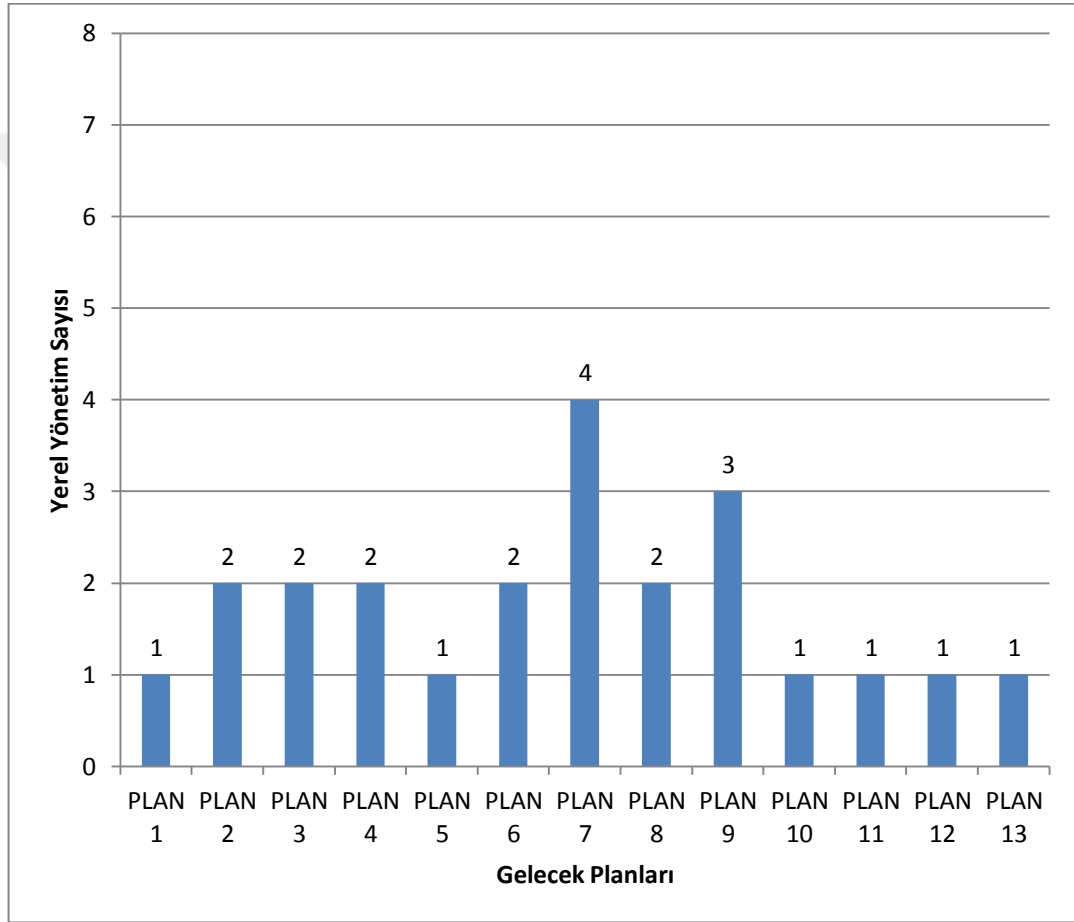
ŞEKİL 5.1: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerim “Misyönlärü” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

MİSYON 1	Tarihi Çevrenin Korunmasına Önem Vermek, Çaba Göstermek ve Geliştirmek
MİSYON 2	Kaçak Yapılaşmayı Önlemek
MİSYON 3	Çağdaş Bir İlçe Yaratmak
MİSYON 4	Kültürel Mirasın Gelecek Nesillere Aktarılmasını Sağlamak Amacı İle Çalışmalar Yapmak
MİSYON 5	Anıt Eser ve Sivil Mimarlık Örneklerini Korumak ve Belgelemek
MİSYON 6	Tarihi Kent İçinde Yer Alan Çöküntü Bölgelerinde Kent Dokusunun İyileştirilmesi
MİSYON 7	Kültürel Mirası Koruma ve İmar Konularında Belediyeler Arasında İşbirliği ve Deneyim Alışverişi Sağlamak
MİSYON 8	Kültürel Mirası Koruma ve Yaşatma Yönünde Üye Belediyelerin Girişimlerine Destek Vermek, Kaynak Bulmak, Benzeri Girişimleri Organize Etmek
MİSYON 9	Avrupa Tarihi Kentler Birliği’ne Üye Belediyelerle Diyalog ve İşbirliği Kurmalarını Sağlar

TABLO 5.1: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerim Misyönlärü (Karayaka Eyckmans, 2016)

5.2. Gelecek Planları

Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin gelecek planları 13 ana başlık altında toplanmış olup (Tablo 5.2), “*belediyenin yetki sınırları içinde kalan kısımlarda sivil mimarlık örnekleri ve tarihi binaların restorasyonu ile ilgili projelendirme, envanter oluşturma, ihaleler açma, finansmanını yasanın kaynaklarından karşılama*” en çok belirtilen gelecek planı olup, bunu “*tarihi yapılara işlev vererek yaşatılmasını sağlamak*” takip etmektedir (Şekil 5.2).

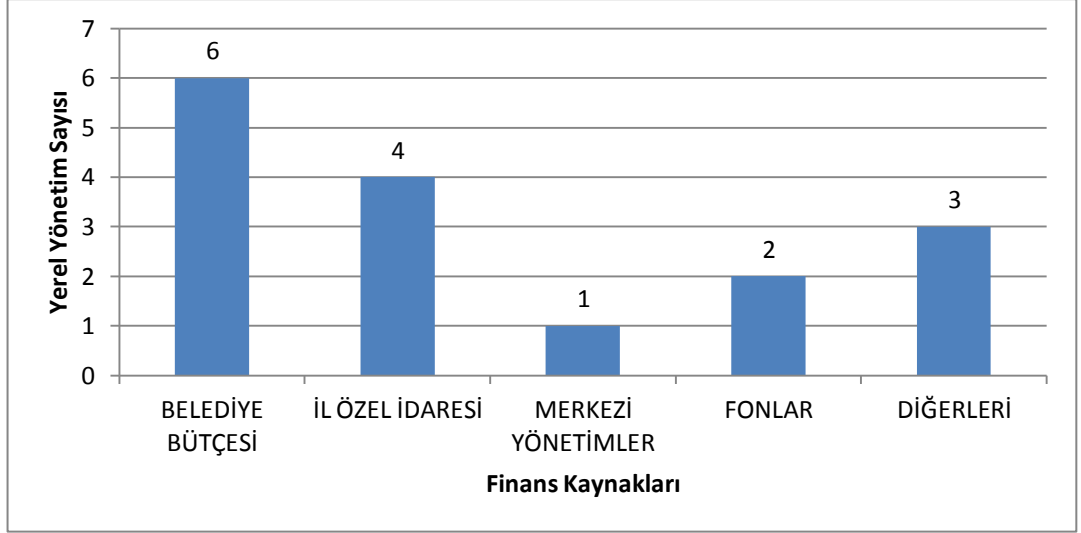
ŞEKİL 5.2: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Gelecek Planları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

PLAN 1	Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Konusunda Titiz Yaklaşım
PLAN 2	Teknik Kadroyu Geliştirme, Belediye Bünyesinde KUDEB Kurulması
PLAN 3	Yerel Yönetimlerle, Üniversitelerle, Meslek Odaları, STK'lar ve Halkla Olan İlişkilerin Arttırılması ve İşbirliğinin Sağlanması
PLAN 4	Devam Eden Projelerin Tamamlanması, Hızlandırılması
PLAN 5	Kanunlarda Belirtilen Koruma Görevini Yerine Getirmek
PLAN 6	İmar Planının Hazırlanması, İmar Planına Uygun Yapılaşmanın Gereğini Yerine Getirmek, Kaçak Yapılaşmanın Önüne Geçmek
PLAN 7	Belediyenin Yetki Sınırları İçinde Kalan Kısımlarda Sivil Mimarlık Örnekleri ve Tarihi Binaların Restorasyonu İle İlgili Projelendirme, Envanter Oluşturma, İhaleler Açma, Finansmanını Yasanın Kaynaklarından Karşılama
PLAN 8	Kendi Bünyesinde Küçük Çaplı Restorasyonlar Yapmak, KUDEB'ler Vasıtasıyla Basit Onarımların Yapılması
PLAN 9	Tarihi Yapılara İşlev Vererek Yaşatılmasını Sağlamak
PLAN 10	Kentsel Dönüşüm Projelerine Devam Etmek
PLAN 11	Sokak Silüeti İyileştirme Çalışmalarının Yapılması
PLAN 12	Yıpranan Tarihi Kent Dokusunun Yenilenerek Korunması ve Yaşatılması
PLAN 13	Projelere Daha Fazla Bütçe Desteğinin Sağlanması

TABLO 5.2: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin Gelecek Planları
(Karayaka Eyckmans, 2016)

5.3. Finans Kaynakları

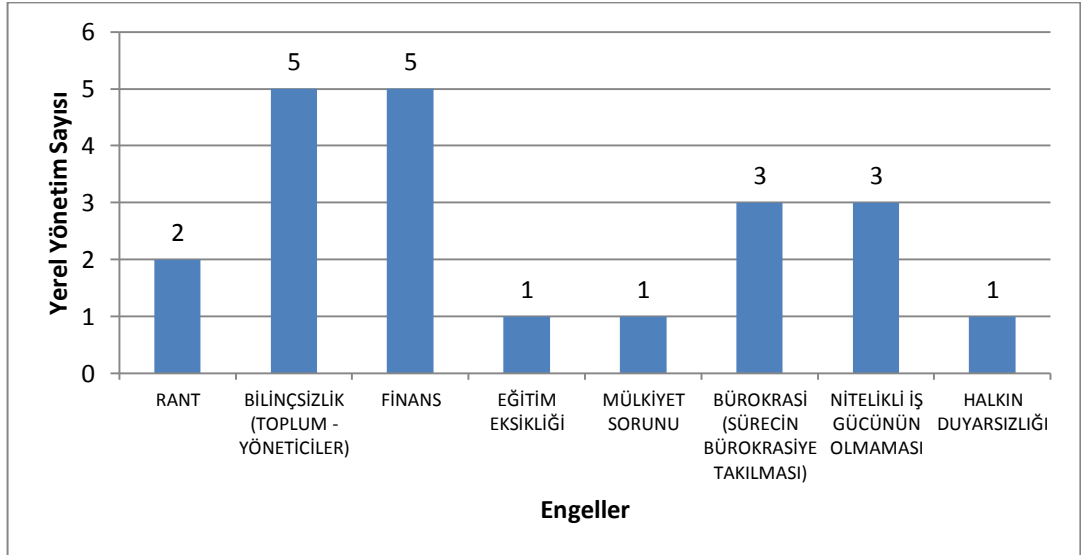
Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin finans kaynaklarının başında “*belediye bütçesi*” yer almaktadır. Belediye bütçesini “*il özel idaresi*” kaynakları izlemektedir (Şekil 5.3). “*Diğer*” başlığı altında ise borçlu belediyelerin direk başvuramaması sebebiyle, STK'lar aracılığıyla aldıkları İstanbul Kalkınma Ajansı mali destek programı, Dünya Bankası ile kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılan ödenekler yer almaktadır.

ŞEKİL 5.3: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Finans Kaynakları” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

5.4. Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller

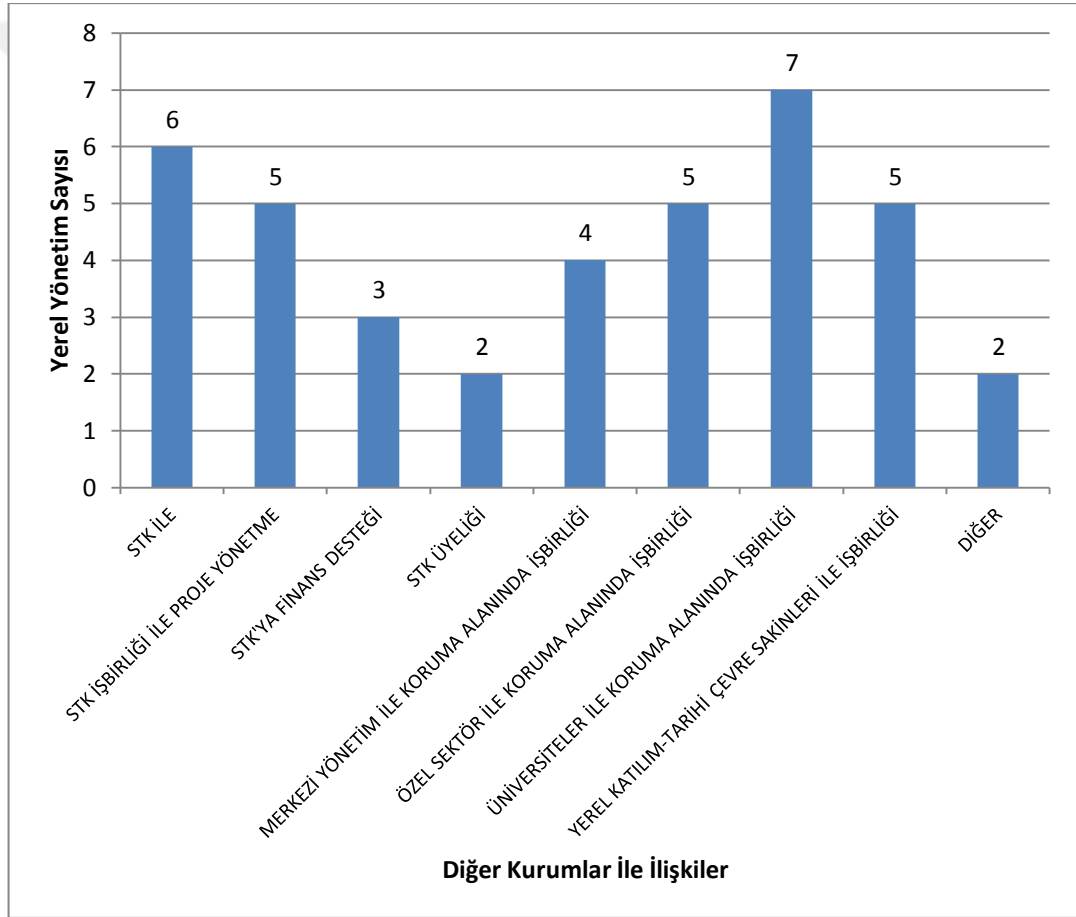
Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin kültürel mirasın korunmasında en büyük engelin “*bilinçsizlik*” ve “*finansal sorunlar*” olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca “*bürokratik engeller*” ve “*nitelikli iş gücünün olmaması*” da diğer önemli engeller olarak gösterilmiştir (Şekil 5.4).

ŞEKİL 5.4: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Kültürel Mirasın Korunmasında Başlıca Engeller” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

5.5. Diğer Kurumlar İle İlişkiler

Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin diğer kurumlar ile ilişkilerinin başında “üniversiteler ile koruma alanında işbirliği” yer almakta olup, onu “STK’lar ile işbirliği” takip etmektedir. “STK işbirliği ile proje üretme”, “özel sektör ile koruma alanında işbirliği” ve “tarihi çevre sakinleri ile işbirliği” de yerel yönetimlerin aynı oranda önemsedikleri ilişkiler olarak üçüncü sırada belirtilmektedir (Şekil 5.5). Ayrıca “diğer” başlığı altında İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ile koruma planı konusunda ve İBB bünyesindeki Alan Başkanlığı ile UNESCO ile yürütülen işler konusunda birlikte çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

ŞEKİL 5.5: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin “Diğer Kurumlar İle İlişkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

Yerel yönetimler, STK’larla işbirliği kapsamında; toplantı düzenleme, bilgi alışverişi, geziler, birlikte yayın çıkarma, tarihi yapılara bilgilendirme tabelası asma, yarışma düzenleme gibi konularda bir araya geldiklerini ifade etmişlerdir. STK’ya

destek olarak, lojistik destek, ekipman desteği ve yer tahsisi konularında yardımcı olabildiklerini belirtmişlerdir.

Yerel yönetimlerin merkezi yönetimle işbirliği kapsamında; valiler ile görüşerek hibe desteği alma, Kültür Bakanlığı'ndan projeye katılım ve destek, projesini yerel yönetimin hazırladığı restorasyonlarda, uygulamanın Kültür Bakanlığı'nca yapılması şeklinde olduğuna değinmişlerdir.

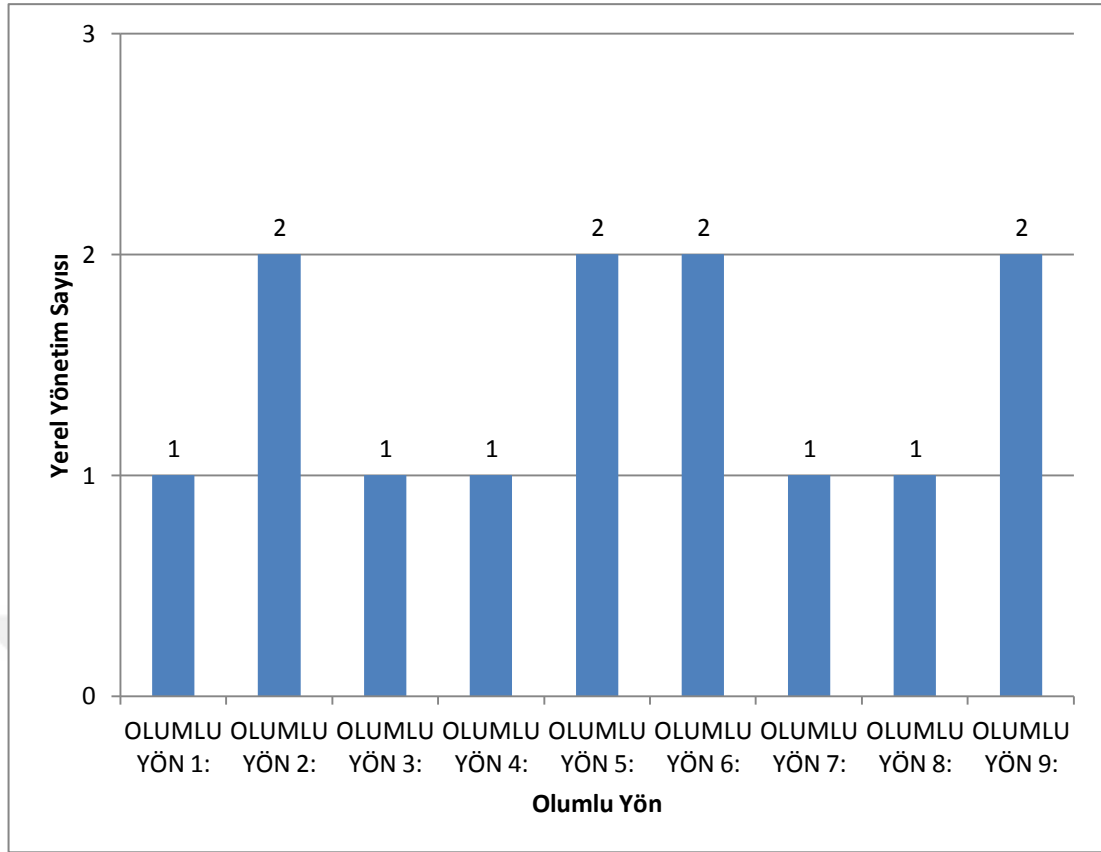
Yerel yönetimlerin özel sektör ile işbirliği kapsamında; boya firmalarının sponsorluğunda cephe sağlıklılaştırma, su firmaları ile çeşme restorasyonu, cephe temizleme firması ile cephe temizliği yapılması gibi ortaklıklardan bahsedilmiştir.

Yerel yönetimlerin üniversiteler ile işbirliği ise protokol yapılarak birlikte proje yapma, öğrencilerin alanda çalışma yapması, rapor hazırlama ve danışmanlık alma şeklinde ifade edilmiştir

Yerel yönetimlerin tarihi çevre sakinleri ve yerel katılım konusunda ise; halkın katıldığı bilgilendirme toplantılarının olduğuna, bu şekilde görüşlerinin alındığına, sosyal yönü olan koruma projelerinde ise yerel sakinlerin görüşlerinin özellikle önemsendiğine değinmişlerdir.

5.6. Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri

Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin kültürel mirasın korunmasının toplumsal açıdan olumlu etkileri hakkındaki düşünceleri 9 ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 5.3). Buna göre yerel yönetimler kültürel mirasın korunmasının, toplumsal açıdan olumlu etkilerini *“mirasın gelecek nesillere iletilmesinin sağlanması”*, *“toplumsal hafızayı koruması”*, *“ekonomiye katkı sağlaması”* ve *“koruma bilincinin oluşturulması”* olarak belirtmişlerdir (Şekil 5.6).

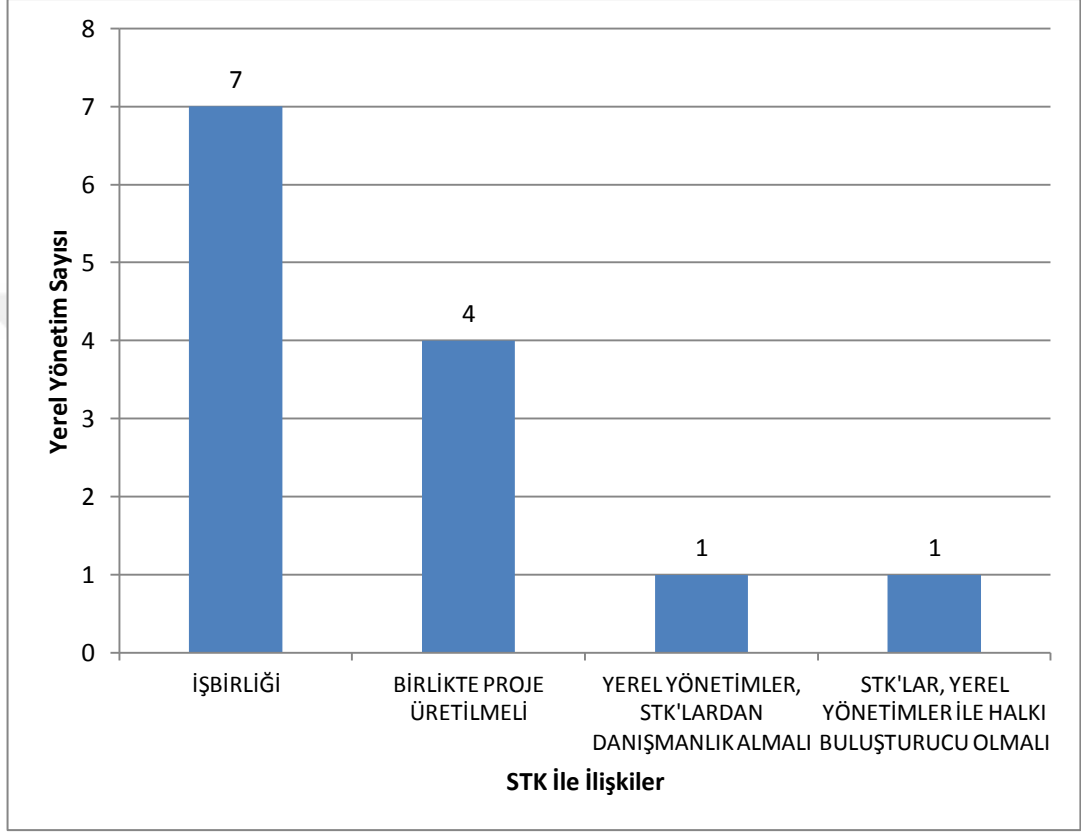
ŞEKİL 5.6: Kültürel Mirasın Korunmasının “Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

OLUMLU YÖN 1:	Sağlıklı ve Yaşanılabilir Çevre
OLUMLU YÖN 2:	Mirasın Gelecek Nesillere İletilmesinin Sağlanması
OLUMLU YÖN 3:	Toplumun ve Mimarlığın Gelişmesine Katkı
OLUMLU YÖN 4:	Yol Gösterici Olması
OLUMLU YÖN 5:	Toplumsal Hafızayı Korumak
OLUMLU YÖN 6:	Ekonomiye Katkı Sağlaması (Turizme Katkı)
OLUMLU YÖN 7:	Geleceğe Işık Tutmak
OLUMLU YÖN 8:	Kültürün Sürekliliğinin Sağlanması
OLUMLU YÖN 9:	Koruma Bilincinin Oluşturulması

TABLO 5.3: Kültürel Mirasın Korunmasının Toplumsal Açıdan Olumlu Etkileri (Karayaka Eyckmans, 2016)

5.7. Koruma Çalışmalarında Yerel Yönetim - STK İlişkileri

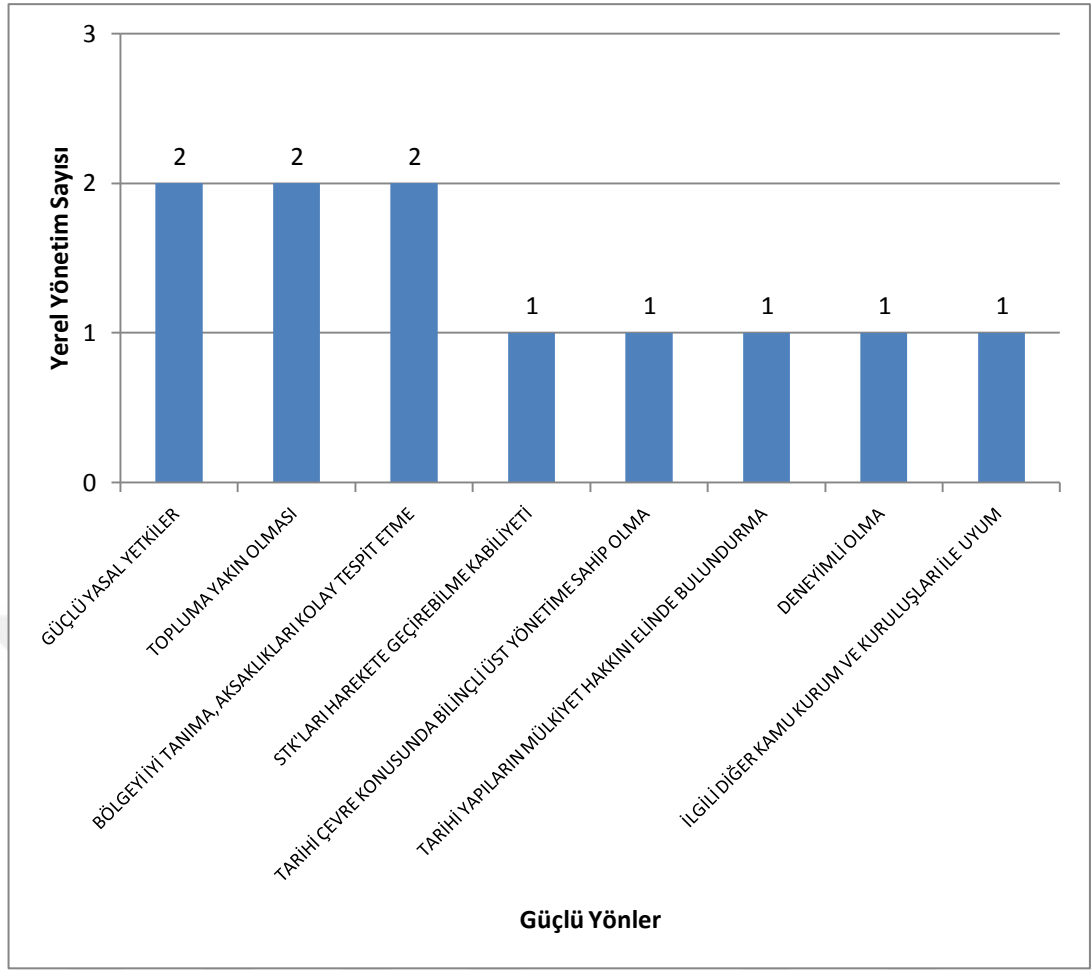
Bilgi formu doldurulan yerel yönetimlerin, STK'lar ile ilişkilerinde “işbirliği” ilk sırada yer almaktadır. “Birlikte proje üretmek” ise istenen bir diğer birliktelik olarak belirtilmiştir (Şekil 5.7).

ŞEKİL 5.7: Koruma Çalışmalarında “Yerel Yönetim - STK İlişkileri” Dağılımı
(Karayaka Eyckmans, 2016)

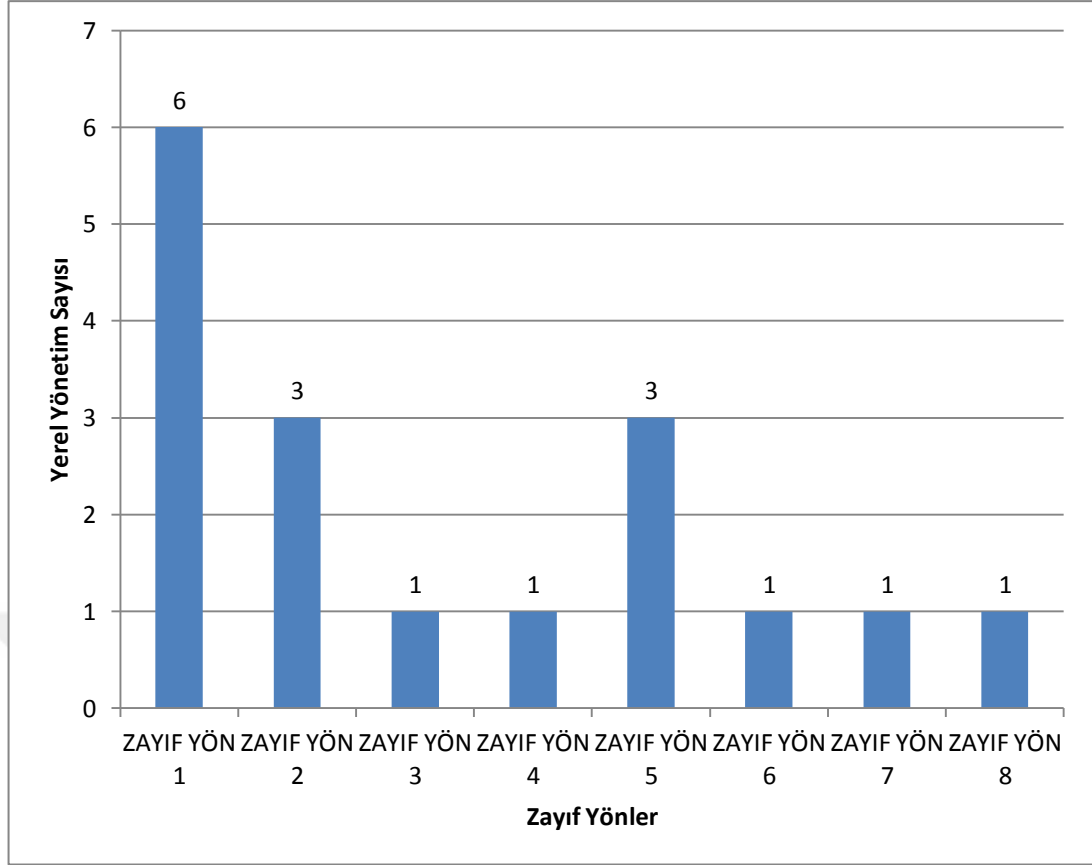
5.8. Kültürel Miras Korunmasında Yerel Yönetimlerin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Bilgi formunu dolduran yerel yönetimler “güçlü yasal yetkilere sahip olmak”, “topluma yakın olmak” ve “bölgeyi iyi tanıyarak aksaklıkları kolay tespit edebilmek” gibi durumları güçlü yönleri olarak görmektedirler.(Şekil 5.8).

ŞEKİL 5.8: Kültürel Miras Korunmasında Yerel Yönetimlerin “Güçlü Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

Yerel yönetimlerin zayıf yönleri olarak cevapladıkları maddeler ise 7 ana başlıkta toplanmıştır (Tablo 5.4). Yerel yönetimler en zayıf yönlerinin “finansal” alanda yaşandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, “nitelikli eleman azlığı” ve “tüm yetkileri elinde bulunduramaması” konularını başlıca zayıf yönleri arasında görmektedirler (Şekil 5.9).

ŞEKİL 5.9: Kültürel Miras Korunmasında Yerel Yönetimlerin “Zayıf Yönleri” Dağılımı (Karayaka Eyckmans, 2016)

ZAYIF YÖN 1	Finansal
ZAYIF YÖN 2	Nitelikli Eleman Azlığı
ZAYIF YÖN 3	Yasalar, Yönetmelikler ve Mevzuatların Yetersiz, Eksik ya da Yanlış Olması
ZAYIF YÖN 4	Bilinçsizlik
ZAYIF YÖN 5	Tüm Yetkileri Elinde Bulunduramama
ZAYIF YÖN 6	Bürokrasi
ZAYIF YÖN 7	Yönetimler Arasındaki Farklı Politik Görüş (Yerel Yönetim Başka, Merkezi Yönetim Başka Partiden)
ZAYIF YÖN 8	Birimler Arası Koordinasyon Eksikliği ve İrtibatlılık

TABLO 5.4: Kültürel Miras Korunmasında Yerel Yönetimlerin Zayıf Yönleri (Karayaka Eyckmans, 2016)

5.9. Yerel Yönetimlerin Etkinlikleri

Bilgi formunu dolduran 8 yerel yönetimden 7'si belediye, 1'i ise belediyeler birliği olan Tarihi Kentler Birliği'dir. Tarihi Kentler Birliği, tarihi kent dokularının ve kentsel mirasın korunması amacıyla üye belediyeler arasında işbirliği ve deneyim alışverişini sağlayan ve üye belediyelere koruma projelerinde hibe desteği veren yapısı ile yerel yönetim kapsamında değerlendirilmiştir.

Yerel yönetim etkinlikleri 12 başlık altında toplanmış; restorasyon projesi hazırlama ve / veya uygulama, ulusal-uluslararası proje/kampanya yürütme, alan tespit ve envanter çalışması yapma, yazılı-görsel-işitsel yayın yapma, yapıları faaliyete açma, kültür-sanat etkinlikleri düzenleme, yenileme-dönüşüm projeleri yapma, kültür gezileri düzenleme, tarihi çevre-kültürel mirasın korunması için eylem yapma, konferans, sergi, toplantı düzenleme şeklinde gruplandırılmıştır.

Bu başlıklar altında değerlendirildiğinde, bilgi formunu dolduran 8 yerel yönetimin "Yerel Yönetim Etkinlikleri" bölümünde verdikleri cevaplar aşığdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 5.5). Tabloda, her bir etkinlikte kaç adet yerel yönetimin yer aldığı gösterilmekle birlikte, etkinliklerin sosyal getirilerine, süreci olumsuz etkileyen faktörlere ve etkinliklerin finans kaynaklarına dair bilgilere de yer verilmektedir.

YEREL YÖNETİM ETKİNLİKLERİ					
	ETKİNLİK TÜRÜ	STK ADEDİ	SOSYAL GETİRİLERİ	SÜRECİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	PROJE FİNANS KAYNAĞI
1	RESTORASYON PROJESİ HAZIRLAMA ve / veya UYGULAMA TEK YAPI:6 , YAPI GRUBU:3, ÇEŞME:4 İHYA,BASIT ONARIM, TEMİZLİK, SAĞLIKLAŞTIRMA:4	7/8	*İNSANLARI TARİHLE BULUŞTURMAK *STK'YA DESTEK OLMA *ÇEVRESİNE ÖRNEK OLMA *YAPIYI İŞLER HALE GETİRME	*TEKNİK BİLGİ EKSİKLİĞİ *SÜRECİN UZUN SÜRMEŞİ *MÜLKİYET SORUNU	*STK *ÖZEL SEKTÖR *AVRUPA BİRLİĞİ *İL ÖZEL İDARE *ÜNİVERSİTE *STK *İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ AJANSI
2	ULUSAL-ULUSLARARASI PROJE/KAMPANYA (ADALARDA DOĞAL KÜLTÜREL MİRAS VE TURİZM GELİŞTİRME MERKEZİ PROJESİ, YUNANİSTAN'DA RUM OKULU RESTORASYONU VE ULUSLARARASI MÜZİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ PROJESİ, BAKARŞAN BEYOĞLU(GÜZEL BEYOĞLU) PROJESİ, FENER-BALAT REHABİLİTASYON PROJESİ, TARİHİ ÇEVRE 3 BOYUTLU MODELLEME VE İNTERAKTİF UYGULAMA PROJESİ)	4/8	*EĞİTİM VERİLMESİ *TURİZM DANIŞMA OFİSLERİNİN KURULMASI *TANITIM *YAYINA DÖNÜŞMESİ *BÖLGEDE EKONOMİK FAALİYETİ ARTTIRMA *BELEDİYE BİLGİ BİRİKİMİ, İDARİ KAPASİTENİN YÜKSELMESİ		*İSTKA-İSTANBUL KALKINMA AJANSI *STK * İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ AJANSI * ÜNİVERSİTE *ÖZEL SEKTÖR *UNESCO *AB * T.C. HAZİNE MÜŞTƏŞARLIĞI
3	ALAN TESPİT VE ENVANTER ÇALIŞMASI (KÜLTÜREL MİRAS ENVANTERİ, ANIT AĞAÇ TESCİLİ, ESKİ ESER TESPİT VE TESCİLİ, KAYIP ESER TESPİTİ)	4/8			
4	YAZILI, GÖRSEL, İŞİTSEL YAYIN (DİJİTAL YAYIN, KİTAP, GEZİ HARİTASI)	4/8	*TANITIM		*ÖZEL SEKTÖR
5	KAMUSAL FAALİYET MEKANLARI OLUŞTURMA (KÜLTÜR SANAT MERKEZİ, MÜZE GİBİ)	3/8	*ÖDÜL ALMA		*AB *STK *İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ AJANSI
6	KÜLTÜR-SANAT ETKİNLİKLERİ (YARIŞMA)	2/8	*ÖZENDİRME		
7	YENİLEME-DÖNÜŞÜM PROJELERİ (TARLABAŞI, FENER-BALAT, SULUKULE, AYVANSARAY, YEDİKULE-YENİKAPI, CERRAHPAŞA, SÜLEYMANİYE)	2/8	*ÇÖKÜNTÜ ALANINI İYİLEŞTİRME	*BÜROKRASİ *MÜLKİYET SORUNLARI *KORUMA KURULUNDA SÜRECİN UZAMASI	
8	KÜLTÜR GEZİLERİ	1/8			
9	TARİHİ ÇEVRE-KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI İÇİN EYLEM (YAZIŞMA, DİLEKÇE)	1/8	*ÖDÜL ALMA *YAPILAŞMAYA ENGEL OLMA		
10	KONFERANS	1/8	*TOPLUMSAL DUYARLILIK		
11	SERGİ	1/8	*GENİŞ KİTLEYE		*STK
12	TOPLANTI	2/8	ULAŞMA		

TABLO 5.5: Bilgi Formunu Dolduran Yerel Yönetimlerin Etkinlikleri (Karayaka Eyckmans, 2016)

Restorasyon projesi hazırlama ve/veya uygulama yerel yönetimlerin en fazla ilgilendikleri etkinliktir. Tabloda, yerel yönetimler bu çalışmalarını, çoğunlukla proje hazırlama ve proje uygulama ayrımı yapmadan belirttikleri için her ikisi bir başlık altında toplanmıştır. Ayrıca yerel yönetimler, kendi bünyelerinde veya başka kurum ve kuruluşlara ihale ederek gerçekleştirdikleri restorasyonlarda, projelendirme ve/veya uygulamayı nasıl yaptıklarına dair bilgilere de çoğunlukla değinmemişlerdir. Çalışmaların tek yapı ağırlıklı olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler bu etkinliğin; insanları tarihle buluşturması, STK'ya destek vermiş olmaları, projenin çevresine örnek teşkil etmesi ve proje ile yapının işler hale gelmesinin sağlanması sebepleriyle sosyal getiri sağladığını ifade etmişlerdir.

Ulusal ve uluslararası proje veya kampanyalar ise kültürel miras adına çok önemli ve geniş kapsamlı çalışmalar olmakla birlikte, yerel yönetimler, bu projeler kapsamında eğitim verilmesini, turizm danışma ofislerinin kurulmasını, projenin yayına dönüşerek yazılı kaynak oluşturmasını, tanıtım sağlanmasını, bölgedeki ekonomik faaliyetlerin artmasını ve belediyenin bilgi birikimi ve tecrübe ile idari kapasitesinin yükselmesini sosyal getiriler olarak görmektedir.

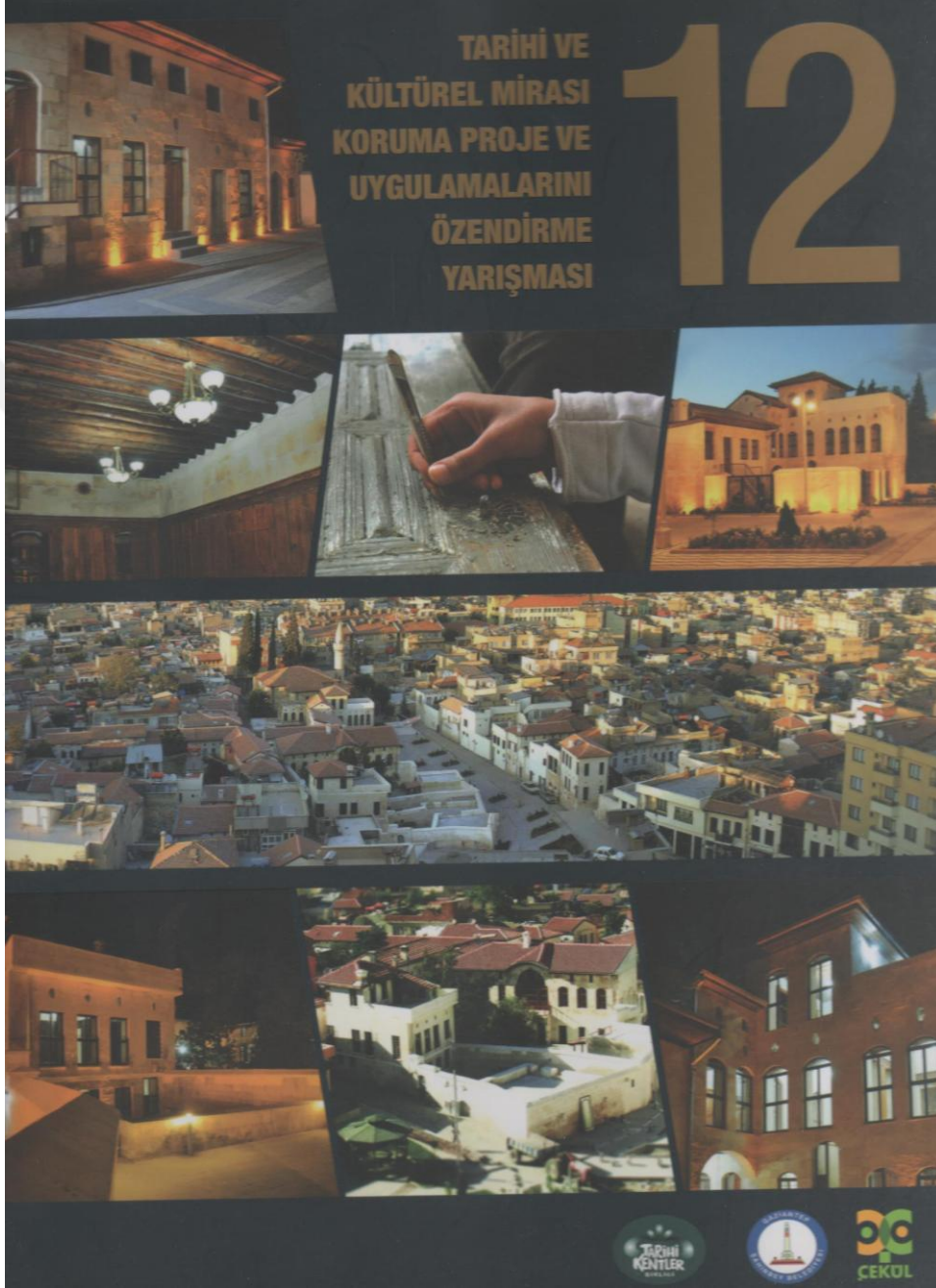
Alan tespit ve envanter çalışmaları kapsamında yerel yönetimler; kültürel miras envanteri, eski eser tespit ve tescili, kayıp eser tespiti, anıt ağaç tescili gibi konularda çalışma yapmışlardır.

Yazılı- görsel- işitsel yayın olarak kitap, gezi haritası, dijital yayın yapan yerel yönetimler bu etkinliğin tanıtım anlamında sosyal getirisi olduğunu belirtmişlerdir.

Yerel yönetim etkinlikleri kapsamında ayrıca faaliyete geçirilen; kültür ve sanat merkezleri ve müzeler ile ödül almış olmalarını etkinliklerinin sosyal getirisi olarak değerlendirmektedirler.

Tarihi çevre-kültürel mirasın korunması için yaptıkları başvurularla imara aykırı yapılaşmaya engel olma ve çabaları ile ödül almış olmalarını sosyal getiri olarak değerlendirmektedirler.

Kültür-sanat etkinlikleri kapsamında düzenledikleri yarışmalar ile bu konuda özendirmeyi sağladıklarını ifade eden yerel yönetimler, düzenledikleri sergi, konferans ve toplantılarla da toplumsal duyarlılık ve geniş kitlelere ulaşma anlamında sosyal getiriler edindiklerini belirtmişlerdir.

ŞEKİL 5.10: Bir Belediyeler Birliği Olan Tarihi Kentler Birliği'nin Düzenlemiş Olduğu Kültürel Mirasa Yönelik Özendirme Proje Yarışmasına Ait Kitap Kapağı

Yerel yönetimler bu etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde çeşitli olumsuzluklarla karşılaştıklarını da belirtmişlerdir. Bu anlamda süreci olumsuz etkileyen faktörler olarak; teknik bilgi eksikliği, sürecin uzun sürmesi, mülkiyet sorunu, bürokratik engeller, koruma kurulunda sürecin uzaması gibi etkenleri sıralamışlardır.

Yerel yönetimler etkinliklerinde finansal kaynak olarak, yerel yönetimin kendi bütçesinin yanı sıra, özel sektörden sponsorluk aldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı projelerin ise STK ve niversite kaynaklarınca finanse edildiğine değinilmiştir. UNESCO ve Avrupa Birliği finansrlğnde de gerçekleşen etkinlikler söz konusudur. Ayrıca, İl zel İdareleri ve T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın yanı sıra, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ve İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'ndan da finansal kaynak sağlamada yararlanıldığı belirtilmiştir.

6. TÜRKİYE'DEKİ KORUMA UYGULAMALARININ STK - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'deki koruma uygulamalarının STK-yerel yönetim ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi kapsamında, ilk olarak örnek koruma projeleri tespit edilmiştir. Projelerin tespitinde, STK ve yerel yönetimler arası ilişki açısından işbirliği içinde yürütülen veya çeşitli anlaşmazlıklara konu olan çalışma örnekleri seçilmesi hedeflenmiştir. Koruma ile ilgili, STK ve yerel yönetimlerin dahil olduğu bu tür çalışmaların 1970 ve sonrası, ama özellikle 2000'li yıllarda daha fazla olduğu gözlemlenmiş ve bu sebeple bu dönemler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu dönemlerdeki yoğunluğu, sivil toplum olgusunun gelişimi ile ilişkilendirmek mümkündür. STK sayısı ve etkinlikleri arttıkça koruma alanında bu tür projelerin artması olağandır. Ayrıca 2000'li yıllarda çıkarılan, koruma ve yerel yönetimlerle ilgili çeşitli kanunların içerikleri de bu artışın bir diğer sebebidir.

İnceleme yapılacak projelerin seçiminde, STK ve yerel yönetimler arası ilişkiler açısından işbirliği içinde yürütülen veya çeşitli anlaşmazlıklara konu olan çalışmalara eşit oranda yer verilmiştir. Böylece karşıt durumların yaşandığı projeler üzerinden, Türkiye'de STK ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler değişik açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır

İşbirliği veya anlaşmazlık alanlarının değerlendirilmesi bakımından incelenecek projeler olarak, bilinirliği ve etkisi daha fazla olması sebebi ile kentsel ölçekte olanlar tercih edilmiştir. Bunun bir diğer sebebi, yerel yönetimle STK'yı işbirliği ile bir araya getiren ya da anlaşmazlıkla karşı karşıya bırakan projelerin, çoğunlukla büyük çaplı projeler olmasıdır.

Bu kapsamda, STK ve yerel yönetim ilişkilerini değerlendirmek üzere öncelikle, STK-yerel yönetim ilişkilerinin yasal çerçevesine değinilmiş, ardından tespit edilen işbirliği alanlarının öne çıktığı 3 adet ve anlaşmazlıkların yaşandığı yine 3 adet

projenin süreçleri ve sonuçları incelenerek STK-yerel yönetim ilişkileri irdelenmeye çalışılmıştır.

6.1. Koruma Projelerinde STK ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Yasal Çerçevesi

STK ve yerel yönetim birlikteliği hem genel anlamda, hem de kültürel miras koruma anlamında topluma birçok konuda fayda sağlayacak potansiyele sahiptir. Bu birliktelik, çeşitli mekanizmalar içinde kurulabilmektedir. Bunlardan ilki Kent Konseyleri'dir. Kent konseyleri; merkezi yönetim, yerel yönetim, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla oluşturulmuş ve düzenledikleri toplantılarla, halkın yönetime katılımını sağlayan mekanizmalardır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁹. 2006 tarihli, 26313 sayılı Resmi Gazete'de yer alan "*Kent Konseyi Yönetmeliği*"nde, kent konseylerinin amaçları arasında, sivil toplumun gelişmesi ve kurumsallaşması için katkı sağlanmasına yer verilmektedir. Ayrıca aynı yönetmelikte kentin tarihsel, kültürel ve doğal değerlerine sahip çıkmak ve geliştirmek de yer almaktadır.

2005 tarihli, 5393 sayılı "*Belediye Kanunu*"nda ise, belediyeler; içinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin bulunduğu kent konseylerinin, faaliyetlerini etkili ve verimli yürütebilmesi için yardım ve destek sağlamakla görevlendirilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁰. Bununla birlikte kanunda, "*kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, özürlü dernek ve vakıfları, bakanlar kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir*" hükmü de yer almaktadır.

2005 tarihli, 25961 sayılı Resmi Gazete'de yer alan "*İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği*"nde, il özel idaresi veya belediyelerin, yapacakları protokollerle, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabilecekleri belirtilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)²⁰. Yönetmelik, çalışma alanlarından biri olarak,

tarihi ve kültürel miras ile tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetlerini de kapsam dahiline almıştır.

2004 tarihli, 5226 sayılı “*Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” da, koruma sürecinde yerel yönetim ve STK birlikteliğini teşvik eden bir kanundur. Kanun koruma konusunda yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk vermenin yanı sıra, alınacak kararlarda sivil toplum kuruluşlarının katılımına yer vermesi yönünden de önemlidir (<http://www.resmigazete.gov.tr>)⁸.

1992 tarihli Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesi’nde kabul edilen Gündem 21 Eylem Planı’nda; yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer paydaşların kentlerin sorunlarının ve önceliklerinin belirlenmesi için Yerel Gündem 21 Programını oluşturmaları yer almaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>)¹⁹.

1996 yılında düzenlenen Habitat-II Ulusal Eylem Planında; yerel yönetimlere, imar planlarında koruma ve rehabilitasyon alanları saptama ve uygulamayı kolaylaştıran katılımcı örgütlenmeleri destekleme görevi verilmiş, böylece yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği yaparak yeni planlama yaklaşımlarını uygulamalarına imkan sağlanmıştır (Yıldırım,1999:26). Bu bağlamda STK’lar ile yerel yönetim ilişkilerinin hangi esaslar üzerinden şekilleneceğine yönelik yasal bir çerçeve çizildiği gözlenmektedir.

6.2. STK ve Yerel Yönetimlerin Dahil Oldukları Koruma Projelerinde İşbirliği ve Anlaşmazlık Alanları

Bu bölümde, STK’ların ve yerel yönetimlerin paydaşlar arasında yer aldığı ve bu iki paydaşın süreci işbirliği içinde yürüttüğü ya da bazı anlaşmazlıklar yaşadığı koruma projelerinden örneklerle, sürecin karşıt iki durumda nasıl işlediği irdelenmeye çalışılmıştır. Koruma alanında, STK ve yerel yönetimlerin birlikteliğinin olumlu sonuçlar verdiği ve işbirliği alanlarının öne çıktığı çalışmalar olarak Safranbolu, Bursa ve Fener-Balat Rehabilitasyon Projesi örnekleri incelenmiştir. Öte yandan anlaşmazlık alanlarının öne çıktığı çalışmalar olarak, Soğukçeşme Sokağı, Sulukule ve Fener-Balat Dönüşüm Projesi örnekleri inceleme kapsamına alınmıştır.

Genel olarak işbirliği içinde yürütülen çalışmalardan Safranbolu, 1970'li yıllarda, Türkiye'de yerel yönetimlerin öncülüğüyle ve STK'ların desteğiyle kapsamlı olarak gerçekleştirilen koruma uygulamaları arasında önemli bir yere sahip olduğu için seçilmiştir. Bursa örneği, Safranbolu'daki koruma faaliyetlerinin devamı niteliğinde bir çalışma olarak, 1980'li yıllarda, STK ve yerel yönetim birlikteliğinin görüldüğü bir başka örnektir. 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başına tarihlenen Fener-Balat Rehabilitasyon Projesi ise, diğer iki projede olduğu gibi, yerel yöneticinin korumayı önemseyen yaklaşımlarının sonucu olarak gerçekleşen, işbirliğinin öne çıktığı bir diğer örnek olarak seçilmiştir.

Farklı şekillerde anlaşmazlıkların yaşandığı örneklerden ilki olan Soğukçeşme Sokak örneğinde, yerel yönetimlerin sokağın iyileştirilmesine karşı çıkması ve yerine yıkımını önermesine karşı bir duruş olarak, yaşanan anlaşmazlık sonucunda bir sivil toplum kuruluşunun sokak için bir koruma projesi geliştirmesine yönelik girişimlerin sonuçları tartışılmıştır. 2000'li yıllara tarihlenen Sulukule ve Fener-Balat Dönüşüm Projeleri ise, STK'lar ile yerel yönetimleri karşı karşıya getiren yenileme projeleri olarak izlenen süreçler ve sonuçları açısından incelenmiştir. Fener-Balat'ta, 1990'lı yılların sonunda başlayan ve işbirliğinin sağlanması açısından örnek teşkil eden iyileştirme projesinin aksine kısa bir süre sonra aynı bölgede geliştirilen dönüşüm projesi, anlaşmazlıkların yaşandığı bir örnek olarak dikkat çekicidir. Üstelik Türkiye'de yıllar içinde gelinen nokta açısından tartışılmaya değerdir.

STK VE YEREL YÖNETİMLERİN DAHİL OLDUKLARI ÖRNEK KORUMA PROJELERİNİN DEĞERLENDİRMESİ																			
PROJE ADI	SÜRECİ										STK- YEREL YÖNETİM İLİŞKİSİ	PAYDAŞLAR VE ROLLERİ				SONUÇ (Koruma Bağlamında)			
	PROJE TÜRÜ		MÜDAHALE TÜRÜ		MEVCUT YAPININ YOK EDİLEREK YENİ DOKU OLUŞTURULMASI		İŞBİRLİĞİ YÖĞÜNLÜKLÜ		ANLAŞMAZLIK YÖĞÜNLÜKLÜ			MERKEZİ YÖNETİM	YEREL YÖNETİM	STK	ÜNİVERSİTE		ÖZEL SEKTÖR	KULLANICILAR	
SAFRANBOLU	PROJELENDİRME	UYGULAMA	CEPHE VE SOKAK SAĞLIKLAŞTIRMA	BOTONCU RESTORASYON (TEK YAPILYAPIM GRUBUSTI)	MEVCUT YAPININ YOK EDİLEREK YENİ DOKU OLUŞTURULMASI	İŞBİRLİĞİ YÖĞÜNLÜKLÜ	ANLAŞMAZLIK YÖĞÜNLÜKLÜ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	HEDEFTE ULAŞILMADI		
								X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
BURSA																			
FENER BALAT (REHABİLİTASYON)																			
SOĞUKÇEŞME SOKAK																			
SULUKULE DÖNÜŞÜM PROJESİ																			
FENER BALAT (KENTSEL DÖNÜŞÜM)																			

X	İşbirliği
X	Anlaşmazlık
-	Dahil değil

TABLO 6.1: STK ve Yerel Yönetimlerin Dahil Oldukları Örnek Koruma Projelerinin Değerlendirmesi (Karayaka Eyckmans, 2016)

6.2.1. İşbirliği Alanlarıyla Öne Çıkan Projeler

6.2.1.1. Safranbolu Örneği

Karabük il sınırları içinde yer alan Safranbolu, 15. yüzyılın ikinci yarısı Osmanlı topraklarına katılmış, Batı Karadeniz limanlarını kuzeybatı Anadolu kentlerine, oradan da Anadolu içlerine bağlayan ticaret yolları üzerinde yer alması sebebiyle 17. ve 18. yüzyıllarda önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir (Kuban,2001:188). 19. yüzyılda ekonomik gelişme gösteren kent, Cumhuriyet'ten sonra İstanbul'a göç ile nüfus kaybetse de, göç eden aileler evlerini koruyarak yaz aylarını burada geçirmeye devam etmişlerdir (Kuban,2001:189). 1930'larda Karabük demir –çelik endüstrisinin kurulması Safranbolu'nun gelişmesini tıkayarak eski dokunun korunmasına imkan sağlamıştır (Kuban,2001:189).

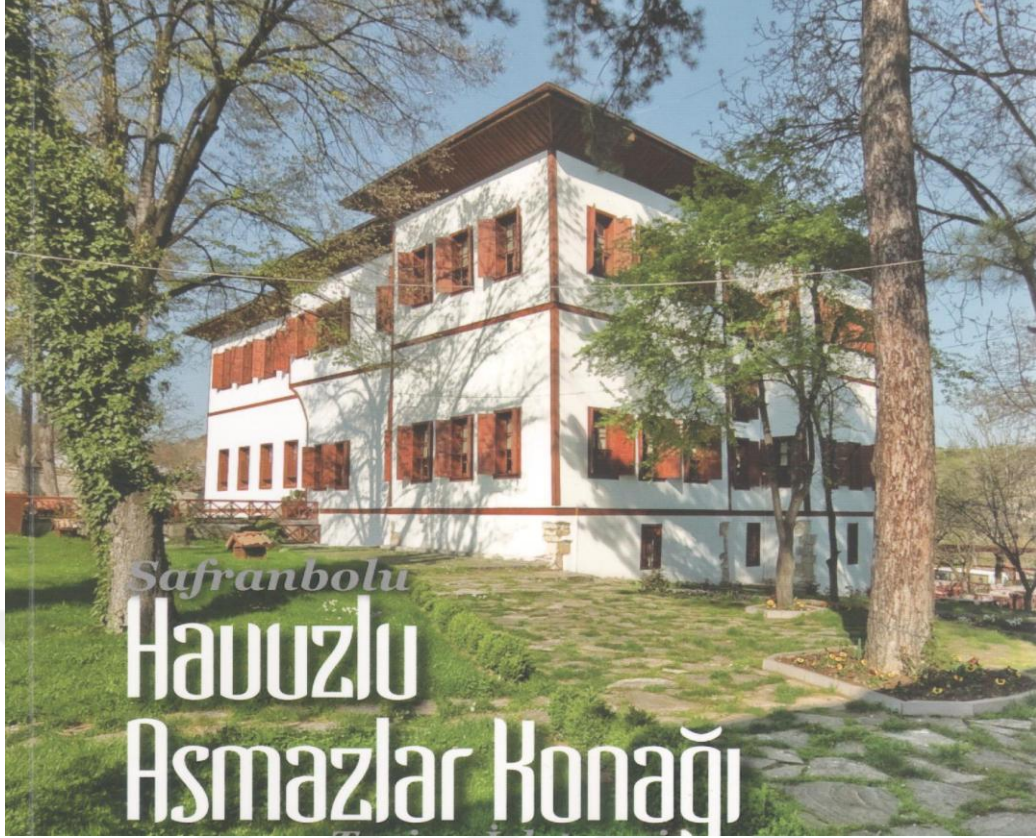

ŞEKİL 6.1: Safranbolu Haritası (<http://www.veliturkarlan.com>,2016)

Safranbolu'nun korunmasına yönelik süreç, 1975'te bu konuya duyarlı bir belediye başkanı olan Kızıltan Ulukavak'ın girişimleri ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü'nün katılımıyla başlamıştır. 1975'te düzenlenen Safranbolu Haftası ile ilçenin yerel halkının koruma konusuna gösterdiği büyük ilgi, politik ve idari çevrelerin dikkatini çekmiş ve 1976'da ilçenin eski kent merkezi, tarihi sit alanı ilan edilerek, İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından Türkiye'nin ilk koruma amaçlı imar planı hazırlanmıştır (Kuban, 2001:187). Aynı yıl, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından "Asmazlar Konağı" satın alınıp, restore edilerek otele dönüştürülmüş ve yine aynı kurum tarafından "Safranbolu'da Zaman" belgeselinin çekimi gerçekleştirilmiştir. 1990'lı yıllarda, ÇEKÜL Vakfı'nın desteği ile 32 evden oluşan bir sokağın cephe sağlıklılaştırması, hükümet konağı ve meydan projelendirmesi çalışmaları yapılmış ve 1994 yılında Safranbolu UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiştir (Koruma Dosyası 2, 2010:50)

ŞEKİL 6.2: Safranbolu Görünüş (Safranbolu 1975-1980 Kitabı, 2003)

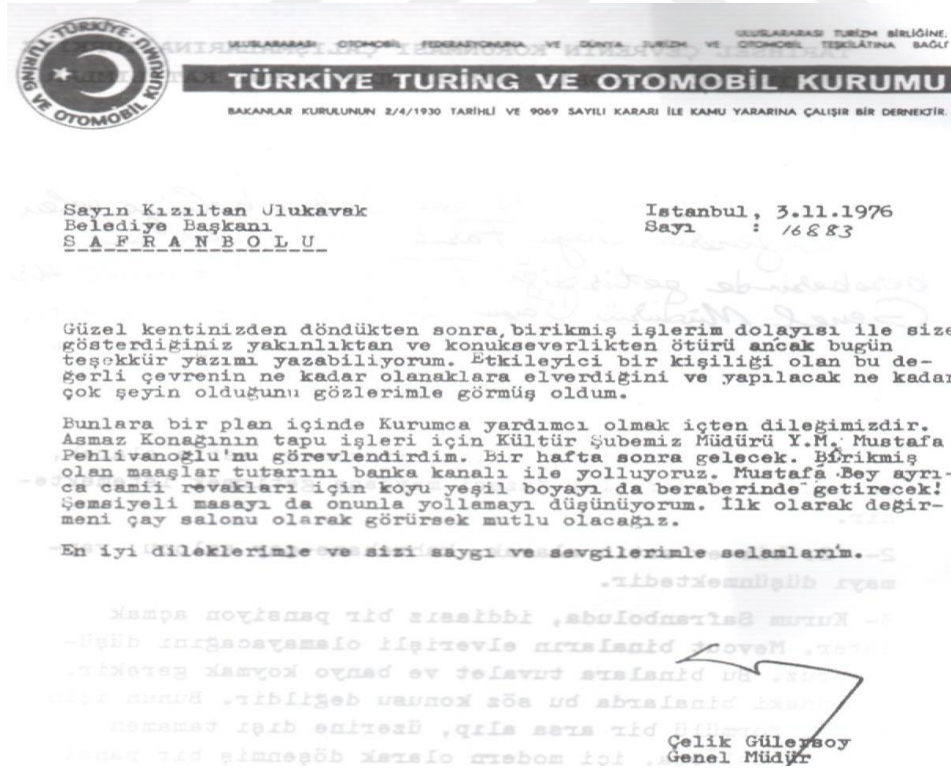

ŞEKİL 6.3: Safranbolu Havuzlu Asmazlar Konağı (Turing Belleteni, 2014)

Safranbolu'nun korunabilmesinde konumunun büyük etkisi vardır. Karabük'te demir-çelik fabrikasının kurulmasıyla oluşan nüfus yoğunluğuna rağmen, yeni sanayi kenti ile eski kent arasındaki topografik yapı Safranbolu'nun kolayca yerleşilebilen bir alan olmasına izin vermemiş ve korunabilmesini sağlamıştır (Kuban, 2001:189). İlçenin, bir kıyı yerleşimi olmaması da baskıları azaltması açısından önemlidir. Ancak konumunun yanı sıra korunabilmesinde yerel yönetimin, bölgede yaşayan halkın (kullanıcılar), üniversiteden uzmanların ve STK'ların (Turing, ÇEKÜL) işbirliği içinde gösterdikleri çabalar oldukça etkilidir. Merkezi ve yerel yönetimlerin koruma adına ortak bir platformda birleşebildikleri bir örnek olması sebebiyle Safranbolu'da bir kültür politikası oluşturulabilmiştir. Kültür Bakanlığı'nın desteği, merkezi yönetimleri çalışmaların paydaşlarından biri yapmış, bunun yanı sıra STK'lar çalışmaların somut sonuçlarının ortaya çıkmasında, uzmanlık ve finansal kaynak olarak destek sağlamış, yerel halkın ve kullanıcıların ilgisi çalışmalarını görünür kılmış, üniversiteler ise projelendirme ve danışmanlık desteği ile çalışmaların uzmanlık ayağını oluşturmuşlardır.

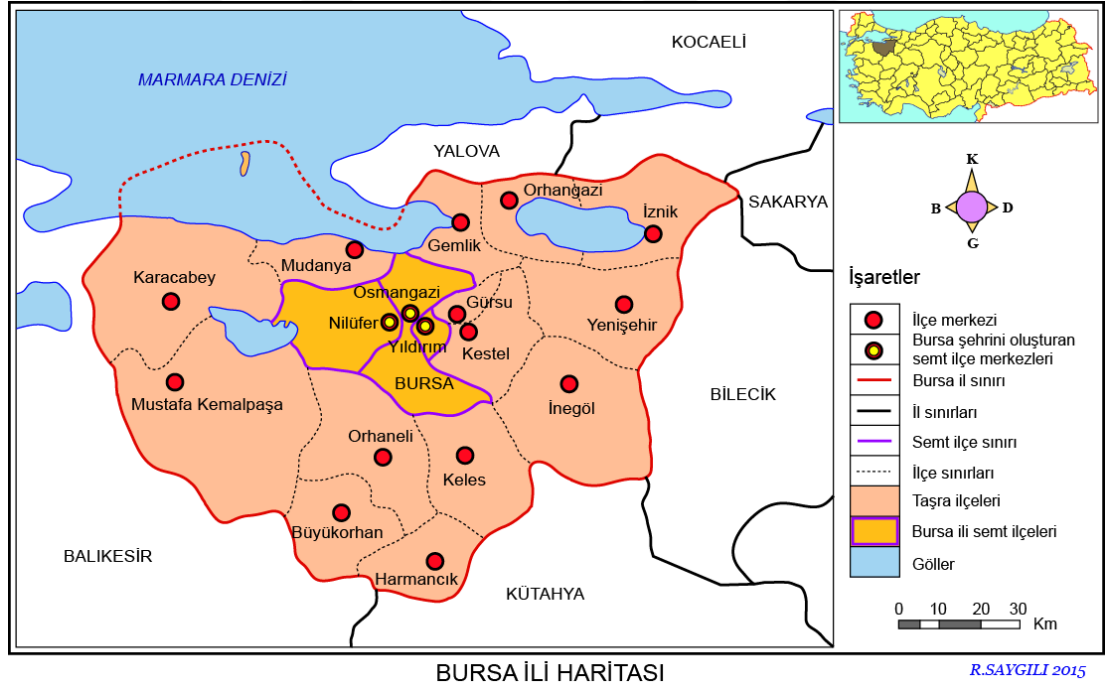
ŞEKİL 6.4: Safranbolu 1975 (solda) ve Safranbolu 2015 (sağda) (Safranbolu Korumada 40.Yıl Kitabı, 2015)

ŞEKİL 6.5: Turing Genel Müdürü Çelik Gülersoy ile Safranbolu Belediye Başkanı Kızıltan Ulukavak Arasındaki Yazışma (Safranbolu 1975-1980 Kitabı, 2003)

6.2.1.2. Bursa Örneği

Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara bölümünde yer alan Bursa'da, koruma çalışmalarında yerel yönetimlerin etkisi, 1980 yılında Bursa Belediyesi'nin koruma alanlarının belirlendiği nazım imar planlarının geliştirilmesi ve kentin en eski bölgesi olan Hisar bölgesindeki koruma uygulamalarının yapılması ile başlamıştır (Aygen,1991:197). Bu kapsamda, Bursa Belediyesi'nin yürütücülüğünde, Hisar bölgesi Kale Sokak'ta 1983 yılında başlatılan ve sokakta yer alan 80-100 yıllık 20 evi kapsayan projelendirme, belediyenin kaynak bulamaması sebebiyle Ağa Han Vakfı'ndan sağladığı finansmanla 1985 yılında tamamlanmıştır. 1987 yılında, projenin büyük ölçüde tamamlanan uygulama aşaması (cephe iyileştirme, çatı bakım ve ıslak hacimlerin yeniden düzenlenmesi), mevcut yerel yönetimin seçimi kaybetmesiyle durdurulmuştur (Aygen,1991:198). Ancak bu çalışma Bursa'daki koruma konusuna yaklaşımların şekillenmeye başladığı bir proje olması ve sivil toplum kuruluşunun finansal desteğiyle gerçekleşmesi açısından kayda değerdir.

ŞEKİL 6.6: Bursa Haritası (<http://cografyaharita.com>)

ŞEKİL 6.7: Bursa Genel Görünüş (Yerel Kimlik Dergisi, Nisan 2010)

Bursa’da aynı dönemde koruma konusunda çözüm arayışı içinde olan yerel yöneticiler, Safranbolu’da yaşanan olumlu gelişmelerle harekete geçerek 1985 yılında, “Tarih İçinde Bursa’85 Haftası” adlı etkinliği düzenlemişlerdir. Tarih İçinde Bursa’85 Haftası, koruma uzmanlarının yanı sıra, yüksek halk katılımıyla, basının desteğini de alarak Bursa’daki şehircilik ve koruma çalışmalarına yön vermiştir (Koruma Dosyası 2, 2010:51). Bursa Haftası’ndan çıkan kararla kurulan Bursa Kültür ve Sanat Vakfı sivil toplumun yer aldığı, katılımcı bir modelin başarılı olacağına olan inancın ürünüdür (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013:50). Bursa’da yapılan çalışmalar, 1988 yılında “Avrupa Konseyi Şeref Bayrağı” ve “Europa Nostra Çevre Düzenleme Ödülü” olmak üzere iki uluslararası ödül almıştır (Koruma Dosyası 2, 2010:52). Aynı dönemde, Cumalıkızık, İznik, Mudanya, Siğir ve Tirilye de gündeme gelmeye başlamıştır (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013:57).

ŞEKİL 6.8: Tarih İçinde Bursa'85 Haftası Etkinlik Afişi (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013)

1990'lı yıllara gelindiğinde Bursa'daki yerel yönetimler, Kent Konseyi, Yerel Gündem 21, meslek odaları ve diğer sivil toplum örgütlerinin katılımıyla, koruma çabalarını sivil ve demokratik bir boyuta taşımıştır (<http://bursadazamandergisi.com>). Cumalıkızık'ta tarihsel dokunun tümüyle korunmasını sağlayan etkili restorasyon çalışmaları da bu döneme rastlamaktadır (<http://bursadazamandergisi.com>). 1990 yılında ÇEKÜL Vakfı'nın kurulmasından 5 yıl sonra açılan ÇEKÜL Bursa Şubesi de bölgedeki birçok projenin hazırlanmasında ve uygulamasında rol almıştır (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013:65).

2000 yılına gelindiğinde ise, Avrupa Konseyi'nin, Avrupa Tarihi Kentler Birliği'ni kurmasının ardından, Türkiye'de de Türkiye Tarihi Kentler Birliği'nin kurulması söz konusu olmuş; Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin önderliğinde, ÇEKÜL Vakfı, TMMOB Mimarlar Odası, Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği gibi STK'lar ve ilgili

bakanlıkların katkıları ile birliğin kuruluşu gerçekleşmiştir (www.tarihi kentler birliği.org). Günümüzde 400'ün üzerinde üye belediyesi ile bir belediyeler birliği olan Tarihi Kentler Birliği'nin ilk başkanı olarak, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir. Korumada yerel yönetim ve sivil örgütlenme adına önemli bir kuruluş olan TKB, düzenlediği seminerlerle Bursa'da belediye yöneticilerinin ve uzman kadrolarının eğitimlerine de katkı sağlamıştır (Kendini Koruyan Kentler Bursa, 2013:86).

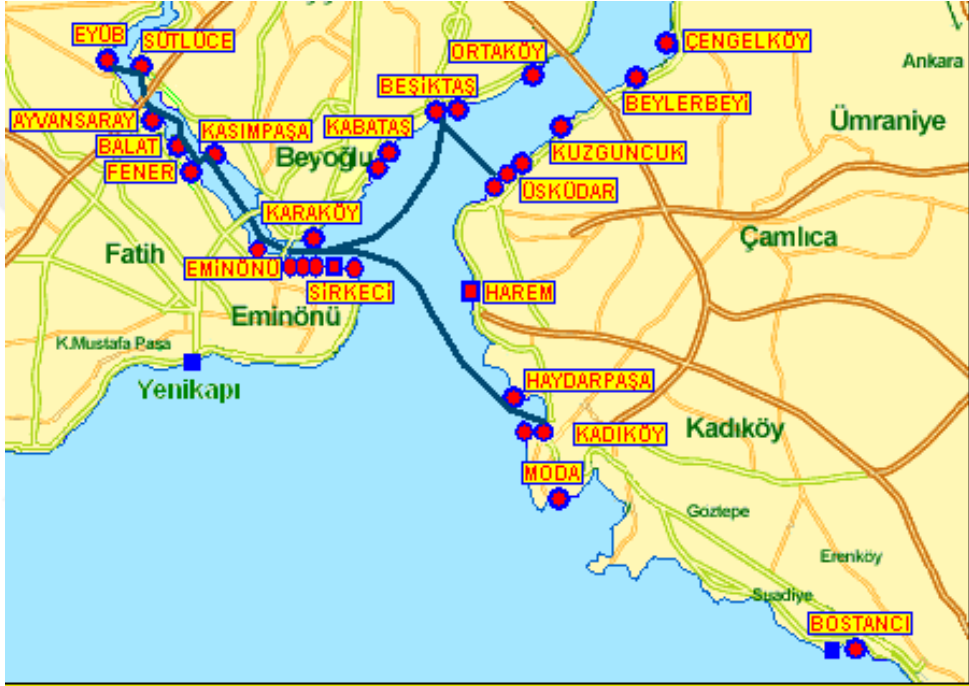

ŞEKİL 6.9: Bursa'da bir Sokak (Yerel Kimlik Dergisi, Nisan 2010)

Sonuç olarak Bursa'da da, Safranbolu'daki gibi yerel yönetimin duyarlı yaklaşımının koruma konusunda olumlu gelişmeler yaşanmasında büyük rolü olmuştur. Ayrıca, STK'ların yerel yönetimlerin yanında yer aldığı çalışmalar, koruma adına olumlu sonuçlar vermiştir.

6.2.1.3. Fener-Balat Örneği (Rehabilitasyon Projesi)

Tarihi Yarımada'da, Fatih ilçesinin Haliç kıyısında yer alan Fener ve Balat semtlerinde, Avrupa Birliği ve Fatih Belediyesi'nin ortaklaşa yürüttüğü "Fener ve Balat Semtlerinin Rehabilitasyon Programı", semt halkının kararlara ve uygulamaya etkin katılımını öngören bir proje olarak konut restorasyonu, sosyal rehabilitasyon, tarihi çarşının canlandırılması ve katı atık yönetimi olmak üzere dört ana başlık altında planlanmıştır (Tunçer,2006:3).

ŞEKİL 6.10: Fener-Balat Haritası (<http://wowturkey.com>, 2016)

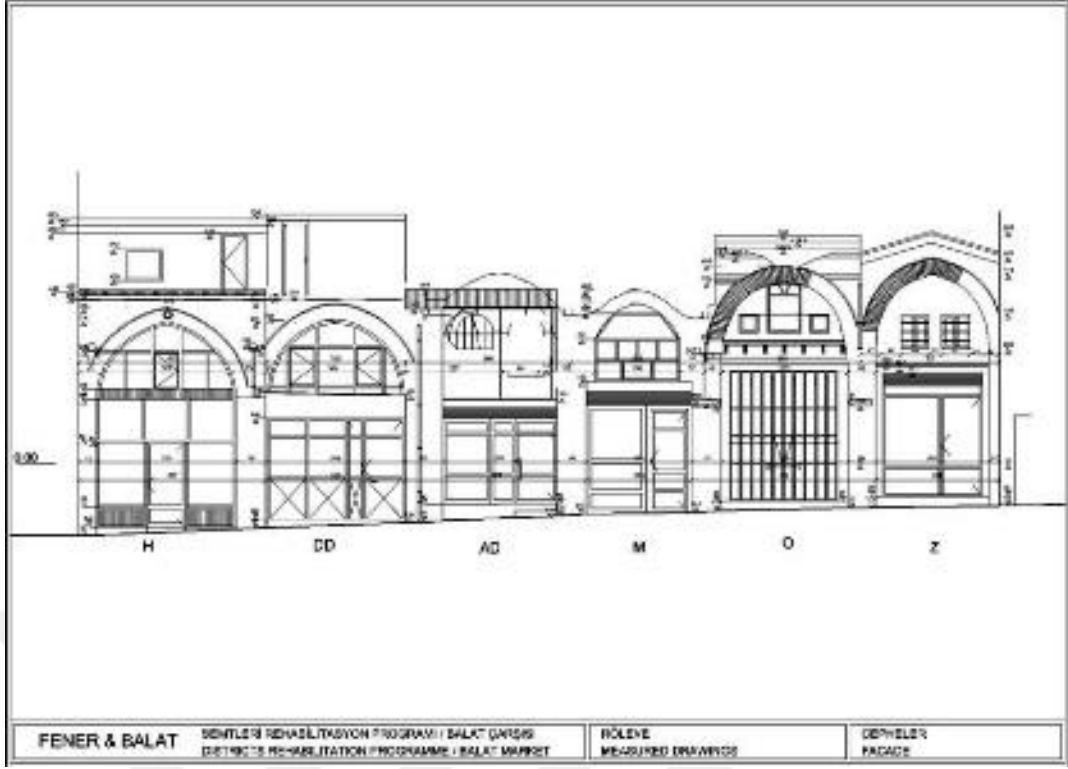
UNESCO Dünya Miras Merkezi, Fatih Belediyesi, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve Fener Gönüllüleri'nin başlattığı ve başlangıcı 1997 yılına dayanan projenin (Tunçer,2006:4), uygulama öncesi süreci de dikkat çekicidir. 1996'da düzenlenen Habitat-II Zirvesi'nin toplantılarına dönemin Fatih Belediyesi Başkanı Sadettin Tantan izleyici olarak katılım göstermiş, iletişim kurduğu UNESCO temsilcilerini Fener-Balat bölgesine davet etmesinin ardından süreç başlamıştır. 1997 yılında, UNESCO ve Avrupa Birliği finansmanı ile çalışmaların başladığı projede, Avrupa Birliği'nin korumaya dahil olmasını sağlayan faktörlerden biri, bölgedeki STK'ların projeye sahip çıkması olmuştur. Daha proje çalışmaları başlamadan önce

kurulmuş olan, Fener Gönüllüleri Derneği ve Balat Güzelleştirme Derneği, bir Fener-Balat araştırma enstitüsü kurmak için çalışmalar yapmışlar, tarihi yapıların korunması için çaba göstermişler ve UNESCO ekibini tüm fizibilite çalışması boyunca semtlerinde ağırlamış ve desteklemişlerdir (Tunçer,2006:5). Projenin finansmanında, Avrupa Birliği, STK'lar fonundan 7 milyon dolar ile katkı sağlamış, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ise, 2 milyon dolar katkıda bulunarak, tarihinde ilk kez bir kentsel rehabilitasyon projesine finansal destek sunmuştur (Tunçer,2006:6).

ŞEKİL 6.11: Fener Balat Rehabilitasyon Projesi Sonrasında Bir Sokak
(<https://fenerbalatimiz.wordpress.com>, 2016)

1998 yılında, proje Avrupa Birliği programına alındıktan sonra, 2000 yılında Avrupa Birliği, Fatih Belediyesi ve Türkiye Cumhuriyeti Hazine Müsteşarlığı arasında finans anlaşması imzalanmış ve 2003 yılında başlayan uygulamalar, 2008 yılında sona ermiştir (www.fatih.bel.tr). Proje kapsamında 121 ev ve tarihi Balat Çarşısı'nın restorasyonu tamamlanmıştır.

ŞEKİL 6.12: Fener Balat Rehabilitasyon Projesi - Balat Çarşısı'na Ait Çizim
(<https://fenerbalatimiz.wordpress.com>, 2016)

Yerel yönetimin girişimleriyle başlayan proje, 1999 seçimlerinde farklı bir partinin kazanması ve belediye başkanının değişmesi sebebiyle bir buçuk yıl durdurulmuştur. Durdurma kararında projenin, bölgedeki Fener-Rum Patrikanesi'nin ekümeniklik çalışmaları kapsamında yapıldığına dair bir kanı oluşması da etkilidir. Ancak o dönemde belediye yönetiminin bağlı bulunduğu partinin, Avrupa Birliği ile iyi ilişkiler kurmaya yönelik politikaları sonucunda proje tekrar uygulamaya sokulmuştur. Sonraki belediye yönetiminin projeye bakış açısındaki farklılıklar nedeniyle, proje içeriği ilk planlandığı şeklini koruyamamış, kapsam daraltılmış ve planlanandan daha az sayıda yapı, restore edilebilmiştir (www.mimdap.org).

6.2.2. Anlaşmazlık Alanlarıyla Öne Çıkan Projeler

6.2.2.1. Soğukçeşme Sokağı Örneği

İstanbul'un Sultanahmet ilçesinde yer alan Soğukçeşme Sokağında, sokak boyunca sıralanan Osmanlı dönemi geleneksel konutları, Topkapı Sarayı'nın dış avlusunu çevreleyen Sur-i Sultani'ye bitişik inşa edilmişlerdir. İnşası 18. yüzyılın sonlarına tarihlenen konutlar, 1980'lere kadar ulaşmayı başaran özgün öğeleriyle, döneminin geleneksel dokusunu yansıtması açısından dikkat çekicidirler. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (Turing), Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyonu için kurumun genel müdürü Çelik Gülersoy önderliğinde bir çalışma başlatmış, fakat dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Bedrettin Dalan, sokakta bulunan evleri "sarayın duvarına yapıştırılmış Osmanlı gecekondusu" olarak nitelendirmiş ve ruhsat vermeyip, yıkım kararı almıştır (Sönmez, Yücel, Uluoğlu, 2009:64).

ŞEKİL 6.13: Eski Haliyle Soğukçeşme Sokak (<http://www.degisti.com>, 2016)

Yerel yönetimin yıkım kararına karşı çıkan Turing Genel Müdürü Çelik Gülersoy aracılığıyla, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e, sokağın ve sokaktaki evlerin tarihi ve mimari önemi ile hukuki açıdan da sokağın ve evlerin korunmasının gerekliliği boyutu hakkında bilgi verilmesinden sonra, koruma çalışmalarına tekrar başlanmıştır (Gülersoy,11).

ŞEKİL 6.14: Yeni Haliyle Soğukçeşme Sokak (<http://www.seyahatcin.com>, 2016)

Çelik Gülersoy'un kaleme aldığı Soğukçeşme Sokak yazısında (Gülersoy:10,11); Soğukçeşme Sokak'taki evlerin 200 yıldan daha öncesine tarihlenmekte olduğundan, incelenen kayıtlar ve resimlerden, evlerin geçirdiği yangınlar ve ahşap yapının çabuk yıpranması sebebiyle sürekli değiştiğinden söz edilmektedir. Ayrıca proje kapsamında sokağın turizm amaçlı kullanımını bozacak değişik fonksiyonları önlemek adına mülklerin satın alınıp tek elde toplanması gerekliliğine, restorasyon da ise zorunlu olarak, içerde betonarme karkas, dış yüzlerde ahşap uygulanarak, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun tespit ettiği cephelerin biçimlendirildiğine değinilmiştir. Yapıların, içerden betonarme ve tuğla olarak yapılması, eski eser yapıya tam uygun

bir yöntem değilse de ahşap malzemeyi ve eski el emeğini bulma zorluğu ve yürürlükteki imar mevzuatının ahşap inşaata imkan vermemesi bu kararın alınmasına sebebiyet olarak gösterilmiştir.

Böylelikle 1986 yılında, Sultanahmet Soğukçeşme Sokağı'ndaki ahşap evler dizisinin restorasyonu bitirilmiş ve "Ayasofya Pansiyonları" adıyla hizmete açılmış, "Roma Sarnıcı" onarılmış ve restoran olarak hizmete girmiş, Yeşil Ev'in yanındaki yıkık tarihi Cedid Mehmet Efendi Medresesi'nin onarımı bitirilmiş ve "İstanbul Sanatları Çarşısı" fonksiyonu verilerek, turizme açılmış ve Sultanahmet Meydanı'nda yer alan "Hattat Beşir Ağa Çeşmesi" ihya edilmiştir (www.turing.org.tr). 1994 yılında ise, Soğukçeşme Sokağındaki Ayasofya konakları dizisine, restorasyonu tamamlanan "Konuk Evi" de eklenmiştir (www.turing.org.tr).

Soğukçeşme Sokağı projesi, yerel yönetim ile STK'nın anlaşmazlık yaşadığı bir proje olarak, yerel yönetimin engellemesine karşın STK'nın restorasyonu tamamlamasıyla koruma adına olumlu sonuçlanmış bir projedir. Her ne kadar yapılan restorasyonun niteliği tartışma konusuysa da, dönemin şartları içerisinde eski konutların benzer şekilde yeniden yapımıyla, eski sokak dokusuna ait izlerin tümden yitip gitmesi engellenmiştir.

6.2.2.2. Sulukule Örneği

Sulukule, Fatih'te bulunan ve bölgede yaşayan Roman halkı ve kültürüyle özdeşleşmiş bir semttir. Kasım 2005'te, 5366 sayılı kanun gereği yenileme alanı ilan edilen semtte, yerel halkın yaşam şekillerinin somut olmayan kültürel miras kapsamında korunması gerekirken, aksine ortadan kaldırılması ve burada yaşayan halkı şehrin başka bölgelerine taşıyarak soylulaştırma yapılması söz konusu olmuştur.

ŞEKİL 6.15: Eski Haliyle Sulukule (<http://www.hkmo.org.tr>, 2016)

Bölgenin yenileme alanı ilan edilmesinin ardından, mahalle sakinleri ve çeşitli STK'lar projenin karşısında durmuş, düzenledikleri etkinliklerle birçok çevrenin dikkatini üzerlerine çekmeyi başarmışlardır. Bu kapsamda daha iyi yaşam standartlarını sağlamak ve kentsel dönüşüme karşı durmak üzere Sulukule Platformu adı altında bir araya gelmiş ve Sulukule Mahallesi Geliştirme Projesi için Ulaşılabilir Yaşam Derneği, İnsan Yerleşimleri Derneği ve Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği bölgede çalışmalar yürütmüştür (Tan, 2007). Yenileme alanı ilan edilen bölgede gerçekleştirilmesi düşünülen projeye yerel halkın yaşam kalitesinin yükseltilip yaşanır hale getirilmesine yönelik bir koruma düşüncesinin olmaması, yerel ihtiyaçlara cevap vermemesi, yerel halkın fikrinin alınmaması ve bir soylulaştırma projesi olması nedenleriyle ciddi karşı duruş sergilenmiştir. Bu karşı duruşta, bölge halkı, Sulukule Gönüllüleri Derneği, Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği, Sulukule Platformu, TMMOB Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası gibi STK'lar, akademik çevreler ve uzman meslek insanlarının katılımının yanı sıra, uluslararası destek de söz konusu olmuştur (Uysal, 2012:20). Bu çevrelerce yürütülen çalışmalar kapsamında Sulukule için Sınır Tanımayan Otonom Plancılar (STOP) inisiyatifi tarafından alternatif bir proje de üretilmiştir (Uysal, 2012:16).

Sulukule'deki süreci daha iyi anlamak adına gelişmelere kronolojik sırayla bakmakta yarar vardır (Uysal, 2012:19,20).

Haziran 2005, 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”un ilanı

Ocak 2006, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi'ni ilanı

Temmuz 2006, TOKİ, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Fatih Belediyesi'nin Sulukule yenileme alanı için ortak protokol imzalaması

Mart 2007, 40 Gün 40 Gece Festivali ve düzenlenen kültür-sanat etkinlikleri ile farkındalık ve görünürlük çalışmalarının başlaması ve Sulukule Platformu'nun kurulması

ŞEKİL 6.16: 40 Gün 40 Gece Sulukule Etkinlik Afişleri (<http://40gun40gece-sulukule.blogspot.com.tr>, 2016)

Haziran 2007. Fatih Belediyesi ve Sulukule Platformu arasında ilk toplantının düzenlenmesi

Kasım 2007. Sulukule Platformu'nun Avrupa Parlamentosu'nu ve Türk Parlamentosu'nu ziyareti

Aralık 2007. Fatih Belediye Meclisi'nde Sulukule Dönüşüm Projesinin tartışılması

Mart 2008. Belediye yetkililerinin Sulukule'de evleri işaretlemeleri

Nisan 2008. Yürütmeyi durdurmak için yasal takibat başlatılması

Mayıs 2008. Avrupa Parlamentosu vekillerinin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'na mektup göndermesi, UNESCO ve İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin alan ziyareti

Temmuz 2008. TMMOB Mimarlar Odası temsilcilerinin basın konferansı düzenlemeleri

Ağustos 2008. Yıkımların yoğun bir şekilde devam etmesi ve milletvekillerinin alanı ziyaretleri

Eylül 2008. Alternatif kentsel dönüşüm stratejilerinin düzenlenen toplantılarda akademik çevrelerce tartışılması

Ekim 2008. Alternatif Sulukule için imza kampanyası

Aralık 2008. Fatih Belediye Başkanı'nın Sulukule dönüşüm projesi hakkında halkı bilgilendirmesi,

Şubat 2009. Fatih Belediyesi önünde halkın protestosu

Mayıs 2009. Daha geniş alanda yıkımların devam etmesi, Sulukule ile ilgili çeşitli sergilerin düzenlenmesi (İstanbul ve Fransa'da)

Haziran 2009. Avrupa Konseyi Komisyon Üyesi Thomas Hammerberg'in Sulukule ziyareti ve Sulukule platformu aktivistleriyle görüşmesi

Eylül 2009. Sulukule'deki son evin yıkılması

ŞEKİL 6.17: Sulukule'de Yıkımlar (<http://www.radikal.com.tr>, 2009)

Ekim 2009. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu tarafından Sulukule raporunun düzenlenmesi

Kasım 2009. Sulukule'nin tamamen bir şantiye alanına dönmesi

Haziran 2010. Sulukule'de çıkan arkeolojik sit alanına dozerlerin girmesi ve Sulukule Platformunun basın açıklaması

Ağustos 2010. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Sulukule Platformu'nun yapmış olduğu başvuruyu kabulü

Nisan 2012. İstanbul 4. İdare Mahkemesinin, Sulukule projesini kamu yararına uygun olmadığı gerekçesiyle iptal etmesi

Nisan 2015, Fatih Belediyesi'nin proje iptal kararının durdurulması için Danıştay'a yaptığı başvurunun kabul edilmeyerek Danıştay'ın iptal kararını onaması

ŞEKİL 6.18: Yeni Haliyle Sulukule (<http://www.fatih.bel.tr>, 2016)

2006 yılında başlayan Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi, tüm kişisel, kurumsal, uluslararası çabalara ve hatta yürütmeyi durdurma kararlarına rağmen devam etmiştir. Eski semt tümüyle yok olmuş, proje kapsamında yapılan evler eski sahiplerinin finanse edemeyeceği rakamlarda yeni sahiplerine satılmış, yerel halk yaşadıkları bölgenin uzağında bir bölgeye bir nevi göçe zorlanmıştır (Uysal,2012:17,18). Bütün bu yönleriyle, projenin yanlışlığı en sonunda hukuksal anlamda ispatlanmıştır. Yerel ve merkezi yönetimlerin aldıkları kararlara karşı bir araya gelmeyi başarmış olan, yerel halk, STK'lar, üniversiteler, akademisyenler, meslek insanları, uluslararası kurum ve kuruluşlar sivil örgütlenme adına güçlü bir birliktelik göstermişlerdir. Gösterilen tüm çabalar, sonuna kadar vazgeçilmeyen ve kazanılan hukuki davayla kültürel mirasın korunmasına yönelik yapılan sivil örgütlenme kayda değerdir. Ancak Sulukule semtini oluşturan Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri'nin eski izlerinin ve bölgenin eski sakinlerinin sürekliliklerini sağlamak yine de başarısız olmuştur.

6.2.2.3. Fener-Balat Örneği (Kentsel Dönüşüm Projesi)

Fener-Balat Dönüşüm Projesi 2006 yılında ilan edilmiş ve Fatih Belediyesi tarafından 2007 yılında özel bir inşaat şirketi olan GAP İnşaat'a ihalesi gerçekleşmiştir (Bayhan,2012). Proje daha önce Fener-Balat Rehabilitasyon Projesi kapsamında, UNESCO ve belediye desteğiyle yapılan restorasyon çalışmalarının gerçekleştiği alanı da içine alan dört mahallelik bir alanı kapsamaktadır (Radikal Gazetesi, 2014). Bu kapsamda Fatih Belediyesi ve Avrupa Komisyonu öncülüğünde koruma ve iyileştirme hedefleriyle yürütölen restorasyon çalışmalarının yerini, kamu-özel sektör ortaklığında yürütölen Fener-Balat Kentsel Dönüşüm Projesi almıştır (Bayhan,2012). Aralık 2009'da Fatih Belediye Meclisi tarafından proje onaylanmış, ancak uygulama aşaması, sivil toplum kuruluşları tarafından açılan davalar sonucu başlamadan durdurulmuştur (Radikal Gazetesi, 2014).

ŞEKİL 6.19: Fener Balat Kentsel Dönüşümü İçin Planlanan Proje

(<http://www.sivilhareket.com>, 2012)

Fener-Balat'taki süreci daha iyi anlamak adına gelişmelere kronolojik sırayla bakmakta yarar vardır (<http://megaprojeleristanbul.com>).

Nisan 2006, Fener-Balat'ın Bakanlar Kurulu kararıyla yenileme alanı ilan edilmesi

Nisan 2007, Fener-Balat Yenileme projesinin ihalesinin yapılması ve Çalık Grubu'na ait GAP İnşaat'ın ihaleyi kazanması

Aralık 2009, Fener-Balat-Ayvansaray Yenileme Alanı Avan Projesi'nin Fatih Belediye Meclisi'nde onaylanması

Haziran 2012, 5. İdare Mahkemesi'nin Ayvansaray projesini de Fener - Balat projesiyle beraber iptal etmesi.

Ekim 2012, Bakanlar Kurulu'nun Fener-Balat-Ayvansaray için acele kamulaştırma kararı alması

Mayıs 2013, Fener-Balat-Ayvansaray Arası Yenileme Avan ve Yenileme Uygulama projelerinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi

Eylül 2013, Danıştay 6. Dairesi'nin acele kamulaştırma kararını iptal etmesi

Mart 2014, Fener-Balat-Ayvansaray yenileme alanı projesini içeren 1/5000'lik Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın, İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmesi

Fener-Balat örneği, yerel yönetim ve STK ilişkileri bağlamında, vaktiyle aynı bölgede gerçekleştirilen rehabilitasyon projesinde işbirliğinin sağlanmış olması, günümüzde ise planlanan dönüşüm projesi ile anlaşmazlığa düşülmüş olması bakımından dikkat çekici bir örnektir. Projeye karşı bir oluşum olan, Fener-Balat-Ayvansaray Mülk Sahiplerinin ve Kiracıların Haklarını Koruma ve Sosyal Yardımlaşma Derneği (FEBAYDER), proje uygulamaları sonucunda oluşacak hak ihlalleri için mücadele etmek ve üyelerinin maddi manevi her türlü haklarını korumak adına, eylem, gezi, etkinlik, festival, sergi, basın açıklaması, halk toplantıları, internet sitesi ve sosyal medya ile kamuoyu oluşturma çalışmaları

Böylece bir dönem yerel yönetimin öncülüğünde başlanan ve STK'larla ulusal ve uluslararası kurumların işbirliğiyle sürdürülen rehabilitasyon projesinin 2008'de tamamlanmasının hemen ardından, yine yerel yönetimlerin ama bu sefer dönüşüm projesi kapsamında planlanan yıkımları nedeniyle STK ile karşı karşıya gelmesi söz konusu olmuştur. Sulukule'de yaşanan yıkımlara engel olunmada gecikilerek edinilmiş hukuksal başarı, Fener-Balat'ta zamanında sağlanabilmiş ve yerel yönetimin tarihi çok eskilere dayanan bu semtlerin sürekliliğini yok edecek girişimleri STK'nın hukuki başarısıyla durdurulmuştur.

7. SONUÇ

Türkiye’de kültürel mirasın korunmasına yönelik olarak Geç Osmanlı döneminde oluşturulan yasal düzenlemeler, Cumhuriyet döneminde geçerliliğini uzun süre korumuştur. 1973 senesinde, 1710 sayılı “Eski Eserler Kanunu” ile koruma konusu daha bilimsel bir platforma taşınmış, ardından 1983 yılında çıkarılan ve halen bu konuda en temel yasa olan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu” ile daha geniş kapsamlı bir yasal düzenleme yapılmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde ise, 1983 tarihli Koruma Yasası’nı etkileyen yeni yasal düzenlemeler söz konusu olmuştur. Bunların arasında öne çıkan, 2004 tarihli, 5228 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarına Yapılan Bağış, Yardım ve Harcamalara İlişkin Vergi Muafiyetine Dair Kanun”, 5225 sayılı “Kültür Yatırımları ve Girişimleri Teşvik Kanunu” ve 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” kapsamında; koruma çalışmalarına sponsorluk ve ödeneklerle finansal kaynak oluşturulması, KUDEB’lerin kurulması ve korumada yerel yönetimler ile STK’ların etkin olması konusunda olumlu gelişmeler sağlanmıştır. 2005 yılında çıkarılan 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ise, içeriği ile 2863 sayılı Koruma Kanunu’nu etkisizleştirmesi ve yenileme alanlarında, tarihi kentsel dokuya ileri düzeyde müdahaleleri mümkün kılması sebebiyle ciddi eleştiriler almaktadır.

Kültürel mirasın korunması, uluslararası düzeyde çeşitli sözleşme ve tüzüklerle güvence altına alınmıştır. Türkiye’nin de imzalayarak taraf olduğu bu sözleşme ve tüzüklerin, kültürel mirasın günümüze aktarılmasında önemli faydaları vardır. Ancak, zengin bir kültürel mirasa sahip olan Türkiye’de koruma politikalarının gelişimine bakıldığında siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarda yaşanan sorunlara bağlı olarak yeterince bilinçli ve başarılı yaklaşımlardan söz etmek mümkün olamamaktadır. Kamuoyunun bilinçlendirilememesi, toplumun her kesiminde koruma konusunda farkındalık yaratılamaması ve eğitim eksikliğinin giderilememesi

söz konusudur. Kullanıcıların koruma ve restorasyon çalışmalarının proje ve uygulama aşamalarını finanse edememesi, devlet nezdinde kültürel mirası koruma çalışmalarının ikinci planda tutuluyor olması ve gerekli fonların aktarılamaması ise ekonomik boyuta yönelik sorunlardır.

Türkiye’de kültürel mirasın korunması konusunda önerilerde bulunmak için, öncelikle koruma adına olumsuz sonuçlar doğuran bir dizi sorun ve engeli özetle tanımlamak gerekir. Bu kapsamda ilk olarak Türkiye’deki koruma politikalarını değerlendirmek yerinde olur. Bilimsel yönüyle siyaset üstü bir konu olmasına bakılmadan geliştirilen koruma yaklaşımları, farklı dönemlerde, farklı siyasi anlayışların bu alanda ürettiği politikalarla, koruma üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Oysa koruma bilimsel bir konudur ve süreklilik sergilemesi beklenir. Hükümetlerin siyasi, ekonomik, sosyal yaklaşımlarından etkilenmemelidir. Ancak ülke tarihine bakıldığında, siyasal gelişmelere bağlı olarak, kimi zaman Bizans ya da Osmanlı mirasının, kimi zamansa farklı din ve etnik kökenle ilişkili mirasın, ihmal sonucu, ya da bilinçli bir şekilde zarar gördüğü görülebilmektedir. İmar ve kalkınma hareketleri kapsamında, özellikle yol ve ulaşım projeleri, tarihi dokuyu ve bütünlüğü hiçe sayarak projelendirilip, uygulanabilmektedir. Kırsal kesimden büyük kentlere artan göç ve bunun etkisiyle sosyal ve demografik yapının değişimi ve beliren yeni imar politikaları, tarihi kentsel alanlarda konut, sokak ve mahalle yapısında tahribata ve değişimlere yol açmıştır. Özellikle son yıllarda rant odaklı inşaat faaliyetleri bu alanlardaki tahribatı hızlandırmıştır. Bu durum, insanların belleğindeki geçmiş izlerin yok olmasına ve geçmişle bağlarının zayıflamasına sebep olmaktadır. Üstelik mevcut anlayışın, bilimsel tabanlı ilkelere dayalı kararlar doğrultusunda yapılan uygulamalar olması yerine, tamamen “yeni bir eski” yaratma anlayışında olması, koruma adına son derece tehlikeli bir durum yaratmaktadır. Bunların yanı sıra, kültürel mirasın korunmasından birincil derece sorumlu olan merkezi ve yerel yönetimlerin bazı koruma projelerinde, açılan dava sonuçlarını beklemeden acil kamulaştırma gibi uygulamaları, uyulması gereken yasal düzenlemeleri ilk olarak çiğneyen kurumlar pozisyonuna getirebilmektedir. Bu kapsamda incelendiğinde, ilgili kanun ve yönetmeliklerin yapısı da önem taşımaktadır. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kentsel dönüşüm projelerinde ancak afet zamanlarında uygulanabilen “acele kamulaştırma” ile mülkiyete el konulabiliyor olması ve bunun için Bakanlar Kurulu’ndan “yenileme alanı” ilan edilmesinin yeterli olması tartışılması gereken bir

konudur. 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ise sit alanları ile ilgili olmasına rağmen koruma planlarına değinmeyerek sadece yenileme projelerinden bahsetmektedir. 2005 tarihli 5366 sayılı kanun ayrıca, “diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz” hükmü ile 2863 sayılı temel koruma kanunun yetkisini de sınırlandırmaktadır. Bu tür yasal boşluklar, yarattıkları karmaşıklıklarla ciddi sorunları beraberinde getirmektedir.

Kültürel mirası koruma konusunda sosyal yapıya dayalı sorunlar irdelendiğinde, bu konudaki eğitim eksikliği temel bir sorundur. Toplumda koruma bilincinin yeterince oluşmamış olması, neyin, niçin ve nasıl korunacağını bilmemek, kültürel mirası sahiplenmemek, toplumda oluşan önyargılar sonucu korumanın bir engel olarak görülmesi kültürel miras ve koruma odaklı çalışmalardaki sürekliliği ve verimliliği olumsuz etkilemektedir. Ne yazık ki, bilinçsizlik düzeyi zaman zaman vandalizme varan sorunları doğurabilmektedir.

Koruma uygulamalarında paydaşların katılımı konusu ele alınacak olursa, halkın korumaya yönelik girişimlere dahil edilmemesi bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Korumada kullanıcı etkisini göz ardı etmemek, hatta bu etkiyi koruma adına faydaya dönüştürmek özellikle yerel yönetimlerin sürekliliğe sahip projeler üretmesi için bir fırsattır. Ancak kimi uygulamalarda halkın yanı sıra, yerel yönetimler de merkezi yönetimin baskısı ile devre dışı bırakılabilmektedir. Koruma çalışmalarında önemli bir paydaş olan STK'ların, görüşlerine yer verilmemesi ve koruma politikaları üzerinde yeterli etkiye sahip olamaması da önemli bir kaynağın devre dışı bırakılması olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bu alanda yetişmiş uzmanların az olması ve çalışmaların bilimsel ve uzman kişiler tarafından yapılmaması korumada nitelikli çalışmalar yapılmasını engellemektedir.

Türkiye’de korumanın ekonomik boyutuna bakıldığında, devletin koruma için ayırdığı mali kaynakların sınırlı olduğu, ülkenin kültürel miras açısından zenginliği göz önüne alındığında devlet bütçesinden ayrılan payın yeterli olmadığı gözlenmektedir. Özellikle arkeolojik alanlarda buna bağlı olarak, birçok kazı, olması gerekenden çok daha uzun yıllar sürmektedir. Öte yandan, ödenek yetersizliğinden dolayı, restorasyon çalışmalarının niteliği olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Özel

mülkiyette olan kültürel mirasın, çoğunlukla finans engeline takılmaktadır. Ayrıca merkezi yönetimler tarafından gerçekleştirilen koruma projelerinde, nitelikten çok düşük maliyeti baz alan ihale sistemi de koruma adına risk oluşturan bir uygulamadır.

Kültürel mirasın korunması konusunda ilerleme kaydedebilmek için karşılaşılan bu sorunların giderilmesi gerekir. Bu kapsamda, kamuoyunun bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kültürel miras ve koruma konusunun ilköğretim düzeyinden başlayarak müfredata alınması sağlanabilir. Ayrıca çocukların dahil edildiği, koruma bilincini arttıracak projelerinin geliştirilmesi etkili sonuçlar yaratabilme potansiyeline sahiptir. Bu konuyla ilgilenen ÇEKÜL, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı gibi STK'lar, çocuklara yönelik yaptıkları bilinçlendirme ve farkındalık projeleri ile (kültür karıncaları, kültür elçileri gibi) önemli yol kat etmektedirler. Kültürel miras ve koruma konusunda bilinçlenmenin sağlanması eğitim alanında uzun erimli çalışmalar gerektirmekte, uzun vadede somut sonuçlara ulaşılabilmektedir.

Korumada karşılaşılan ekonomik engellerin aşılmasında kültürel mirasın taşıdığı potansiyelin açığa çıkarılması sağlanarak kaynak oluşturulabilir. Bu anlamda, kültürel mirasın korunması, turizm açısından yaratacağı potansiyeller ile gerek bölge, gerekse ülke ekonomisine katkılar sağlamaktadır. Bilimsel koruma anlayışlarına uygun planlanan kentsel sit koruma projeleriyle hem doğru stratejilerle kent belleğinin korunması ve yaşatılması sağlanmakta, hem de ekonomik kalkınma söz konusu olmaktadır.

Bunların yanı sıra, kültürel miras politikalarını ülke politikasının önemli bir parçası olarak değerlendirmek ve geliştirmek için konunun uzmanları ile çalışmaların yapılması ve bir yol haritası çizilmesi gerekir. Ancak bu yol haritasının, siyasi anlayış farklılıklarından dolayı tıkanmaya, Koruma Kurulları tarafından uygun görülen ve uygulaması süren çalışmaların önünü kesmeye, sadece merkezi veya yerel yöneticilerin inisiyatiflerine bırakmaya yönelik yaklaşımlardan peşinen uzak durması zorunludur.

Koruma konusunda merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin hareketini kısıtlayan baskıları ise son yıllarda kanunlarda yapılan değişikliklerle düzenlenmiş ve bu düzenlemelerle (2010 tarihli 5998 sayılı yasa, 2005 tarihli 5226 ve 5366 sayılı yasa vb.), yerel yönetimlerin kendi sınırları içindeki kültürel mirasın korunması konusunda yetkileri arttırılmıştır. Ancak uygulamada, merkezi yönetim birimlerinin etkisi hala söz konusu olabilmektedir. Oysa koruma ne denli yerel platformlara taşınırsa ve kamuoyunun katılımı sağlanırsa, hem sahiplenme olgusu, hem de süreklilik artacaktır. Halkın kendi yaşadığı alandaki meselelerde söz sahibi olmasının sağlandığı her türlü koruma çalışmasının, beraberinde değer vererek sahiplenmeye, koruyarak gelecek nesillere aktarmaya olanak sağladığı açıktır. Bu sebeplerle yerel yönetimler yerel halk katılımını da sağlayarak, yasaların verdiği bu yetkileri kullanmalı ve uygulamaya dönük çalışmalarda bulunmak için çaba gösterilmelidirler.

Günümüzde kültürel mirasın korunması her ne kadar öncelikle devletlerin sorumluluğunda olsa da bu sorumluluk, aynı zamanda, merkezi yönetimler, yerel yönetimler, STK'lar, üniversiteler, özel sektör ve kullanıcıların tümünün işbirliğiyle göğüslenmelidir. Bu işbirliğinin kurulmadığı örneklerde, bölgenin dinamiklerini yerel yönetimler kadar okuyamayan merkezi yönetimlerin, tepeden inmece yaklaşım ve kararları, yerel yönetim üzerinde baskı yaratarak, doğru olmayan uygulamalara sebebiyet verebilmektedir. Ayrıca bazı durumlarda, yerel yönetimlerin de, yerel halkın (kullanıcılar), ya da ilgili STK'ların görüşlerini almadan tepeden inmece bir anlayışla kararlar alarak uyguladıkları gözlenmektedir. Bu noktada yerel halkın (kullanıcılar) tutumu ve duruşu önem kazanmaktadır. Yerel halkın, kendilerini yakından ilgilendiren bu konulara ilişkin kararların alınmasında, birlikte hareket ederek sürece dahil olmaları gerekir ki, bu da çoğunlukla sivil örgütlenmeler yolu ile olmaktadır. STK'ların gün geçtikçe artan rolü ve önemini, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Sorumluluk Yönetimi Yüksek Lisans Programı"nın açılması gibi, atılan somut adımlarda da görmek mümkündür. STK'ların birbirleriyle ve diğer paydaşlarla birlikte etkin rol üstlenmesi, yanlış uygulamalara karşı birleşip, etkin olarak karşı durması, üyeleri ve gönüllüleri ile kuvvetli bağlar kurup hedeflerini belirleyerek nitelikli projeler üretmesi, gerekli durumlarda da birbirlerini takviye edebilecekleri konularda diğer STK'lar, üniversiteler, özel sektör, merkezi, ya da yerel yönetimlerle işbirliği yapması beklenmektedir. Sonuç olarak, korumanın önündeki engellerin aşılması

birçok kurum ve kuruluşun yanı sıra, kamuoyunun da içinde olduğu bir dizi planlama ve uygulamaları gerekli kılmaktadır. Bu noktada sivil toplum ve yerel yönetim kavramlarının önemi gündeme gelmekte, bu birliktelikle koruma bilincinin yerelden başlayıp ulusal düzeye yayılması sağlanabilmektedir. Bu bağlamda STK-yerel yönetim birlikteliğinin önemine işaret eden temel noktalar şu şekilde açıklanabilir;

-STK'ların katılım ve desteğini alması, yerel yönetimlerin daha etkin hizmet verebilmesini sağlamaktadır.

-Yerel yönetimler hizmet kalitesinin arttırılması açısından, STK'ların uzmanlık alanlarından ve proje deneyimlerinden yararlanabilirler.

-STK'ların toplum ve kamu yararı konusunda siyasi otoriteden farklı bakış açlarına sahip olmaları, yerel yönetimler için önemli bir değerdir.

-STK'ların zayıf kaldığı noktalarda yerel yönetimler; yerel yönetimlerin zayıf kaldığı noktalarda ise STK'lar birbirlerini takviye edebilirler.

-Yerel yönetimin nispeten özerk yapıda olması sivil toplum ile devlet arasında bir noktada yer almasına olanak verir ki; bu durum yerel yönetimlere, gerek merkezi yönetimlerle, gerekse STK'larla bağ kurarak daha etkin projeler üretme ve daha kolay uygulamaya geçirme imkanı sunmaktadır.

-Her ikisinin amaçları da toplumsal hizmet temelli olması sebebiyle, birbirlerine karşıt olmadıkları, ya da birbirlerini tehdit görmedikleri bir anlayışla yapılan çalışmalarda STK'ların sivil toplum gücü, yerel yönetimlerin ise yetki ve olanaklarının gücü birleşerek olumlu sonuçlara ulaşılması sağlanabilir.

Bu noktada STK'lar ve yerel yönetimlerle yapılan anket çalışmalarından elde edilen verileri değerlendirmek gerekir. 57 adet sivil toplum kuruluşu ile yapılan ankette STK'lar kuruluşları ile ilgili önemli bilgilere değinmişlerdir. STK'lar genel yapıları ile ilgili olarak üye sayısının yetersizliğinden değil etkin olmamasından yakınmaktadırlar. STK çalışmalarının, gönüllülük esasına dayalı olması sebebiyle üyelerin yeterince zaman ayıramaması önemli bir sorundur ve çalışmaların etkinliğini ve işlerliliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yeni üye edinme

hedeflerinde, üye sayısını arttırmaktan çok, üye profilini gençleştirmek olduğu belirtilmiş; genç katılımcıların çalışmaların daha etkin yürütülmesinde etkili olacağı ifade edilmiştir.

STK'ların bir kısmı yerel/merkezi yönetimlerin kendilerine karşı olan tutumunu ilgisiz ve duyarsız bulmaktadırlar. Bunun yanı sıra yerel/merkezi yönetimlerin yöneticilerinin vizyonuna bağlı olarak bu duyarlılığın değiştiğini de ifade etmektedirler. Bu kapsamda arkeolojik alanda baraj yapımına karşı duran bir STK, merkezi yönetimle karşı karşıya kalmasına rağmen kendilerine bakanlıklardan pek çok yetkilinin destek verdiğini, bazı bakanların ise projeyi gizli olarak desteklediklerini belirterek konunun siyasi boyutunun yanı sıra kişisel vizyona bağlı olarak yaklaşımın farklılığına da dikkat çekmiştir.

STK ve yerel/merkezi yönetim ilişkileri konusunda bir diğer dikkat çekici husus ise, belediye başkanı ya da ilin mülki amirinin STK'ların yönetiminde başkan ya da üye olarak yer alması durumudur. Bu durumdaki STK'lar yerel ve merkezi yönetimlerle işbirliği, destek ve kaynak konusunda ilişkinin daha kolay kurulabildiğini belirtmişlerdir. Bu işbirliğinin kurulmasının STK ve çalışmaları adına olumlu getirileri olmakta ve STK'lar zayıf kaldıkları noktalarda yerel/merkezi yönetimin kaynaklarından faydalanabilmektedirler. Hatta kuruluşunda doğrudan Kültür Bakanlığı'nın öncü olduğu Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, TAÇ Vakfı, vb. STK'lar da mevcuttur. STK'ların siyasi yapıdan bağımsız ve özgür olmaları dikkate alınıp, bu ilişkinin belirli bir düzeyde tutulması sağlandığı sürece olumlu işbirlikleri ve doğru projelerin üretilmesine olanak sağlanabilir.

STK'ların birbirleriyle ilişkilerine yönelik olarak farklı görüşler belirtilmiştir. Bir STK, başka bir STK ile işbirliği yapmak istediklerini, ancak diğer STK'nın ticari kaygılarla bu proje ortaklığına yanaşmayarak bunun gerçekleşemediğini belirtmiştir. Bir diğer STK, diğer STK'larla bir araya geldiklerinde fikir ortaklığının söz konusu olduğunu, ama birlikte proje gerçekleştirme aşamasına gelinemediğini aktarmıştır. Bir diğeri, eşgüdüm halinde çalıştıkları birçok STK olduğunu, adı konulmamış bir federasyon yapısına sahip olduklarını belirterek kuvvetli ilişkilere dikkat çekmiştir. Bir başka STK ise, kendi alanında çok iyi olan bir STK'nın alanında faaliyette bulunmayarak, kendilerine bu yönde gelen proje tekliflerini de bu STK'ya

yönlendirdiklerini söyleyerek bir başka işbirliğine dikkat çekmiştir. STK'lar proje konularına bağlı olarak çalıştıkları alanla ilgili olan diğer STK'larla iletişime geçtiklerini de belirtmişlerdir.

Bir STK'nın hibe yoluyla kendi mülkiyetinde olan bir binayı, üniversitenin kullanımı için on yıllığına devretmesini, sadece eğitime destek vermek üzere yapılmış bir çalışma olarak değil, aynı zamanda STK-üniversite işbirliğini de kuvvetlendirecek bir karar olarak yorumlanabilir. Bir diğer STK özel sektörle işbirliği konusunda endişesini, özel sektörün sponsorluk isteğini “bir şeyleri maskeleyerek” olarak ifade etmiştir. Son dönemde ciddi eleştiriler alan ve halkın tepkisini çeken hidro elektrik santral, nükleer santral, ya da taş ocağı projesi çalışmalarında yer alan firmaların, sponsorluk adı altında yaptıkları çalışmalarla dahil oldukları işleri maskeleyerek çalıştıklarını ileri sürmüştür. Bu durum STK'lar ile özel sektör arasındaki ilişkileri nelerin etkileyebileceğine bir örnek teşkil etmektedir.

STK'lara yöneltilen anketin bir benzeri 8 adet yerel yönetim birimiyle yapılmış ve anketlerin sonuçları değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimler STK'lar ile etkin işbirliğine inandıklarını, bunun yasalarla da desteklendiğini, kent meclisleri üzerinden STK'lar ile ilişkilerini sürdürdüklerini, STK'ların katılımıyla çalışmaların halk tarafından benimsenmesinin daha kolay olduğunu, STK'lar arasında özellikle TMMOB Mimarlar Odası'nın görüşlerini önemsediklerini, belediyelerin kültürel miras ve koruma konusunda yaptıkları çalışmalarda üniversitelerden aldıkları hizmeti, STK'lardan da alabilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

STK'larla ilişkilerde, bir yerel yönetim birliktelikten çok karşıt görüşlerin hakim olduğunu, bir diğer yerel yönetim ise STK'ların konuya sadece muhalif olma şeklindeki yaklaşımlarının olduğunu belirtmişlerdir. Ama genel düşünce, kurumlar arası işbirliğinin, farklı açılardan süreçlerin sorunsuz ilerlemesi için önemli olduğu yönündedir. STK'larla işbirliğinin; uzmanlık eksikliklerinin giderilmesi, koruma konusunda çeşitli ölçeklerde çalışmalarla ve farklı kapsamlardaki işbirlikleriyle çalışmalarda kalıcı sonuçlar elde edilebilmesi adına, yerel yönetimler için fayda sağladığı şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca yerel yönetimler kamuoyu bilincinin artması ile sivil örgütlenmenin de arttığını dile getirmişlerdir.

Yerel yönetimler, toplumu bilinçlendirme, yapılan çalışmalarla ses getirme, proje tanıtımı ve kültürel mirasa sahip çıkılması konusunda işbirliğinin çok önemli olduğu ifade etmişler, tek başına bir şey elde etmenin ve uygulamaya yönelik sonuçlar almanın mümkün olmadığını belirtmişlerdir. STK'ların katılımının çalışmaları kolaylaştırıcı etkisi olduğunu ifade eden bir yerel yönetim, STK'ların arasında, toplumsal yarar yerine kendi çıkarlarına odaklanan grupların olabileceği konusuna dikkat çekmiştir.

Bir yerel yönetim, STK'lar ile işbirliği konusunda, belediyenin borcu olmasından dolayı kültürel projelere Kalkınma Ajansı tarafından doğrudan hibe alamadıklarını ve STK'lar aracılığıyla bu talepte bulunarak finansal desteği temin edebildiklerini belirtmiştir. Bu örnek, kültürel miras koruma konusunda en büyük engelin finansal kaynak olduğunu söyleyen yerel yönetimler açısından, STK'larla kurulan işbirliği sayesinde sağlanan iyi bir çözüm yolu olarak değerlendirilebilir. Bir başka yerel yönetim, belediye sınırları içinde yapılaşmanın yasak olduğu bir bölgede gerçekleşen inşaa faaliyetlerini görmeleri üzerine, STK'lar, meslek odaları, üniversiteler ve uzmanlarla birleşip, bilimsel toplantılar düzenleyerek bu bölgedeki yapılaşmanın durdurulmasını sağlayabildiğini belirtmiştir. Bu örnek, paydaşlar arası işbirliğinin sağladığı etki ile rant odaklı grupların ve merkezi yönetimlerin yanlış yaklaşımlarının önüne geçilebileceğini göstermektedir.

Yerel yönetimler, STK'lar ile olan ilişkilerinin dışında, kültürel mirasın korunmasına yönelik yapılan çalışmalarda karşılaştıkları durumlarla ilgili bazı önemli noktalara da değinmişlerdir. Örneğin, bir yerel yönetim, bir ilçe belediyesi olmasına bağlı olarak karşılaştıkları bürokratik engeller sebebiyle çalışmalarda bağımsız ve tek başına hareket edemediğini belirtmiştir. Aynı yerel yönetim, büyükşehir belediyelerinin koruma konusunda daha uzmanlaşmış olduklarına, ancak farklı siyasi anlayışa sahip bir belediyenin kültürel mirası korumaya yönelik projelerine destek olmayı tercih etmediklerine, projelerin onaylanması ve yürütülmesinde siyasi yaklaşımların çok önemli olduğuna işaret etmiştir. Bir başka yerel yönetim, tarihi bir alanda yürüttükleri kentsel dönüşüm projesi kapsamında, “insanların çöküntü alanından kurtularak yaşanabilir çevreye kavuşmasını ve bölgedeki asayiş sorunlarına çözüm getirilmesini” bir sosyal getiri olarak gördüğünü belirtirken, aynı proje için “tarihi bölge olmasından kaynaklı olarak koruma kurulundaki sürecin uzamasını” engel

olarak ifade etmesi, kentsel dönüşüm projelerine ve korumaya bakış açısı adına dikkat çekicidir.

Bir başka görüşmede, yerel yönetim bölgelerindeki eski eser niteliğindeki evlerin büyük kısmının miras yoluyla varislerine kalan özel mülkler olduğunu ve mülk sahiplerinin evleriyle ilgilenmediklerini ifade etmiştir. Bu mülk sahiplerinin, hem masraflı olmasından, hem de yasaların kendilerine tanıdığı hakları yeterli derecede bilmemelerinden dolayı yapıları terk ederek, evlerin yok olmalarına varan bir sürecin yaşandığından bahsedilmiştir. Kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılabilmesi için kullanıcı faktörünün önemine işaret eden bu durum, koruma politikalarında kullanıcıların koruma konusunda bilinçli olmalarının ve koruma çalışmalarına etkin olarak dahil edilmelerinin gerekliliğinin altını çizmektedir. Bir diğer görüşmede ise, kültürel mirasa önem veren bir üst yönetim varsa, koruma konusuna yönelik çalışmaların öncelik kazanabileceği, aksi halde bu tür çalışmaların geri planda kaldığı ifade edilmiştir. Bu durum korumada yerel yöneticinin bakış açısının önemine işaret etmektedir. Bir başka görüşmede ise bilinçsiz yöneticiler kültürel mirasın korunmasında engel olarak nitelendirmiştir.

STK ve yerel yönetimlerin genel yapısıyla ilgili tüm bu bilgiler ışığında, anket sonuçları incelendiğinde; kültürel miras STK'ları başta yerel yönetimler olmak üzere diğer paydaşlarla da işbirliğine açık ve gerekliliğine inanan ancak pratiğe dönüştürmekte sorunlar yaşayan, en çok yerel yönetim, diğer STK'lar ve üniversiteler ile ilişki içinde olan bir yapıya sahiptirler. Ayrıca kültürel mirasın önündeki en büyük engelin bilinçsizlik olduğunu ifade etmekte, eğitim konusunu oldukça önemsemekte ve bu konudaki çalışmalara eğilim göstermektedirler. Kendilerinin kamuoyu oluşturma gücüne güvenen ama finansal kaynak konusunda kısıtlı imkanlara sahip olarak devamlılıklarını sürdüren bir yapıdadırlar.

Yerel yönetimler ise; üniversiteler ve STK'larla daha sıkı ilişki içinde olduklarını belirtirken, başta STK'larla olmak üzere işbirliğinin gerekliliğini ifade etmektedirler. Yasal yetkilerini, topluma yakın olmalarını ve bölgeyi iyi tanımalarını güçlü yönleri, finansal sorunları ve nitelikli eleman eksikliğini zayıf yönleri gören yerel yönetimler kültürel mirasın en büyük engelini bilinçsizlik ve finansal kaynak eksikliği olduğunu düşünmektedirler.

Bu sonuçlardan gerek STK'ların gerekse yerel yönetimlerin birbirleriyle işbirliğine açık oldukları ve bunun gerekliliğine inandıkları görülmektedir. Ancak buna rağmen bir arada çalışma alışkanlıklarına sahip olmamaları bu konuda bir planlama ve yol belirlemeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. STK'ların uzmanlık ve kamuoyu yaratma gücünün, yerel yönetimlerin kaynakları ile birleşmesine yönelik işbirlikleri yaratılmalıdır.

Tüm bu veriler göz önüne alındığında STK-yerel yönetim ilişkilerinin işbirliğine dönüşüp somut sonuçlar vermesi için; koruma konusuna duyarlı ve işbirliğine yatkın bir yerel yönetimin, etkin çalışmalar yapan ve işbirliğine açık bir STK ile bir araya gelerek toplumun gücünü, siyasi erkin kaynaklarıyla buluşturmasına ihtiyaç vardır. Yerel yönetimler halkın seçtiği ve halkın temsilcisi konumunda olan kurumlar olmaları sebebiyle, halka karşı sorumlu ve hesap verme zorunluluğu taşımaktadırlar. Bu sorumluluğu halkı temsil eden yapı olan STK'larla paylaşması yerel yönetimler açısından bir gerekliliktir. Bu anlayışla yapılan işbirliğinin alışkanlığa dönüşmesi ise, kültürel mirasın korunmasında sürekliliği de beraberinde getirecektir. Ancak uzun vadede yarar sağlayacak koruma çalışmalarını, kısa süreli iktidar dönemleri için doğru bir hamle olarak görmeyen siyasi anlayışın değişmesi gerekmektedir. Bunun için, STK'ların toplum ve kamu yararı konusunda siyasi otoriteden farklı düşünebilmelerinin, yerel yönetimler için ne denli önemli bir değer olduğunun fark edilmesi zorunludur.

Kısaca koruma için, kullanıcılar ve yerel halk düzeyinden başlayarak kültürel mirasın değerinin kavranması, farkındalık ve bilinçlendirme sağlanması, bu potansiyeli sivil örgütlenme ile güçlendirerek, kendini ifade edebilen ve çözüm için yollar bulabilen bir yapıya büründürmek gerekmektedir. Kültürel mirasın korunmasında en büyük etkinin yine kullanıcı faktörüyle mümkün olabileceği ön planda tutulmalı ve mirasın devamlılığını sağlamakla yükümlü olan yerel ve merkezi yönetimlerle bu süreç ortak bir şekilde yürütülmelidir. Kültürel miras, korunmaması halinde geri dönüşü mümkün olmayan bir değerler bütünüdür ve sürekliliği için bu işbirlikleri çok önemlidir.

Bir STK yöneticisinin belirttiği üzere; “Kültürel mirasın korunduğu bir ortamda bir toplumu oluşturan bireylerin yok olduğunu ve geriye sadece tek bir doğurgan kadın-

erkek kaldığını varsayarsak, 50 sene sonra kendini yeniden inşa etmesi ve değerleri ile var olması mümkündür. Ama toplumun varlığını korumasına karşın, kültürel değerler yitirilmişse o toplum 50 sene içinde yok olmaya mahkumdur” anlayışı ile kültürel mirasa hak ettiği değeri ve önemi vermek adına doğru politikalar oluşturup, tüm paydaşlarla işbirliği ortamını yaratmak gerekir.

KAYNAKLAR

AHUNBAY, Z., 1999, '*Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*', YEM Yayınları, İstanbul

AKIN, N., 1987, '*Türkiye'de Mimari Mirası Koruma Çalışmaları ve Sorunları*', İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı - 1985, İki Nokta Yayınları, İstanbul

AKİPEK, S., 2001, '*Dünya kültürel ve Doğal mirasın korunmasına dair sözleşmenin değerlendirilmesi*', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:50 Sayı:4 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/288/2622.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.05.2016)

ALKAN, M., 1998, '*Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar*', Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

ARSLAN, O., 2001, '*Kuramsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*', Bayrak Yayıncılık, İstanbul

ARSLAN, Z., 2010, '*Ağustos 1909 Tarihli Cemiyetler Kanunu Üzerinde Meclis-i Mebusan'da Yapılan Müzakereler ve Cemiyetlerin Yapılanmasında İttihat ve Terakki Örneği*', Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 3/11 http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayil1pdf/arslan_zehra.pdf (Erişim Tarihi: 28.02.2016)

AYGEN, Z., 1991, '*Koruma ve Kullanıcı Katkısı, Tarihsel Temeller ve Günümüzdeki Olanaklar*', İstanbul Teknik Üniversitesi Restorasyon Programı Doktora Tezi, İstanbul

AZAKLI, G., 2007, '*Tarihsel ve Doğal Sit Alanlarında Turizm İçerikli Sunumlarda Karşılaşılan Sorunlar*', Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara

BAYHAN, B., 2012 '*Fener-Balat Dönüşüm Projesinde Nereden Nereye*', Çiğdem Şahin-Hasan Acar ile Söyleşi <http://www.arkitera.com/haber/11358/fener-balat-donusum-projesinde-nereden-nereye> (Erişim Tarihi: 18.06.2016)

BOZKURT, Ö. ERGUN, T. SEZEN, S., 1998, '*Kamu Yönetimi Sözlüğü*', Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara

ÇARKÇI, A., 2007, '*Üç Açıdan Kentsel/Yerel Politika Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları*', Sivil Toplum Dergisi, Sayı:17-18 <http://www.siviltoplum.com.tr/?ynt=icerikdetay&icerik=156&id=742> (Erişim Tarihi: 15.12.2014)

DAĞISTAN ÖZDEMİR, M., 2005, '*Türkiye'de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış*', TMMOB Şehir Plancıları Odası Planlama Dergisi Sayı:2005-1, Ankara

DARTAN, M., 2012, '*Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Almanya'daki Türk Lobi Gücünün Rolü*', Marmara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt 20, Sayı:2 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423908438.pdf> (Erişim Tarihi: 21.12.2015)

DEMİR, Konur A., 2014, '*Özerk Yerel Yönetim Yapısından Federalizme Geçiş*', Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı:2, Çankırı

EMREALP, S., 2005, '*Yerel Gündem 21 El Kitabı*', İstanbul <http://habitatkalkinma.org/dl/uploads/2014/03/YG21ElKitabi.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.12 2014)

ERDER, C., 1999, '*Tarihi Çevre Kaygısı*', ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara

ERDER, C., 2007, '*Tarihi Çevre Bilinci*', ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara

GÜLERSOY, Ç., '*Soğukçeşme Sokağı*' Taha Toros Arşivi <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/557/001500101006.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (Erişim Tarihi: 03.06.2015)

GÜNGÖR, F., '*Yıldızı Yeni Parlayan Bir Sektör: Sivil Toplum Kuruluşları*' <http://www.osmanli.org.tr/yazi.php?bolum=4&id=292>, (Erişim Tarihi: 15.03 2012)

KALKAN, S., 2009 '*Doç. Dr. Fikret Evcı ile Balat Projesi ve Kentsel Yenileme*, Fikret Evcı'yle Söyleşi <http://www.mimdap.org/?p=27602> (Erişim Tarihi: 28.05.2016)

Kendini Koruyan Kentler, 2013, OKTAY N.. (Haz.), ÇEKÜL Vakfı Yayınları, İstanbul

KEYMAN, E.F., 2010, '*Avrupa'da ve Türkiye'de Sivil Toplum*', Makale <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/avrupa-da-ve-turkiye-de-sivil-toplum>, (Erişim Tarihi: 07.12 2014)

KIZILBOĞA, R., 2011, '*Köy İdaresine Yönelik Kanun Tasarısındaki Düzenlemeler*', Öneri Dergisi Cilt:9, Sayı:35, İstanbul

KOCACIK, F., 2003, '*Toplumbilim Ders Notları*', Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas

Koruma Bilincinin Gelişim Süreci, 2010, DEDEHAYIR H. (Haz.), ÇEKÜL Vakfı Yayınları, İstanbul

Koruma Dosyası 1., 2010, '*Türkiye'de Koruma ve 2000'li Yıllar*', Yerel Kimlik Dergisi, Tarihi Kentler Birliği Yayını, Sayı:21, İstanbul

Koruma Dosyası 2., 2010, '*Türkiye'de Koruma ve 2000'li Yıllar*', Yerel Kimlik Dergisi, Tarihi Kentler Birliği Yayını, Sayı:22, İstanbul

KUBAN, D., 2001, '*Türkiye'de Kentsel Koruma*', Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

KUŞ, A., 2003, '*Safranbolu 1975-1980*', Safranbolu Kaymakamlığı Hizmet Birimi Yayınları, Karabük

MADRAN, E., 1996, '*Cumhuriyetin İlk Otuz Yılında (1920-1950)Koruma Alanının Örgütlenmesi*', Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi Cilt:16 Sayı:1-2, Ankara

MADRAN, E. ÖZGÖNÜL, N., 2005, '*Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*', TMMOB Mimarlar Odası, Ankara

OKUTAN, E., 2008, '*Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Örgütlerinin Gelişmiş İşbirliği*', Sayıştay Dergisi, Sayı 71, <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der71m5.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.11. 2014)

RADİKAL., 2014, '*Fener Balat'ta Acele Kamulaştırma Durduruldu*', 21/02/2014 <http://www.radikal.com.tr/turkiye/fener-balatta-acele-kamulastirma-durduruldu-1177794/> (Erişim Tarihi: 07.12.2015)

PUSTU, Y., 2005, '*Yerel Yönetimler ve Demokrasi*', Sayıştay Dergisi, Sayı 57 <http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der57m5.pdf>, Erişim Tarihi: Aralık 2014

RODWELL, D., 2007, '*Conservation and Sustainability in Historic Cities*', Blackwell Yayınları, Oxford

Safranbolu 1975-1980, 2003, KUŞ A. (Haz.), Safranbolu Kaymakamlığı Hizmet Birliği Yayınları, Karabük

Safranbolu Korumada 40.yıl, 2015, Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları, Safranbolu

SİLİER, O., 2011 '*Onlar Nasıl Başarıyor? Avrupa'da Kültürel Miras ve STK'lar*', Europa Nostra, İstanbul

YILDIRIM, M., 2003, '*Sivil Toplum ve Devlet*', Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 27, Sayı:2

YÜCEKÖK, A., 1998, '*Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar*', Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

İNTERNET KAYNAKLARI

- 1- <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17959.pdf> Resmi Gazete, sayı 17959, tarih 14/02/1983 (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesinin Onayı) (Erişim Tarihi: 12.02.2015)
- 2- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17635.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17635.pdf> Resmi Gazete, sayı 17635, tarih 16/03/1982 (2634-Turizm Teşvik Kanunu) (Erişim Tarihi: 21.03.2015)
- 3- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf> Resmi Gazete, sayı 17635, tarih 16/03/1982 (2863-Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu) (Erişim Tarihi: 21.03.2015)
- 4- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18229.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18229.pdf> Resmi Gazete, sayı 18229, tarih 22/11/1983 (2960-Boğaziçi Kanunu) (Erişim Tarihi: 25.03.2015)
- 5- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20495.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20495.pdf> Resmi Gazete, sayı 20495, tarih 17/04/1990 (3621-Kıyı Kanunu) (Erişim Tarihi: 06.04.2015)
- 6- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040731.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040731.htm> Resmi Gazete, sayı 25539, tarih 31/07/2004 (5228-Kültür ve Tabiat Varlıklarına Yapılan Bağış, Yardım ve Harcamalara İlişkin Vergi Muafiyetine Dair Kanun) (Erişim Tarihi: 02.05.2015)
- 7- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040721.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040721.htm> Resmi Gazete, sayı 25529, tarih 21/07/2004 (5225-Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu) (Erişim Tarihi: 09.05.2015)

- 8- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040727.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040727.htm> Resmi Gazete, sayı 25535, tarih 27/07/2004 (5226-Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) (Erişim Tarihi: 14.05.2015)
- 9- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm> Resmi Gazete, sayı 25531, tarih 23/07/2004 (5216-Büyükşehir Belediyesi Kanunu) (Erişim Tarihi: 18.04.2015)
- 10- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm> Resmi Gazete, sayı 28489, tarih 13/07/2005 (5393-Belediye Kanunu) (Erişim Tarihi: 18.04.2015)
- 11- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050705.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050705.htm> Resmi Gazete, sayı 25866, tarih 05/07/2005 (5366-Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun) (Erişim Tarihi: 20.05.2015)
- 12- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050112.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050112.htm> Resmi Gazete, sayı 25698, tarih 12/01/2005 (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları Çalışmaları ile Koruma Yüksek KurulunaYapılacak İtirazlara Dair Yönetmelik) (Erişim Tarihi: 20.05.2015)
- 13- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050304.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050304.htm> Resmi Gazete, sayı 25745, tarih 04/03/2005 (5302-İl Özel İdaresi Kanunu) (Erişim Tarihi: 16.07.2015)
- 14- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.htm> Resmi Gazete, sayı 25874, tarih 06/12/2012 (6360- On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) (Erişim Tarihi: 19.07.2016)

- 15- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/11/20041123.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/11/20041123.htm> Resmi Gazete, Sayı 25649, Tarih 23/11/2004 (5253-Dernekler Kanunu) (Erişim Tarihi: 01.12.2014)
- 16- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121107.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121107.htm> Resmi Gazete, Sayı 28460, Tarih 07/11/2012 (6356-Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu) (Erişim Tarihi: 01.12.2014)
- 17- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13195.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13195.pdf> Resmi Gazete, sayı 1163, tarih 24/04/1969 (1163-Kooperatifler Kanunu) (Erişim Tarihi: 03.12. 2014)
- 18- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110905-1.htm> Resmi Gazete, sayı 28045, tarih 05/09/2011 (Karayolları Yönetmeliği) (Erişim Tarihi: 01.06.2016)
- 19- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008.htm> Resmi Gazete, sayı 26313, tarih 08/10/2006 (Kent KonseyiYönetmeliği) (Erişim Tarihi: 03.06.2016)
- 20- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/10/20051009.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/10/20051009.htm> Resmi Gazete, sayı 25961, tarih 09/10/2005 (İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği) (Erişim Tarihi: 04.06.2016)
- 21- <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100624.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100624.htm> Resmi Gazete, sayı 27621, tarih 24/06/2010 (Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) (Erişim Tarihi:07.07.2016)
- <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/35501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf> (Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945, s.21) (Erişim Tarihi: 05.12.2014)

1- <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> (Türk Medeni Kanunu, Kanun No 4721, Kabul Tarihi 22/11/2001) (Erişim Tarihi: 01.12.2014)

2- http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No 2709, Kabul Tarihi 07/11/1982) (Erişim Tarihi: 01.12. 2014)

<http://www.mimarlarodasi.org.tr/?sayfa=belge&sub=list&bid=15&mid=15>

(Mimarlar Odası Resmi İnternet Sitesi) (Erişim Tarihi: 08.12. 2014)

1- <http://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/yillara-gore-faal-dernek.aspx> (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı) (Erişim Tarihi: 13.12. 2015)

2- <https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/derneklerin-faaliyet-alanina-gore.aspx> (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı) (Erişim Tarihi: 13.12. 2015)

3- <https://www.dernekler.gov.tr/media/templates/dernekler/images/folder/Dernekler-Mevzuati-14112014.pdf> (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı) (Erişim Tarihi: 23.03. 2015)

4- <https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/uye-istatistikleri.aspx> (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı) (Erişim Tarihi: 03.08. 2016)

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (442-Köy Kanunu) (Erişim Tarihi: 08.06.2015)

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GT.S.575a9434b80319.44436726 (Erişim Tarihi: 30.05.2015)

<http://www.korumakurullari.gov.tr/TR,89184/tarihce.html> (Erişim Tarihi: 31.05.2016)

1-http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somutkulturelmiras/somut_kulturel_miras.pdf (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi) (Erişim Tarihi: 31.05.2015)

2-<http://www.unesco.org.tr/?page=11:0:5:turkce> (UNESCO Sözleşmeleri) (Erişim Tarihi: 14.06.2015)

<http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Management.aspx> (Erişim Tarihi: 20.04.2016)

1-<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/4332,dmauygulamarehberipdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 09.07.2015)

2-<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43037/teskilatlanma.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2016)

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,13918/660-nolu-ilke-karari-tasinmaz-kultur-varliklarinin-grup-.html> (Erişim Tarihi: 17.04.2016)

1- <http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik195.pdf> T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: (14.05.2015)

2-<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=3> T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi: 20.04.2016)

3 - <http://www.vgm.gov.tr/vakifarama.aspx?Yeni=1> T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi: 16.05.2015)

<http://europanostra.org.tr/content.aspx?id=9> (Erişim Tarihi: 21.05.2016)

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/index.htm> T.C. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi: 14.05.2016)

1-http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0623153001387886624.pdf (Erişim Tarihi: 12.05.2016)

2-http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0280118001353669454.pdf (Erişim Tarihi: 24.07.2016)

<http://www.tarihikentlerbirliigi.org/hakkimizda/tarihce/> (Erişim Tarihi: 22.05.2016)

<http://bursadazamandergisi.com/yazarlar/dunyada-turkiyede-ve-bursada-koruma-tarihi-684.html> (Erişim Tarihi: 22.05.2016)

<http://www.fatih.bel.tr/icerik/1156/fener-balat-semtlerinin-rehabilitasyon-projesi/> (Erişim Tarihi: 06.10.2015)

<http://www.tacvakfi.org.tr/tr/hakkimizda/tac-hakkinda> (Erişim Tarihi: 27.05.2016)

<http://www.turing.org.tr/tarihce/>(Erişim Tarihi: 03.06.2016)

<http://megaprojeleristanbul.com/print/fener---balat-kentsel-yenileme-projesi> (Erişim Tarihi: 14.05.2016)

<http://www.ahmetfidan.com/turkiye-cumhuriyeti-devlet-teskilati-cizelgesi/29366/> (Erişim Tarihi: 29.06.2016)

http://ip51.icomos.org/~fleblanc/documents/terminology/doc_terminology_e.html (Erişim Tarihi: 02.06.2016)

<http://www.sinanasaygi.org/icerik.asp?ID=3> (Erişim Tarihi: 22.07.2016)

<http://www.veliturkarlan.com/images/harita3.jpg> (Erişim Tarihi: 28.07.2016)

http://cografyaharita.com/haritalarim/41_bursa_ili_haritasi.png (Erişim Tarihi: 28.07.2016)

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=84916> (Erişim Tarihi: 29.07.2016)

<https://fenerbalatimiz.wordpress.com/2013/03/03/alternatif-proje-olarak-unescoab-destekli-fener-balat-semtlerinin-rehabilitasyon-projesi/> (Erişim Tarihi: 29.07.2016)

http://www.degisti.com/wp-content/uploads/2011/05/Sogukcesme_sokagi_eski_.jpg (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

<http://www.seyahatcin.com/sogukcesme-sokagi-nerede-nasil-gidilir-ziyaret.html> (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

http://www.hkmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=5759 (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

<http://www.fatih.bel.tr/icerik/1155/neslisah-ve-hatice-sultan-sulukule-mahalleleri-yenileme-projesi/> (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

<http://www.radikal.com.tr/turkiye/istanbulun-sulukule-sayfasi-kapaniyor-935862/> (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

http://40gun40gece-sulukule.blogspot.com.tr/2007/04/blog-post_09.html (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

<http://www.sivilhareket.com/?p=433> (Erişim Tarihi: 30.07.2016)

EKLER

Ek-1: Sivil Toplum Kuruluşları Bilgi Formu

Ek-2: Yerel Yönetimler Bilgi Formu

Ek-3: Bilgi Formu Doldurulan STK Listesi

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI BİLGİ FORMU

_ / _ / 20_

KURULUŞ ADI:

KURULUŞ KISA ADI:

KURULUŞ ADRESİ:

KURULUŞ TELEFONU:

KURULUŞ TARİHİ:

MEVCUT YÖNETİM KURULU BAŞKANI:

(Mesleğini belirtiniz)

FORMU DOLDURAN YETKİLİ:

(Görevini belirtiniz)

KURULUŞ TÜRÜ:

- 1-DERNEK
- 2-VAKIF
- 3-MESLEK ODASI
- 4-SENDİKA
- 5-BASKI GRUBU
(PLATFORM, HAREKET V.B.)
- 6-DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

KURULUŞ BÜYÜKLÜĞÜ:

- ULUSLARARASI
- ULUSAL
- BÖLGESEL
- YEREL

ÜYESAYISI:

KİŞİSEL ÜYE SAYISI:

KURUMSAL ÜYE SAYISI:

ASOSİYE ÜYE SAYISI:

ONUR ÜYESİ SAYISI:

ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI:

TAM ZAMANLI ÇALIŞAN SAYISI:

YARI ZAMANLI ÇALIŞAN SAYISI:

GÖNÜLLÜ ÇALIŞAN SAYISI:

KURULUŞ AMACI:

1-

2-

3-

4-

5-

KURULUŞ FİNANS KAYNAKLARI:

- ÜYELİK AİDAT
- BAĞIŞ
- KİRA GELİRLERİ
- SATIŞ GELİRLERİ
- YATIRIM GELİRLERİ
- DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

KURULUŞUN GELECEK PLANLARI

- MEVCUT ETKİNLİKLERİNİ SÜRDÜRME EVET HAYIR
- ÜYE SAYISINI ARTTIRMAK EVET HAYIR
- EĞİTİM ÇALIŞMALARINI YAPMAK
(YAYIN, GEZİ, KONFERANS, ETKİNLİK V.B.) EVET HAYIR
- KAMUOYU OLUŞTURMA EVET HAYIR
- TARİHİ ÇEVRE KORUMA/RESTORASYON
PROJESİ UYGULAMA EVET HAYIR
- ÖZEL SEKTÖR, YEREL / MERKEZİ
YÜNELİMLE PROJE ÜRETMEK EVET HAYIR
- EĞİTİM ÇALIŞMALARINI DESTEKLEMEK
(BURSLAR, EĞİTİM KURUMLARI İLE İŞBİRLİĞİ V.B.) EVET HAYIR
- DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

KURULUŞU ETKİLEYEN SORUNLAR:

- KORUMA ÜZERİNDEKİ BASKI EVET HAYIR
- ÜYE SAYISI VE ETKİNLİĞİNİN YETERSİZLİĞİ EVET HAYIR
- FINANSAL KAYNAK SAĞLAMA EVET HAYIR
- YEREL/MERKEZİ YÖNETİMLERİN TUTUMU EVET HAYIR
- ZAMAN EVET HAYIR
- DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

KAMU İLE İLETİŞİM YÖNTEMİ:

GAZETE
DERGİ
BÜLTEN
TELEFON
İNTERNET

RADYO-TV
YÜZYÜZE GÖRÜŞME
TOPLANTI
ETKİNLİK
DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

DİĞER KURUMLAR İLE İLİŞKİLER

YEREL YÖNETİM İLE YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)

MERKEZİ YÖNETİM İLE YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)

DİĞER STK'LAR İLE YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)

ÖZEL SEKTÖR İLE YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)

ÜNİVERSİTELER İLE YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)

KURULUŞ ETKİNLİKLERİ (KAMPANYA, EYLEM, GEZİ, SERGİ, ARAŞTIRMA, YAYIN, EĞİTİM, UYGULAMA, DANIŞMANLIK, KAMUOYU OLUŞTURMA)	YILI	İŞBİRLİĞİ YAPILAN DİĞER KURUMLAR (STK, YEREL / MERKEZİ YÖNETİM, ÖZEL SEKTÖR, ÜNİVERSİTE)	PROJE BEDELİ ve FİNANS KAYNAĞI	PROJE SÜRESİ	SOSYAL GETİRİLERİ	FİNANSAL GETİRİLERİ	SÜREKLİLİĞİ SAĞLANAN TARİHİ YAPI SAYISI	SÜRECİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	KAMUOYU TEPKİSİ VE ETKİSİ
1-									
2-									
3-									
4-									
5-									
6-									
7-									
8-									
9-									
10-									

SORULAR

- 1- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMADA NASIL BİR GÖREV ÜSTLENİYORSUNUZ, **MİSYONUNUZ** NEDİR?
- 2- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMA NEDİR? TOPLUMSAL AÇIDAN OLUMLU VE OLUMSUZ **ETKİLERİ** NELERDİR?
- 3- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVREYİ KORUMADA BAŞLICA **ENGELLER** NELERDİR?
- 4- KORUMA ÇALIŞMALARINDA **STK - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ** NASIL OLMALIDIR?
- 5- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMADA **STK'LARIN EN GÜÇLÜ VE EN ZAYIF YÖNÜ** NEDİR?

Ek-1: Sivil Toplum Kuruluşları Bilgi Formu

YEREL YÖNETİMLER BİLGİ FORMU

_ / _ / 20_

BELEDİYE ADI:**BELEDİYE ADRESİ:****BELEDİYE TELEFONU:****KURULUŞ TARİHİ:****BELEDİYE BAŞKANI:**

(Mesleğini belirtiniz)

FORMU DOLDURAN YETKİLİ:

(Görevini belirtiniz)

BELEDİYE'NİN KORUMA ALANINDA KULLANDIĞI FİNANS KAYNAKLARIBELEDİYE BÜTÇESİ İL ÖZEL İDARESİ MERKEZİ YÖNETİMLER FONLAR YATIRIM GELİRLERİ DİĞER (Lütfen Açıklayınız) **BELEDİYENİN GELECEK PLANLARI** (KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ALANINDA)

1-

2-

3-

DİĞER KURUMLAR İLE İLİŞKİLERSTK İLE İLİŞKİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)STK İŞBİRLİĞİ İLE PROJE ÜRETME YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)STK'YA FİNANS DESTEĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)STK ÜYELİĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)MERKEZİ YÖNETİM İLE KORUMA ALANINDA İŞBİRLİĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)ÖZEL SEKTÖR İLE KORUMA ALANINDA İŞBİRLİĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)ÜNİVERSİTELER İLE KORUMA ALANINDA İŞBİRLİĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)YEREL KATILIM-TARİHİ ÇEVRE SAKINLERİ İLE İŞBİRLİĞİ YOK VAR
(Lütfen Ne Şekilde Olduğunu Açıklayınız)DİĞER (Lütfen Açıklayınız)

BELEDİYE ETKİNLİKLERİ TARİHİ ÇEVRE VE KÜLTÜREL MİRAS KORUMA ALANINDA	YILI	İŞBİRLİĞİ YAPILAN DİĞER KURUMLAR (STK, YEREL / MERKEZİ YÖNETİM, ÖZEL SEKTÖR, ÜNİVERSİTE)	PROJE BEDELİ ve FİNANS KAYNAĞI	PROJE SÜRESİ	SOSYAL GETİRİLERİ	FİNANSAL GETİRİLERİ	SÜREKLİLİĞİ SAĞLANAN TARİHİ YAPI SAYISI	SÜRECİ OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	KAMUOYU TEPKİSİ VE ETKİSİ
1-									
2-									
3-									
4-									
5-									
6-									
7-									
8-									
9-									
10-									

SORULAR

- 1- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMADA NASIL BİR GÖREV ÜSTLENİYORSUNUZ, **MİSYONUNUZ** NEDİR?
- 2- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMA NEDİR? TOPLUMSAL AÇIDAN OLUMLU **ETKİLERİ** NELERDİR?
- 3- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVREYİ KORUMADA BAŞLICA **ENGELLER** NELERDİR?
- 4- KORUMA ÇALIŞMALARINDA **YEREL YÖNETİM - STK İLİŞKİLERİ** NASIL OLMALIDIR? **STK'LAR İLE İŞBİRLİĞİNİN** AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI NELERDİR?
- 5- KÜLTÜREL MİRAS VE TARİHİ ÇEVRE KORUMADA **BELEDİYELERİN** EN GÜÇLÜ VE EN ZAYIF YÖNÜ NEDİR?

Ek-2: Yerel Yönetimler Bilgi Formu

STK NO	STK İSİMLERİ	KURULUŞ YILI	BULUNDUĞU ŞEHİR
1	TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU DERNEĞİ - TURİNG	1923	İSTANBUL
2	TÜRKİYE ANITLAR DERNEĞİ	1946	İSTANBUL
3	TMMOB MİMARLAR ODASI	1954	ANKARA
4	İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI - IKS V	1973	İSTANBUL
5	TÜRKİYE TARİHİ EVLERİ KORUMA DERNEĞİ - TÜRKEV	1976	İSTANBUL
6	TÜRKİYE ANIT ÇEVRE TURİZM DEĞERLERİNİ KORUMA VAKFI - TAÇ	1976	İSTANBUL
7	ADALAR'IN TABİİ, TARİHİ DEĞERLERİNİ KORUMA VE TURİZM VAKFI - ADALAR VAKFI	1984	İSTANBUL
8	TÜRK KÜLTÜRÜNE HİZMET VAKFI - TKHV	1985	İSTANBUL
9	GEYRE VAKFI AFRODİSYAS KAZILARI - GEYRE VAKFI	1987	İSTANBUL
10	SAFRANBOLU KÜLTÜR VE TURİZM VAKFI	1987	KARABÜK
11	BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI - BERKSAV	1989	İZMİR
12	AFRODİSİASI SEVENLER DERNEĞİ	1989	İZMİR
13	EYÜP ESKİ ESERLERİ KORUMA DERNEĞİ	1990	İSTANBUL
14	ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VE TANITMA VAKFI - ÇEKÜL	1990	İSTANBUL
15	ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT VE ARAŞTIRMA VAKFI - ŞURKAV	1990	ŞANLIURFA
16	TARİH VAKFI	1991	İSTANBUL
17	AYASPAŞA ÇEVRE GÜZELLEŞTİRME VE YAŞATMA DERNEĞİ - AYASPAŞA DERNEĞİ	1991	İSTANBUL
18	ARKEOLOGLAR DERNEĞİ (İSTANBUL ŞUBESİ)	1992	İSTANBUL
19	YÖRÜKKÖYÜ KÜLTÜR MİRASINI KORUMA TANITMA VE DAYANIŞMA VAKFI - YÖRÜKKÖYÜ VAKFI	1996	İSTANBUL
20	AMASYA İLİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA VE EĞİTİM VAKFI - AKTAV	1996	AMASYA

21	KORUMA VE RESTORASYON UZMANLARI DERNEĞİ - KORDER	1998	ANKARA
22	TARİHSEL ÇEVRE VE YAPI KORUMACILARI DERNEĞİ	1998	İSTANBUL
23	ALTINOLUK TARİHİ ANTANDROS ŞEHRİNİ KURTARMA, KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ	1999	BALIKESİR
24	HASANKEYF GÖNÜLLÜLER DERNEĞİ	1999	BATMAN
25	DİVRİĞİ KÜLTÜR VE DAYANIŞMA VAKFI - DİVAK	2000	ANKARA
26	ULUSAL AHŞAP BİRLİĞİ DERNEĞİ - UAB	2000	İSTANBUL
27	TARİH ARKEOLOJİ SANAT VE KÜLTÜR MİRASINI KORUMA VAKFI - TASK	2000	İSTANBUL
28	LOZAN MÜBADİLLERİ VAKFI - LMV	2001	İSTANBUL
29	ALLIANOI İNSİYATIFI	2001	İZMİR
30	MARDİN KÜLTÜR TURİZM VE TANITIM DERNEĞİ - MAKDER	2002	MARDİN
31	SUNA VE İNAN KIRAÇ VAKFI - SVİKV	2003	İSTANBUL
32	EDİRNE ANITLARINI VE ESKİ ESERLERİNİ KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ - EDİRNE ANITLAR DERNEĞİ	2003	EDİRNE
33	KÜLTÜR BİLİNCİNİ GELİŞTİRME VAKFI - KBGV	2003	İSTANBUL
34	ANADOLU KÜLTÜR VARLIKLARINI ARAŞTIRMA DERNEĞİ - AKVAD	2005	ANKARA
35	KÜLTÜREL MİRASIN DOSTLARI DERNEĞİ - KÜMİD	2005	İSTANBUL
36	DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRASI KORUMA DERNEĞİ - DOKUDER	2006	BOLU
37	ZEYTİNLİK SEMTİ VE EVLERİNİ KORUMA DERNEĞİ - ZEYTİNDER	2006	GİRESUN
38	SULUKULE PLATFORMU	2007	İSTANBUL
39	İSTANBUL ÇEVRE, KÜLTÜR VE TARİHİ ESERLERİ KORUMA DERNEĞİ - İSTED	2007	İSTANBUL
40	DOĞAL VE TARİHİ DEĞERLERİ KORUMA DERNEĞİ - DOĞA-TARİH	2007	TRABZON
41	FENER-BALAT-AYVANSARAY MÜLK SAHİPLERİNİN VE KİRACILARIN HAKLARINI KORUMA VE SOSYAL YARDIMLAŞMA DERNEĞİ - FEBAYDER	2009	İSTANBUL

42	MİMARİ RESTORASYON KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA DERNEĞİ	2009	İSTANBUL
43	KENT HAREKETLERİ	2009	İSTANBUL
44	SARIGÖL KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA DERNEĞİ - SADER	2010	MANİSA
45	MUDURNU KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ - MUKTUDER	2010	BOLU
46	LADİK DOĞAL TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ KORUMA TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ VE LADİK İLÇESİNİN TANITIMI DERNEĞİ - LADİKDER	2010	SAMSUN
47	BİZİM AVRUPA / EUROPA NOSTRA DERNEĞİ	2010	İSTANBUL
48	İSTANBUL S.O.S	2010	İSTANBUL
49	EFES VAKFI	2010	İSTANBUL
50	KUŞADASI KÜLTÜREL VE TARİHİ MİRASI KORUMA DERNEĞİ	2011	AYDIN
51	ÇATALCA KÜLTÜR TARİH VE DOĞA VARLIKLARI TURİZM DERNEĞİ	2012	İSTANBUL
52	MİMARLIK KÜLTÜRÜ VE MİRASI ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ - MİM-AD	2012	İSTANBUL
53	FENER-BALAT KÜLTÜR MİRASLARINI KORUMA YAŞATMA VE GÜZELLEŞTİRME DERNEĞİ	2012	İSTANBUL
54	KÜLTÜR SANAT EMEKÇİLERİ; MÜZECİLER, ARKEOLOGLAR, SANAT TARİHÇİLER, RESTORATÖRLER VE GÖRSEL SANATÇILAR DERNEĞİ - KSED	2014	ANKARA
55	ANTALYA KÜLTÜREL MİRAS ARAŞTIRMACILARI DERNEĞİ - ANKA	2014	ANTALYA
56	ANAVARZA ANTİK KENTİNİ KORUMA VE TANITMA DERNEĞİ - ANADER	2014	ADANA
57	SANDIKLI İLÇESİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ - SANDER	2015	AFYON

Ek-3: Bilgi Formu Doldurulan STK Listesi